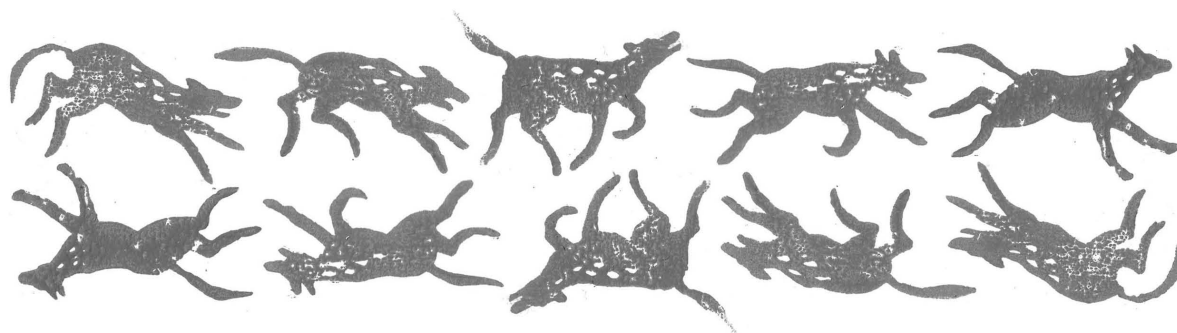

IDIOT

BALKAN

MARIJA ANDRIJAŠEVIĆ IVAN ANTIĆ JASMIN B. FRELIH DRAGOSLAVA BARZUT
STEFAN BOŠKOVIĆ VLADIMIR ĐURIŠIĆ KARLO HMELJAK TIBOR HRS PANDUR
SLOBODAN IVANOVIĆ DANIJEL JEDRIŠKO ALMIN KAPLAN SENKA MARIĆ ŠARIĆ
ELVEDIN NEZIROVIĆ MARKO POGAČAR UROŠ PRAH ADNAN REPEŠA BOJAN
SAVIĆ OSTOJIĆ SRĐAN SRDIĆ VLADIMIR STOJNIĆ TEA TULIĆ MONIKA VREČAR

Elvedin Nezirović **8**
Almin Kaplan **11**
Senka Marić Šarić **15**
Adnan Repeša **19**
Gledali su se preko TV ekrana **28**

Uroš Prah **32**
Tibor Hrs Pandur **36**
Karlo Hmeljak **42**
Monika Vrečar **48**
Jasmin B. Frelih **52**
Brutalni realizem **58**

Vladimir Đurišić **64**
Slobodan Ivanović **67**
Stefan Bošković **72**
Ipak, ništa se ne odgađa **76**

Marija Andrijašević **82**
Marko Pogačar **86**
Danijel Jedriško **89**
Tea Tulić **94**
Poezija u Hrvatskoj **96**

Vladimir Stojnić **100**
Bojan Savić Ostojić **102**
Pesnička scena u Srbiji **105**
Dragoslava Barzut **109**
Srđan Srdić **114**
O nepisanju nenapisanog predgovora **122**

IDIOT BALKAN

December / Decembar / Prosinac 2013

Glavna urednika / Glavni urednici

Uroš Prah, Tibor Hrs Pandur

Uredniški odbor / Redakcija

Karlo Hmeljak, Monika Vrečar, Jasmin B. Frelih

Gostje / Gosti

Goran Karanović, Vladimir Đurišić,

Danijel Jedriško, Bojan Savić Ostojić, Ivan Antić

Ilustracije / Ilustracije

Lara J. Marconi

Oblikovanje / Oblikovanje

Blaž Krump, Pregib

Lektura / Lektura

Ema Golob

Tisk / Štampa

Littera picta

Naklada / Tiraž

400

Izdaja / Izdava

Paraliterarno društvo I.D.I.O.T., Aškerčeva 2,

1000 Ljubljana; revija.idiot@gmail.com

Podpora / Potpora

Javna agencija za knjigo RS, ŠOU v Ljubljani,

ŠSFF Ljubljana

Na spletu / Na internetu

id.iot.si

Vse pravice so pri avtorjih.

Sva prava su kod autora.

KAKO DALEČ SMO? KAKO BLIZU?

KAKO DALEČ SMO? KAKO BLIZU?

Priča si prvi v seriji mednarodnih števil IDIOT-a osredotočenih na Balkan. Internetni časopis Agon iz Srbije, posvečen sodobni poeziji, portal ProLetter za prisluškovanje prozi in poeziji iz Črne Gore in informativni portal Književnost.org iz BiH, pri čemer se trenutno na Hrvaškem tak portal šele formira, so lokalna vozlišča mlade literature, sorodna IDIOT-u v Sloveniji. Njihovi uredniki in sodelavci so sodelovali pri izboru pričujočih besedil. Seveda veliko manjka. Številne avtorice in avtorji. Cele države in jeziki. To je izsek. Presek. Vsaj začetek lepega prijateljstva, če že »bratstvo i jedinstvo« ni šlo skoz.

»BALKAN JE BLIŽINA DALEČ OD VSEGA.«

IDIOT

KOLIKO SMO DALEKO? KOLIKO BLIZU?

Pred tobom je mednarodni broj IDIOT-a usredsreden na Balkan, prvi u seriji. Agon, internet časopis iz Srbije posvećen savremenoj poeziji, ProLetter, portal za prisluškivanje proze i poezije, iz Crne Gore i informativni portal Književnost.org iz BiH, pri čemu se u Hrvatskoj takav portal upravo formira – čvorišta su mlade književnosti, srodna IDIOT-u u Sloveniji. Njihovi urednici i saradnici, saradivali su pri izboru tekstova. Naravno da mnogo toga nedostaje. Brojne autorke i autori. Čitave države i jezici. To je isečak. Presek. Barem početak lepog prijateljstva, ako već nismo prošli s »bratstvom i jedinstvom«.

»BALKAN JE BLIZINA DALEKO OD SVEGA.«

IDIOT

BOSNA I HERCEGOVINA

ELVEDINPREVOD
TIBOR HRS PANDUR
NEZIROVIĆ

LJUDI I KNJIGE

U ratu,
vrednotu pisane riječi određuje njena fizička
dimenzija — kvalitet papira na kojoj je pisana.
Moj komšija Ferid, jutros je
iz kuće nekog profesora klavira,
donio naramak sabranih Voltaireovih djela.
I? pitam ga u podrumu.
Dobar, dobar, odgovara,
gori, brate, ko lud.

DŽENNET

One noći kada su mi rekli da je poginuo, mislila sam:
poludiću.
Čupala sam kose, razmišljala da se bacim sa prozora,
da izletim pred snajper, jer šta će meni bolan život
bez mog Ahme, mislila sam.

Otkako je preselio, alarahmetelejle, shvatila sam da od
praznog kreveta nema tužnijega mjesta na svijetu.
A moj krevet još miriše na njega,
kao da je tu, skutren u te male, beznačajne
stvari iz kojih me gleda: u drveni čibuk, u četku za brijanje,
u sat
koji je dobio od Hepoka za dvadeset godina radnog staža.
Katkad se uhvatim kako pričam sa svim tim stvarima
što mjere vrijeme otkad ga nema.

Otkako je preselio, nikuda ne idem. Ulica je puna vojnika
a ja u svakom tražim svoga Ahmu. Kada ugledam nekog
ko mu je nalik, stegne me u prsima, pa se rasplačem
nasred čaršije. Onda ga začujem, negdje u sebi,

LJUDJE IN KNJIGE

V vojni,
vrednost pisane besede določa njena fizična
dimenzija — kvaliteta papirja na katerem je napisana.
Moj sosed Ferid, je zjutraj
iz hiše nekega profesorja klavirja,
prinesel sveženj Voltaireovih zbranih del.
In? ga vprašam v kleti.
Dober je, dober, odgovarja,
gori, brate, kot nor.

RAJ

Tiste noči, ko so mi rekli, da je umrl, sem mislila: znorela
bom.
Pulila sem si lase, razmišljala, da se vržem skozi okno,
da skočim pred snajperja, ker kaj naj meni bolno življenje
brez mojega Ahme, sem mislila.

Odkar se je preselil, alarahmetelejle, sem spoznala, da ni
bolj žalostnega prostora na svetu od prazne postelje.
A moja postelja še vedno diši po njem,
kot da je tu, stisnjem v te male, brezpomenske
stvari iz katerih me gleda: v lesenem ustniku, v čopiču za
britje, v uri,
ki jo je dobil od Hepoke za dvajset let opravljenega dela.
Včasih se zalotim kako govorim z vsemi temi stvari,
ki merijo čas odkar ga ni več.

Odkar se je preselil na drugi svet, nikamor ne grem. Ulica
je polna vojakov, a jaz v vsakem iščem svojega Ahmo. Ko
zagledam nekoga,ki mu je podoben, me stisne v prsih in se
sredi trga razjočem. Potem zaslišim nekje v sebi,

kako srdito grmi: ne valja to moja Bibo, šta će reć svijet,
ako ti je do plakanja — doma! Pa tamo plači do mile volje.

Preselio je, evo treća godina, a ja mu stalno čujem glas.
Čujem ga na vratima, kako zastane i nakašlje se,
pa onda opet nestane u tišini stubišta.
Čujem ga noću kako, kroz pljusak poljubaca
kojima me obasipa, govori:
nisu me ubili Bibo,
ta znaš, bona, da ja ni u džennet ne bi pošo bez tebe.

SPONTANOST

volim tu spontanost,
kada ti za večerom
sa bedara sklizne
rub haljine
ili, kada pod stolom,
u nekom kafiću,
zamijetim
tvoja gola koljena
volim kada ti u snu
kao riba iz mreže
dojka
isklizne iz grudnjaka
volim te trenutke
u kojima bivam
nepravredno počašćen
mrvicama tvoje ljepote

RANE

Živim,
u ulici oštarih
rubova.

Sam,
sa ranama.

INTERMEZZO

sunce u snijegu
čisti
krvavi bajonet, preko

kako jezen grmi: ne gre tako moja Biba, kaj bo rekel svet,
če ti je do joka — doma ! Tam joči po mili volji.

Preselil se je, evo že tretje leto teče, a jaz stalno slišim glas.
Slišim ga na vratih, kako se ustavi in odkašlja,
in potem spet izgine v tišini stopnišča.
Slišim ga ponoči kako mi skozi slap poljubov,
s katerimi me zasipa, govori:
niso me ubili Biba,
ti veš, bona, da brez tebe niti v raj ne bi odšel.

SPONTANOST

Rad imam to spontanost,
ko ti ob večerji
z beder zdrsne
rob obleke
ali kadar pod mizo
v nekom kafiću
opazim
tvoja gola kolena
rad imam, ko ti v snu
kot riba iz mreže
zdrsne iz modrička
dojka
ljubim te trenutke
v katerih bivam
nepravilčno počašćen
z drobtinicami tvoje lepote

RANE

Živim,
v ulici oštarih
robov.

Sam,
z ranami.

INTERMEZZO

sonce v snegu
čisti
krvavi bajonet, preko

odleđenog potoka zima
vuče iskidana crijeva

Idu li jeleni u raj? pita
Jomu, mrveći
istruhlím kutnjacima
srneći but

dok vjetar lomi
kosti stabala i u daljini
gori
selo nečiji Dom

JA , PJESNIK

28. 2. 1993. u 19.34
prestao sam pisati.
odlučio sam da više nikada
ne napišem niti jednu jedinu
riječ (neka me pamte po
tišini moje sobe!)
a onda je u neboder
preko puta roknula
maljutka, prslo je
i posljednje staklo
u kući
na ulici
pod gromadama rasparčanih
zidova,
prepoznah sebe,
pjesnika.

zaledenelega potoka zima
vleče iztrgana črevesa

Grejo jeleni v raj? vpraša
Jom in žveči
srnovó bedro
z gnílimi kočniki

medtem ko veter lomi
kosti stebel in v daljavi
gori
vas Dom nekoga

JAZ, PESNIK

28. 2. 1993 ob 19:34
sem nehal pisati.
odložil sem se, da nikdar več
ne napišem niti ene samcate
besede (naj me pomnijo po
tišini moje sobe!)
a potom je v nebotičnik
na drugi strani tresnila
maljutka, počilo je
še zadnje steklo
v hiši
na ulici
pod grmadami razkosanih
zidov,
prepoznam sebe,
pesnika.

Elvedin Nezirović (1976). Piše poezijo, kratke priče te književne tekstove. Objavio je zbirku poezije *Bezdan* (2002) i knjigu *Zvijer iz hotelske sobe* (Liber, 2009.). Dobitnik je 3. nagrade na međunarodnom poetskom konkursu »Ulaznica« u Zrenjaninu 2008. godine i jedan je od tri laureata nagrade »Žija Dizdarević« za najbolju priču/pripovijetku u 2009. godini.

Elvin Nezirović (1976). Piše poezijo, kratke zgodbe in literarne tekste. Objavil je zbirko poezije *Bezdan* (2002) in knjigo *Zvijer iz hotelske sobe* (Liber, 2009). Je dobitnik 3. nagrade na međnarodnem pesniškem natečaju »Ulaznica« v Zrenjaninu leta 2008, in eden od treh laureatov nagrade »Žija Dizdarević« za najboljšo zgodbo/pripovedko leta 2009.

ALMIN PREVOD
TIBOR HRS PANDUR
KAPLAN

POSLEDNJA PJESMA

Igoru Borozanu

Ovdje znaju sunce i kiša padati u isto vrijeme
a stariji na to reći: bolest.

Smokva se pognula do poda
kao da kupi smokve — Bože mi oprosti.

Plug para stomak naše Velike Mame
a iz njega izviru krompiri, kao crvi.

Rashodovan automobil buči pod teretom
i ti ga ne čuješ — kao ni muziku.

Ona bi mogla u predvečerje bahnuti
baš kao noć, na koju si se navikao.

Ovdje znaju sunce i kiša padati u isto vrijeme
a stariji na to reći: bolest.

Sjekira je raspolovila život na dvije smrti
i mladu teleću glavu zovemo: glavuša.

Nokti moje majke rastvaraju šipak
i iz njega ispadaju ugrušci, kao zrna.

Jugo se odbija o kosti i vraća u more vjetra
ne znajući da se u krhotinama trošimo — godinama.

Ona bi stvarno mogla u predvečerje bahnuti
i k vragu poslati zakone: fizike.

Ovdje sunce i kiša znaju padati u isto vrijeme
ovdje je daleko — daleko od poezije.

ZADNJA PESEM

Igoru Borozanu

Tukaj lahko sonce in dež padata istočasno
a starejši bodo na to rekli: bolezen.

Smokva se je sklonila do tal
kot da nabira smokve — Bog mi oprosti.

Plug para trebuh naše Velike Mame
in iz nje prihajajo krompirji, kot črvi.

Odpisan avtomobil hrumi pod bremenom
a ga ne slišiš — niti glasbe.

Ona bi lahko planila na predvečer
tako kot noč, na katero si se navadil.

Tukaj lahko sonce in dež padata istočasno
a starejši bodo imenovali to: bolezen.

Sekira je razpolovila življenje na dve smrti
in mlado telečjo glavo imenujemo: glavuša

Nohti moje mame odpirajo šipek
in iz njega padajo strdkli, kot zrna.

Jugo se odbija od kosti in se vrača v morje vetra
ne da bi vedel, da se v odkruških obrabljamó — leta.

Ona bi zares lahko planila na predvečer
in k vragu poslala zakone: fizike.

Tukaj sonce in dež lahko padata istočasno
tukaj smo daleč — daleč od poezije.

SVIJET MOGA DEDE

Kad smo se vratili iz logora
bojažljivo smo otvorili kapiju.

U ovom slučaju ne kao provalnici
— oni su to uradili uniformisanom nogom.

Sve je bilo na kamari
i očeva crna aktovka sa dokumentima i satom iz Libije.

Razgledajući rusvaj
šutili smo poniženost i tražili njihov razlog.

S osmijehom na licu i špricom u ruci
dedo progovori prvi: Bili su drogirani, znao sam.

NAŠ OTAC

Među četiri kamena zida
u krevetu od punog
orahovog drveta
Na bijelom čaršafu
koji postranično pada do tala
Ispod jorgana
što čipkom graniči sa ostatkom svijeta:
gol spava otac.

Majka k’o zapeta puška
drži liniju između noći i dana.

RADOVAN I JA

Andreju Tomažinu

Sve je na prvi pogled izgledalo isto;
ustao je on, ustao sam i ja.

Obojica sa rukama na prknu,
šetali smo se, gore — dole.

On je zapalio cigaretu,
ja sam zapalio cigaretu.

Obojica smo zapalili cigaretu
čuvajući šakama plamen od vjetra.

SVET MOJEGA DEDA

Ko smo se vratili iz taborišča
smo bojažljivo odprli vhodna vrata.

V tem primeru ne kot vlomilci
— oni so to storili z uniformirano nogo.

Vse je bilo na kupu
tudi očetova črna aktovka z dokumenti in uro iz Libije.

Opazujoč zmešnjavo
smo ponižno molčali in iskali njihov razlog.

Z nasmeškom na obrazu in z iglo v roki
je ded spregovoril prvi: Nadrogirani so bili, vedel sem.

NAŠ OČE

Med štirimi kamnitimi stenami
v postelji iz masivnega
orehovega lesa
na beli rjuhi,
ki postrani pada do tal
pod odejo,
ki s čipko razmejuje ostaneke sveta:
oče spi gol.

Mama kot napeta puška
drži črto med dnevom in nočjo.

RADOVAN IN JAZ

Andreju Tomažinu

Na prvi pogled je vse izgledalo isto;
vstal je on, vstal sem tudi jaz.

Oba sva se z rokami na riti,
sprehajala, gor in dol.

On je prižgal cigareto,
jaz sem prižgal cigareto.

Oba sva prižgala cigareto
in varovala z rokami plamen pred vetrom.

Zatim smo je do pola popušili
i istim pokretom ugasili u pepeljari.
On je sjeo za sto,
ja sam sjeo za sto.

Obojica smo ispružili ruku;
on je uzeo telefonsku slušalicu, a ja olovku.

On je u slušalicu govorio,
a ja na papir pisao.

Kad je spustio slušalicu
ja sam spustio olovku.

Iz olovke je ispala pjesma,
a s druge strane slušalice
pao je grad.

SLUČAJ SEJE ČIZMIĆA

U mostarskom naselju Donja Mahala
u kući pod rednima brojem 24
u svojoj trideset i četvrtoj godini
jutros u pola dva
ubio se Sejo Čizmić
— bivši pripadnik oružanih snaga Armije BiH.
Prema navodima komšija
Sejo je u zadnje vrijeme
često
sam
i to isključivo noću
šetao gradom.

U jednom testu za dijagnosticiranje PTSP-a
stavio je križić (i dobro ga podebljao)
u kockicu iznad koje je pisalo:
»Vrlo jako«
— kao odgovor na pitanje:
»Osjećate li ikad, da u Vama postoje dvije osobe
i da jedna posmatra šta druga radi?«

Potem sva jo na pol pokadila
in z istim gibom ugasnila v pepelniku.
On se je usedel za mizo,
jaz sem se usedel za mizo.

Oba sva iztegnila roko;
on je vzel telefonsko slušalko, jaz pa svinčnik.

On je govoril v slušalko,
jaz sem pa pisal na papir.

Ko je on spustil slušalko,
sem jaz spustil svinčnik.

Iz svinčnika je padla pesem
a na drugi strani slušalke
padlo je mesto.

PRIMER SEJE ČIZMIĆA

V mostarskem naselju Donja Mahala
v hiši pod številko 24
se je v svojem štiriintridesetem letu
zjutraj ob pol dveh
ubil Sejo Čizmić
— bivši pripadnik oboroženih sil Vojske BiH.
Po poročilih sosedov
se je Sejo v zadnjem času
velikokrat
sam
in to izključno ponoči
sprehajal po mestu.

V enem od testov za diagnosticiranje PTSM-ja
je narisal križec (in ga dobro poudaril)
v kockico nad katero je pisalo:
»Zelo močno«
— kot odgovor na vprašanje:
»Čutite kdaj, da v vas obstajata dve osebi
in da ena opazuje kaj druga počne?«

MAJKO, BIT ĆE DOBRO
SAMO JOŠ DA POSTANEMO ANĐELI

Vidio sam i to, bio je mrak i vozio sam auto
kako pas progoni mačku i kako joj strah, dok mu bježi
ispada iz krznениh džepova po putu
Zatim sam vidio kako mačka vreba miša
kako ga uhvati, šapom za rep
i kako ga potom dugo, dugo, dugo
udara po glavi
Vidio sam kako se jastreb zalijeće među kokoši
i kako kokoški ispada jaje
dok je on odnosi, u svojim kandžama
tamo odakle mirišu rajske bašče
Vidio sam kako blavor guta zmiju
i u tom gutanju, Vešovićevu metaforu
kako se preseljava u ngidinu
Vidio sam kako pauk upliće mrava
u splet okolnosti
Čovjeka dok vješa komad kravljeg mesa
da iz njega dimom istjera posljednje tragove
svijeta
Čovjeka kako ga progoni čovjek,
progonjenog kako se okreće
da vidi koliko mu je ostalo još
centimetara života

i pomislio
bit će dobro
još samo jedni drugima da uteknemo.

MAMA DOBRO BO,
SAMO DA POSTANEMO ANGELI

Videl sem tudi to, bil je mrak in vozil sem avto
kako pes podi mačko in kako ji strah, medtem ko beži
pada iz krznениh žepov po cesti
Potem sem videl kako mačka preži na miša
kako ga ulovi s šapo za rep
in kako ga z njo dolgo, dolgo, dolgo
tolče po glavi
Videl sem kako se jastreb zaleti med kokoši
in kako iz kokoši pade jajce
medtem ko jo on odnese v svojih krempljih
tja od koder dišijo rajski vrtovi
Videl sem kako blavor golta kačo
in v tem goltanju, Vešovićevo metaforu
kako se seli v negotovost
Videl sem kako pajek vpleta mravljo
v splet okoliščin
Človeka medtem ko obeša kos kravjega mesa
da iz njega z dimom izžene zadnje sledi
sveta
Človeka kako podi človeka,
kako se preganjan obrača,
da vidi koliko centimetrov mu je še
ostalo od življenja

in pomislil
dobro bo,
samo da še drug pred drugim pobegnemo.

SENKA PREVOD
MONIKA VREČAR
MARIĆ ŠARIĆ

LA BARRACA ILI PRIČA O CIPELAMA

Restoran se zove *La Barraca*. U Church Streetu je, bliži Nothing Hill Gateu nego Kensington High Streetu. Bliži lošem nego dobrom dijelu grada. Španjolski. Vlasnik je Iranac. I menadžer je Iranac. Rudolf i Mani. To je moj prvi pravi posao. Prvi – prvi, je bio u grčkom restoranu i trajao je jedan dan. Traženje posla se sastojalo od hodanja od vrata do vrata restorana, sendvič barova i svih drugih vrsta ugostiteljskih i uslužnih objekata i ponavljanja rečenice: *Hello, I'm looking for a job*. *Šta te god budu pitali ti reci da znaš* – rekla je Ivana. U grčkom restoranu im je trebalo petnaest minuta da skontaju da znam kurac, pa su me onda poslali u ostavu da čistim frižidere. Ribala sam cijeli dan i na kraju dobila dvadeset funti. I bila presretna. Ali dvadeset funti se brzo potroši, pa se operacija *Hello, I'm looking for the job* nastavila. U *La Barraci* su mi rekli da obučem crne čarape, crne cipele i crnu suknju, oni će mi dati crvenu košulju, i to će biti moja uniforma, radno odijelo u kojem ću ordinirati između stolova ako ih uspijem uvjeriti da znam šta radim. Šest dana sedmično, po jedanaest sati dnevno za neki broj funti koji je daleko ispod dozvoljene minimalne plate. Suknju ima Mirna, cipele crne nemam, ali imam sandale, znači može proći, a čarape ću kupiti. Stockings su, koliko se sjećam, čarape. Uz crvenu košulju koju su mi dali, sretna i spremna da se dokažem kao vrsna konobarica, idem u WC da se presvučem. Otkrivam da stockings ipak nisu ono što mi treba, barem ne ako ne mislim obući haltere. A i sve da mislim nemam ih. Stojim u uskom WC-u s po jednom čarapom u svakoj ruci i pokušavam da smislim način da ih natjeram da se ponašaju kao hulahopke. Genijalni plan se sastoji u tome da ću držati butine skupljene, pa onda jebene stockings neće spasti. Svi me čudno gledaju dok koracima gejša osvajam zonu stolova za koje sam zadužena. Poslije sam ih bacila u smeće i slagala Maniju da su se poderale. Ništa nije rekao, valjda mu je samo laknuo što sam prestala da svakih pet minuta idem u WC ili da se sakrivam iza šanka, povlačeći prema gore mlitavu tkaninu što spada sa tijela kao oguljena zmijska koža.

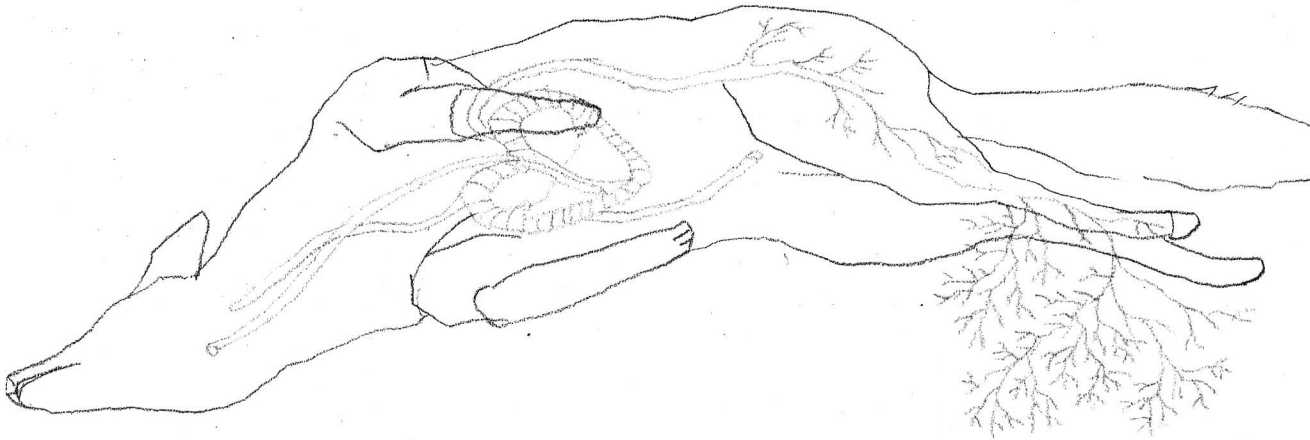
U Lizu gledam kao u boga. Ona je Amerikanka. Trudi se da mi sve objasni i revno pazi da Mani ne ukrade moj bakšiš. Stalno

LA BARRACA ALI ZGODBA O ČEVLJIH

Restavracija se imenuje *La Barraca*. Na Church Streetu je, bližje Hill Gateu kot Kensington High Streetu. Bližje slabšemu kot boljšemu delu mesta. Španska. Lastnik je Iranec. In menedžer je Iranec. Rudolf in Mani. To je moja prva prava služba. Prva prva je bila v grški restavraciji in trajala je en dan. Iskanje službe je pomenilo hojo od vrat do vrat restavracij, sendvič barov in drugih vrst gostinskih in storitvenih objektov in ponavljanje stavka: *Hello, I'm looking for a job*. *Karkoli te že vprašajo, ti reci, da znaš* – je rekla Ivana. V grški restavraciji je trajalo petnajst minut, da so poštekali, da znam kurac, pa so me poslali v shrambo čistit hladilnike. Ves dan sem ribala in na koncu dobila dvajset funtov. In bila presrečna. Ampak dvajset funtov se hitro porabi, pa se je operacija *Hello, I'm looking for a job* nadaljevala. V *La Barraci* so mi rekli, naj obujem črne nogavice, črne čevlje in črno krilo, oni mi bodo dali rdečo srajco, in to bo moja uniforma, delovna obleka, v kateri bom ordinirala med mizami, če jih uspem prepričati, da vem, kaj delam. Šest dni tedensko, po enajst ur na dan za neki znesek funtov, ki je daleč pod dovoljeno minimalno plačo. Krilo ima Mirna, črnih čevljev nimam, imam pa sandale, se pravi, za silo bo, nogavice pa bom kupila. Stockings so, če se prav spomnim, nogavice. Z rdečo srajco, ki so mi jo dali, srečna in pripravljena, da se dokažem kot izvrstna natakarica, grem na WC, da se preoblečem. Ugotavljam, da stockings pač niso tisto, kar potrebujem, razen če si ne mislim nadeti podvezic. Ki pa jih ne glede na vse, ko takole razmišljam, nimam. Stojim v ozkem WC-ju s po eno nogavico v vsaki roki in poskušam iznajti način, da jih nekako prisilim, da se obnašajo kot žabe. Genialni plan je ta, da bom držala stegna skupaj, pa potem jebene stockings ne bodo padle dol. Vsi me čudno gledajo, ko s koraki gejša osvajam cono z mizami, za katere sem zadolžena. Pozneje sem jih vrgla v smeti in se zlagala Maniju, da so se strgale. Nič ni rekel, gotovo mu je samo odleglo, da sem nehala vsakih pet minut hoditi na WC ali se skrivati za točilnim pultom in vleči gor mlahavo tkanino, ki odpada od telesa kot oguljena kačja koža. V Lizo gledam kot v boga. Ona je Američanka. Trudi se, da

Almin Kaplan (1985, Mostar). Piše poeziju i kratke priče. Zastupan je u već antologijama, objavljuju dvije knjige pesama *Biberove kćeri* (2008) i *Čekajući koncert roga* (2013). 2008. dobitnik je nagrade »Mak Dizdar«, a 2012. prve nagrade za mlade pjesnike »Risto Ratković«.

Almin Kaplan (1985, Mostar). Piše poeziju in kratke zgodbe. Zastopan je v več antologijah, objavil je dve knjigi poezije, *Biberove kćeri* (2008) in *Čekajući koncert roga* (2013). Leta 2008 prejme nagrado »Mak dizar«, 2012. pa prvo nagrado za mlade pesnike »Risto Ratković«.

joj govorim *thank you*, a oči su mi pune suza. Njena urođena površnost mi osigurava prostor u kojem ne moram misliti kako ponovo ispadam totalna čudakinja. Ima ogromne plave oči i crnu kosu, na sve što kažem ona se blago nasmiješi i kaže: *Don't worry babe, tu sam da ti čuvam leđa*.

Zbog toga mi se još više plače. Sedam dana kasnije Liza daje otkaz. Grli me i kaže: *Sorry, babe, ali ne mogu više gledati ove sjebane Irance. Ne daj Maniju da uzima tvoj bakšiš. To je tvoje! To si ti zaradila!*

Ne vjerujem joj. Ne osjećam da išta pripada meni. Kada izađe iz restorana mislim o mami dok sjeda u autobus u Ljubljani. Vraća se u Mostar. Ja ostajem da čekam avion za London. Rupa u stomaku i bol u prsima.

Rudolf ima ljubavnicu. Nikada nisam vidjela ljepšu ženu. Slični na Iman, ženu Davida Bowiea. Pije martini i gleda u prazno. Kada Rudolf nešto kaže ona se nasmiješi. Rudolf je visok i ćelav, nosi raskopčanu košulju i zlatni lančić. Ona se nasmiješi, pa otpije martinija. Dugi, žedni gutljaj, kao da gasi nešto unutra. - Zar ne znaš da je ona kurva? — pitala me je Liza.

- Ne znam.

Stalno gledam u nju. Nemam pojma kako se zove. Zovem je Iman. Gledam je u oči. Pokušavam da prodrem u nju, u neko mjesto koje je još živo, da saznam zašto. Pogled joj je prazan. Nekad mi se nasmiješi nekim iskrivljenim smiješkom koji me boli.

mi vse razloži in prizadevno pazi, da Mani ne krade moje napitnine. Ves čas ji govorim *thank you*, ampak moje oči so polne solz. Njena prirodjena plitkost mi zagotavlja prostor, v katerem mi ni treba misliti na to, kako ponovno izpadam totalna čudakinja. Ima ogromne modre oči in črne lase, na vse, kar rečem, se blago nasmehne in odvrne: *Don't worry, babe, tukaj sem, da ti pazim hrbet*.

Zaradi tega mi gre še bolj na jok. Sedem dni pozneje Liza da odpoved. Objame me in reče: *Sorry, babe, ampak ne morem več gledati teh zjebanih Irancev*. Ne pusti Maniju, da jemlje tvojo napitnino. To je tvoje! To si ti zaslužila!

Ne verjamem ji. Ne čutim, da mi kaj pripada. Ko odhaja iz restavracije, mislim na mamó, ko seda na avtobus v Ljubljani. Vraća se v Mostar. Jaz ostanem in čakam letalo za London. Luknja v želodcu in bolečina v prsih.

Rudolf ima ljubico. Še nikoli nisem videla lepše ženske. Podobna je Iman, ženi Davida Bowieja. Pije martini in gleda v prazno. Ko Rudolf nekaj reče, se ona nasmehne. Rudolf je visok in plešast, nosi pri vratu odpeto srajco in zlato verižico. Ona se nasmehne, pa odpije martiní. Dolg, žejen požirek, kakor da gasí nekaj v sebi.

- A ne veš, da je ona kurba? — me je vprašala Liza.

- Ne vem.

Ves čas jo gledam. Nimam pojma, kako ji je ime. Gledam jo v oči. Poskušam prodreti vanjo, v neko mesto, ki je še vedno

Stephen dolazi svaku noć oko deset i po. Dovoljno rano da uhvati stol prije najezde onih koji hvataju zadnju turu. Ima nekih četrdesetak godina, nenormalno tužno lice i prazan pogled. Popije po jednu pivu, svaku noć. Jede albondigas — meatballs — mesne okruglice — čufte. Neće rižu, hoće pomfrit. Uvijek sjeda za stol u mom dijelu restorana. Valjda voli depresivne konobarice. Nekad malo pričamo. Sad neće pivu, hoće viski. Hoće i da priča. Policajac je. Detektiv. Radi u Interpolu. Žena ga je ostavila i odvela djecu. Zato što previše radi. Zato što je opsjednut poslom. Zato što se svaki dan nagleda toliko sranja da ne može normalno da živi. Stojim pored stola i cupkam s noge na nogu. Bole me noge u ovim jebenim sandalama. I još, on mi je nekakav nerealan. Cijelu tu priču sam već odgledala u nekom filmu. Ne sviđa mi se uloga koja mi je dodijeljena jer je sasvim sporedna. Ja sam samo konobarica koja se pojavi na par minuta. *Možda laže* — to pomislim. Ne znam zašto bi lagao, ali toga što on priča nema u mojoj stvarnosti. Ja ne bih da budem u tom filmu. Bole me noge, ali ne toliko da bi Stephen postao privlačan.

Sutra od Ivane posudim stare, pocijepane, tamno plave brodarice. Stopala mi se osjećaju kao da su pronašla put za raj. Na trenutak pomislim i *moгу ja ovo*. Mogu podnijeti ove ljude, mogu postati ona kojoj nije važno. Stopiti se s rijekom ovih lica ugašenih očiju. Izbrisati sve što je bilo.

Njih dvoje će popiti piće za šankom prije večere. Izgledaju kao neko sa slike koju bih samo nekoliko godina ranije izrezala iz novina i zalijepila u rokovnik u koji pišem pjesme. Lijepi, moderni, užasno visoki ili se samo ja sebi činim stravično mala. On će Becks, to razumijem bez problema, ali ona hoće Southern Comfort and Ginger Ale. *What a fuck?* — to znam reći, ali ne kažem. *Sorry?* jednom. *Sorry?* drugi put. *Sorry?* treći put. Četvrti nemam obraza upitati. Southern Comfort and Ginger Ale i dalje mi zvuči kao Sdncompfendindr nešto. Okrećem se i među bocama, koje su naslagane na policama uz ogledalo, pokušavam da nađem neke što barem nose ista početna slova. Onda ih vidim u ogledalu. Smiju se. Gledaju me, neki miks gađenja i sažaljenja. Onda i ja pogledam sebe. Kosa mi je do ramena, u pokušajima da povratim kontrolu nad svojim životom u zadnjih pet mjeseci deset puta sam je obojila u plavo i onda nazad u smeđe. Sad je nešto između plavog i smeđeg i ima metalno zelen odsjaj. Imam crne podočnjake i bijelo lice. Crvena košulja izgleda kao da je napravljena od plastike. Na nogama plave brodarice koje se raspadaju. *Ko si ti?* — pitam. *Ko si ti i šta radiš ovdje?*

U restoranu se ne smije plakati, čak ni kada je prazan, pa me Mani vodi u kuhinju da gulim kuhane krompire. Da ne dangubim dok plačem. Taj dan sam vidjela Mostar. Mama mi je poslala video kasetu — snimak razrušene lijeve obale. Na snimku je kostur naše kuće. Pocrnjeli zidovi koji me ne pamte. Video player sam posudila od svog stanodavca Baktaša — Jevreja, koji

živo, da izvem, zakaj. Njen pogled je prazen. Enkrat se mi nasmehne z nekim izkrivljenim nasmeškom, ki me boli. Stephen pride vsako noć okoli pol desetih. Dovolj zgodaj, da dobi mizo pred vdorom tistih, ki lovijo zadnjo rundo. Ima kakih štirideset let, nenormalno žalosten obraz in prazen pogled. Vsako noč popije eno pivo. Jé albondigas — meatballs — mesne kroglice — čufte. Noče riža, hoče pomfrit. Vedno seda za mizo v mojem delu restavracije. Zagotovo so mu pri srcu depresivne natakarice. Včasih malo klepetava. Zdaj pa noče piva, hoče viski. In hoče, da klepetava. Policist je. Detektiv. Dela za Interpol. Žena ga je pustila in odpeljala otroke. Zato ker preveč dela. Zato ker je obseden z delom. Zato ker se vsak dan nagleda toliko sranja, da ne more normalno živeti. Stojim poleg mize in skačem z ene noge na drugo. Noge me bolijo v teh jebenih sandalih. Pa tudi on mi je nekako nerealen. Vso to zgodbo sem že videla v nekem filmu. Ni mi všeč vloga, ki mi je bila dodeljena, ker je povsem stranska. Jaz sem samo natakarica, ki se pojavi za par minut. *Mogoče laže* — to pomislim. Ne vem, zakaj bi lagal, ampak tega, kar mi govori, ni v moji realnosti. Jaz ne bi bila v tem filmu. Bolijo me noge, toliko pa spet ne, da bi Stephen postal privlačen.

Naslednji dan si od Ivane sposodim stare, raztrgane, temno modre mokasinke. Moja stopala se počutijo, kot da so našla pot v raj. Za trenutek celo pomislim, *jaz to zmorem*. Zmorem prenašati te ljudi, zmorem postati tista, ki ji je vseeno. Se stopiti z reko obrazov ugaslih oči. Izbrisati vse, kar je bilo. Onadva bosta pred večerjo za točilnim pultom popila pijačo. Videti sta kot nekdo s slike, ki bi jo samo nekaj let prej izrezala iz časopisa in zalepila v rokovnik, v katerega pišem pesmi. Lepa, moderna, grozno visoka ali pa se samo jaz sama sebi zdim strašljivo majhna. On bo Becksa, to razumem brez problema, ampak ona hoće Southern Comfort and Ginger Ale. *What a fuck?* — to znam reči, ampak ne rečem. *Sorry?* enkrat. *Sorry?* drugič. *Sorry?* tretjič. Četrtrič me je sram vprašati. Southern Comfort and Ginger Ale mi še vedno zveni kot Sdncompfendžindžrnekaj. Obrnem se in med steklenicami, ki so zložene na policah ob ogledalu, poskušam najti nekaj, kar nosi vsaj iste začetnice. Potem ju zagledam v ogledalu. Smejeta se. Gledata me, nekakšna mešanica gnusa in pomilovanja. Potem se še sama pogledam. Lasje so mi do ramen, v poskusu prevzeti nadzor nad lastnim življenjem sem jih v zadnjih petih mesecih desetkrat prebarvala na blond in potem nazaj na rjavo. Zdaj so nekaj med blond in rjavo s kovinsko zelenim sijajem. Imam črne podočnjake in bel obraz. Rdeča srajca je videti kot iz plastike. Na nogah plavi mokasini, ki razpadajo. *Kdo si ti?* — vprašam. *Kdo si ti in kaj delaš tukaj?*

V restavraciji se ne sme jokati, niti kadar je prazna, pa me Mani pelje v kuhinjo, da lupim kuhan krompir. Da ne zapravljam časa, medtem ko jočem. Ta dan sem videla Mostar. Mama mi je poslala videokaseto — posnetek razrušene leve obale. Na njej

me je molio da ne kuham jer mu naša kuhinja smrdi. Nisam plakala dok sam gledala, nisam osjećala ništa. Nisam osjećala ništa ni kada sam došla na posao, samo sam počela da plaćem kada me je Mani, nakon što se sašaptavao s Rudolfom i Iman, pitao zašto su mi cipele tako stare i zar nemam para da kupim druge. Plač počinje kao vrisak kojim hvataš zrak nakon što ti neko predugo drži glavu pod vodom. Ne kaže: *smiri se, izadi vani, zapali jednu*. Kaže: *hajde u kuhinju*. Gulim krompire, pun ih je ogromni kazan, i ridam. Ne mogu prestati. Rudolfa to užasno nervira, pa dolazi u kuhinju i vrišti: *Što plačeš? Zato što si izgubila svoju zemlju? Misliš da si jedina? Svi vi Jugoslaveni ste ludi ljudi! Obična stoka. A vi muslimani ste najgori* ... Ne osjećam se kao Jugoslavenka, ne osjećam se kao muslimanka, ne osjećam se. Na trenutak sve postaje kristalno bistro i jednostavno. Skidam košulju, ne dotiče me stid što pred njima stojim u prevelikom grudnjaku, i oblaćim svoju jaknu. Gledam Rudolfa u oči i kažem mu da svi oni idu *fuck themselves* i odlazim.

Ne plaćem više. Jako dugo, dugo vremena više ne plaćem.

je okostje naše hiše. Počrneli zidovi, ki se me ne spomnijo. Videopredvajalnik sem si sposodila od svojega stanodajalca Baktaša — Jevreja, ki me je prosil, naj ne kuham, ker mu naša kuhinja smrdi. Ko sem gledala, nisem jokala, občutila nisem ničesar. Niti ko sem prišla v službo, nisem čutila ničesar, jokati sem začela šele, ko me je Mani, potem ko je nekaj šepetal z Rudolfom in Iman, vprašal, zakaj so moji čevlji tako stari in če nimam denarja, da si kupim druge. Jok izbruhne kakor vrisak, s katerim loviš zrak po tem, ko ti nekdo predolgo drži glavo pod vodo. Ne reče: *pomiri se, pojdi ven, enega prižgi*. Reče: *ajde, v kuhinjo*. Lupim krompirje, poln ogromen kotel jih je, in ihtim. Ne morem nehati. Rudolfa to grozno nervira, pa pride v kuhinjo in vpije: *Kaj jokaš? Ker si izgubila svojo zemljo? Misliš, da si edina? Vsi vi, Jugoslovani, ste nori ljudje! Navadna živina. Vi, muslimani, ste pa še najslabši* ... Ne čutim, da sem Jugoslovanka, ne čutim, da sem muslimanka, ne čutim. Za trenutek vse postane kristalno jasno in enostavno. Slačim si srajco, ne dotakne se me sram, ker pred njim stojim v prevelikem modrcu, in oblačim svojo jakno. Pogledam Rudolfa v oči in mu rečem, naj se vsi grejo *fuck themselves*, in odidem. Ne jokam več. Že zelo zelo dolgo več ne jokam.

ADNAN REPEŠA

PREVOD
URBAN BELINA

SUZE INES MARLOT

Ima naravi koje se hrane sitnicama, a umiru od teških riječi.
Knut Hamsun

1.

»Jednom, kad umrem, napiši priču o meni«, rekla je Ines Marlot. Još se živo sjećam, iako je vrijeme poodmaklo, onog hladnog podneva, cijelih čopora pasa koji se lijeno odvlače ulicom i nekakve opipljive čamotinje u ciganskom naselju preko puta bolničkog zdanja. Iza masivnih vrata, u oblačnom danu, cvilio je vjetar i ponešto vanjske zebnje unosio u dugački sivi hol. Kroz zaleđena okna gledao sam kako se na nebu mreškaju oblaci; u njihovu utrobu stremila su čitava jata ptica. Nakon dvosatnog čekanja i potpuno iscrpljen, skoro da i nisam osjetio kako se nečija ruka spušta na moje rame, a jedan glas pita: »Ko ti je ona?«
»Prijateljica«, rekoh, pogledom loveći pločicu na njegovoj skuti. Dr. Ajdič prstima je promrsio sijedo pramenje kose, glasno se nakašljao u rubac, a ja sam još jače stisnuo metalni zaslon stolice. »Žena koju čekaš ima male šanse. Njen želudac kao da je progoren kiselinom.« Još tren zurio je u mene onim pogledom za koji nisi siguran šta mu se krije s druge strane namjere, a onda je jednim pokretom ruke gurnuo cvikere na nos udaljavši se; slušao sam kako se njegovi koraci gase u mračnoj dubini hodnika.

2.

Ines Marlot upoznao sam one godine nakon što sam dospio u firmu u kojoj je ona prodavala polise osiguranja. Bješe bremenit april koji je svoja njedra razgolitio po uredu u koji sam tek zakoračio. Sjedila je u trošnoj fotelji i na moju ispruženu ruku

SOLZE INES MARLOT

Obstajajo značaji, ki se hranijo z malenkostmi, a umirajo od težkih besed.
(Knut Hamsun)

1.

»Enkrat ko umrem, napiši zgodbo o meni,« je rekla Ines Marlot. Še vedno se živo spominjam, čeprav je preteklo že dosti časa, tistega hladnega popoldneva, celih krdelov psov, ki se lenobno vlečejo po ulici in nekakšne otipljive puščobe v ciganskem naselju čez cesto od bolnišnične zgradbe. Za masivnimi vrati, sredi oblačnega dneva, je zavijal veter in v dolg siv hodnik vnašal nekaj zunanjega hladu. Skozi zaledenela okna sem gledal, kako se na nebu mrežijo oblaki, po njihovem drobovju so stremele cele jate ptic. Po dvournem čakanju in popolnoma izčrpan, skorajda nisem čutil, kako se roka nekoga spušča na mojo ramo, in neki glas vpraša: »Kaj ti je ona?«
»Prijateljica«, sem rekel, s pogledom loveč ploščico na njegovi halji. Dr. Ajdič je s prsti razmršil pramen sivih las, se glasno odkašljajl v robec, jaz pa sem še močnejše stisnil kovinsko naslonjalo stola. »Ženska, ki jo čakaš, nima veliko možnosti. Njen želodec je kot prežrt s kislino.« Še hip dlje je zrl vame s pogledom, za katerega le stežka določiš, kakšen namen se dejansko skriva za njim, nakar si je z eno kretnjo roke na nos nadel očala in se oddaljil; poslušal sem, kako se njegovi koraki ugašajo v mračni globini hodnika.

2.

Ines Marlot sem spoznal tistega leta, ko sem prišel v podjetje, v katerem je prodajala zavarovalne police. Bil je preobloženi april, ki je svoja nedra velikodušno razgalil po pisarni, v katero sem pravkar zakorakal. Sedela je v obrabljenem naslanjaču in

Senka Marić Šarić (1972, Mostar). Objavila je dvije knjige poezije *Odavde do nigdje* (1997) i *To su samo riječi* (2005). 2000. godine je nagrađena 1. nagradom književnog konkursa »Zija Dizdarević« za pripovijetku *Priča o srcu*. 2013. godine je sa osvojila titulu *Evropska vitezkinja poezije* na međunarodnom pjesničkom turniru sa pjesmom *Dobro je*, te 3. nagradu na književnom konkursu »Zija Dizdarević« za pripovijetku *Kate. Početak putovanja*. Pjesme su joj prevedene na nekoliko evropskih jezika. Članica je Društva pisaca Bosne i Hercegovine i Književnog kluba Mostar.

Senka Marić Šarić (1972, Mostar). Objavila je dve knjigi poezije *Odavde do nigdje* (1997) in *To su samo riječi* (2005). Leta 2000 je nagrajena s prvo nagrado na književnem natečaju »Zija Dizdarević« za povest *Priča o srcu*, 2013 osvoji naslov *Evropska vitezinja poezije* na mednarodnem pesniškem turnirju in 3. nagrado na književnem natečaju »Zija Dizdarević« za pripovedko *Kate. Početak putovanja*. Njene pesmi so prevedene v več evropskih jezikov. Je članica Društva pisateljev BiH in Književnega kluba Mostar.

odgovorila srdačnim stiskom. Zatekao me taj njen nastup; osmijeh kojim je pobrisana užtogljenost i odsustvo nelagode koju čutiš na potiljku. Promeškoljila se u fotelji, tek toliko da istakne dubinu svog dekoltea i rekla: »Dobro nam došao. Bit će ti lijepo s nama. Samo se nemoj kurčiti i sve će biti u redu.« Istog popodneva, da li vođeni prstom sudbine, čime li već, obreli smo se u nekakvom zapuštenom bircu. Prepoznala je čuđenje u mom držanju jer naš prostor dijelimo s mračnim tipovima ogrezlim u alkohol. Što, eto, sjedimo pod lusterom istačkanim muhoserinom i zurimo u nesklad, u tiho ljudsko propadanje. »Da bi uspio u životu, moraš se katkad spustiti i ovamo. Tek da se uvjeriš kako se živi u prizemlju života. Svašta se tu dâ naučiti«, rekla je i pokretom ruke dozvala konobara. Pa ipak, s vremenom smo prestali odlaziti na takva mjesta; sad smo radije sjedili na otromboljenim parkovskim klupama i časkali o koječemu.

Nije me zanimala njena privatnost, i ne samo njena, ali ipak vrijeme je učinilo, a da toga nismo bili ni svjesni, kako se pomalo zbližavamo, kako polako saznajem sve ono što godinama kanim smetnuti s uma. Često se hvatam kako nisam kadar izboriti se ni s vlastitim jadima, a nekamoli uz to nositi i breme tuđih. Pa opet, sa zanimanjem sam slušao njene doskočiće, sitna ogovaranja i male podlosti svojstvene takvim naravima koji kroz uspjehe drugih naziru začetak vlastitog poraza. Jednom joj se omaklo i to da mi kaže kako joj se mati zaljubila u pogrešnog.

»Bješe januar. Na Magrebu se radala nova država. Alžir je kliktao nezavisnosti kad su nečije ruke na prsa moje majke spustile kopile. Da. Dobro si čuo. Ja sam to kopile.«

Ni slutio nisam da ću bujicu tih riječi danas usmjeravati u korito ove pripovijesti.

3.

Ines Marlot rođena je 6. 1. 1962. kao prvo i jedino dijete Milke Marlot, tehničarke u gradskoj meteorološkoj stanici i ljepotice za kojom je uzdisalo pola grada. U 18. godini slučaj je htio da raskine zaruke s Tomom Boričaninom, špediterom iz Posušja, nakon što joj je u »Razvitku« nečiji prst kvrcnuo rame, a ona se okrenula i umjesto pogleda kakve susjetke ili, u boljem slučaju prijateljice, vidjela strah u očima tog djevojčurka koje je objema rukama grlilo pozamašnu oblinu u dnu stomaka. Vratila mu je prsten istog dana, vrisnuvši mu u lice: »Govno šofersko!« Tad je vreli posuški krš zamijenila smrdljivim mostarskim sokacima, poigravala se udvaračima, odlučna u zakletvi da je više nijedna muška ruka neće dotaći. A onda se desilo ono što

mojo ponujeno roko sprejela s toplim stiskom. Njena pojava me je razorožila; nasmeh, ki izbriše poškrobljenost in odsotnost nelagodja, ki ga ponavadi čutiš na zatilju. Premestila se je v naslanjaču, ravno dovolj, da je poudarila globino svojega dekolteja in rekla: »Dobrodošel. Pri nas se ti bo dobro godilo. Samo ne se pizdit, pa bo vse v najlepšem redu.« Isto popoldne, kot bi naju vodila roka usode, ali kaj podobnega, sva se srečala v nekem zapuščenem lokalu. V moji drži je zaznala začudenje, ker delimo prostor z mračnimi tipi pogreznjenimi v alkohol. Ker tako sediva pod lučjo, popikano z mušjimi drekci in bolščiva v neskladje, v tiho človeško propadanje. »Če želiš uspeti v življenju, se je tu in tam treba spustiti tudi sem. Da se na lastne oči prepričaš, kako živijo v kleti življenja. Tu se da naučiti toliko stvari,« je dejala in s gibom roke priklicala natakarja.

A vendar sva sčasoma nehala hoditi na take kraje, zdaj sva raje sedela na strohnelih klopeh v parku in klepetala o vsem živem. Njena zasebnost me ni zanimala, pa ne zgolj njena, a čas je vseeno poskrbel zato, čeprav se nisva niti zavedala, kako se postopno zbližujeva, kako počasi spoznavam vse tisto, kar zdaj že leta poskušam pozabiti. Pogosto se zalotim pri misli, da se ne zmorem spopasti niti z lastno bedo, kaj šele, da bi za povrhu nosil breme tuje. Pa sem vseeno z zanimanjem poslušal njeno duhovičenje, drobna opravljanja in majhne podlosti, značilne za tak tip ljudi, ki v uspehih drugih ljudi vidijo začetek lastnega poraza. Enkrat mi je ponevedoma izdala tudi, da se je njena mati zaljubila v napačnega moškega.

»Bil je Januar. V Magrebu se je rojevala nova država. Alžirija je slavila neodvisnost, ko so roke nekoga na prsi moje matere spustile pankrta. Ja, prav si slišal. Jaz sem ta pankrt.« Niti slutil nisem, da bom hudournik teh besed danes usmerjal v strugo te pripovedi.

3.

Ines Marlot se je rodila 6. 1. 1962 kot prvi in edini otrok Milke Marlot, tehnice v mestni meteorološki postaji in lepotice, po kateri je vzdihovala polovica mesta. V osemnajstem letu je naneslo, da je razdrla zaroko s Tomom Boričaninom, prevoznikom iz Posušja, zatem ko jo je v Razvitku v ramo dregnil neki prst, ko pa se je obrnila, je namesto pogleda kake sosedo ali v najboljšem primeru prijateljice, uzrla strah v očeh tega dekliča, ki je z obema rokama objemal zajetno izboklino v spodnjem delu trebuha. Istega dne mu je vrnila prstan in mu v obraz zabrusila: »Gnoj šoferski!« Takrat je razbeljeni posuški grušč zamenjala s smrdljivimi mostarskimi sokaki , igrala se je

se takvim prirodama obično desi.

Taj muškarac bio je posve drugačiji. Iako ne odveć lijep, znao je nositi plemića u sebi. Nije se libio gradom pronijeti čitav buket ruža, uz naklon dodirnuti obod šešira i sačekati da umine vrisak u njoj. Da kletva postane puka tričarija; događaj zakopan u mračnoj ladići svijesti. Sitnim znacima pažnje on je dvije godine otapao ledenicu u Milki Marlotovoj, sručivši joj na kraju u tijelo nabujali mlaz požude.

Prava je šteta što ne kanim pisati o tome.

Katkad, dok je još bila djevojčica, Ines je znala skoknuti do tržnice. Grozila se i same pomisli da će ga usput negdje sresti, a on se uvijek pojavljivao tu; katkad bi provirio iz zelenare, ponekad bi u hipu izjurio iz Bočarskog doma i dugo stajao na ulici. Gubila bi dah zureći u ručice njegovih kćeri obješenih o snažna muška zapešća, čeznula za poljupcem utisnutim u rumenilo svojih obraza, maštala, sve dok je iz snatrenja ne bi prenula galama.

»Zašto psuješ na dijete kad ti ništa ne ište?«, slušala bi kako se na tog čovjeka, odjevenog u besprijekorno sivo odijelo, iz kojeg je virio jezičak uredno složenog rupca, kosnuo trafikant ili kakav zgroženi prolaznik, a on bi, zanemarivši plejboja u sebi, dozvolio da mu se s usana prospe prezriv osmijeh: »Ne ište sad, ali pitanje je dana kad će zaiskati. Kurva je odgaja, u kurvu će izrasti.«

Kući bi se vraćala praznih ruku. Lagala majci da su je komšijska djeca gađala dudom, a potom bi, skrivena u mraku jednosobnog stančića, dugo plakala, šivala poderotine na duši, ali nikad nije raširila dlan. Nikad nije »zaiskala«.

Vrijeme je odmicalo i s njegovog zapešća trgalo prvo jednu, potom drugu ruku njegovih kćerki, sad već jedrih djevojaka koje burom života jezde praćene njegovim blagoslovom. Katkad bi, s prikrivenom namjerom prolazila pored Bočarskog doma, krišom zavirivala u zelenaru, ali za njom izuzev zvižduka dokonih mladića nisu išle grdnje. S nepunih osamnaest skoro da se nije mogla sjetiti kako je, ustvari, izgledao. Trčala je u odrastanje uvjerena da je tamo, u maglama budućnosti, očekuje konačna sreća.

4.

A onda je njen glas počeo podrhtavati; učinilo mi se da neću dohvatiti konac priče. Ponudio sam je cigaretom i ona je, otpuhujući dugačke dimove, odlutala nekamo u daljinu, trudeći se raskriliti okna prošlosti tek da zaviri u gradski mrak i tamo još jednom prepozna taksistu i onog trgovca devizama na uglu, zaogrnutog dugačkim krombi kaputom. Upinjala se još jednom da se sjeti one noći u kojoj je zauvijek i konačno ostala sama, da spusti pogled u krilo gdje je, potpuno spokojno, počivala glava njene majke. Te noći vršcima prstiju podigla je pincetu u kojoj je, kao da prkosi smrti, drhtala dlačica majčine obrve,

s snubci, zaklela se je, da se je ne bo već dotaknila nobena moška roka. Potem pa se je zgodilo tisto, kar se ponavadi rado zgodi takšnim ljudem.

Ta moški je bil scela drugačen. Čeprav ni bil ravno lep, je bilo v njem nekaj plemenitega. Brez obotavljanja je po mestu nosil velik šopek vrtnic, ob priklonu se je dotaknil roba klobuka in znal je počakati, da krik v njej mine. Da zakletev postane navadna nepomembnost; dogodek zakopan v mračnem kotičku zavesti. Z drobnimi znaki pozornosti je dve leti talil ledenico v Milki Marlotovi, na koncu pa mu je le uspelo v njeno telo pljusniti poplavni val sle.

Res je škoda, da nimam namena pisati o tem.

Ko je bila Ines še deklica, je šla tu in tam na tržnico. Zgrozila se je že ob misli, da ga bo kje spotoma srečala, on pa se je zmeraj pojavil tam; včasih je pokukal iz zelenjave, drugič je iznenada prišel iz Balinarskega doma in dolgo časa stal na ulici. Med zrenjem v ročice njegovih hčera, ki so visele na močnih moških zapestjih, ji je jemalo sapo, hrepenela je po poljubu, ki bi prekril rdečilo njenih lic, sanjariła je, vse dokler ni sna predrl hrup.

»Zakaj psuješ na otroka, ko pa ti nič noče?« je slišala, kako se na tega moškega, oblečenega v brezhibno sivo obleko, iz katere je kukal jeziček lično zloženega robca, spravlja trafikant ali kak zgroženi mimoidoči, on pa bi si dovolil za hip utišati žigola v sebi in dopustil, da se mu iz ust usuje posmehljiv prezir: »Zdaj še ne, ampak samo vprašanje dneva je, kdaj bo prosila za to. Kurba jo vzgaja in v kurbo bo odrasla.«

Domov je prihajala praznih rok. Mami se je zlagala, da so jo sosedovi otroci napadli s pihalniki, nakar je, skrita v temi enosobnega stanovanjca, dolgo časa jokala, šivala je raztrganine svoje duše, a ni nikdar razširila rok. Nikoli ni za nič »prosila«.

Čas je tekel in mu z zapestja najprej iztrgal eno, nato še drugo roko njegovih hčera, zdaj že postavnih deklet, ki jezdijo na burji življenja z njegovim blagoslovom. Včasih je šla s prikritimi nameni mimo Balinarskega doma, kradoma je pogledovala proti zelenjavarju, a se ni nihče, če ne štejemo žvižgov brezdelnih mladeničev, obregnil obnjo. Ni še imela niti osemnajst let, pa se ni mogla več spomniti, kako je bil videti. Tekla je naproti odraslosti, prepričana, da jo tam, v meglicah prihodnosti, končno čaka sreča.

4.

Nato pa ji je začel drhteti glas, zazdelo se mi je, da ne bom ujel konca zgodbe. Ponudil sem ji cigareto, ona pa je, med puhanjem dolgih oblakov dima, odtavala nekam v daljavo, poskušala je najti okna preteklosti, da bi pokukala v mestno temo in tam znova prepoznala taksista in tistega mešetarja z devizami na vogalu, ogrnjenega v dolg Crombie plašč. Naprezala

^[1] Krajša ulica v muslimanskom okolju. (Op. prev.)

zatim je pobrisala otisak uzdaha sa sićušne plohe ogledalca, potom se zagledala u konačnu samoću i na koncu uzela telefon. Fra Petar Marlot, svećenik i rođeni brat pokojnice, nije bio za to da se Milka sahrani uz čedno i neokaljano prezime kakvim su se smatrali Marloti. Spustila je slušalicu. Cijelu noć naslanjala obraze na hladna prozorska stakla, odbijala pustiti suzu i mislila: »Neka, samo dok ovo prođe, sahranit ću ja majku što dalje od vas, ni mrtvoj joj niste potrebni.« Izmicala je 1993. I nikako nije prestajalo. Činilo se da je trajalo cijelu jednu vječnost a ona, Ines Marlot, jednako je stajala uz prozor, upirala pogled u daljinu i molila: »Sastavi već jednom. Sastavi, pa da i ovo konačno prođe.« Uzalud. Čovjek se katkad toliko zaboravi da mu naprosto sklizne s uma koliko su mu, ustvari, izbori suženi. Njegovo je tek da snatri, a Božije da ostvaruje. A sam Bog htio je da Ines ostane na ovom ubogom svijetu, da gleda kako se urušava jedan život i nastaje novi, vidno skrhan i u ranama. Da zuri u polomljena ogledala prošlosti, iz čijih joj krhotina, činilo se, pokajnički odmahuje Azuro.

Po ko zna koji put prisjetila se te noći provedene s njim, a mene je, ne znam zašto, pratio osjećaj da sam prva osoba kojoj Ines Marlot priča svoj usud.

»U kući je bilo toplo«, rekla je. »Ruže u dvorištu naglo su ćelavjele. Grad je zasipala kiša, teška bljuzgava jesen. Još su sasvim osjetne i žive bujice poljubaca pod kojima se gušim, još su razgovijetne riječi koje je porodio ushit. Skoro da nisam osjetila kako plahta poda mnom ostaje krvava, a njegov euforični glas šapuće: ‘Ja te nikad, ali nikad neću ostaviti.’

5.

»U početku smo oboje živjeli uvjereni kako će uistinu trajati kratko«, uzdahnula je Ines, povukla još jedan dugačak dim i nogom ugazila opušak. »’Proći će samo par dana’, mislili smo, ‘i svijet će se istrijezniti, dvojac iz Karađorđeva jednostavno će pogužvati salvetu i on će ponovo biti onaj stari: moj Azuro, čovjek koji iz Trsta dovlači Super Riffle farmerke, kafu i cijelev štekove cigareta’. Te noći došao je rano. Ispod oka je nosio masnicu. Zagnjurila sam glavu u njegova prsa.«

»Zašto?«

»Nije znao. Samo je rekao kako ih ranije nije viđao u gradu. Rekli su mu: ‘Ti više nisi Azuro. To je prolazilo dok se moglo u Trst. Sada se odavde može ili u smrt ili s onu stranu rijeke. Ovdje si Orhan, a tamo budi šta hoćeš. Pa biraj.’ Izabrao je da ode, a ja sam brisala suze proklinjući: ‘Zašto, Bože? Zašto mi ovo radiš?’ Privijao me na prsa i jedva da sam čula kako govori: ‘Najbolje da ja pređem tamo dok ovo ne prođe’.«

Ines Marlot još je dugo stajala na ulici nakon što je Orhan Mujkanović konačno prešao bulevar. Čula je kako se glasnulo

se je, da bi se znova spomnila tiste noći, v kateri je za zmeraj in končno ostala sama, da bi spustila pogled v naročje, kjer je, nadvse spokojno, počivala glava njene matere. Te noči je s konicami prstov v zrak podržala pinceto, v kateri je, kot da kljubuje smrti, drhtela dlaka iz materine obrvi, zatem je pobrisala odtis daha na majhne ploskve ogledalca, se zazrla v dokončno samoto in nazadnje vzela telefon. Pater Petar Marlot, duhovnik in brat pokojnice, ni dovolil, da bi Milko pokopali pod spodobnim in neomadeževanim imenom, s kakršnim so se ponašali Marlotovi. Odložila je slušalko. Celo noč je z licem slonela na hladnem okenskem steklu, zadrževala solze in si mislila: »Naj bo, samo da to mine, pa pokopljem mater čim dlje od vas, niti po smrti ji niste potrebni.« Iztekalo se je leto 1993. In nič ni minilo. Zdelo se je, da traja že celo večnost, ona sama, Ines Marlot, je še zmeraj stala ob oknu, upirala pogled v daljavo in molila: »Spravi se že enkrat skupaj. Spravi se skupaj, da bo končno minilo.« Zaman. Človek se včasih lahko tako spozabi, da mu preprosto uide z uma, kako so njegove odločitve v resnici omejene. V njegovi domeni je sanjarjenje, v Božji pa udejanjanje. In sam Bog je hotel, da Ines ostane na tem ubogem svetu, da gleda, kako se pogreza eno življenje in kako nastaja novo, vidno skrhano in v ranah. Da bolšči v razbita zrcala preteklosti, iz črepinj katerih ji, tako se ji je zdelo, skesano maha Azuro. Že kdove katerikrat se je spomnila tiste noči, ki jo je preživela z njim, jaz pa sem, ne vem zakaj, dobil občutek, da sem prva oseba, ki ji Ines Marlot pripoveduje o svoji usodi. »V hiši je bilo toplo,« je rekla. »Rože na dvorišču so se vse hitreje osipale. Mesto je oblival dež, težka brozgasta jesen. Še vedno lahko živo občutim poplavo poljubov, pod katerimi se dušim, še vedno razločno slišim besede, ki jih je porodil zanos. Skoraj ne bi občutila, kako rjuha pod mano vpija kri, njegov evforični glas pa šepeče: ‘Nikoli, nikoli te ne bom zapustil.’«

5.

»Na začetku sva bila oba prepričana, da ne bo trajalo dolgo,« je zavzdihnila Ines, potegnila še en globok dim in z nogu zmečkala ogorek. »Minilo bo le nekaj dni,« sva mislila, »in svet se bo streznil, dvojec iz Karađorđeva bo preprosto zmečkal prtiček in on bo spet kot prej: moj stari Azuro, človek, ki iz Trsta prineseSuper Rifflekavbojke, kavo in cele šteke cigaret. Tisti večer je prišel zgodaj. Pod očesom je imel modrico. Zakopala sem glavo v njegove prsi.«

»Zakaj?«

»Ni vedel. Povedal je, da jih pred tem ni videval v mestu. Rekli so mu: ‘Ti nisi več Azuro. Časi, ko se je lahko šlo v Trst, so minili. Zdaj se gre od tukaj lahko le v smrt, ali čez reko. Tukaj si Orhan, tam pa bodi kar hočeš. Sam izberi.’

Odločil se je, da bo odšel, jaz pa sem si brisala solze med

zvono s katedrale i prosulo tri pravilna jecaja. Odmahivala je u daljinu, a na usnama se mrznuo šapat: »Ovo nikad, ali nikad neće proći. Mene u životu vazda nešto mora jebavat.« Prošlo je nakon što se lipa u parku ponovo razodjenula da bi navukla svoje treće ruho. Sjedila je u istom kafiću gdje su nekoć običavali zalaziti. Posmatrala je brda s onu stranu rijeke. Neko je u kamenjaru Fortice izbrisao Titovo ime i na istom mjestu, u krivudavom srcu, dopisao »BiH, volimo te«. A onda je primijetila to lice koje je upravo kaniło proći pored nje. U svakoj ruci pridržavao je po jednog dječaka. Mogli su imati 2-3 godine. Za njima, tek korak iza, šetala je zgodna brineta; imala je pravilne grudi i sasvim malu dioptriju. Neke davne slike oživjele su i poput sječiva zarivale se u svijest Ines Marlot.

Pogled je sklonila u krilo sjetivši se kako je u tašni zaboravila nekakvu stvarčicu; karmin, mirisne maramice, bilo šta i nije ih mogla naći sve dok konobar na sto, ispred nje, nije spustio cijelu litru votke. »Dobro je izabrao«, rekla je. Konobar se na čas zbunio, hinio da će nešto reći. Odmahnula je rukom, pustila pogled niz ulicu i rekla: »Zaboravi.«

»Tad sam se počela opijati, onako, samoubilački, uredno i svojski. Skoro da se nisam mogla sjetiti kad sam posljednji put zaspala trijezna. Tek jednog jutra, nakon više od tri godine lumpovanja, osjetila sam snažnu bol, evo ovuda, po dnu stomaka. To je je bio znak da valja stati na loptu, ohanuti, početi živjeti. Sjetiti se kako tamo u osiguravajućoj kući imaš susjeda. Pokucala sam na vrata, usiljeno se smijala (sekretarica je imala noge do ispod pazuha i, sudeći po izgledu, ovaliku rupu u glavi), na svaku izgovorenu glupost klimala glavom, zadužila polise i počela raditi na postotak.«

6.

Ponekad bi Ines sjedila u istoj onoj bašti ne primjećujući kako se opsjene patriotskih nagona rascvjetavaju po brdima nad gradom. Pogled joj ne mame obnažena djevojačka tijela ni dječija graja u parku preko puta. Ona nema nijedan razlog da bi pogled sklanjala u tašnu. Svoje poraze proživljava sama i, kako to obično biva, utjehu pronalazi u novcu. Skraćuje kosu i mijenja navike. Samo, kao nekoć, istim pokretom ruke doziva konobara, ljubazno zahvaljuje i govori »Zaboravi« kad se ovaj lati novčanika kako bi joj vratio sitniš, potom čeka da se udalji, a onda se mirno predaje zbrajanju zarade koju je danas ostvarila.

Sve je brže starjela. Sve se više prepoznavala u liku iz nekoć pročitane lektire, ali ipak daleko od svijeta fikcije. Daleko od košmara Rajke Radaković.

Jednom sam bio dobre volje, pa sam joj predložio da zabloudimo. Čisto da se i to desi. Kao tobož, našla se u čudu, pogledala sklopljenu knjigu u mojim rukama i rekla: »S tobom?

preklinjanjem: ‘Zakaj, Bog? Zakaj mi to delaš?’ Objemal me je in komaj sem ga slišala govoriti: ‘Najboljše bo, če grem na drugo stran, dokler ne gre to mimo.’« Ines Marlot je še dolgo zatem, ko je Orhan Mujkanović končno prečkal bulvar, stala na ulici. Slišala je, kako se je oglasil zvon v katedrali in trikrat enakomerno odbil. Mahala je v daljavo, na ustnicah pa ji je zamrznil šepet: »To ne bo nikoli, ampak res nikoli minilo. Mene mora v življenju vedno nekaj jebat.« Minilo je šele, ko je lipa v parku vnovič odvrгла liste, da bi nadela že svojo tretjo opravo. Sedela je v istem lokalu, kamor sta nekoč rada zahajala. Opazovala je hribe onkraj reke. V kamnolomu Fortice je nekdo izbrisal Titovo ime in na istem mestu, sredi skrivenčenega srca, pripisal »BiH, volimo te«. Nenadoma je opazila obraz, ki je ravno krenil mimo nje. V vsaki roki je držal po enega fantka. Stara sta bila dve do tri leta. Le kak korak za njima je hodila čedna rjavolaska, imela je pravilne dojke in komaj opazno dioptrijo. Neke davne podobe so iznenada oživele in se kot rezilo zabodle v zavest Ines Marlot.

Pogled je spustila v naročje, saj se je spomnila, da je nekaj pozabila v torbici; šminko, odišavljene robcčke, kar koli že, ni jih našla, vse dokler ni natakar k mizi prinesel celega litra vodke. »Dobro je izbral,« je rekla. Natakar se je malce zmedel, zdelo se je, da bo nekaj rekel. Zamahnila je z roko, se ozrla po ulici in rekla: »Pozabi.«

»Takrat sem začela popivati, tako, samomorilsko, načrtno in na vso moč. Le s težavo bi se spomnila, kdaj sem nazadnje zaspala trezna. Šele neko jutro, po več kot treh letih norenja, sem začutila močno bolečino, tukaj, v spodnjem delu trebuha. To je bil znak, da je treba ustaviti konje, postati, začeti živeti. Se spomniti, da imaš tam, v zavarovalnici, tudi sosedu. Potrkala sem na vrata, se prisiljeno nasmehnila (tajnica je imela noge skoraj do pazduh, sodeč po videzu, pa tudi tako veliko luknjo v glavi), na vsako izgovorjeno neumnost sem ustrežljivo prikimala, prevzela police in začela delati za revizijo.«

6.

Ines je včasih sedela na tej isti terasi, ne da bi opazila, kako se zablodeli patriotski nagoni razraščajo po hribih nad mestom. Njenega pogleda niso zmotili ne gola dekliska telesa ne otroško kričanje v parku čez cesto. Niti enega samega razloga nima za spuščanje pogleda v torbico. Svoje poraze je prestajala sama in uteho, kakor se to ponavadi zgodi, je našla v denarju. Postrize se na krajše in menja navade. A kot nekoč, še vedno priklіče natakarja z istim gibom roke, ljubeznivo se zahvali in reče »Pozabi«, ko ta hoče iz denarnice vrniti drobiž, nato počaka, da se oddalji, nakar se posveti preštevanju zaslužka, ki ga je ustvarila tisti dan.

Vse hitreje se je starala. Vse bolj se je prepoznavala

Ma nema šanse! Ti znaš samo za te svoje gubitnike što pišu; čuj Hamsun, molim te. Singer! Ma jok! Nema hljeba od tebe. Meni treba neko drčan, neko ko će biti u stanju krhnuti šakom o sto.«

7.

Na stolu su stajale tri čaše s kafom.

Sanda je primijetila kako će uskoro snijeg. »Ne bi valjalo«, dobacio je Hara, a ja sam pripalio cigaretu misleći na poetične detalje Pana i jedva da sam čuo Amru koja viče: »Ima li ko s autom? Pozlilo joj, umrijet će!«

Glan i Edvarda, ostavljeni u mraku, na strani 63, nastavljaju plovidbu izmaglicama norveških fjordova. Sad jurim prema bolnici ne mareći za crveno na semaforu. Pored mene, zavaljena u sjedište, s mrtvačkom bojom u licu, plače Ines Marlot i trudi se odgovoriti na pozive klijentele. Govorim joj da se ostavi toga, da se urazumi, a ona mi uzvraća: »Vozi ako hoćeš; ako nećeš, onda se jebi!«

8.

Dva sata kasnije desila se ta ruka na mom ramenu, ravnodušno klimanje glavom i nestanak u kafani preko puta. Kad sam je ugledao, pomislio sam: »Ljepši se kopaju«. Naravno da sam joj to rekao, a ona je, pitaj Boga otkud, izvukla osmijeh i dobacila: »Okani se pišljive proze.« Da je odvezem kući? Ni slučajno. Vratili smo se u firmu. Sanda i Hara jednako su stajali uz prozor i gledali kako se napolju zbija snijeg. U ured smo ušli držeći se pod ruku, kao u grijeih ogrezli ljubavnici. Pažljivo sam je spustio u stolicu. Prozirnim prstima pomilovala je telefonske tipke, a potom se osvrnula na prisutne i upitala: »Je l’ neko dolazio dok mene nije bilo?« Bilo je 15:30. Spremao sam se poći kući, a Ines je ostvarila (istina, čestim grdnjama isprekidanu) vezu sa dr. Birišem. Željela je znati da li bi joj mogao sutra, privatno, naravno (jer njoj odgovara sutra, subota je, ne radi se), uraditi taj zahvat na želucu i kakve su joj šanse da u ponedjeljak ponovo bude na poslu. On se upravo spremao spustiti slušalicu ne propustivši priliku nazvati je ludakinjom, ona mu je prostački opsovala, a ja sam sjeo u auto i u retrovizorskom staklu gledao kako bosonoga Cigančad stoje u prikrajku i na zbunjene prolaznike bacaju mokre krpe snijega.

To je bilo u petak. Pamtim to jer mi ispred očiju još uvijek iskrсне ona slika pogrbljenih staračkih tijela, oni vješti zamasi ruku koji razgrću snijeg ispred sultan-Sulejmanove džamije. Jednom sam, u ratu, iz dvorišta Sulejmanije ukrao jaknu. Mladić kome je pripadala ležao je u gasulhani. Toplom vodom su ga kupali. Kasnije sam tu jaknu prodao vojniku za štek u »Drine« bez filtera. Danas se nerado i s kajanjem prisjećam

v junaku iz neke prebrane lekcije, ki pa je bil še zmeraj daleč od fiktivnega sveta. Daleč od nočnih mor Rajke Radaković. Enkrat sem bil dobre volje, pa sem ji predlagal, da zabluziva. Da bi pač tudi to enkrat naredila. In joj, prejoj, povsem začudeno je pogledala zaprto knjigo, ki sem jo držal v rokah, in rekla: »S tabo? Ma niti slučajno! Ti poznaš samo te tvoje zgube, ki pišejo; Hamsun, ja daj no. Singer! Niti slučajno! Od tebe ne bo kruha. Jaz rabim nekoga drznega, ki zna usekati s pestjo po mizi.«

7.

Na mizi so stale tri skodelice kave.

Sanda je opazila, da se pripravlja na sneg. »Ne bo držalo,« je odvrnil Hara, jaz pa sem prižgal cigareto, razmišljal sem o poetičnih detaljih Pana in skoraj ne bi slišal Amre, ki je vpila: »Je kdo z avtom? Slabo ji je, umrla bo!« Gleen in Edwarda, zapuščena v temi, na strani 63, še zmeraj plujeta po meglicah norveških fjordov. Zdaj dirjam proti bolnici in se ne oziram na rdečo na semaforju. Ob meni, na sedežu, vsa zgrudena in z obrazom mrtvaške barve, joče Ines Marlot in se hkrati trudi odgovoriti na klice strank. Rečem ji, naj neha, naj bo vendar razumna, ona pa mi odvrne: »Če hočeš vozi, če ne pa odjebi!«

8.

Dve uri pozneje se je zgodila ta roka na moji rami, ravnodušno odkimavanje in izginotje v kavarni čez cesto. Ko sem jo uzrl, sem pomislil: »Lepši se radi kopajo.« Seveda sem ji to tudi povedal, ona pa je, sam bog ve, od kod, potegnila nasmeh in navrgla: »Ogibaj se piškave proze.« Naj jo peljem domov? Niti slučajno. Vrnila sva se v podjetje. Sanda in Hara sta oba stala pri oknu in gledala, kako se zunaj nalaga sneg. V pisarno sva vstopila držeč se za roke, kot ljubimca, potopljena v greh. Pazljivo sem ji pridržal stol. S prosojnimi prsti je pomilovala telefonske tipke, zatem se je obrnila k prisotnim in vprašala: »Je kdo prišel, vmes, ko me ni bilo?«

Bilo je 15:30. Pripravljal sem se na odhod domov, Ines pa je dobila (sicer precej šumečo) zvezo z dr. Birišem. Hotela je izvedeti, če bi ji lahko jutri, seveda v privatni režiji (njej namreč odgovarja jutri, sobota je, ne dela se), naredil tisti poseg na želodcu in koliko možnosti ima, da bi bila v ponedeljek lahko že v službi. Ravno je nameraval odložiti slušalko, ne da bi jo pozabil oklicati za norico, ona pa ga je prostaško opsovala, medtem ko sem jaz sedel v avtu in v vzratnem ogledalu opazoval, kako bosonogi Cigančki stojijo v kotu in na zbegane mimoidoče mečejo mokre zaplate snega.

Bil je petek. Spomnim se, ker mi pred oči pride tista podoba

tog detalja.

9.

Ines Marlot vidio sam još samo jednom. U subotu je izašla kupiti hljeb i mlijeko, stigla čovjeka ispred sebe kucnuti po ramenu i srušiti policu s parfimerijom. Dr. Ajdič upravo je izlazio iz smjene kad su je dovezli u bolnicu. Na komadu papira našvrljao je uputnicu i uz glasnu psovku napustio smjenu. Petnaest dana visili smo pored telefona. Na vezi je bio Željko, njen daleki sarajevski rođak. Hrabrio nas je. Govorio kako on svaki dan bdije na Koševu, da je u stalnom kontaktu sa doktorima, da su je već dvaput »otvarali« i da je sada dobro. On misli da će se izvući. Da ne brinemo.

10.

Ogovarali smo je. O, kako smo je ogovarali! Govorili kako su joj pare važnije od svega, od zdravlja, od života, kako ćemo joj psovati oca bezobraznog kad joj ponovo pod nos poturimo kafu, smijali se ... a onda sam auto zaustavio pred bolnicom. Na vratima prijemnog odjeljenja stajala je žena. Suočen s požarom u njenim očima, rekao sam da dolazimo iz Mostara i da smo radne kolege Ines Marlot. »Sačuvaj me Bože takvih kolega!« »Izvinite, ali...« »Ništa ‘ali’! Za ovu ženu već 15 dana još niko nije upitao.« »Molim?! Pa nama je Željko rekao...« »Slušaj, momčino, ne postoji nikakav Željko. Za 15 dana, koliko umire ovdje, za nju još niko nije upitao. Pa znala bih ja, pobogu!« Postiđen, stajao sam pred njom ne znajući šta bih još mogao reći. Potpuno nemoćan, čitao sam slova s pločice njenog mantila. »Ali, teta Nada ...«

Te molećivo izgovorene riječi kao da su utrnule buktinje u njenim očima. Povukla je ruku unazad, oslobodila cijeli pramen kose, koji se sad prosipao po skladno izvajanim ramenima, i pustila očima da se blago nasmiju, da preko usana prevali kako će ona nakratko, ali samo nakratko, otvoriti prozor. »petnaest dana, koliko umire ovdje« odzvanjalo mi je u ušima dok smo obilazili zgradu i čekali da teta Nada ispuni obećanje. Možda bi za mene podnošljivije bilo da je ni tad nisam vidio. Da nisam vidio to modro klupko koje nepomično leži na plahti, tu kap zgrušane krvi u kutu usana, da nisam vidio tu iskru u oku koja se bezuspješno upinje ne pretvoriti u suzu, taj šapat

zgrbljenih starčevskih teles, tisti vešči zamahi rok, ki odstranjujejo sneg pred sultan-Sulejmanovo džamijo. Enkrat sem, med vojno, iz dvorišča Sulejmanije ukradel jakno. Mladinič, ki mu je pripadala, je ležal v gasulhani . Kopali so ga v topli vodi. Pozneje sem tisto jakno prodal vojaku za zavoj Drine brez filtrov. Danes se nerad in z občutkom krivde spominjam te nadrobnosti.

9.

Ines Marlot sem videl samo še ob eni priložnosti. V soboto je prišla ven, da kupi kruh in mleko, pri čemer je uspela človeka pred sabo dregniti v ramo in zrušiti policu s parfumi. Dr. Ajdič je ravno odhajal iz službe, ko so jo pripeljali v bolnico. Na list papirja je načečkal sprejemni list in z glasno psovko zapustil izmeno. Petnajst dni smo viseli na telefonu. Na drugi strani je bil Željko, njen daljni sarajevski sorodnik. Vlival nam je pogum. Razlagal je, da vsak dan bdi na Koševu, da je v neprestanem stiku z zdravniki, da so jo že dvakrat »odprli« in da je zdaj dobro. Zdi se mu, da se bo izvlekla. Naj si ne delamo skrbi.

10.

Opravljali smo jo. O, kako smo jo opravljali! Pravili smo, da ji je denar najbolj pomembna stvar od vseh, od zdravja, od življenja, kako ji bomo prekleli brezobzirnega očeta, ko ji bomo pod nos spet pomolili kavo, smejali smo se ... potem pa sem avto ustavil pred bolnico. Na vratih sprejemnega oddelka je stala ženska. Ko sem se soočil s požarom v njenih očeh, sem ji rekel, da prihajamo iz Mostarja in da smo sodelavci Ines Marlot. »Moj bog, obvaruj me pred takimi sodelavci!« »Oprostite, ampak ...« »Nič ampak! Po tej ženski ni v petnajstih dneh povprašal nihče.«

»Oprostite?! Nam je Željko rekel drugače ...« »Poslušaj, fante, nobenega Željka ni tu. V 15 dneh, odkar umira tukaj, ni še nihče vprašal zanjo. Pa saj bi vedela, za boga!« Sram me je bilo, stal sem pred njo in nisem vedel, kaj naj rečem. Popolnoma nemočen sem prebral črke na njeni halji. »Ampak, tetka Nada ...« Te moledujoče izgovorjene besede so v njenih očeh ukresale plamene. Roko je povlekla nazaj, oslobodila cel pramen las, ki se je do zdaj razprostiral po skladno oblikovanih ramenih, in pustila očem, da se blago nasmehnejo, da nasmeh prešine ustnice, medtem ko bo za kratek čas, res samo na kratko,

^[1] 2 Muslimanska mrliška veža, namenjena za umivanje pokojnih. (Op. prev.)

otkinut iz dubine nemoći: »Neću ja više ovako. Kad izađem odavde, ima da stanem na loptu, da živim...«
Kažem, možda bi bilo lakše da sve to nisam vidio iako bih se, u to sam siguran, kasnije grizao zbog toga.
Stojimo tako nalakćeni na sive prozorske klupice. Sa smrznutih stabala katkad prhne pregršt sniježne prašine i prospe se po našim ramenima. Ne bez ponosa u glasu, Ines se okrene prema dvjema sestrama i kaže: »Ovo su moji. Moji s posla.«
One frknu pogledom prema načičkanim glavama u ramu prozora i nastavljaju piti kahvu.
Željela je znati ko je mijenja otkad je »ovde«.
»Mirko«, kažem, »fin momak i nadasve kulturan.«
»Poznajem Mirka! Zbog takvih kakav je on, danas je ljepše živjeti u kurcu nego u gradu. Sve go seljak, sve pederčine!«
Nisam rekao ništa. Gledao sam kako se jedna sestra priđiže da bi iz limenog ormara izvukla deku kojom će pokriti sićušnu hrpicu kostiju na krevetu. Još kratko zurili smo u to slabašno klupko života koje nečija nevidljiva ruka bespovratno razmotava, opraštali joj za sve teške riječi koje je izgovorila i prešutno se kajali zbog onih koje smo, iza njenih leđa, mi govorili o njoj. A ona, kao da je osjetila o čemu razmišljamo, okrenula se i sasvim sabrano, kao da nema namjeru otići, rekla: »Možda biste trebali poći. Snijeg pada i sklisko je. Skoro će mrak.«
A onda se zagledala pravo u moje oči. Prošla je cijela vječnost prije nego je izustila: »Polako vozi. I piši. Napiši nešto o meni. O mojim suzama nešto napiši. I nemoj da si štogod slag'o, jes' čuo? Možeš još staviti i ovo ako će ti valjat: 'Tijelu je da se raduje, duši da smrt čeka'«.«

11.

Sedam dana kasnije još uvijek je padao slabašan snijeg. Hara i Sanda stajali su uz prozor zabavljeni brojanjem koraka koje je za sobom ostavljalo bosonogo Ciganče. Na stolu su se pušile tri čaše s kafom. Zabavljen čitanjem novina, skoro da i nisam čuo kad je Amra otvorila vrata i sahranila ruke na mojim ramenima. Pogledao sam u zid. Preko kalendara, uokviren crvenim kvadratićem, izmicao je šesti dan januara.
»Danas bi joj bio rođendan«, rekoh. Hara i Sanda okrenuli su glave. U nevjerici pogledaše u kalendar. Iza njih dah ostavljen u prozorskom staklu brisao je dječije korake u povratku.

12.

Na ispraćaju Ines Marlot bilo je mnogo svijeta. Tiskao sam se između tih pogurenih prilika; mahom su vonjali na alkohol. Snijeg je prestao padati i bilo je hladno. Samo su zalutali lepeti ptičijih krila te slabašan glas fra Petra Marlota sknavili tišinu. Tada se, iznebuha i nenajavljen, kao da je pristigao iz

odprla okno. »Petnajst dni, odkar umira tukaj,«
mi je odzvanjalo v ušesih, ko smo hodili po stavbi in čakali, da tetka Nada izpolni obljubo.
Zame bi bilo gotovo lažje, če je takrat sploh ne bi videl. Če ne bi videl tiste modre klobke, ki je nepremično ležala na rjuhi, tiste kaplje strjene krvi v koticu ustnic, če ne bi videl tiste iskre v očesu, ki se neuspešno poskuša spremeniti v solzo, tistega šepeta iz globin nemoći: »Tako ne gre več. Ko pridem ven, se moram postaviti na žogo, živeti moram ...«
Pravim, da bi mi bilo najbrž lažje, če vsega tega ne bi videl, a bi se, v to sem prepričan, pozneje grizel zaradi tega.
S komolci slonimo na sivih okenskih policah. Z zmrznjenih dreves vsake toliko prhne prgišče snežnega prahu in se nam raztrosi po ramah. Z opaznim ponosom v glasu Ines obrne glavo proti sestrama in pove: »Ti so pa moji. Moji sodelavci.«
S pogledom ošvrkneta načičkane glave v okenskem okviru in nadaljujeta s pitjem kave.
Hotela je vedeti, kdo jo nadomešča, odkar je »tu«.
»Mirko,«
ji povem, »dober dečko in zelo kulturen je.«
»Pa saj poznam Mirka!«
Zaradi takšnih, kot je on, je danes lepše živeti v kurcu kot pa v mestu. Vse gre k vragu, vse pederčine!«
Nič nisem rekel. Opazoval sem eno od sester, ki je vstala, da bi iz kovinske omare izvlekla odejo, s katero bo pokrila majhen kupček kosti na postelji. Še malo smo bolščali v to slabotno klobko življenja, ki jo je neka nevidna roka nepovratno odmotavala, oprostili smo ji vse grde besede, ki jih je izgovorila in se potiho kesali zaradi tistih, ki smo jih, za njenim hrbtom, govorili o njej. Ona pa se je, kot da bi začutila, o čem razmišljamo, obrnila in povsem zbrano, kot da nima namena oditi, rekla: »Najbrž boste morali počasi iti. Sneg pada in poledica je. Kmalu bo tema.«
Nato pa se je zazrla naravnost v moje oči. Cela večnost je minila, preden je izustila: »Vozi počasi. In piši. Napiši kaj o meni. Napiši kaj o mojih solzah. Pa da se ne bi lagal, si me slišal? Tudi tole lahko napišeš, če ti bo prišlo prav: 'Telo se veseli, duša pa čaka smrt.'«

11.

Sedem dni pozneje je še zmeraj narahlo snežilo. Hara in Sanda sta stala ob oknu in se zabavala s štetjem korakov, ki jih je za sabo puščal bosonogi ciganček. Na mizi se je kadilo iz treh skodelic kave. Zaposlen sem bil s prebiranjem časopisov, tako da skoraj ne bi slišal, kako je Amra odprla vrata in položila roke na moja ramena.
Pogledal sem proti zidu. Na koledarju je, uokvirjen z rdečim kvadratom, mineval šesti dan januarja.
»Danes bi imela rojstni dan,«
sem rekel. Hara in Sanda sta obrnila glavo. V nejeveri sta pogledala na koledar. Za njima je na okenskem steklu ostala sapa, ki je izbrisala vračajoče otroške korake.

prizemlja života, nečiji šapat probi do mene: »Pogledaj. Tamo! Tamo preko puta stoji njen otac. To znaju samo rijetki. Ja sam jedan od njih. Zovem se Tomo Borićanin i jednom sam bio špediter. Samo to. Danas sam prikaza koja je propustila sve svoje prilike. Danas sam tek sjenka.«
Okrenuo sam se i pogledao spodobu čija je ruka drhtala na mom ramenu. Bio je obrastao u gustu neurednu bradu. Imao je avetinjski mršavu ruku na kojoj su išđikljali dugački crni nokti. Uvukao sam vrat još dublje u kragnu i tiho, da me ne čuju skrušenici, kušnuo ga riječima: »Ti si samo govno šofersko!«
Stresao sam ramenima i pogledao preko grobljanskog zida. Tamo je stajao čovjek odsutno zagledan u daljinu. Njegove laktove, svaka sa svoje strane, pridržavale su dvije žene, a on je svako malo oslobađao ruku kako bi drhtavim prstima vratio cvikere na nos. U nevjerici sam gledao tog stvora prepoznavši u njemu lik dr. Ajdiča. Osjetio sam kako mi se grče prsti na rukama. Kako mi se iz utrobe neka sluz vere ravno u grlo, u nos, kako se gušim. Poželjeh stati pred njega, zavitlati mu pesnicom ispred nosa, reći mu ...
Ali nisam.
Ne zato što bih kasnije žalio zbog toga, nego čisto što nisam toliko drčan da bih krhnuo šakom o sto. Samo sam se okrenuo, zario glavu u kragnu kaputa i još dugo, dugo gledao kako nečije ruke u pohotnu raku bacaju vlažno grumenje zemlje.

12.

Na pogrebu Ines Marlot je bilo precej ljudi. Drenjal sem se med temi izgubljenimi priložnostmi; nekoliko so dišale po alkoholu. Sneg je nehal naletavati in bilo je mrzlo. Le zablodeli zamahi ptičjih kril in slaboten glas patra Petra Marlota so okrnili tišino. Vtem se je, iznenada in nenapovedan, kot da je prišel iz kleti življenja, do mene prebil nek šepet: »Poglej. Tam! Tam, na drugi strani ceste, stoji njej oče. To vedo le redki. Jaz sem eden od njih. Ime mi je Tomo Borićanin in nekoč sem delal kot prevoznik. Zgolj to. Danes sem prikazen, ki je zamudila že vse priložnosti. Danes sem samo še senca.«
Obrnil sem se in pogledal nakazo, katere roka je drhtela na mojem imenu. Ves je bil zaraščen z gosto neurejeno brado. Imel je strašansko suhljate roke, na katerih so se bohotali dolgi črni nohti. Vrat sem pogreznil še globlje v ovratnik in ga potiho, da me ne bi slišali žalujoči, cmoknil z besedami: »Ti si samo šoferskignoj!«
Stresel sem z rameni in se ozrl onkraj pokopališkega zidu. Tam je stal človek, odsotno zazrt v daljavo. Pod komolci sta ga, vsaka s svoje strani, podpirali dve ženski, on pa je vsake toliko osvobodil roko, da bi si z drhtečimi prsti popravil ščipalnike na nosu. V nejeveri sem se zagledal v to prikazen in v njej prepoznal podobo dr. Ajdiča. Začutil sem, da so se mi pokrčili prsti na rokah. Da se mi v ustni votlini sluz izliva naravnost v grlo, v nos, da se dušim. Zaželel sem si postaviti pred njega, mu zažugati s pestjo, mu povedati ...
A tega nisem storil.
Ne zato, ker bi mi bilo pozneje lahko žal, ampak zato, ker nisem bil zadosti drzen, da bi s pestjo udaril po mizi. Le obrnil sem se, zaril glavo v ovratnik plašča in še dolgo, dolgo gledal, kako neke roke na hlepečo krsto mečejo vlažne grude zemlje.

Adnan Repeša (1987, Mostar). Priče objavljivao u časopisima širom ex-yu prostora. Objavio dvije zbirke priča S obje strane srca i Kratke priče za dugo umiranje.

Adnan Repeša (1987, Mostar). Kratke zgodbe je objavljval v revijah po celotni nekdanji Jugoslaviji. Objavil je dve zbirki kratkih zgodb S obje strane srca in Kratke priče za dugo umiranje.

GLEDALI SU SE PREKO TV EKRANA

GORAN KARANOVIĆ
PREVOD TIBOR HRS PANDUR

GLEDALI SU SE PREKO TV EKRANA

Za prikaz suvremene bosanskohercegovačke poezije i proze odabrao sam nekoliko izvrsnih mostarskih autora mlađe i srednje generacije. Zašto Mostar kao uzorak Bosne i Hercegovine? Zato što je riječ o gradu svjetlosti, pjesnika i duboke kolektivne traume iz posljednjeg rata koja se, možda i više nego u ostatku države proteгла do danas. Rat pa poslije rata poraće, generacijsko razočaranje, civilizacija očeva i majki na aparatima za održavanje života i dalje su motor čije se brujanje čuje iza gnjevnih zvukova pera autora mlađe i srednje generacije koji su odrastali u smrvljenom gradu čije su ulice i sokake preorali jedni od najžešćih udara bratoubilačkog ludila devedesetih. Pisci koje sam odabrao su stasavali među rošavim i izlomljenim licima zgrada i gledali kako se putokazi za spasenje brišu skupa s ostacima morala mladih demokracija omeđenih kočevima ratnih šerifa koji su dolaskom mira maskirne uniforme zamijenili talijanskim odjelima. Rolanje u parkovima, ski vikendi, cvrkutavi konobari i naročit miris reda, svojstven čovjeku bili su prisutni samo s druge strane tv — ekrana. Sa koje su kao istu egzotiku u suprotnom pravcu gledali prizore djece u demode jaknama i humanitarne katastrofe. Nakon rata, život u sramoti i siromaštvu sputane, podjelama

GLEDALI SO SE PREKO TV EKRANA

Za prikaz sodobne bosansko-hercegovske poezije i proze sem izbral nekaj izvrstnih mostarskih avtorjev mlaјše in srednje generacije. Zakaj Mostar kot vzor Bosne in Hercegovine? Zato ker gre za mesto svetlobe, pesnikov in globoke kolektivne travme iz zadnje vojne, ki se, morda celo bolj kot drugod po državi, razteza do današnjih dni. Vojna in stanje po vojni, generacijsko razočaranje, civilizacija očetov in mater priklopljenih na naprave za ohranjanje življenja so še naprej motor, katerega hrup slišimo iz gnevnih zvokov peres avtorjev mlaјše in srednje generacije, ki so odrasli v porušenem mestu, katerega ulice in poti je preoral eden najsilnejših udarov bratomorne norosti devetdesetih. Pisci, ki sem jih izbral, so dozorevali med kozavimi in zlomljenimi obrazi zgradb in gledali kako se smerokazi za rešitev brišejo skupaj z ostanki morale mladih demokracij, omejenih s koli vojnih šerifov, ki so s prihodom miru maskirne uniforme zamenjali s italijanskimi oblekami. Rolanje v parkih, smučarski vikendi, klepetavi natakari in poseben vonj reda, ki je človeku lasten, so bili prisotni samo na drugi strani tv ekrana. Preko katerega so kot enako eksotiko, le v nasprotni smeri, gledali prizore otrok v jaknah iz mode in humanitarne katastrofe. Po vojni življenje v sramoti in siromaštvu odročne, z delitvami

ispresijecane države. Oni su morali izmisliti vlastite identitete kako brodolomnik izmisli način kako da poveže balvane u splav, a od ostataka olupine kolibu za život. Od malih nogu, duboko u sebi zagubljen strah više nikad nisu mogli naći jer se stopio s razbacanim dijelovima njihovih ličnosti u Guernici koja funkcionira skoro pa besprijeckorno u svakodnevnom životu. Danas se o tome više ne govori. Oni su direktori, profesori, nastavnici, radnici u vulkanizeru, turistički vodiči. Samo povremeno, kad se nešto unutra pomjeri, iz njih počnu teći riječi kakve se rijetko nađu. U tim riječima uživajte.

15.12.2013

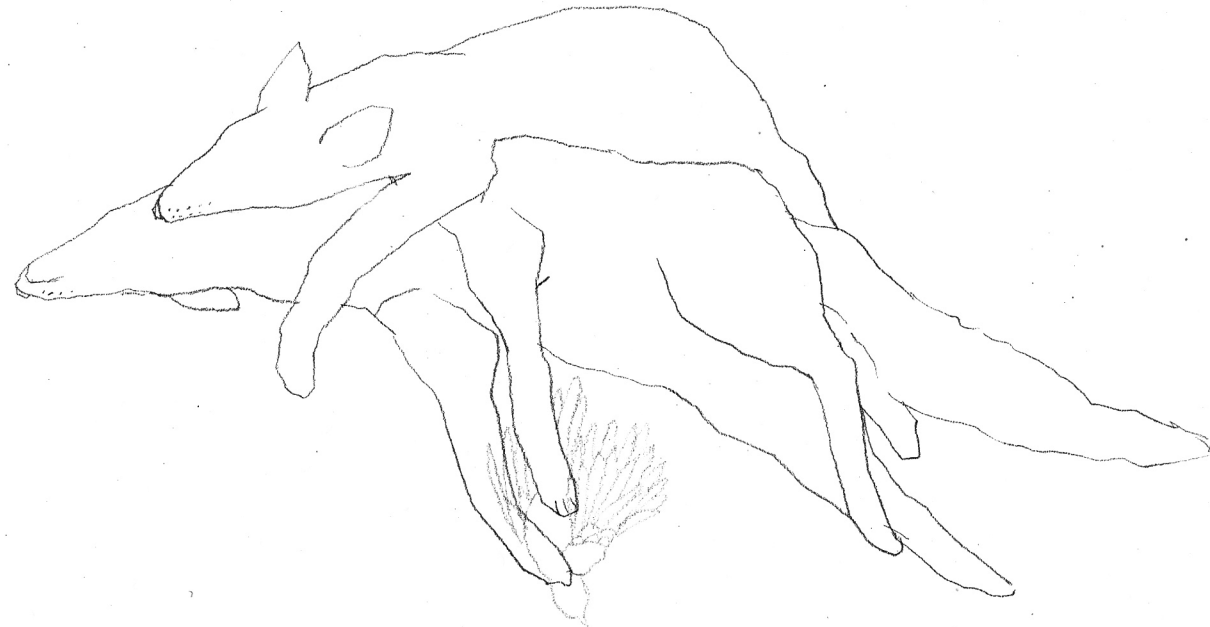
razkosane države. Morali so si izmisliti lastne identitete, kot si brodolomci izmišljujejo načine, kako povezati hlode v splav, in iz ostankov razbitin kolibo za bivanje. Od malih nog nikoli več niso uspeli najti globoko v sebi izgubljenega strahu, saj se je zlil z razmetanimi deli njihove osebnosti v Guernici, ki deluje skoraj neoporečno v vsakdanjem življenju. Danes se o tem več ne govori. Postali so direktorji, profesorji, učitelji, delavci pri vulkanizerju, turistični vodiči. Samo občasno, ko se nekaj v njih premakne, začnejo teći iz njih besede, ki jih ne vidimo pogosto. V teh besedah uživajte.

15.12.2013

Goran Karanović (1983, Mostar). Piše poeziju i prozu. Zastupan u nekoliko antologijama i nagrađivan. Je koautor zbirke poezije *Usred grada tmurna, nalaktih se da povratim* (Teatar SIRA, Mostar, 2005) te autor zbirke poezije *Udarnike strijeljaju* (SKC, Kragujevac 2011); *Udarnike strijeljaju i nove pjesme* (TTT, Leskovac 2011). Vodi portal za književnost — www.knjizevnost.org, predsjednik je Književnog kluba Mostar, član društva pisaca BiH.

Goran Karanović (1983, Mostar). Piše poezijo in prozo. Zastopan je v nekaj antologijah in večkrat nagrajen. Je soavtor zbirke poezije *Usred grada tmurna, nalaktih se da povratim* (Teatar SIRA, Mostar, 2005) in avtor zbirke poezije *Udarnike strijeljaju* (SKC, Kragujevac 2011); *Udarnike strijeljaju i nove pjesme* (TTT, Leskovac 2011). Vodi portal za književnost — www.knjizevnost.org, je predsednik Književnega kluba Mostar, član društva pisateljev BiH.

SLOVENIJA

UROŠ PRAH

PREVOD
ROMEO MIHALJEVIĆ

PREBODENE KRALJIČNE

To je eden tistih tipov,
ki pravijo,
da bi bili porno zvezde.
Tiščijo glave v zidove,
riti pa v zrak
in te prosijo,
da jih pofukaš.
Potem hropejo od užitka.
Šepetajo ti,
da jih čudno zbode,
ko jim ga zarineš do konca.
Pobarvani dolgi lasje,
z osamelimi kocinami posuti obrazi.
Proč se obračajo.
V zid, v rjuho, v strop.
Čez rob postelje
k oknu iztegnjeni vratovi,
izbočene kite na njih.
Luno lovijo s široko odprtimi usti.
Takrat je, ko se zazdijo lepi.
Ko so lepi.
Ko so angeli popolnih teles.
Vsi napeti in mehki in srečni.
Njihovi črni lasje
se lesketajo takrat
kot omotične vrane
na rosnih cmureških poljih.

Ko sem se poslavljal,
si se, ker drugim nisi hotel
pokazati, da se zaljubljaš,
sklonil pod mizo in
mi razvezal vezalko.

PROBUŠENE KRALJEVNE

To je jedan od onih tipova
koji govore
da žele biti porno zvezde.
Pritišću glave uz zidove,
guzice podignu u zrak
i mole te da ih poševiš.
Potom stenju od užitka.
Šapću ti
da ih čudno pecne
kad im ga gurneš do kraja.
Obojene duge kose,
lica pokrivena rijetkim maljama.
Okreću se.
Prema zidu, prema plahnama, prema stropu.
Preko ruba postelje
ka prozoru ispruženi vratovi,
dignutih kita.
Mjesec love široko otvorenih usta.
Tada se učine lijepima.
Kada su lijepi.
Kada su anđeli savršenih tijela.
Svi napeti, meki i sretni.
Njihova crna kosa
tada se sjaji
poput ošamućenih vrana
na rosnim cmureškim poljima.

Dok sam se opraštao,
ti si se, jer drugima nisi htio
pokazati da se zaljubljuješ,
sakrio pod stol i
razvezao mi pertle.

MMORPG

Tri dni sem delal
tri dni sedel
nisem spal in nisem jedel
da sem kupil konja
in porazil sovražno četo
to je moja pesem
to je moj lajf
stranišče je predaleč
okno odprem
in ščijem na cesto
iz avtobusa
se zazreš v mojega nagubanega tiča
kako lepo sva oba osvetljena
rad te imam.

Siliš me, da te naredim v pesem.
Medtem sesljam zapestje,
a moja slina na moji koži
ne diši kot tvoja slina na moji koži
ali moja slina na tvoji koži.

ORCHIS IN ORCHIS

«Jaz hodim s Vögelerjem», reče
in:
«Moja interpretacija je groba.»
Ljubek je.
Objel bi ga, poljubljal njegove drobne poteze,
ki to ne bi bile več, ker se poveča, kar objameš.
Ob stiku obrazov se poteze stalijo,
slika izteče v čisto telesnost,
pogled je izničen.
To bi naredil. Ljubeče, previdno.
Komparativist je, s hermenevtiko se ukvarja,
nežnost potrebuje.
Ko reče Muttersprache in Mördersprache, vzdrhtim.
V tem odnosu bi bil primernejši za vlogo očeta.
Vzburja me dajati to, kar bi moralo biti dano meni.
Njegovi drobni prsti bi objemali moja jajca.
Utripajoč tič bi zapolnil njegova usteca.
Usedel bi se name.
Sopihal bi in ječal.
Naprej bi se nagnil,
se prižel k meni

MMORPG

Tri dana sam radio
tri dana sjedio
nisam spavao i nisam jeo
da sam kupio konja
i porazio neprijateljske snage
to je moja pjesma
to je moj život
zahod je predaleko
otvorim prozor
i pišam na ulicu
iz autobusa
buljiš u moj smežurani kurac
kako smo obojica lijepo osvijetljeni
volim te.

Tjeraš me da te stvorim u pjesmi.
U međuvremenu sišem zapešće,
a moja slina na mojoj koži
ne miriše poput tvoje sline na mojoj koži
ili moje sline na tvojoj koži.

ORCHIS IN ORCHIS

“Hodam s Vögelerom”, veli
te
“Moja je interpretacija gruba.”
Dražestan je.
Zagrlio bih ga, poljubio njegove sitne crte lica,
koje to više ne bi bile, jer se povećaju pri zagrljaju.
Pri dodiru lica crte se stapaju,
prizor prelazi u čistu tjelesnost,
pogled je uništen.
To bih napravio. Prisno, oprezno.
Komparatist, bavi se hermeneutikom,
treba nježnost.
Kada izgovori Muttersprache i Mördersprache, uzdrhtim.
U tom bi odnosu bio primjereniji za ulogu oca.
Uzbuduje me činiti to, što bi trebalo biti rađeno meni.
Njegovi sitni prsti obuhvatili bi mu usta.
Sjeo bi na mene.
Dahtao i stenjao.
Nagnuo bih se naprijed,
privio k meni
nabijajući se do kraja.

in se nataknil do konca.
Celana bi brala pred tem.
Ljubiti se po njem, bi bilo barbarsko.
Prišel bi vanj.
Najin sok bi se mu pocedil iz zadnjice.
Ljubila bi.

Nepremično se zazira
v mimobežeči gozd.

Sprašujem se, ali se me zunanji rob
njegovega razgaljenega stegna
(avgust je),
ali se me dotika,
ali pa je pritisk, ki ga čutim,
zgolj guba mojih ozkih,
trdih
hlač.

Približno tako je,
kot če bi me ti zdaj poklical.
Predstavljam si te v meni.
Niti ne nujno, da splezaš vame -
tvoj koščeni torzo se zaplete v moj koščeni torzo
in najini srci
čezse polzeči zabijeta skupaj.

CMUREK II.

Vse mi je dano
svet
otrok
zemlje
prah
vanj
mi očete jemlje
ker jih ne smem imeti -
tekst mam
ki se plete
se vzorči
in dela moj čas -
zaenkrat se ne bom znebil samega sebe
čeprav vem, da tudi ta trenutek prihaja -
za zdaj

Pritom bi čitao Celana.
Voljeti se, po njemu to je barbarski.
Sišao bi s mene.
Naš sok cijedio bi mu se iz stražnjice.
Voljeli bismo.

Netremice se zagleda
u šumu koja izmiče.

Pitam se, da li me vanjski rub
njegovih razgoličenih stegna
(kolovoz je),
da li me dodiruje,
ili je pritisak koji osjećam,
tek nabor mojih uskih,
čvrstih
hlača.

Otprilike kao
kada bi me baš sada pozvao.
Zamišljam te u meni.
Nije nužno da se uvučeš u mene -
tvoj koščati torzo zaplete se u moj koščati torzo
i naša srca
ususret klizeći kucaju zajedno.

CMUREK II.

Sve mi je dano
svijet
dijete
zemlje
prašina
ono
što mi uzima očeve
jer ih ne smijem imati —
imam tekst
koji se plete
stvarajući uzorke
stvara moje vrijeme —
odjednom se neću moći riješiti samoga sebe
iako znam da se taj trenutak bliži —
za sada

je treba
živeti.

Prečutil me je
stopal nanje
zanihal čeznje.

Telo je beseda.
Telo je beseda.
Telo je beseda.

Leta bodo stekla.
Stal bom v kristalno čisti mrzli vodi
čez prod in čez prste
in prste v prod
in tema
in not.

V nekaj utripih razdraženih ustnic padejo ure.
Globoko rjava slana stebriča namesto oči.
Dva sklenjena tiča.
Utrip.
Za hip se med popka usredišči veselje.
Se vrine, izgine sredina moči.

Tvoja sporočila zažrta v noč.
Drvo raste v kamen.
Bilka se v prod zaganja.
Beseda v meso.

TETRIS

Višje, ko gradim,
večja in bolj
prepletena je vrzel.

treba
živjeti.

Osjetio granice
stupajući na njih
pokolebao čeznje.

Tijelo je riječ.
Tijelo je riječ.
Tijelo je riječ.

Godine će odjuriti.
Stajat ću u kristalnoj čistoj ledenoj vodi
kroz šljunak i kroz prste
i prste u šljunak
i unutra
i mrak.

U nekoliko otkucaja bolnih usana padaju sati.
Duboki smeđi slani stupovi, a ne oči.
Dvije stisnute kite.
Otkucaj.
U trenu se usred pupoljka smjesti svemir.
Uvuče se, nestane središte moći.

Tvoje poruke utisnute u noć.
Drvo raste u kamen.
Biljka se utiskuje u šljunak.
Riječ u tijelo.

TETRIS

Što više gradim
veća je i sve
isprepletenija pukotina.

Uroš Prah (1988, Maribor). Je ustanovitelj Paraliterarne organizacije IDIOT, urednik revije IDIOT in avtor pesniške zbirke *Čezse polzeči* (Center za slovensko književnost, Ljubljana, 2012). Poezijo je objavljval v IDIOTU, Agonu, ProLetterju, Temi in na 3. programu Hrvatskega radija.

Uroš Prah (1988, Maribor). Osnivač je Paraliterarne organizacije IDIOT, urednik časopisa IDIOT i autor pjesničke zbirke *Čezse polzeči* (Centar za slovensku književnost, Ljubljana, 2012). Poeziju je objavljivao v IDIOTU, Agonu, ProLetteru, Temi i na 3. programu Hrvatskog radija.

TIBOR PREVOD ROMEO MIHALJEVIĆ HRS PANDUR

CONA ŠESTEGA MOTORJA

I.

Divji svet prihodnosti
Vlaki, ki so ustavljali
Ker štrajkajo
Armade v solidarnosti
Brunetièreu
So vse vojaške enote na cestah
Vsi trgi pod kontrolo
Disidenti in tisti, ki preklinjajo takoj aretirani
Hodimo čez
Otroci preobraženi: fantki v vojake
Punčke v pridne punčke

Iz predstave življenja
Iz sodišča pod vodo
Kjer desni teroristi spuščeni iz zaporov sodelujejo z vlado
Šteljajo protestnike
Njihova trupla se nabirajo na dnu
Ameriški vojaki jih razglašajo za teroriste
Postavljajo ograje
Jejo twixe
Delijo tajvance na bele in bolj bele
Povsod je blo isto
Trupla iz vojn
So vračali v slame
Odlagali v smetnjake
Pred kontejnerje
Pred restavracije in teatre
»Si bel al bolj bel?«

Dajem intervju ponavljam masko
Kako sem se preobrazu ko me je Eros razcotal
Dedoval zmožnost karkoli slabega z alkemično sintezo
Preobrazit v nekaj dobrega (kot kak faliran reper)
Na ravni emocij
Tako da to apliciram na vsako situacijo

ZONA ŠESTOGA MOTORA

I.

Divlji svijet budućnosti
Vlakovi, što su se zaustavljali
Zbog štrajka
Vojske u solidarnosti
s Brunetièreom
Sve su vojne jedinice na cestama
Svi trgovi pod kontrolom
Disidenti i ti, koji psuju, odmah uhićeni
Hodamo dalje
Djeca preobražena: dječaci u vojnike
Djevojčice u dobre djevojčice

Iz predstave života
Iz sudnice pod vodu
Gdje desni teroristi pušteni iz zatvora surađuju s vladom
Pucaju u prosvjednike
Njihova se tijela gomilaju na dnu
Američki vojnici ih proglašavaju teroristima
Postavljaju ograde
Jedu twix čokoladice
Dijeje Tajvance na bijele i više bijele
Svugdje je bilo isto
Leševe iz rata
Vračali su u slamove
Odlagali u smeće
Pred kontejnere
Pred restorane i kazališta
»Jesi li bijel ili više bijel?«

Dajem intervju ponavljajući masku
Kako sam se promijenio kada me Eros raskomadao
Naslijedio sposobnost pretvoriti nešto loše pomoću alkemijske
Analize u nešto dobro (poput kakvoga propaloga repera)
Na planu emocija
Tako da to primijenim u svakoj situaciji

Vlak šviga mimo
Umetnost ni rešitev
Barikade komaj možne
Sodišča plavajo na vodi

Svoje vojake imamo, za trenutek
Je Revolucija uspela
Po ulicah in cestah smo dejansko govorili med sabo
Debatirali o življenju
Dokler ni prišla policija in nas pregnala s tanki
Mnoge druge so podrli z majonezo

Zabarikadirali smo ceste za Sužnje sveta
Se oborožili z avtomobili
Postavli pred štreko

Kako intenzivno smo se ljubili
Ko nismo vedeli kaj bo
Jutri
In če bomo sploh živeli

Kjer je samo poljub proti metku
In na robu
In v solzah, ki ga zamegljijo

»Čigavi so zidovi?
In čigavo je karkoli?«

II.

»Vera! Kje so moji sinovi? Jejo gnilo nevarnost?«
Kliče k molitvi skorumpiran duhovnik
»Tekma med tekmeči! Je to način kako so
In žicajo?«

Marx je razlagal dva aspekta blaga
Rešitev je bila v drevesu, ki smo ga zasadili
Ko smo nasledli
Too delicate to fight
Too restricted to serve

V mestu sredi vojne
Sredi igre kontraelementov
Kjer je paradoks vse razen da majo vsi orožje
Da vsi igrajo za iste podtalne interese

Združeni
Enaki v bolečini
Enaki v trpljenju

Vlak huči pokraj
Umjetnost nije rješenje
Barikade jedva moguće
Sudnice plutaju na vodi

Imamo svoje vojnike, na trenutak
Je Revolucija uspjela
Po ulicama i cestama uistinu razgovarali među sobom
Raspravljali o životu
Dok nije došla policija i otjerala nas tenkovima
Mnoge druge su demolirali majonezom

Zabarikadirali smo ceste Roblju svijeta
Oboružali se automobilima
Blokirali tračnice

Kako intenzivno smo se ljubili
Kada nismo znali što će biti
Sutra
I hoćemo li uopće živjeti

Gdje je samo poljubac protiv metka
I na rubu
I u suzama, što ga zamagljuju

»Čiji su zidovi?
I čije je bilo što?«

II.

»Vjera! Gdje su moji sinovi? Jedu trulu opasnost?«
Poziva na molitvu pokvareni duhovnik
»Natjecanje među natjecateljima! Je li to način kakvi su
I žicaju?«

Marx je tumačio dva aspekta robe
Rješenje je bilo u drvetu, koje smo zasadili
Kada smo nasjeli
Too delicate to fight
Too restricted to serve

U gradu posred rata
Usred igre protuelemenata
Gdje je paradoks sve osim toga da svi imaju oružje
Da svi rade za iste skrivene interese

Združeni
Isti u bolesti
Isti u patnji

Kako krhki smo. Kako mehki
In vsi v istem vagonu z živino
Tud mi, ki to beremo se čudimo
Kako se sosedje čudijo, da so jih enačli v kokoši, žirafe
in svinje
»Kaj takega!«

III.

Tom Kruz je dal intervju in šel spat
V svoj trejler

*Always persecuted by a clearly unachievable
fascist dream of greatness*

Rimbaud je pisal mami iz Etiopije
Za tople zokne
Kdo ve, če jih je kdaj dobil

Modrice mam in rane
Delam
Ne razmišljam o poeziji
Ves sem v vsem kar delam
Črn in rešen

Eni so mi hoteli pojest možgane
Drugi ohranit

(Njegova glava je rezala glave)

V mapi, ki je obstajala samo
Dokler jo je nekdo bral

IV.

Sanjal, da so stari indijanci shekali *unified field theory*
Da maš stol nad močvirjem
Rakovice te gledajo
Sediš pripet s pisalnim strojem
Če nimaš idej se spustiš nazaj
Da te potopi in se malo utapljaš
Za inspiracijo

*Everything written communicated or pronounced as beautiful
risks of becoming a distraction
from the reality of current crimes ...*

Kako smo krhki. Kako meki
I svi živimo u istom vagonu sa životinjama
Također i mi, koji to čitamo i čudimo se
Kako se susjedi čude, da su ih izjednačili s kokošima, žirafama
i svinjama
»Makar što!«

III.

Tom Cruise je dao intervju i otišao spavati
U svoj trailer

*Always persecuted by a clearly unachievable
facist dream of greatness*

Rimbaud je pisao majci iz Etiopije
Da mu pošalje tople čarape
Tko zna je li ih ikada dobio

Imam modrice i ožiljke
Radim
Ne razmišljam o poeziji
Posvema u onome što radim
Crn i izbavljen

Jedni su mi htjeli pojesti mozak
Drugi ga sačuvati

(Njegova je glava rezala glave)

U karti, koja je postojala samo
Dok ju je netko čitao

IV.

Sanjao je da su stari Indijanci hakirali *unified field theory*
Da imaš stol iznad močvare
Rakovi te promatraju
Sjediš srastao s pisaćim strojem
Ako nemaš ideja spustiš se natrag
Da te potopi i malo se utapaš
Radi inspiracije

*Everything written communicated or pronounced as beautiful
risks of becoming a distraction
from the reality of current crimes ...*

KOBAJAGI

En film je govoril o ljubezni v Kopru
Na zakrit način preko malih kraj, ki sta jih počela
Ko sta kradla cedeje, ki sta jih loudala na net zastonj
Ali preprodajala dalje
Kako sta bila v tem združena, ko sta se pogledala
V trgovini, ko je ona zamotla trgovca
Da je on lahko skril ploščo pod roko
Da se skozi te akte kraje pravzaprav ljubi
In išče raja jezik
Da si sam in hočeš izpisat
Ta filing dotika, ki ga prej kot slej preneseš
In v sanjah ali zunaj njih nardiš da se dotakneš

Jočeš od sile, ker si odkril da je šlo za to ves čas
Da je ta raj v jeziku
Koliko lahko ljubezen preneseš in krhkost
Tega filinga
Da je to raj, ki Poundu ni uspel,
Ker je postal manieristični fašist
In najprej, ko sta se srečala mu je ona povedala
Da šverca glasbo na net
In je on pokleknil k njej
In videl v njenih očeh življenje, ki obljublja
In jo držal za roko in padal
Zaradi grožnje agentov, ki bodo
Vsak čas lahko stormali in sesuli njun pornoring
Ljubezni, ki ga ni videl ali razumel nihče razen njiju
In ko se je razblinilo in sem poslušal po slušalkah
Genialnost tega filma ki je o ljubezni zato, ker je o kraji
Se je zavedel svoje neznanske samote
In tragika je bila še potencirana s tem, da ta raj besede
Nikdar niso mogle prenest iz sanj,
Ki sem jih improviziral
In pozabil pravo poanto ki je bla vsa v občutih
V živcih v mesu, ki je beseda ni
In krhkost žensk ki jim je jezik tekel žalost lepo
In si jih ljubil, ker so povedale kar ne bi smele
In se kasneje za to strašno kesale in mučle
Ti pošiljale dolge mejle navdahnjene z vini
Iz družin mrzlih domačij
Iz katerih so se hotele izpisat
Samo hotele izpisat
Da se raj zasluti s tem ko ga probaš
A ne znaš povedat
Kr je v trenutkih ki jih sočasno ukradeta
Drug drugemu
In vsak zase
Proti verjetnosti in zakonom

KOBAJAGI

Jedan film što je govorio o ljubavi u Kopru
Na potajan način preko malih krađa kojima su počeli
Kradući CD-je koje su uploadali na net besplatno
Ili preprodavali dalje
Kako su bili u tome udruženi kad su se pogledali
U dućanu dok je ona obrlaćivala trgovca
Kako bi on mogao sakriti ploču pod ruku
Da se putem tih lopovskih činova zapravo ljubi
I traga za svetim jezikom
Da si sam i hočeš opisati
Taj feeling dodira koji češ prije ili poslije osjetiti
I u snovima ili izvan njih odglumiš kao da se dodiruješ

Plačeš od muke jer si shvatio da je išlo prema tome čitavo
vrijeme
Da su ta nebesa u jeziku
Koliko ljubavi možeš podnijeti i krhkost
Toga osjećaja
Da je to raj koji Poundu nije uspio
Jer je postao maniristički fašist
I prvo kad su se sreli ona mu je rekla
Da šverca glazbu na netu
A on je kleknuo prema njoj
I vidio u njenim očima život koji obećava
I držao ju za ruku i padao
Zbog prijetnje agenata koji
Svaki tren mogu upasti i uništiti njihovu porno firmu
Ljubavi koju nije vidio niti razumio nitko osim njih
A kad se rasplinulo i kad sam poslušao preko slušalica
Genijalnost tog filma koji je o ljubavi baš stoga jer je o krađi
Postao je svjestan svoje ogromne samoće
A tragičnost je bila naglašena time da ovaj raj riječi
Nikada nisu mogle prenijeti iz snova
Koje sam improvizirao
Zaboravljajući pravu poantu koja je bila sva u osjetima
Živaca u mesu, koja nije riječ
I krhkost žena čijim je jezikom tekla ljepota tuge
I ljubio si ih jer su govorile što ne bi smjele
A poslije su se zbog toga strašno kajale i mučile
Slale ti duge mailove nadahnute vinima
Iz obiteljskih hladnih domova
Iz kojih su se željele izgovoriti
Samo se željele izgovoriti
Da se raj nasluti kada ga osjetiš
A ne znaš ispričati
Jer je u trenucima koje istovremeno ukradete
Jedno drugomu
I svatko sebi

Lastnikov in založnikov

V trenutkih, ko sva se gledala
Sva (se) kradla
Založniku veselja
Sva ljubila
Sva bila

Ko se liževa
In ne misliva kako bi to glasbo
Zloudala na net za vse

Trenutki, ki sva jih kradla
Vsakdanjosti
Delu in pravilom in cenam,
Ki sva jih zakradla
Zgubljala
In zakockala
V objemih
V drug drugem
S tabo obrazih
Namesto v službah

V ustih besedah pogledih
Onstran razmerji
Onstran pogojev produkcij
V sebi v naju
Sama in skupaj

Če sem iz hrane
Če sem domovina
Iz dela zgrajen
Podčrtal samoto
Vzrok bolečino
Zmolčal

Protiv vjerojatnosti i zakona
Vlasnika i nakladnika

U trenutku dok smo se gledali
Krali smo (se)
Nakladniku svemira
Ljubili smo
Bili smo

Dok se ližemo
Ne misleći kako bi tu glazbu
Postavili na net za sve

Trenuci koje smo krali
Svakodnevići
Poslu i pravilima i cijenama
Koje smo ukrali
Izgubili
I prokockali
U zagrljajima
Jedno u drugomu
S tvojim licima
Umjesto na poslu

U ustima riječima pogledima
Izvan odnosa
Izvan uvjeta produkcije
U sebi u nama
Sami i zajedno

Ako sam hrana
Ako sam domovina
Radom stvoren
Podcrtao samoću
Uzrok bolest
Umuknuo

BONNIE & CLYDE

Bonnie pleše, ko jo Clyde odpre
Clyde odreši očetovih dram
Ko vidi, da lahko in ima podporo
Ko Clyde vrti muzko Bonnie pleše
Ko ima sigurnost da lahko pleše čez vse ovire
Dedovane bolezni
Predsodbe okolice
Krike mam
Pritiskov pričakovanj
Ljubi življenje
In ceni vsak gib trenutka
Kot dragocenega, podarjenega in danega
Bonnie pleše hvaležnost
Ko Clyde rola Bonnie pleše
I mašta budućnost obeh
Pleše prihodnost
Zajema z veliko žlico
Trenutke skupne sreče in malih stvari
Podarjenih kot čudež na zemlji
Čas aktivnosti in čas počitka
Čas za hrano in čas prebave
Čase setve, čase žetve
Pleše izse vse stvari
Ki jih sploh ni slutila, da jih ima v sebi
Ko Clyde rola Bonnie pleše hvaležnost
Da sta lahko tukaj na zemlji
Brez drame
Srečna in mirna in skupaj

BONNIE & CLYDE

Bonnie pleše, kad ju Clyde otvori
Clyde je izbavi iz očeve drame
Kad vidi, da može i ima podršku
Kad Clyde pušta muziku Bonnie pleše
Kad je sigurna da može, pleše preko svih prepreka
Nasljednih bolesti
Predrasuda okoline
Majčina vrištanja
Pritisaka očekivanja
Voli život
I cijeni svaki pokret trenutka
Kao dragocjen i poklonjen
Bonnie pleše zahvalnost
Kad Clyde rola, Bonnie pleše
I zamišlja zajedničku budućnost
Pleše budućnost
Grabi velikom žlicom
Trenutke zajedničke sreće i malih stvari
Darovanih kao zemaljsko čudo
Vrijeme aktivnosti i vrijeme odmora
Vrijeme za hranu i vrijeme za probavljanje
Vremena sjetve i vremena žetve
Pleše iz sebe sve te stvari,
Za koje nije ni slutila, da ih ima u sebi
Kad Clyde vrti, Bonnie pleše zahvalnost
Što mogu biti ovdje na zemlji
Bez drame
Sretni i mirni i zajedno

Tibor Hrs Pandur (1985, Maribor). Je objavil knjigo pesmi *Enerđimašina* (2010), prevedel Jima Morrisona *Očividec* (2011) in napisal dramo *Sen 59* (2009) za katero je dobil nagrado Mladega dramatika (2013). Je eden od urednikov in ustanovitelj Paraliterarne organizacije in revije IDIOT.

Tibor Hrs Pandur (1985, Maribor). Objavio je knjigu pesama *Enerđimašina* (2010), preveo Jima Morrisona *Očividec* (2011) i napisao dramu *Sen 59* (2009) za koju je dobio nagradu Mladog dramatika 2013. Jedan je od urednika in osnivač Paraliterarne organizacije i časopisa IDIOT.

KARLO

PREVOD
BOJAN SAVIĆ OSTOJIĆ / ANA BELTRAN

HMELJAK

PROTI SEBI

»I prossimi avvenimenti rimetteranno
le cose a posto«¹ v pismu (Antonin Artaud),

v jeziku: »izražanje, odtrgano od stvari«
(Pier Paolo Pasolini),

v življenju: »le modalità della sofferenza,«²
(Michel Houellebecq),

v resnici: »s ponovnim nadzorom nad tem,
nad čimer ga nisem nikdar imel, in mi zato
kar recite pesnik« (Karlo Hmeljak).

I.

Usoda dežuje.
Ne vem več, ne želim več,
pihalo je in sem bil pri miru,
gledal krošnje,
kako se ljudje spominjajo
Jana Palacha, in zajokal.
Prisostvoval sestankom, molčal sem,
hotel sem molčati in gristi verze,

PROTIV SEBE

»I prossimi avvenimenti rimetteranno
le cose a posto«¹ u pismu (Antonin Artaud),

u jeziku: »izraz, otrgnut od stvari,«
(Pier Paolo Pasolini),

u životu: »le modalità della sofferenza,«²
(Michel Houellebecq),

u stvarnosti: »sa obnovljenim nadzorom nad onim
nad čim ga nikad nisam imao, i zato me možete
zvati samo pesnikom.« (Karlo Hmeljak).

I.

Sudbina daždi.
Više ne znam, više ne želim,
duvalo je, a ja sam se odmarao,
gledao krošnje,
kako se ljudi sećaju
Jana Palaha, i zaplakao.
Prisustvovao sastancima, ćutao sam,
hteo sam ćutati i gristi stihove,

reke imeti rad, nič reči, ko več
za glas, alkohol, Agoto Kristof,
obsesije, žar,
vsi so se potem izgubili.
Za bledež bilke, bol,
za to, da stojiš, da imaš
sam nič.
Med prazniki, že dolgo,
tako kot pišeš.
Knjige, kupi, kupe ne,
nikamor ne peš.
Naj izgubi, naj bo večji in s svojo težo.

II.

Malo počakaš,
reče Jesih ptič.
Hočem, da mama ne bi
videla mrtvih fantov,
ne bi Izmael bilo ime,
ležati ob cesti bosa,
ne bi stal, padel, ležal,
daleč stran od obzorja,
ko dež pada, ko narava
pride, ko vas ni, ko vas
umre, in da ne bi mešal
stvari in ne bi bilo Inuitov,
polnih človeških teles in
uskoro kao nešto još.

III.

To, da nočem,
sta inercija in odmik.
Je priti bliže brez želeti.

IV.

Vreme je nestabilno,
ulice vdirajo, maestral
čaka, prepiri so šum,
okrog je votlo in zadušeno,
iz oblakov in brez nas,
manevri v naravi,
nekaj vreči
je tiho misliti na vodo,
je okleniti se jekla,
imeti svet od blizu
in neobljuden.

voleti reke, govoriti ništa, kad znaš
za glas, alkohol, Agotu Krištof,
opsesije, sjaj,
svi su naposljetku iščezli.
Za bledilo, stabljike, bol,
za to da stojiš, da imaš
samo ništa.
Među praznicima, već dugo,
tako kako pišeš.
Knjige, kupi, ne hrpe,
nikuda peške.
Neka izgubi, neka poraste sa svojom težinom.

II.

Malo sačekaš,
kaže ptica Jesih.
Hoću da mama ne vidi
mrtve momke,
da Izmael ne bude ime,
ležati pokraj ceste bosa,
da ne stanem, padnem, ležim,
daleko od obzorja,
kad kiša pada, kada priroda
dođe, kad vas nema, kad selo
umre, i da ne mešam
stvari i da ne bude Inuita,
punih ljudskih tela i
uskoro kao nešto još.

III.

To što neću
jeste inercija i odmak.
To znači prići bliže a ne želeći.

IV.

Vreme je nestabilno,
ulice nadiru, maestral
čeka, prepirke su buka,
unaokolo je šuplje i zagušeno,
iz oblaka i bez nas,
manevrisanja u prirodi,
baciti nešto
znači tiho misliti na vodu,
znači uhvatiti se za čelik,
imati svet izbliza
nenastanjen.

1 »Prihodnji dogodki bodo postavili stvari na mesto«, v pismu Henriju Parisotu, Rodez, 22. septembra 1945.

2 »Načini trpljenja«, v eseju Rester vivant – méthode, prvič izdanem leta 1991.

1 »Budući događaji će vratiti stvari na podobno mesto«, u pismu Anriju Parizou, Rodez, 22. septembra 1945.

2 »Načini trpljenja«, u eseju Rester vivant, méthode, prvi put objavljenom 1991.

V.

Če stavim na to,
če te izdam.

A.
Podest, rešetke.

Ti hočeš čas,
jaz hočem zdaj.

VI.

Perche cazzo non gridi?

»Reke so postale deroče.«
Miklavž Komelj

Reka dere,
jaz se ne derem.
Poletje čaka,
vsi so tiho,
lahko bi bili bolj tiho,
lahko bi hodil po
zamrznjeni površini jezera,
gledal vas in vase,
pritisnil nanj —
vse bi ostalo enako.
Bila bi tam,
ločena in nema.
In milo in voda, ki teče,
in Miklavž Komelj, ki reče
Miklavž, in Artaud, ki piše
»Non si ha il diritto di scrivere così,«
in jaz, ki ne more, in Katja Perat in
Gregor Podlogar in Mitja Ficko in
Rada Kikelj in nekdo, ki mrmra, in
Koprčani — vsi so bili tiho.
Hodili bi po ledu,
ko bi imel glas, bi rekel:
reka dere,
ves ostali čas bi bral
Rester vivant!
Ko bi koga srečal,
bi se vprašal,
ne bi več rekel dobro,
dobro pomeni toliko kot
puter, paradajz in kljuka.
Led od nas, blago, vidiš korake,
skrbno je še nekdo, te miri, in dobro

V.

Ako se kladim na to,
ako te izdam.

A.
Podest, rešetke.

Ti hočeš vreme,
ja hoću sad.

VI.

Perche cazzo non gridi?

»Reke su postale hučeeće«
Miklavž Komelj

Reka huči,
ja ne hučim.
Leto čeka,
svi su tihi
mogli bismo biti tiši,
mogao bih hodati po
zamrznutoj površini jezera,
gledati i u vas i u sebe,
pritisnuti ga —
sve bi ostalo isto.
Bili bismo tamo,
razdvojeni i nemi.
A sapun i voda koja teče,
i Miklauž Komelj koji kaže
Miklauž, i Arto koji piše
»Non si ha il diritto di scrivere così,«
i ja koji ne može, i Katja Perat i
Gregor Podlogar i Mitja Ficko i
Rada Kikelj i neko ko mrmrlja i
Koprani — svi su bili tihi.
Hodali bismo po ledu,
kad bih imao glas, rekao bih:
reka huči,
u ostatku vremena bih čitao
Rester vivant!
Kad bih nekog sreo,
zapitao bih se,
ne bih više govorio dobro,
dobro znači koliko i
puter, paradajz i kvaka.
Led iz nas, blago, vidiš korake,
zbrinjava te još neko, smiruje te, i dobro

ni dobro, »nikjer nam ni dobro« ostaja,
mirno, bolj slovesno kot led.

VII.

Ne vem,
beležim
vsakič
ne vem —
to gotovost
uporabo
norme
zavreči
besede
roke, srce
borčevska čustva
končno
zavreči.

VIII.

Epizode se ne zgoščajo.
Leta pretečejo, sama,
omama lebdi, sama,
dosti jih veruje.
Promet je zunaj z zvokom,
z nekam hoteti in davno.
Kot majhen nisem spal in
v hrupu me ni pustilo k sebi.
Potem sem vlekel, tlele so
želje, pasti je bil slučaj.
Ko te kdo nadere, ko se do
nerazumnosti dereš, ko ti je
lahko najbolj žal in ne oprošča.
Hladni, večni običaji,
noči, ki odpovejo,
oči, ki odpovejo,
iti daleč, na pamet in nikamor,
ponekod kaj najdeš
ali pa ne najdeš in odrasteš.
Nečitljivo, incroyable, nakar,
kraca, rak, bodo plesali,
prečrtano zjutraj, in zamišljeni,
bo prelomljen omet kot prvi dan.

IX.

Ubiti tebe
v svetu iz nas.

nije dobro, »nigde nam nije dobro« ostaje,
mirno, od leda svečaniije.

VII.

Ne znam,
beležim
svaki put
ne znam —
tu sigurnost
upotrebu
norme
odbaciti
reči
ruke, srce
osećanja boraca
konačno
odbaciti.

VIII.

Epizode se ne zgušnjavaju.
Godine protiču, same,
omama lebdi, sama,
mnogo njih veruje.
Saobraćaj je napolju sa zvukom,
sa htenjem nekuda i davninom.
Kao dete nisam spavao i
u gužvi nisam mogao k sebi.
Onda sam vukao, tinjale su
moje želje, pad je bio slučaj.
Kad neko viče na tebe, kada na nekog
nerazumno vičeš, kad može da ti bude
najviše žao i kad ti ne oprostje.
Hladni, večni običaji,
noći koje iznevere,
oči koje iznevere,
ići daleko, napamet i nikuda,
ponegde nešto nađeš
ili ne nađeš i odrasteš.
Nečitljivo, incroyable, onda,
žvrlja, rak, plesaće,
precrtano izjutra, zamišljeni,
malter će biti prelomljen kao prvog dana.

IX.

Ubiti tebe
u svetu od nas.

X.

Potem je višina,
vsa ostala izguba temni.
Gre spomin nanj, tu mesto
z ljudmi, s svojimi vzori,
z nagoni, s tem, da ste
vselej.

Potem sonce pada, v naročju
je toplo, listja je vse več in
dolgo ne bo še padalo, dolgo
boš potreboval: skrinje, noše,
oligarhe in setve. In priti iz rož.
Večer bo vztrajal, ti ne,
on od daleč, prišli razgreti,
bliže, drseli z rokami po nebu
in brali: bližina nas v temi,
ponekod predeli, polno kože,
blokov, krp, drogov in ostankov,
vse za oklevati in ob dotiku
reči: jaz se od nocoj.

XI.

»Não meu, não meu é quanto escrevo.« Fernando Pessoa, 9.
11. 1932

Nisi odbil.
Lasje, ki padejo izpod škarij,
nov rob v letih in iz črt.
Iskra v tebi vene, z malo padaj,
z luno s svojimi črtami,
s pomanjkanjem in dežjem,
z dolgim asfaltom, mokro sveti,
z biti z licem na tleh, tem pogledom.
Neka črta v sebi, jasna noč te ima, naju,
sebe odvrže, preračunana razdalja, kliče
mrak, odnos, sreča in rok, in klanje in trza,
in prijem, sreda življenja, imeti napade
pol kot ne morem in zamisljivost, negotovi
vrženi koraki z udarci, tla se šibijo, Irina,
ne vem, ampak tudi, nepreglednost kasneje,
led lomi, tukaj zmeraj »ne može iz kože«,
črta na steni, kjer si hodil blizu sledi z dotiki,
razraščen, okruten, to je od tebe ostalo v
podhodih, ob iztekih, v okolici zadnje strani
in kronologije.

X.

Zatim je tišina,
sav preostali gubitak tamni.
Sećanje na njega ide, ovde je grad
sa ljudima, sa svojim idolima,
sa nagonima, s tim da ste
uvek.

Zatim sunce pada, u krilu
je toplo, lišća je sve više i
dugo neće padati, dugo
će ti trebati: sanduci, nošnje,
oligarsi i setve. I doći iz cveća.
Veće će istrajati, ne i ti,
on je izdaleka, došli su zgrejani,
bliže, klizili su rukama po nebu
i čitali: bliskost među nama u tami,
ponegde predeli, puni kože,
blokova, krpa, stubova i ostataka,
sve za oklevanje i pri dodiru
reći: ja se od večeras.

XI.

»Não meu, não meu é quanto escrevo.«
Fernando Pessoa, 9. 11. 1932.

Nisi odbio.
Kosa koja pod makazama opada,
novi rub u godinama i iz linija.
Iskra u tebi vene, sa to malo padni,
sa mesecom sa svojim linijama,
sa nestašicom i kišom,
sa dugim asfaltom, mokro svetli,
sa biti s obrazom na tlu, tim pogledom.
Neka linija u sebi, svetla noć ima tebe, mene i ,
nas i sebe, proračunata razdaljina,
veza, sreća i rok, i klanje i trza
i hvatanje, sredina života, trpeti napade
kada ne mogu, zadubljen u misli, nesigurni
bačeni koraci s udarcima, tla se tresu, Irina,
ne znam, ali takođe, kasnije nepreglednost,
lomi led, ovde zauvek, »ne može iz kože«,
linija na zidu, kud si hodao blizu tragova s dodirima,
raširen, okrutan, to je od tebe ostalo u
podvožnjacima, u isticanjima, u okolinama poslednje strane
i hronologije.

XII.

Samo nekdo ali manj,
trovatello, Vis v zraku,
buden ob enih.

Razmisli o:
Čisto blizu.

XIII.

Se še spomniš?
Besednjak,
to s svojo dlanjo,
nekaj za Marjo,
za Fra Angelica,
gladino vode,
za vsakogar.
Svetloba odrasča —
o moja duša — mrtva ptica!
Potem tipaš.
Ni en sam snop, bilo je drugače
in danes ni več drugače.
Vas kličem, razlike!

XIV.

Trgalo je zrak ptičje petje,
njih zora, dan mene.

XV.

Sonce se je enako bleščalo v morju
in na nas ... na nas je padal mrak.

XII.

Samo neko ili manje,
trovatello, Vis u vazduhu,
budan u jedan sat.

Razmisli o:
Čisto blizu.

XIII.

Još se sećaš?
Rečnik,
to sa svojim dlanom,
nešto za Marju,
za Fra Anđelika,
površinu vode,
za svakoga.
Svetlost odrasta —
o moja dušo — mrtva ptico!
Onda opipavaš.
Nije samo jedan snop, bilo je drugačije
a danas više nije drugačije.
Vas zovem, razlike!

XIV.

Vazduh je kidala ptičja pesma,
njih zora, mene dan.

XV.

Sunce je jednako blistalo u moru
a na nas ... na nas je padao mrak.

Karlo Hmeljak (1983, Koper). Je pesnik in jadralec. Objavil je dve knjigi pesmi *Dve leti pod ničlo* (2007) in *Krčrk* (2012) za katero je dobil Veronikino nagrado. Je eden od urednikov paraliterarne organizacije in revije IDIOT.

Karlo Hmeljak (1983, Kopar). Pesnik je i jedrilicar. Objavio je dve knjige pesama *Dve leti pod ničlo* (2007) i *Krčrk* (2012), sa kojom je nagrađen sa Veronikinu nagradu. Jedan je od urednika paraliterarne organizacije i časopisa IDIOT.

MONIKA

PREVOD
IVAN ANTIĆ

VREČAR

JULES

Črnice na mojem telesu so še čisto sveže, jaz pa sem se že izrodila v novega človeka. Ah, Jules, kako si imel prav. Kako si me spregledal! Kot žarnico, skozi katero lahko pogledaš in ugotoviš, da je nitka pretrgana. Niti dobro ti ni bilo treba seči vame s svojim tipajočim tičem, že si zadel ob utrjeno sluznico, ki menda ne čuti več ničesar, kaj šele da bi bila izvor sveta. Da sem čustveno izčrpana, praviš. In da me Ljubljana dela ksenofobično. Zakaj me tako poznaš, pa šele dvakrat v življenju si položil svoja usta na moja. Ljubljana ME dela ksenofobično. Ampak po drugi strani, koga pa ne. Vsakega, ki ima vsaj za okus nagona, bi rekla. Ko se enkrat počutiš udobno v tej luknji od urbanizma, pomeni da si postal le še ena od podgan, ki jim je edini užitek, da izčrpavajo zlate mestne rezerve in v tem vidijo svobodo. Pazi, Nada, da ne boš postala parazit! Pazi, da te ne bo umazanija odplaknila s polnim trebuhom praznih obljub o lepših časih. Pazi, da te ne bo na ulici pred parlamentom zadela steklenica v glavo. Pazi, da te ne bojo pri belem dnevu novinarji slekli do golega in proglasili za čarovnico. Ali pa lezbijko. Isti kurac. Lezbijke SO čarovnice. Ker si znajo pričarati tiča točno tam, kjer jim manjka. Ker se znajo začarati v boljšega moškega, kot je sam moški. Ker se znajo bolje boriti, bolje lagat, bolje fukat, bolje misliti, si bolje podrejat ženske in bolje rigat po kosilu ... Lezbijke imajo večji smisel za moškost, lepše pivske trebuhe in bolj so glasne. Edina stvar, ki so jo moški sposobni pričarati, je plastični šopek in ducat belih salmoneličnih golobov, ki hlinijo mir. Ali pa to, da za par minut polebdijo nad publiko, in še to samo s posebno osvetljavo, tako, ki skrije žice. Lezbijke so novi, boljši moški. Moški, ki so evolvirali na stopnjo višje. Nazadnje se je res izkazalo, da je bil problem v tiču. Moški brez tiča so v resnici pravi moški.

Poslušajte me, ko vam pravim — *sprostite se!* Pozabite na intimo. Slačite se pri dvignjenih roletah, kupujte lubrikante, ko ste v trgovini z mamo, kadar vtipkujete pin, ga polglasno mrmrajte, ob vsakem trenutku dajte glasno vedeti, kaj vam prija, uploadajte samo nefotošopirane fotke, priznajte vsako

DŽULS

Modrice na mom telu još su sasvim sveže, no ja sam se već izrodila u novog čoveka. Ah, Džuls, kako si bio u pravu. Kako si me prozreo! Kao da si pogledao kroz sijalicu i video da je nit prekinuta. Nisi morao pošteno niući u mene svojom njuškajućom kitom, a već si naleteo na utrnuću sluzokožu koja, izgleda, više ništa ne oseća, a kamoli da bi mogla biti izvor sveta. Kažeš da sam emotivno iscrpljena. I da me Ljubljana čini ksenofobičnom. Zašto me tako dobro poznaješ, a teksi dvaput u životu položio svoje usne na moje. Ljubljana ME čini ksenofobičnom. Međutim, koga ne čini. Svakog ko ima bar trunčicu nagona u sebi, rekla bih. Jednom li se osetiš udobno u toj rupi od urbanizma, to već znači da si postao pacov, da si samo jedan od onih čije je jedino zadovoljstvo da isisavaju zlatne gradske rezerve i da u tome vide slobodu. Nado, pazi da ne postaneš parazit! Pazi da te prljavština ne odnese s punim trbuhom praznih obećanja o lepšim vremenima. Pazi da te ne pogodi staklena flaša dok prolaziš kraj Parlamenta. Pazi da te novinarji usred bela dana ne svuku do gole kože i proglase vešticom. Ili lezbejkom. Isti kurac. Lezbejke JESU veštrice. Jer znaju dočarati kitu tačno gde im nedostaje. Jer mogu da se pretvore u boljeg muškarca, nego što je sam muškarac. Jer znaju bolje boriti se, bolje lagati, bolje jebati, bolje misliti, bolje potčinjavati žene i bolje podrigivati nakon ručka... Lezbejke imaju veći smisao za muškost, lepše pivske stomake i bučnije su. Jedino što muškarci znaju dočarati je plastični buket i tuce belih salmoneloznih golubova koji simuliraju mir. Ili pak to da na par minuta lebede nad publikom, a i to samo s posebnim osvetljenjem, takvim da sakrije žice. Lezbejke su novi, bolji muškarci. Muškarci koji su evoluirali na viši stupanj. Na kraju se zaista pokazalo da je bio problem u kiti. Muškarci bez kite su u stvari pravi muškarci.

Slušajte šta vam kažem — *opustite se!* Zaboravite na intimu. Svlačite se kraj podignutih roletni, kupujte lubrikante dok ste u prodavnici s majkom, kada ukucavate pin, poluglasno ga mrmljajte, u svakom trenutku recite glasno šta vam prija, upload-ujte samo nefotošopirane fotke, priznajte svaku

svinjariju, ki se vam očita, pa četudi je izmišljena, po mestu lepите plakate s svojo telefonsko, pošto nalašč odprto puščajte na predpražniku, vsa gesla nastavite na 111111, zavihajte krilo, naoljite moda, in kmalu ljudje ne bodo hoteli o vas vedet nobene podrobnosti več. Predvsem pa vedno govorite resnico, pa če vam je ta še tako tuja. Če nekaj povem po pravici, je to samo zato, da ugotovim, da sem se skozinsko zlagala in da je resnica pravzaprav naravnost nasprotna. Ko ti pravim, Jules, da izgledaš popolnoma enako kot pred štirimi leti, ko sva se nazadnje videla, s tem pravzaprav mislim, da nisi niti malo videt tako kot takrat. Komajda sem te prepoznala, pravzaprav. Ko pravim, da sem bila pred najinim snidenjem živčna, v resnici s tem samo prikrivam, kako mi je vse na tebi že od nekaj tako prijetno zna- no. Ko rečem, da s tabo v postelji nisem uživala, imam v mislih zgolj vse tiste pred tabo, tebe pa ne. Ampak vse to ugotovim šele, ko prej nebrzdano izpljunem svinjsko laž, za katero v tem istem trenutku mislim, da je resnična. Vse moje zavedanje se odvija post verbum, tako rekoč. Bolj ko lažem, več se zavedam. No, torej, ta novi človek, kakršen sem sedaj, je še nekaj strašno nedoločnega. Izven območja boja (o, hvala, hkrati stokrat precenjeni in podcenjeni Houellebecq aka Thomas), ampak po lastni izbiri. Nelagodje se je začelo kanalizirati v nekaj čudo- vito plodnega. Mogoče sem noseča. Noseča s čisto praznino. Noseča od čiste nenamernosti. To sem.

In poglej, Jules, delam to! Delam to, kar je bila nedavno tega še zgolj nesramna ideja. Delam to, in nič me ne more ustavit, ker se v resnici nikamor ne premikam. S svojo nepremičnostjo vse usmerjam, da se giblje okoli mene. Ne vame, kot poprej, temveč *okoli* mene. Čudovit nedotakljiv privid sem postala, ki pa je čudno realen. Prvič v življenju jasno čutim svoje meso, kako se ovija okoli *mojih* kosti. Prvič v življenju čutim, da sem zemeljska, ravno zato, ker je vsa zemeljska bolečina nekam nestala. Še vedno moram pit in jest, ampak zdaj to ni pitje in jedenje v običajnem pomenu besede. Ni, da se moram hraniti, zato da preživim, temveč je hrana tista, ki se bori za moj obstanek, ki se muči, da bi stekla skozi moj požiralnik, ker sicer kaj? Kdo drug jo še lahko tako čudovito predela v drek kot moje utripajoče črevesje? Čudež sem, Jules. Čudež sem, ampak ne čudež življenja, ker je življenje kot tako razkrinkano. Čudež sem v *primerjavi* z življenjem, ki to ni. Črnice se zdravijo, postajajo vijolične in zelene in nazadnje rumene, vse to počnejo tiho, v moji prisotnosti, a ne da bi jo motile. Teško jim je, ko tako nesrečno bledijo, ker točno vejo, da jih ne bo več nazaj. Vsi organi so zdaj tukaj samo zato, da dobro opravljajo svojo funkcijo, pljuča, da dihajo, želodec, da prebavlja, ledvice, da čistijo, srce, da pumpa kri po telesu, maternica pa, da se enkrat mesečno lušči. In Jules, tako dolgo je že tega, da sem skoraj pozabila, da sem ženska. Ampak zdaj, ko se mi

svinjariju koja vam se spočitava, čak iako je izmišljena, lepите po gradu plakate sa svojim telefonom, otvorite poštu i ostavite je na otiraču, sve lozinke neka vam budu 111111, podignite suknju, namažite mudauljem, i uskoro ljudi više neće želetidasznajubilo šta o vama. Pre svega, uvek govorite istinu, čak i ako vam je sasvim strana. Kažem li istinu, to je samo stoga da shvatim da sam debelo slagala i da je istina zapravo nešto tome suprotno. Kada ti kažem, Džuls, da izgledaš potpuno identično kao pre četiri godine kad smo se poslednji put videli, mislim, zapravo, da ne izgledaš nimalo kao tada. Jedva sam te prepoznala, zapravo. Kada kažem da sam bila nervozna pre našeg susreta, time, u biti, prikrivam da mi je sve na tebi već odavno poznato i da sve to u meni budi osećaj prijatnosti. Kada kažem da nisam uživala u krevetu s tobom, imam u mislima samo one pre tebe, tebe ne. Ali sve to shvatim tek nakon što nekontrolisano ispljunem svinjsku laž za koju u tom trenutku mislim da je istina. Sve moje osveščivanje odvija se, takoreći, post verbum. Što više lažem, više se osveščujem. No, dakle, taj novi čovek kakav sam sada, još je nešto strašno neodređeno. Van područja borbe (o, hvala, sto puta precenjeni i potcenjeni Uelbek aka Tomas), ali po vlastitom izboru. Nelagodnost se začela kanalisati u nešto divno plodno. Možda sam trudna. Zatrudnela s čistom prazninom. Zatrudnela od čiste nenamernosti. To jesam ja.

I pogledaj, Džuls, činim to! Činim ono što je još ne tako davno bila samo jedna bezobrazna ideja. Činim to i ništa me ne može zaustaviti jer se uopšte i ne pomeram. Svojom nepomičnošću činim da se sve kreće oko mene. Ne ide u *mene*, kao ranije, nego *oko* mene. Postala sam divan, nedodirljiv privid koji je neobično stvaran. Prvi put u životu jasno osećam svoje meso kako se uvija oko *mojih* kostiju. Prvi put u životu osećam da sam zemaljska, upravo stoga što je sav zemaljski bol nekud nestao. Još uvek moram jesti i piti, ali sada to nije više uzimanje hrane i pića u uobičajenom smislu reči. Ne da se moram hraniti da bih preživela, nego je hrana ona koja se bori za moj opstanak, koja se muči da bi otekla kroz moj jednjak, jer šta bi drugo? Ko bi je drugi još mogao tako divno preraditi u govno kao moja pulsirajuća creva? Čudo sam, Džuls. Čudo sam, ali ne čudo života jer je život kao takav raskrinkan. Čudo sam u *poređenju* s životom, koji to nije. Masnice prolaze, postaju ljubičaste i zelene i, najzad, žute, sve to čine u mojoj prisutnosti, ali u tišini kako jojne bi smetale. Teško im je kad tako nesrečno blede jer tačno znaju da se više neće vratiti. Svi organi su sada tu samo zato da dobro obavljaju svoju funkciju, pluća da dišu, želudac da vari, bubrezi da čiste, srce da pumpa krv u telu, a materica da se jednom mesečno ljušti. I, Džuls, bilo je to tako davno da sam skoro zaboravila da sam žena. Ali sada kada mi se vratilo pamćenje, tako je jasno,

je vrnil spomin, je ta tako jasen, tako konkretno zdrav, tako naravno nujen, tako celostno popoln kot da nikoli ni umanjkal. Zdaj zagotovo ne morem nikoli več pozabiti, da sem ženska, Jules. Nobene nemoči ne čutim zaradi tega. Moči pa tudi ne. Vse je v krasnem ravnovesju. Vse doživljam natančno tako, kot moram. Vsega se zavedam natančno takšnega, kakršno v resnici je. Obstajam, Jules, ampak ničesar več ne čakam. Ne delam. Ne trpim. Ne bojim se. Ne sovražim. Ne ljubim. Ne verjamem. Ne mislim. Ne presojam. Ne upam. Ne zmagujem. Ne zgubljam. Ne obžalujem. Nimam poželjenja. Obstajam, Jules. Zdajle samo obstajam.

ZAGREB NAZAJ

V Zagrebu je bilo vse drugače. Ne drugače kot v Kanadi, temveč drugače kot pred Kanado. Ženske so kar naenkrat postale tako grobe! Njihovi kadilski glasovi bi lahko luščili umazanijo s sten. In te je bilo vedno na pretek. Sploh pa, kdo bi si mislil, da je umazanija lahko tako umazana. Kdo bi si mislil, da se da rokave in hlačnice zavihati tako visoko nad odrezanimi udi. Kdo bi si mislil, da župan Zagreba živi od zbiranja plastenk, za katere na vložičku dobi tudi do pol kune. Tukaj so kovinske posodice za vodo vedno premrzle ali prerazgrete. Ne morem predolgo misliti na to, ker me grozno žalosti ob misli, da bi bila pes. Ko to gledam, me popade strašna želja, da bi pila mleko in kavo in juho in angleški čaj. Gledam zanikre posodice, razpostavljene pred lokalom, in zraven naročam celo vrsto toplih penastih napitkov. Potem me primeš za zapestje in podgrneš svoje živalske nohte po mojih napetih žilah: *I'll buy you a book. I'll buy you a book, and I'll fuck you with it like a squirrel.* Knjiga bo o permutaciji genov v naravnih rastlinskih vrstah. Bolj formalno od tega bi me že težko osvojil. Bolj formalno od tega bi že mejilo ne deformalnost.

Ali so tvoje stene res vijolične ali se mi je zgolj naredila modrikasta mrena na obeh očesih, medtem ko sem se tuširal/a s tvojo vodo — mehko in čisto? Ker sicer sem totalno alergična na vodo, da se mi po umivanju vedno spuščajo krvave liče po hrbtu. S tvojo vodo pa ne, ker jo seješ skozi svoje prepone. Pikaš me, po vsej koži me pikaš, ampak tvoje žuželke so nenevarne. Padajo mi v usta in se mi lepijo na čelo, zato, da se mi prepičajo, če sem zares okej! Briješ se po celem telesu, samo majhen delček po sredi hrbta imaš zaraščen, ker ga ne dosežeš ne z leve ne z desne. Jaz ga potem ližem, da se vse sprime v lepljive mokre kepice. Ogabno, kaj? Mogoče to pomeni, da te že spet ljubim, če te moram ves čas vtikati v usta. Mogoče to pomeni, da je med nama nekaj posebnega. Glavo greš lahko staviti, da pomeni točno to. Nekaj posebnega je med nama

tako konkretno zdravo, tako prirodno nužno, tako celovito potpuno kao da nikada nije nedostajalo. Sad zasigurno ne mogu nikad više zaboraviti da sam žena, Džuls. Nikakvu slabost ne osećam zbog toga. Niti snagu. Sve je u savršenoj ravnoteži. Sve doživljavam tačno onako kako moram. Svesna sam svega tačno kako je u stvarnosti. Postojim, Džuls, ali ni na šta više ne čekam. Ne radim. Ne patim. Ne plašim se. Ne mrzim. Ne volim. Ne verujem. Ne mislim. Ne prosuđujem. Ne nadam se. Ne pobeđujem. Ne gubim. Ne žalim. Nemam požude. Postojim, Džuls. Ovog trenutka samo postojim.

ZAGREB NATRAG

U Zagrebu je sve bilo drugačije. Ne drugačije nego u Kanadi, i sveč drukčije nego pre Kanade. Žene su odjednom postale tako grube! Njihovi pušački glasovi mogli bi ljuštiti prljavštinu sa zidova. A nje je uvek bilo na pretek. Uopšte, ko bi mislio da prljavština može biti tako prljava. Ko bi mislio da se rukavi i nogavice daju zavrnuti tako visoko nad odrezanim udovima. Ko bi mislio da gradonačelnik Zagreba živi od sakupljanja plastičnih flaša za koje dobije na otkupui do pola kune. Ovde su metalne posudice za vodu za pse uvek ili prehladne ili pregrejane. Ne mogu predugo misliti na to jer me to užasno rastužuje pri pomisli da sam pas. Kad to gledam, spopadne me strašna želja da pijem mleko i kafu, i jedem supu, i pijem engleski čaj. Dok gledambeđne posudice raspoređene pred lokalom, naručujem čitav niz toplih napitaka s penom. Potom me uhvatiš za ručni zglob i protrljaš svoje životinjske nokte po mojim napetim žilama: *I'll buy you a book. I'll buy you a book, and I'll fuck you with it like a squirrel*. A knjiga će biti o permutaciji gena u prirodnom biljnim vrstama. Teško da bi mogao u osvajanjubiti formalniji od toga. Formalnije od toga bi se već graničilo s deformalnošću.

Da li su tvoji zidovi zaista ljubičasti ili mi se samo stvorila plavičasta mreža na očima dok sam se tuširala tvojom vodom - mekom i čistom? Jer inače, totalno sam alergična na vodu - i nakon kupanja mi se niz leđa spuštaju krvave pegle. Ali ne od tvoje vode jer je seješ kroz svoje prepone. Bockaš me, po svojoj koži me bockaš, međutim, tvoji insekti su bezopasni. Padaju mi u usta i lepe mi se za čelo, samo da bi se uverili da sam zaista okeji! Brijaš se po celom telu, samo mali deo posred leđa ostavljaš jer ga ne možeš doseći ni s leve ni s desne strane. Ja ga potom ližem tako da se sve spoji u lepljive mokre kuglice. Odratno, je li? Ako te moram svaki čas stavljati u usta, možda znači da te opet volim. Možda to znači da je među nama nešto posebno. Možeš glavu dati da znači upravo to. Nešto posebno.

in hkrati nekaj čisto splošno univerzalnega. Ker ljudje si kar naprej ližejo hrbte, kaj pa drugega. V tem pogledu nisva izjema. Ampak mogoče se drugim drugače postavljajo dlake, ko preklapljaajo ude, mogoče so njihovi jeziki bolj suhi. Mogoče so zobje manj ostri. Manj sivi so, in konice nohtov bolj ravne. Midva smrdiva po sušiju in solati, oni pa po pohanju. Razlike so, toliko, da jih lahko prekosiva, ker saj veš, da je edini razlog najine združitve ta, da se zarotiva proti ljubezni kot ideji. Jaz pljuvam na neumne lepote, na pametne grdulje in na zveste matere, ti pa na vsiljive prostake, na zgledne sinove in potrpežljive ljubimce. Nič ni dovolj čistega za ta svet razen umazane požrešnosti, ki jo čutiva drug do drugega.

Nekaj zatipam pod odejo. Seveda si to ti, seveda je to tvoja židovska roka. Tvoja židovska noga. Tvoj obrezani židovski tič. Kar predstavljam si, kako ga mečkaš in misliš na mojo slovensko pizdo. Slovensko katoliško pizdo. *IT FEELS SO FUCKING GOOD.* Tvoj židovski tič v moji katoliški pizdi. Nekako se borita med sabo, in to je prava sveta vojna, ker bolj ko se borita, bolj sta odrešena. In bolj ko se zgubljata drug v drugem, bolj trdno verujeta. Ni šanse, da bi se vdala in postavila pod vprašaj svojo kurčevsko in pizdovsko identiteto. Jaz sem sveta pizda in ti si sveti kurac in to so edine meje najinega sveta v tem trenutku. V vojnah se predpostavlja zmagovalca in poraženca. Ampak midva sva oba poraženca na vseh frontah. Oba sva Nemčija, da tako rečem. Še pred par minutami sva bila na samem vrhuncu moči, zdaj pa leživa v popolnem razdejanju. Zdaj pa utelešava povojno lakoto in uničenje. Najine pompozne zastave so žalostne in raztrgane, ampak pod površjem potrpežljivo utripava. Ne še takoj, a kmalu bova morala spet prerezati telesi vse do izvora sveta. Umikala bova sonce, da bi naredila prostor za noč, ki jo je sveti duh tako sramotno zapostavil. Še huje bo – kaj Nemčija, tokrat bova Poljska, Sovjetska zveza, bova, Vietnam! Vsa preteklost se bo zliła v eno samo črno točko in v eno samo pripravo na poraz. *I can't fucking take it any more You feel so fucking good*

je među nama a istovremeno i nešto sasvimopšte univerzalno. Jer ljudi i dalje ližu leđajedni drugima, šta bi drugo činili. U tom pogledu nismo izuzetak. Međutim, možda dlake drugačije ostaju drugima kadukršćaju svoje udove, možda sunjivohi jezicisuvlji. Možda su im zubi manje oštri. I manje sivi, a vrhovi noktova ravniji. Nas dvoje smrdimo na suši i salatu a oni na pohovanju. Razlika ima, čak toliko da ih možemo prevazići, jer svakakoda znaš da je jedini razlog našeg spoja to da se urotimo protiv ljubavi kao ideje. Ja pljujem na glupe lepotice, na pametne rugobe i verne majke, a ti na nametljive prostake, na uzorne sinove i trpeljive ljubavnike. Ništa nije dovoljno čisto za ovaj svet izuzev prljave proždrljivosti kakvu osećamo jedan prema drugom.

Ništo napipam pod pokrivačem. Naravno da si to ti, naravno da je to tvoja jevrejska ruka. Tvoja jevrejska noga. Tvoja obrezana jevrejska kita. Zamišljam kako ga gnječiš i misliš na moju slovenačku pizdu. Slovenačku katoličku pizdu. *IT FEELS SO FUCKING GOOD.* Tvoja jevrejska kita u mojoj katoličkoj pizdi. Vode nekakvu borbu jedno s drugim i to je pravi sveti rat, jer što se više bore, sve su bliže spasenju. I što se više gube jedan u drugom, sve tvrđa im je vera. Nema šanse da bi se predali i postavili pod pitanje svoj kurčevski i pizdinski identitet. Ja sam sveta pizda a ti si sveti kurac i to su u ovom trenutku jedine granice u našem svetu. U ratovima se podrazumevaju pobeđnici i poraženi. Međutim, mi smo, i jedan i drugi, poraženi na svim frontovima. Oboje smo Nemačka, tako da kažem. Još pre nekoliko minuta bili smo na samom vrhuncu moći, a sada ležimo potpuno razoreni. Sada pak utelovljujemo glad i uništenje nakon rata. Naše pompezne zastave su žalosne i pocepane, ali ispod površine trpeljivo pulsiramo. Ne istog trenuta, ali uskoro ćemo morati opet seći naša sopstvena tela, sve do izvora sveta. Uklonićemo sunce da bi napravili prostor za noć koju je sveti duh tako sramno zapostavio. Još gore – Nemačka, tada ćemo biti Poljska, bićemo Sovjetski savez, Vijetnam! Sva prošlost sliče se u jednu jedinu crnu tačku u jednoj jedino pripremanja poraz. *I can't fucking take it anymore You feel so fucking good*

Monika Vrečar (1984, Kranj). Svojo poezijo in prozo objavlja v slovenski reviji *Idiot*, hrvaški reviji *Poezije*, srbskem *Agonu*. Leta 2011 je izšel njen demo pesniški prvenec *Začela bova ko boš pripravljena* (KUD Kentaver), leta 2012 pa še prozni prvenec *Kdo je najel sonce* (LUD Šerpa). Je sorednica revije *IDIoT*.

Monika Vrečar (1984, Kranj). Svoju poeziju objavljuje u slovenskoj reviji *Idiot*, hrvatskoj reviji *Poezije*, srpskom *Agonu*. 2011. godine je izašao njen pjesnički prvi zbir *Začela bova ko boš pripravljena* (KUD Kentaver) i 2012. godine prozni prvi zbir *Kdo je najel sonce* (LUD Šerpa). Surađuje časopis *IDIOT*.

JASMIN

PREVOD
IVAN ANTIĆ

B. FRELIH

VRATAR

Odvili so rdečo preprogo, ki se kot vablјiv jezik razteza pred menoj v daljavo. Ko okusi moja stopalca, me v soju bliskavic in vzklikov navdušenja napolni zadoščenje. Tukaj sem, zopet in končno.

Teško je opisati občutke, ki te navdajajo. Nekakšna atomska slast, razburjenje in tresavica te preplavijo kot val Viktorije. Velečudežna dežela, beg iz zapora, razsutje atmosfere na tisoč drobnih koščkov, vse je tako kot smo že videli in pričakovali. V globokem poklonu se poslavljajo stewardese in izginjajo v mrak pozabe, v hotele in najete garsonjere, v drobna življenja žuželk. Pilot mežika v savano, kravji fant čezoceanskih dogodivščin.

Tukaj sem, zopet in končno.

Stečem na sončni pogon, pokrajina se topi iz sten v stekla, v gromozanska ogledala, kjer se za hipec ugledaš in vidiš opico na tvojem hrbtu, ki nemo kriči od strahopoštovanja. Zaletim se v črnega orjaka, ki grozeče gleda in pomeri vate črn prst, z dolgim črnim nohtom in iz globočin njegove prsne gmote zahrumi motor letala.

»A si ti terorist?«

Odkimam, odkimaš. Opica se skrrije, ti pa si prekrizaš srce in se sicer zlažeš, ampak ne, terorist pa nisem.

Verjame ti na besedo, ker izgledam mož beseda. Uščipnem se v stegno in on si s prsti potegne lica narazen, na desni je škriba, na levi zlato, in reče dobrodošel.

Usujejo se konfeti in s pozavno te dregnejo v rebra, potisnejo naprej, pred okenca birokracije, kjer zbor kanadskih priseljencev igra na harmoniko, oktet indijancev pa večglasno zapoje.

»Welcome, welcome, welcome, to the United States of A-ME-RI-CA!«

KA je tako visok, da se odbije od stropa naravnost vate in se ti zarije v goltanec, že te drži plavolasa miss Kentucky, ti slači hlače in ti s štampiljko, s katere se vali gost dim, ožigosa rit. Zdaj si naš in vaš, dobrodošli vsi zemljani, tvoji bratje, naši sužnji.

Napolnjen s patriotskimi hrepenenji zgrabiš zastavi in z njima privihraš v čakalnico, kjer te čaka oče (videl ga nisi že

VRATAR

Odvili su crveni tepih,koji se kao mamlјiv jezik rastežepreda mnom u daljinu. Kad u sjaju bliceva i uzvika oduševljenja okusi moja stopalca, osetim potpuno zadovoljenje. Tu sam, opet i konačno.

Teško je opisati osećaje koji te obuzimaju. Nekakva atomska slast, uzbuđenje i drhtanje, preplave te kao talas Viktorije. Prečudesna zemlja, beg iz zatvora, raspad atmosfere na hiljadu sitnih delića, sve je onako kao što smo već videli i očekivali. Stjuardese se opraštajuod nasdubokim poklonom i nestaju u mraku zaborava,u hotelima i iznajmljenim garsonjerama, u majušnim životima insekata. Pilot škilji u savanu, govedar s prekookeanskim doživljajima.

Tu sam, opet i konačno.

Trčim na sunčani pogon, predeo se topi iz zidova u stakla, u ogromna ogledala, u kojima se za tren ugledaš i uočiš majmuna na svojim leđima,koji nemo vrišti od strahopoštovanja. Zaletim se u crnog džina, koji gleda preteći iupireu tebe crn prst s dugim crnim noktom, i iz dubina njegove grudne mase zatutnji motor aviona.

»A ti si terorista?«

Odmahnem, odmahneš. Majmun se sakrije, načiniš krst preko srca, a u stvari slažeš, međutim, ne, nisam terorista.

Veruje ti na reč jer izgledam kao čovek od reči. Uštinem se za butinu, on prstima razvuče lice, na desnoj strani je škribav, na levoj mu je zlato, i kaže dobrodošao.

Prosuše se konfete,podbodu tetrombonom u rebra, potisnu napred, pred prozorčice birokratije, gde hor kanadskih doseljenika svira harmoniku, a oktet Indijanaca višeglasno zapeva.

»Welcome, welcome, welcome, to the United States of A-ME-RI-CA«!

KA je tako visoko da se odbije od plafona pravo u tebe i zarije ti se u gušu; već te drži plavokosa mis Kentaki, svlači ti pantalone, i žig, s kojeg se valja gust dim,utiskujena tvoju guzicu. Sad si naš i vaš, dobrodošli, svi Zemljani, tvoja braća, naši robovi.

Napunjen patriotskim čežnjama, zgrabiš zastave i s njima dohужиš u čekaonicu, gde te čeka otac i širi ruke za

desetletja) in širi roke v objem, tebe pa ne mikajo nevroze, ki jih boš izkazoval v objemih tega alfa samca, ki te je storil, in mu med nogama, pod krinko starosti in samostojnosti, pobegneš na prosto in na glavo skočiš v prvi taksi, ki pribrenči mimo.

Na tekočem traku se osamljeni in objokani valijo tvoji kovčki, ki si jih pozabil, ampak pretvarjam se, da sem prišel brez prtljage. Oče stoji z odprtimi usti in, ker mu drugega ne preostane, v naglici osvaja stewardese.

Taksist je sikh, s turbanom, brado in umazano poltjo ti v vzvratno ogledalo nastavi vrsti belih zob, režeč se kot pandžabski tiger.

»Pogrešali smo te, brez tebe ni bilo enako,« pravi in ti da roko v high five.

Tleskneš in rumena škatlica poskoči, odbrzi mimo cestnin, mimo prezgodaj dorašlih avtocest in se kotali po litoželeznih mostovih iz prejšnjih tisočletij tja v tvoje mesto, ki ga kronata dva prsta, iztegnjena visoko v zrak, v znak miru in spoštovanja. Nekdo jih bo sklatil nekoč in podal prav neposreden statement, a takrat boš ti na varnem v pižami in ugasnil televizijo.

Spremlja te kraljeva straža in taksist dvigne roke, nič ne more, peljejo nas pred palačo, kjer gobavci tržijo svoje odpadle ude, župan pa te pozdravi s framasonskim tajnim stiskom rok in ti, po minuti cenenega barantanja, podari ključe mesta.

Ti ključi odpirajo vsa vrata in krvavo jih boš potreboval, zato si jih z laneno vrvico obesim okoli vratu. Vsi ploskajo in se razbežijo v meglo, ker v lastnih ceremonijah niso stanovitni. Nikjer ne najdeš tortice, ki bi ti prijala, zato moraš jesti palačinke.

Taksist te še vedno čaka, nerodno mu je, ker je obut v sandale, zato rdečico na obrazu skriva z dlanjo in med prsti gleda na cesto, ko te vozi po downtownu. Zakričim, ustavi, in zaškripljejo zavore, ti pa skočiš ven iz prtljažnika pred bika iz pleha, avatarja Wall Streeta, ga krepko stisneš za bronasta jajca in v sebi zadovoljno pomisliš, nama bo šlo pa v redu, ker sem tukaj, zopet in končno.

V Battery parku, ki je čisto blizu, taksi naj počaka, se nasloniš na ograjo in Kip svobode začuti, da ga nekdo gleda, zato se obrne in srečen je, ker si ti. Dvigne haljo in pokaže svoj tatu na stegnu, v spomin na študentska leta, ki sta jih skupaj prebila po kampusih, kjer sta osvajala pekinške race in si pijana zaupala skrivnosti. V osnovi je bil Kip svobode menda mišljen kot strašilo pred roji irskih vran, ki nalite z viskijem niso našle poti domov in so jo mahnile čez Atlantik. Ker se očitno ni obnesel so mu po kratki krizi identitete na vznožje nabili plaketo, zlata vrata, dajte mi vaše pijane reveže in te stvari, ter ga spremenili v velik zelen predpražnik. Tudi jaz pokažem svojega. Obema nama piše SoL + JBF = BFF v srčku prestreljenem s puščico.

zagrljaj(decenijama ga nisi video), none vuku te još nervoze koje ćeš pokazivati u zagrljajima tog alfa samca što te je stvorio, a onda mu se provučేశispod nogu, pod maskom svojih godina i samostalnosti, i pobegneš napolje, te skočiš na glavu u prvi taksi koji prozuji kraj tebe.

Na pokretnoj traci, usamljeni i uplakani, valjaju se tvoji koferi, koje si zaboravio, međutim, pretvaram se da sam došao bez prtljaga. Otac stoji otvorenih ustiju i, budući da mu ništa drugo ne preostaje, u žurbi osvaja stjuardese.

Taksista je Sik, s turbanom, s bradom i prljave kože, pokaže ti red belih zubau retrovizoru, smejući se kao pandžabski tigar.

»Nedostajao si nam, bez tebe nije bilo isto«, kaže i baci ti ruku u *high five*.

Dlanovi pljesnu i žuta kutijica poskoči, projuri kraj drumarine, kraj prerano stasalih autoputeva, kotrlja se mostovima od livenog gvožđa iz predašnjih milenijuma,svedo tvog grada, koji krunišu dva prsta izdignuta visoko u vazduh u znak mira i poštovanja. Neko će ih omlatiti nekad i dati takoneposredan *statement*, a ti ćeš tada biti u pidžami, na sigurnom, i ugasićeš televiziju.

Prati te kraljeva straža i taksista digne ruke, on tu ništa ne može, sprovode nas pred palatu gde gubavci prodaju svoje otpale udove, međutim,gradonačelnik te pozdravljamasonskim tajnim stiskom ruke i, nakon minuta jeftinog cenkanja, poklanja ti ključeve grada.

Ti ključevi otvaraju sva vrata i biće ti opako potrebni, stoga ih lanenom vrpcom obesim oko vrata. Svi aplaudiraju i razbeže se u maglu jer nisu postojani u sopstvenim ceremonijama. Nigde ne nalaziš torticu kakva bi ti prijala, te moraš da jedeš palačinke.

Taksista te još uvek čeka, neprijatno mu je jer nosi sandale, te rumenilo na licu skriva dlanovima i gleda na put kroz prste, dok te vozi po *downtown*-u. Zaurlam, zaustavi, i zaškripe kočnice, a ti skočiš van iz prtljažnika pred metalnog bika, avataraVolstrita, snažno ga stisneš za bronzana jajca i pomisliš sa zadovoljstvom u sebi, nama će ovde dobro ići, jer sam tu, opet i konačno.

U Bateri parku, koji je sasvim blizu, nek sačeka taksi, nasloniš se na ogradu i Kip slobode oseti da ga neko gleda, te se osvrne, i srećan je što si to ti. Zadične haljetak i pokaže svoj tatu na butini u znak sećanja na studentske dane, koje ste provelizajednou kampusima,gde ste osvajali pekinške patke i pijani poveravali tajne.U početku, Kip slobode je, kako kažu, bio zamišljenkao strašilo za rojeve irskih vrana, koje, nalivene viskijem, nisu našle put do kuće, te su krenule preko Atlatika. Budući da mu to, očitо, nije pošlo za rukom, nakon kratke krize identiteta nataklišu mu na uznožje plaketu, zlatna vrata, dajte mi vaše pijane siromahe, i takve stvari, pa ga pretvorili u veliki zeleni otirač. Pokažemsvoj tatu. I meni i njemu piše Sol + JBF = BFF u srdačku prostreljenom strelicom.

*

V nobeni knjigarni te ne zaposlijo, ker skušaš biti večji od življenja in bi zmoget vsem iskreno predlagati le markizove dogodivščine, zato želiš postati vratar. Na intervjuju te vohajo aristokratski mački in vonj po borovih iglicah se jim dopade, ker je to tam ravno v modi.

Overjeno priporočilno pismo nekega lažnivca, prepričano poroštvo šefa, ki me je med suho robo izbrskal na boljšem trgu in ščepec tvoje hinavske karizme so dovolj, da štampljke letijo kot utrinki sredi avgusta, zaposlijo te in stanovalci so zadovoljni, ker imajo končno vratarja z renomejem.

Na delovnem mestu kažem nadnaravne sposobnosti odpiranja vrat in stavbe celega Upper East Side-a ti na dražbah s svojim neumornim stavljenjem iz sekunde v sekundo višajo ceno. Ko s klinom izbiješ mačka iz glave poslovneža, ki je še pravi čas prodal svoje delnice, in te za zasluge ovenčajo z lovorovim vencem, se zdi, kot da si ravnokar prestopil iz stratosfere v vakuum, kjer ni ničesar, ob čemer bi lahko meril svojo veličino, kar pomeni, da sem neskončen.

Znajdeš se v perspektih kot lokalna znamenitost, skupine predšolskih otrok postavajo pred stavbo in kukajo skozi okna, japonski turisti so ti na sledi z objektivimi velikani, osvajajo te krajevni posebneži in sonce sije samo zate.

Sodelavci pa se ti le cinično nasmihaajo in s koticikov ust svetujejo; uživaj dokler traja, toda ti jih ne razumeš. Šele ko se ti na glavo zgrne rumena ploha tiska, žalbesede zagriženih novinarjev, ki javnosti na ogled razgrnejo tvoje preprosto življenje, da si takoj naslednji dan od vseh pozabljen kot prav nič posebnega, in ti prekinejo donosno pogodbo za linijo oblačil znamke doorman, se zavem, da si nekoč, nekoč bil za trenutek slaven.

Ampak saj ti sploh ne ceniš slave, ker je nepotrebna. Ker imaš raje podenpse, tiste neznance, ki ne berejo časopisov in ne gledajo televizije in se jih šumenje govoričnih tkiv niti ne dotakne. Ker pletejo svoje mreže obstoja brez ozira na tendence in sploh ne morejo vedeti, ali imajo prav, ali nimajo, ker jim je tako ali tako vseeno. Tisti, ki brez pravega razloga brskajo po smetnjakih, ker sem jim zmotno dozdeva, da so v tistih črnih vrečah nekaj izgubili. In prodajajo svoje sekunde pod ceno in ljubijo dež z vzhoda.

*

Tako sem spoznal Naomi Klein, kraljico socializma. V knjigarni Barnes & Noble je imela predstavitev svoje nove knjige, začinjeno z govorom za sladosluhce. Najbrž v nekakšni narcisoidni ihti sem pohitel tja, da bi ujel kakšno reč, ki bi mi kaj pomenila. Banksy je ovenčal fasado neke stavbe s sliko podgane v poslovni obleki in napisom, naj jedo krek. Strinjal

*

Nijedna knjižara te neće zaposliti jer pokušavaš biti veći od života i mogao bi svima iskreno predlagati samo markizove dogodovštine, te stoga želiš postati vratar. Na intervjuu te njuškaju aristokratski macani i miris borovih iglica im se dopada, jer je to upravo u modi tamo.

Overeno pismopreporuke nekog lažljivca, ubedljiva garancija šefa, koji me je iščeprkao iz mase suve robe na buvljoj pijaci, i prstohvat tvoje licemerne harizme, dovoljni su da žigovi lete kao zvezde repatice usred avgusta, zaposle te, i stanari su zadovoljni jer napokon imaju vrataru s renomeom.

Na radnom mestu pokažem natprirodne sposobnosti otvaranja vrata, i zgrade celog Aper ist sajda ti svojim neumornim licitiranjemna aukcijama, iz sekunde u sekundu, podižu cenu. Kad klinom izbiješ mamurluk iz glave poslovnog čovekakoji je blagovremeno prodao svoje deonice, pa te za zasluge ovenčaju lovorovim vencem, čini se kao da si upravo prešao iz stratosfere u vakuum, gde nema ničega u odnosu na šta bi mogao meriti svoju veličinu, što znači da sam beskonačan.

Nadeš se u prospektima kao lokalna znamenitost, grupice predškolske dece vise ispred zgrade i vire kroz prozore, japanski turisti su ti na tragu sa svojim objektivima džinovima, osvajaju te lokalni osobenjaci, i sunce sija samo za tebe.

Saradnici ti se samo cinično osmehuju i s uglova svojih ustiju savetuju; uživaj dok traje, no ti ih ne razumeš. Još kad ti se na glavu stropošta žuti pljusak štampe, pogrde zagriženih novinara, koji, javnosti na uvid, otkriju tvoj jednostavan životuljak, pa si odmah sledećeg dana zaboravljen od svih kao da si baš ništa posebno, te ti raskinu unosan ugovor za liniju odeće marke *doorman*, postajem svestan da si nekad, nekad, bio za trenutak slavan.

Međutim, ti uopšte ne ceniš slavu, jer je nepotrebna. Jer više voliš donje pse, one neznance koji ne čitaju novine i ne gledaju televiziju, koje ne dotiče šumorenje tkiva trača. Jer pletu svoje mreže postojanja bez obzira na tendencije, i uopšte ne moraju znati imaju li pravo ili ne jer im je i ovako i onako svejedno. Oni koji bez pravog razloga kopkaju po kontejnerima jer im se čini da su u tim crnim kesama nešto izgubili. I prodaju svoje sekunde ispod cene, i vole kišu s istoka.

*

Tako sam upoznao Naomi Klajn, kraljicu socijalizma. U knjižari »Barns end Nobl« imala je promociju svoje nove knjige, začinjenu govorom za sladosluhce. Verovatno u nekoj narcisoidnoj zanesenosti, pojurio sam tamo ne bih li uhvatio nešto što bi mi značilo. Benksi je ovenčao fasadu jedne zgrade slikom pacova u poslovnom odelu i natpisom neka jedu krek. Slagao sam se, nego šta da sam se slagao. Zato sam širom otvorio

sem se, bogve, da sem se strinjal. Zato sem odprl vrata na stežaj in za trenutek mrknil v vroč popoldan, vzel sem pavzo, s cigareto. Rusobradi prerok je stal na uličnem vogalu, vihal oči in si kašljal v brado, s tresočim glasom je govoril; in lagal je Warren Buffet, da ga v morah ne preganja depresija, toda zlato tele bo zaklano in medved rdečih številk prihaja nad vaše pokojninske sklade, prodajte se in pokesajte, kajti to sem slišal od hromega cigana na grobišču točke nič!

Stopiš v knjigarno in šepetanje mrtvecev, ki bi bili radi končno uslišani iz svojih krst, ti napolni trenutek. Ponujajo se še bolj odločno kot čistila za prah in nobena stvar jim ni sveta v črkastih lažeh. Njen glas zareže skozi tisočletja blebetanja, hozana na višavah, kot sončni žarek skozi koprenasto meglo nebotičnikov. V transu si, koralde na tvojih rokah frčijo v ritmih hare krišna, iz riti ti štrljo rože in pridigarji novega konzervativizma visijo s tramov obešeni na tvoje odpisane svetniške sije. Greh se kuja v kotu in meče po tleh, v enakomernih presledkih, žoltaste cekine, ki se jih nihče ne dotakne!

Beseda njena! Naomi Heil! Tam ste vsi kosmati in oblečeni v platno, budistični komsolmci, filipinski jezuiti, ljudje-sloni in barbapape, lebdite pet centimetrov nad tlemi in iz pod pazduh vam veje kisel vonj nirvane. Srečni in besni, privlekli ste hudiča, ga pribili na križ z glavo navzdol in gledate ga zviška, ker je to tako preprosto. Pa tudi vsi ostali so tam. Tudi midva, jaz in ti.

Razumno govori in le v škatli ideologije bi lahko kaj popačil. Stvari niso v redu, hear hear. Tedaj zaključ i postavimo se v vrsto z njenimi knjigami v naročjih, čakamo na avtogram, na stik. Hej ti, kaj počneš v tisti vrsti, a nisi rekel, da take stvari niso zate? Skloniš glavo in počakaš, da utihnem. Zato pa ji stisneš roko in ona s črnim nalivnim peresom vžge v tvojo knjigo svoje ime, ti postavi vljudnostno vprašanje, kaj pa ti meniš o tem in tedaj se ti iz prs iztrga krik nesreče, povzdigaš svoj glas in vsi te poslušajo in ko jo pogledaš in vidiš, da ti kima, da se strinja, še bolj zavpiješ, in se dereš, med drugim; sranje cele zgodovine je končno priplavalo na gladino sodobnosti! diktatorski mediji nas zibajo v sladek sen potrošnega kolektivizma, medtem ko po fevdu Zemlji divjajo horde oligarhov in z orožjem korporativnega fašizma terorizirajo lokalni plebs!!!

Da prisotnim zavre kri v žilah, bes proletariata pokaže svoje zobe, in odvihramo na ulice, lepi in pravični, kričimo Germinal! Germinal! Germinal! in zažigamo avte in razbijamo izložbe, z zobmi trgamo krznene plašče, v katran mečemo nakit in diamante, ruvamo tlakovce in linčamo biznismene, da nam s knjižnih polic ubrano ploskajo vsi očetje krasnih novih svetov. Ne vem, kako bi se vse skupaj končalo, toda ko si slišal mlado mamico z vrečko Victoria's secret v roki svoji srčkani hčerki reči; glej, tako pa postopa strukturna napetost, in te je ustavil prileten klošar, ter ti zabrusil, da pusti njegove probleme pri

vrata i za tren,s cigaretom, nestao u vrućem popodnevu, uzeo sam pauzu. Riđobradi prorok je stajao na uglu ulice, prevrtao očima i kašljucao sebi u bradu; govorio je drhtavim glasom; i lagao je Voren Bafet da ga u morama ne proganja depresija, ali zlatno telebiće zaklano i medved crvenih brojki dolazi nad vaše penzione fondove, prodajte se i pokajte se, to sam čuo od hromog Cigana na grobnici nulte tačke!

Udeš u knjižaru i šaputanje mrtvaca iz sanduka koji bi voleli da njihovemolbebudu napokon uslišene, napuni ti trenutak. Nude se još odlučnije od sredstava za čišćenje prašine, i nijedna stvar im nije sveta u njihovim azbučnim lažima. Njen glas zaseče kroz milenijume blebetanja, osana na visini, kao sunčani zrak kroz koprenastu maglu nebodera. U transu si, bižuterija preleće preko tvojih ruku u ritmu hare krišna, iz guzice ti štrči cveće i propovednici novog konzervativizma vise s grede obešeni o tvoje otpisane svetačke oreole. Greh se puči u uglu i baca na zemlju, u jednakomernim razmacima, zlaćane dukate, koje niko ne dodiruje!

Reč njena! Naomi *Hei!*! Tamo ste svi kosmati i obučeni u platno, budistički komsolmci, filipinski jezuiti, ljudi-slonovi i barbapape, lebdite pet centimetara nad zemljom i pod pazuhom vam veje kiseo miris nirvane. Srećni i besni, privukli ste davola, pribili ga na krst glave okrenute nadole i gledate ga odozgo, jer je to tako jednostavno. I svi ostali su tamo. I nas dvojica, ja i ti.

Razumno govori, i samo bi se u kutiji ideologije nešto od toga moglo izopačiti. Stvari nisu u redu, *hear hear*. Tada završi i, s njenim knjigama u naručju, postavimo se u red, čekamo na autogram, na dodir. Hej, ti, šta radiš u tom redu, nisi li rekao da takve stvari nisu za tebe? Spustiš glavu i sačekaš da učutim. Međutim, ti joj stisneš ruku i ona crnim nalivperom utisne žig svog imena na tvoju knjigu, iz ljubaznostiti postavi pitanje, a šta ti misliš o tome, i tada ti se iz grudi otkine vrisak nesreće, podigneš svoj glas i svi te slušaju, i kad je pogledaš i vidiš da kima, da se slaže, još jače zaurlaš, i vičeš, pored ostalog; sranje cele istorije je napokon isplivalo na površinu savremenosti! diktatorski mediji nas uljuljkuju u sladak san potrošačkog kolektivizma, dok po feudu Zemlji divljaju horde oligarha i oružjem korporativnog fašizma terorišu lokalni plebs!!!

Bes proleterijata pokaže svoje zubetako da prisutnim zavre krv u žilama, i odjurimo na ulice, lepi i pravični vičemo Žerminal! Žerminal! Žerminal! i palimo automobile i razbijamo izloge, zubima rastržemo krznene kapute, u katran bacamo nakit i dijamante, čupamo granitne kocke i linčujemo biznismene, tako da nam s knjižnih polica skladno tapšu svi očevi vrlih novih svetova.

Ne znam kako bi se sve to završilo, ali kad si čuo mladu mamu sa »Viktorijas sikret« kesom u ruci kako svojoj slatkoj kćeri kaže; gledaj, tako postupa strukturna napetost, i kad te

miru, ker je to vse kar še ima, te je razporeditvena vnema minila, ter si se spomnil, da moraš tisti dan odpreti še kar nekaj vrat.

*

In se vračaš iz službe, k očetu, ki bo melanholično zrl vate in si lagal, da sta si podobna, ti pa si boš lagal, da si nista. Na poti se ustavim pri Korejcih in kupim Snapple. Spiješ ga. Ura je en hip čez polnoč in spijo le brezdomci, po cerkvenih stopniščih, vsi ostali pa se na vse pretege branimo svojih postelj. Korak za korakom po ulici, ki si jo sicer videl v nešteto filmih, toda nisi vedel, da ti je kamera lagala. Ta ulica ni nič posebnega. Nikjer ni udarne glasbe, kratkih kadrov, hitrih rezov, pare iz kanalizacije, pisanih klošarjev zavitih v porcelanast celofan, nikjer dirjajočih policajev in mafijskih obračunov. V skrajnem primeru se morda lahko vidiš v kameri novovalovca, črnobela slika, potna kaplja na čelu, utrujen pogled predse, žuborenje mesta, hupa in sirena, od daleč, njen pogled se ne premika, stavba ob tebi se ne spreminja in če bi bil bogokleten, bi lahko rekel, da je vse skupaj dolgočasno, toda raje se pretvarjaš, da so ti stvari same na sebi všeč in da si morda celo pomislil, da si srečen. Zaviješ v podzemlje rdečih opek, kjer si skoraj sam in ko s truščem vesoljnega potopa pripelje vlak, se v vagonu znajdeš sredi slikovite družine.

Nasproti tebe sedi mladenič iz neke centralno azijske države, ki se zdi skoraj tako utrujen, kot se zdiš ti. Ob njem, na stolu, ki je posajen pravokotno na njegovega, zleknjeno na pol leži podolgovat suh črnc in si s ščipalko trebi nohte. Ob meni, par sedišč stran, sedi ogromno debel azijski mulec, star kakih petnajst let, ki eno za drugo mlati vrečke čipsa. Čisto na drugem koncu, pod lučjo, ki pokvarjeno brli, sedi starka s črnimi lasmi, ki v naročju drži svoj čevelj in ga boža, kot bi božala mačko.

Tirnice in vlak ob stiku tolčejo svojo rapsodijo, tolikokrat izvajano, in zdi se ti, kot da je vse tiho, tedaj pa se s predirljivim škripanjem oglasijo zavore in vlak se ustavi. Nevidni človek spregovori.

»Pred nami je obtičal D vlak, kar bo povzročilo majhno zamudo. Se opravičujemo za nevšečnost.«

Trenutek absolutne tihote prekinejo vrata na koncu vagona, ki se s truščem odprejo in notri vstopi bradat bel človek, morda Žid, katerega poslovna obleka je že vsa nacefrana in lakasti čevlji okrušeni. V roki pred seboj drži konzervo z nekaj drobiža, razkorači, vsi ga pogledamo, in prične.

»Dober večer, dame in gospodje. Moje ime je Mike in zaposlen sem bil v Lehman brothers. Z vami bom iskren, čeprav se mi to do sedaj ni obneslo. Pred tremi meseci sem imel na računu deset milijonov dolarjev, živel sem v prostorni hiši v Village-u,

je zaustavio postariji klošar i odbrusio ti, da pustiš njegove probleme na miru jer je to jedino što mu je preostalo, pustila te je klasifikatorska revnost, i setio si se da moraš tog dana otvoriti još nemali broj vrata.

*

I vračaš se s posla kod oca, koji će te melaholično gledati i lagati da ličite, a ti ćeš sebe lagati da ne ličite. Usput, zaustavim se kod Korejaca i kupim snepl. Popiješ ga. Tren nakon ponoći je i spavaju samo beskućnici na crkvenim stepenicama, svi mi ostali iz sve snage se branimo od svojih postelja. Korak po korak niz ulicu koju si inače video u nebrojenim filmovima, mada nisi mogao znati da te je kamera lagala tad. Ta ulica nije ništa posebno. Nigde nema udarne muzike, kratkih kadrova, brzih rezova, pare iz kanalizacije, šarenih klošara uvijenih u porcelanast celofan, nigde policajaca u trku i mafijaških obračuna. U krajnjem slučaju, možda možeš videti sebe u kameri novotalasovca, crno-bela slika, kaplja znojna na čelu, umoran pogled pred sobom, žuborenje grada, sirena izdaleka, pogled kamere se ne pomera, zgrada kraj tebe se ne menja, i ako bi bio bogohulan, mogao bi reći da je sve to dosadno, međutim, radije se pretvaraš da ti se stvari same po sebi dopadaju i da si možda čak pomislio da si srećan. Zaviješ u podzemlje crvenih cigli, gde si skoro sasvim sâm i pošto s hukom kosmičkog potopa prispe voz, nađešše u vagonu u slikovitom društvu.

Nasuprot tebe sedi mladić iz neke centralnoazijske države, koji izgleda gotovo jednako umoran kao ti. Kraj njega, na sedištu koje je postavljeno pod pravim uglom, poluopružen, leži duguljast suv crnac i grickalicom trebi nokte. Kraj mene, nekoliko mesta udaljen, sedi užasno debeo azijski klinac, star kakvih petnaest godina, koji jednu za drugom tamani kese čipsa. Sasvim na drugom kraju, pod pokvarenim svetlom, koje škilji, sedi starica crne kose, i u naručju drži svoju cipelu, i mazi je kao mačku.

Šine i voz pri dodiru udaraju svoju rapsodiju, toliko puta već izvođenu, i čini ti se kao da je sve tiho, a onda se prodornim škripanjem ogłase kočnice, i voz se zaustavi.

Nevidljiv čovek progovori.

»Najavljujemo malo kašnjenje zbog zastoja voza D. Izvinjavamo se na neprijatnosti.«

Trenutak apsolutnog muka prekidaju vrata s kraja vagona, koja se s treskom otvore i unutra uđe bradat belac, možda Jevrej, čije je poslovno odelo svo ofucano i lakovane cipele okrunjene. U ruci pred sobom drži konzervu s nešto sitnog novca, raskorači se, svi ga pogledamo, i poče.

»Dobro veče, dame i gospodo. Zovem se Majk i bio sam zaposlen u 'Braći Liman'. Biću iskrens vama, premdami to do sada nije donosilo dobro. Pre tri meseca imao sam na računu

imel sem ženo, tri otroke in psa po imenu Lucky. Ker je naša firma propadla zaradi slabih posojil, za katera tudi sam nosim odgovornost, so mi iz računa pobrali ves denar, zaradi česar me je zapustila žena, ki je pri ločitvi dobila hišo in otroke. Lucky mi je poginil danes zjutraj, ker mu nisem imel dati ničesar za jesti. Prosim za miloščino.«

Vsi sklonimo pogled. Šum šum naredi vrečka čipsa, ščip naredi črnc in košček nohta odleti v neznano, Iranec zazeha. Starka vstane in se mi približa, njena bela nogavica podrsava po tleh, v roki še vedno drži čevelj. Usede se tik ob tebi in porine svoj obraz pred tvojega, da lahko vohaš njeno trpko sapo.

»Are you happy?« vpraša.

Ne veš, kaj bi ji rekel, zato ponovi.

Ar ju hepi, ščip, šum šum in še Mike potrese konzervo, da zažvenketajo kovanci, črrring. Ščip. Šum šum. Ar ju hepi. Črrring. Ar ju hepi. Šum šum. Ščip. Črrring. Črrring. Šum šum. Ar ju hepi. Ščip. Šum šum. Ščip. Ar ju hepi. Črrring. Šum šum. Ščip. Ar ju hepi. In Iranec ujame ritem, ter iz grla izdavi neko narodno, žalostinko, ljubezensko, ne vem, nekaj, zavija kot Lucky preden ga je pobral stradež. Aiieeeeeaiee. Šum šum. Aaa-ščip-črrring-arjuhepi-iiieeee-šumšum-aaaaoooiee-ščipšumšum-eeeeaaiičrrringčrrringšumščipšumooooaaarjuhepi

Are you?

*

Naslednji dan sva zopet točna na delovnem mestu. Tito, sodelavec, nama baše ene bedarije, midva pa malo premišljujeva tja v en dan. Odpreva vrata mali Lari Fox, ki nama koketno pomiga z ritjo, kar naju vedno spravi v dobro voljo. Malo pred poldnevom naju pokliče šef v svojo pisarno, malo sobico v kleti, ki ima edina klimo. V roke nama izroči najin prvi ček in potreplja po ramenu.

»Good job.«

Hvala, sir.

Izkoristiva pavzo in greva nekam na samo. V pralnici monotono toži pet pralnih strojev, eden miruje. Stopiva do njega in zmečeva v režo kilogram kovancev za petindvajset centov, kar znese natanko eno leto pranja in kar seveda nikakor ni dovolj, ampak ne moreva imeti vsega.

Nato odpreva plastična vratca, zlezeva notri, se zapreva in zavrtiva.

Jasmin B. Frelih (1986, Kranj). Njegov prvi roman *Na/pol* je bil leta 2013 izdan pri Cankarjevi založbi. Kratke zgodbe, eseje, prevode in teoretske tekste objavlja v vseh glavnih slovenskih literarnih revijah, in je prozni urednik pri reviji IDIOT.

deset miliona dolara, živeo u prostranoj kući u Vilidžu, imao ženu, tri deteta i psa po imenu Laki. Budući da je naša firma propala zbog loših kredita, za šta i sâm snosim odgovornost, s računa su mi pokupili sav novac, zbog čega me je napustila žena, koja je u razvodu dobila kuću i decu. Laki mi je uginuo jutros jer nisam imao ništa da mu dam da jede. Molim za vašu milostinju.«

Svi spustimo pogled. Šum-šum učini kesica čipsa, gric učini crnac i delić nokta odleti u nepoznatom pravcu, Iranac zevne. Starica ustane i krene ka meni, njena bela nogavica tare se o tlo, u ruci još uvek drži cipelu. Sedne tik do tebe i grune svojim licem pred tvoje, tako da možeš osetiti njen kiseo dah.

»Are you happy?«, pita.

Ne znaš šta bi joj rekao, te ona ponovi.

Ar ju hepi, gric, šum-šum, i još Majk protrese konzervu da zazvone novčići, črrring. Gric. Šum-šum. Ar ju hepi. Črrring. Ar ju hepi. Šum-šum. Gric. Črrring. Črrring. Šum-šum. Ar ju hepi. Gric. Šum-šum. Gric. Ar ju hepi. Črrring. Šum-šum. Gric. Ar ju hepi. A onda Iranac, uhvativši ritam,izvi iz grla neku narodnu tužbalicu, ljubavnu, ne znam, nešto, zavija kao Laki pre no što ga je uzela glad. Aiieeeeeaiee. Šum-šum. Aaa-gric-črrring-arjuhepi-iiieeee-šum-šum-aaaaoooiee-gricšum-šum-eeeeaiičrrringčrrringšumgricšumooooaaarjuhepi

Are you?

*

Sledeći dan, opet smo tačni na radnom mestu. Tito, kolega, smara nas nekim glupostima, i mi malo bludimo mislima. Otvorimo vrata maloj Lari Foks, koja nam koketno vrcne, što nas uvek oraspoloži. Malo pre podneva pozove nas šef u svoju kancelariju, malu sobu u podrumu, koja jedina ima klimu. Uruči nam naš prvi ček i potapša nas po ramenu.

»Good job.«

Hvala, sir.

Iskoristimo pauzu i odemo nekud nasamo. U perionici monotono jadikuje pet mašina za pranje, jedna miruje. Pridemojoj i ubacimo u rezu kilogram siće od dvadeset i pet centi, koliko tačno iznosi jedna godina pranja, što naravno daniukom slučaju nije dovoljno, ali ne možemo imati sve.

Potom otvorimo plastična vratanca, uvučemo se unutra, zatvorimo se, i zavrtimo.

Jasmin B. Frelih (1986, Kranj). Njegov prvi roman *Na/pola*, je 2013 izdan kod Cankarjeve založbe. Kratke priče, eseje, prijevode i teoretske tekstove objavlja u svih glavnih slovenačkih književnih časopisih, i uređuje prozu za časopis IDIOT.

BRUTALNI REALIZEM

TIBOR HRS PANDUR
PREVOD IVAN ANTIĆ

BRUTALNI REALIZEM (redux)

I.

Poetry is news that stays news.
Ezra Pound

Poetry is the nude that stays nude.
William Logan

V procesu pisanja tega predgovora se je zasejalo seme nove literarne smeri: Brutalni Realizem; čeprav so se mi literarne smeri vedno zdele zelo dvomljive entitete. Brutalni realizem je od nekdanj. Kadarkoli se je kdo neposredno slekel z besedami, povedal nekaj, česar ne bi smel, ali priznal nekaj »nevidženega«, je praktical brutalni realizem. Izmisli sem si ga, da lahko v istem tekstu govorim o sila različnih avtorjih in jih fiktivno uvrstim v eno gibanje, že samo zato, ker smo istočasno živi in ker občasno objavljamo v isti reviji. Izmisli sem si ga, da bi nas mogoče na ta način lažje pofural v svetu in domovini ter prikazal kontinuiteto nove literarne generacije glede na to, kako poskušajo nadjebati blebetanje, jezik birokratov, diktatorjev in obglavljevalcev. Tako sem naumil, da je tisto, kar nas združuje, težnja po brutalnem realizmu, ki je odprta smer in nejasno definirano gibanje jezika, ki teži k neposrednemu izrazu svobode jezika. Po mojem najgloblje useka razkritje, ki pesem definira kot tisto, česar se naj ne bi nikoli povedalo na grozo in rajc s(r)amote. Ne da bi pri tem zanemarili virtuozne raziskave in razvoj jezikov, sproščanje govora v praznovanju komunikacije in specifičnega navdušenja nad plojenjem pomenov. To gre najbolj do kosti in to je tisto, kar nas loči od starejše generacije, če natolcuje zadovoljno bedo površinske vedre žalosti province, ki se pretvarja, da je metropola. Do kod se slečemo? Do kod nas boli kurac, kaj si drugi mislijo (še posebej žirije, družine, uredniki založb in drugi fiktivni drugi)? Povemo, kar nas res muči? Kje smo in kako se vpisujemo v literarno polje? Kako vpisujemo in reflektiramo sodobnost? Kako nas ona vpisuje? Vpisujemo literarno polje in dejansko situacijo, iz katere pišemo v to, kar pišemo? Se kdaj

BRUTALNI REALIZAM (redux)

I.

Poetry is news that stays news.
Ezra Pound

Poetry is the nude that stays nude.
William Logan

Očigledno sam u procesu pisanja ovog predgovora zasejao seme novog književnog pokreta: brutalni realizam, iako mi se književni pokreti čine kao veoma sumnjivi entiteti. Brutalni realizam postoji oduvek. Uvek kada se neko direktno ogolio rečima, kada je rekao nešto što ne bi smeo, ili priznao nešto neviđeno, praktikovao je brutalni realizam. Izmislio sam ga da bih mogao u ovom tekstu da govorim o mnogim različitim autorima i fiktivno ih uvrstim u isti pokret, samo zbog toga što živimo u istom vremenu i zato što povremeno objavljujemo u istim časopisima. Izmislio sam ga da bi nas možda na ovaj način lakše prošetao po širokoj bivšoj domovini i da bih pokazao kontinuitet nove literarne generacije, obzirom na to kako pokušavaju da nadjebu žamor, jezik birokrata, diktatora i dželata. Tako sam izmislio da je ono, što nas povezuje težnja za brutalnim realizmom, koji ima otvoren smer i nejasno definisane kretnje jezika, i koji teži neposrednom izrazu slobode jezika. Mislim da najdublje reže otkriće koje pesmu definiše kao nešto što ne treba nikada da se kaže, na užas i na uzbuđenje s(r)amoć(t)e. Ne treba pri tom zanemariti virtuozna istraživanja i razvoj jezika, opuštanje govora kroz slavljenje komunikacije, posebnog oduševljenja nad oplodavanjem značenja. To ide najdublje, i to je ono što nas odvađa od starije generacije, ako ona zadovoljno lupeta kroz bedu površnosti vesele tuge jedne provincije, koja se pravi da je metropola. Koliko da se skinemo? Koliko nas boli kurac šta drugi misle (a posebno komisije, urednici i izdavači i ostali fiktivni drugi)? Da li govorimo o onom što nas zaista muči? Gde smo i kako se upisujemo u literarno polje? Kako upisujemo i reflektujemo savremenost? Kako nas

res razkrijemo? Do katere mere se upamo dejansko izpisati priznat, kako smo vpisani u svet? V svakom primeru te pisanje hkrati razgali in skrrije. Zakaj ne bi tvegali in povedali vsega, kar se kao ne sme? Kar čutimo, da ne smemo? Kar sanjamo in česar nas je najbolj sram? Po navadi je resnica tisto, kar najbolj boli, kar nas najbolj sreća, najbolj zasmеji. Morda se hoće vsak s tem, kar piše, pofurat ali vplivat ali posredovat nekaj ključnega (ali kar si vsaj umišlja kot ključno). To, kako srebaš čajčke, se voziš s kolesom, stiskaš po mrzlih stanovanjih ali sekaš pirčke ob filozofskih debatаh, zame gotovo ni ključno. Ključno mi je razkritje in prenos krhkosti določene zavesti v trenutku časa skozi najmanj-možno cenzurirane možgane. Telo v akciji, ki dvomi, srečuje, boli, hoće premaknit, raste, kriči. Poskus prenosa celotne zavesti v ritmičnem mediju. Kar tekst vedno je, četudi približek. Nič ni narobe, če ti prenos nekaterih ni kul, in kul mi ni, če nič ne tvegajo. Dosti bolj kul mi je poskus razkritja zavesti, divje priznanje (ne)moći, z besedami obvladana norost ekstaze kot pa statično gruvanje brezizhodne sreće. Raje mam eksces dialektov, živ jezik, ki šopa samote, rešitve in blodnje. Jezik, ki tvega, četudi omaga. Jezik, ki proba in ne jebe pravopisa. Jezik, ki prenaša telesa, ki noće postat biznis, ki ne kalkulira, ampak useka, ko useka, in to je to. Ki se ne trudi bit vljuđen, ampak te pocuza, če te hoće in se mu pustiš. Ali pa je miren, če hoće bit miren. Ki je najbolj subverziven, ko je najbolj intimen, in najbolj kolektiven, ko je skrajno individualen (kot genialno zapiše Miklavž Komelj). Jezik, ki prenese in ki te zanese. Ki se te dobесedno dotakne, saj proizvede realen učinek, fizično reakciju kot smeh, navdušenje, jok, ples, gruv. Ki naredi tvoje najljubše dejanje stičišče vesolja. Ki te pleše, piše, sooči in plodi dalje. Zato brutalni realizem, ker in če verbalen prenos povzroči realne posledice. Ker premakne tako, da eksplodira ali implodira in naredi prostor, s tem ko pokaže, da je vsaka vrednost verbalno skonstruirana vrednost, nikogaršnja in neolastljiva, fluidna kot jezik, arbitarna kot moć.

II.

Umetnosti se začnejo, rastejo in izginejo, ker nezadovoljni ljudje prebijejo svet uradnih izrazov in gređo onstran njihovih festivalov revščine.
Guy Debord

Uroš Prah je 2012 v literarno polje plasiral nežen dinamit, pesniški prvenec Čezse polzeći (Center za slovensko književnost). Čezsepolzeći smo mi, ujeti in gnani skozi velemestne province h konstantnemu samopreseganju. Čezse polzeći je zbirka želje in upora, ter ob tem intimna pisma ljudem naše generacije, ki se berejo kot suverene izpovedi in globoki uvidi v čudne

savremenost upisuje? Da li upisujemo literarno polje ili stvarnu situaciju, iz koje pišemo, u to što pišemo? Da li se ikada otkrijemo? Do koje mere smemo zaista da se ispišemo i da sebi priznamo na koji način smo upisani u svet? U svakom slučaju, pisanje te istovremeno otkrije i sakrije. Zašto ne bismo rizikovali i rekli sve, jer se to kao ne sme? Ono što osećamo da ne smemo? Ono što sanjamo i čega se najviše stidimo? Obično je istina ono što najviše boli, ono što nas najviše usrećuje, najviše zasmеjava. Možda svako hoće, kroz to što piše, da se ufura, ili da utiče, ili da prenese neku važnu poruku (ili barem ono što zamišlja da je važno). To kako srčeš čaj, kako se voziš biciklom, kako se stiskaš po hladnim stanovima ili tamaniš pivo na filozofskim diskusijama, za mene sigurno nije najvažnije. Najvažnije za mene je otkriće i prenos krhkosti određene svesti u određenom trenutku kroz najmanje moguće cenzurisan mozak. Telo u akciji, koje sumnja, susreće, boli, želi da menja, vrišti: Pokušaj pomeranja svesti u ritmičkom mediju. Što je uvek tekst. Nema ništa pogrešno u tome da ti prevod jednih nije kul, a nije mi kul ako ništa ne rizikuju. Mnogo više kul mi je pokušaj ogoljavanja svesti, divlje priznavanje (ne)moći, rečima ukroćeno ludilo ekstaze, nego statično gruvanje bezizlazne sreće. Više volim eksces dijalekata, živ jezik, koji udara po samoćama, rešenjima i lupeta. Jezik, koji rizikuje, iako možda posustane. Jezik, koji isprobava i ne jebe pravopis. Jezik, koji prevodi doživljaje tela, koji neće da postane biznis, koji ne kalkuliše, nego reže kada reže, i to je to. Koji se ne trudi da bude lepo vaspitan, nego te posisa, ako hoće. Ili je miran, ako želi da bude miran. Koji je najsubverzivniji, kada je najintimniji i najkolektivniji kad je potpuno individualan (što genialno kaže Miklavž Komelj). Koji te odnese. Koji te bukvalno dodirne, jer proizvede realan efekat, fizičku reakciju kao što su smeh, oduševljenje, plač, ples, gruv. Koji napravi tvoju omiljenu kretnju, stecište svemira. Koji te pleše, piše, i dalje oplodava. Zato brutalni realizam, iako je verbalni prenos koji ima realne posledice. Jer pomeri tako, da eksplodira ili implodira, i napravi prostor tako da pokaže da je svaka vrednost verbalno konstruisana vrednost, ničija i nepripadajuća, fluidna kao jezik, arbitarna kao moć.

II.

Umetnosti počinju, rastu i nestanu, jer nezadovoljni ljudi probijaju svet službenih izražaja i idu preko njihovih festivala siromaštva.
Guy Debord

Uroš Prah je 2012. u literarno polje lansirao nežan dinamit, pesnički prvenac *Preko sebe klizeći* (Čezse polzeći, Centar za slovenačku književnost).

tipe sodobnosti. Pisani so iz čistine, iz nedotaknjene margine, kjer morda najmočnejše in reprezentativno odmevajo verzii: »Nisem to, kar tu piše, temveč kamor to vodi.« V teh verzijh je skrita celotna poetika in srž brutalnega realizma. Sem, kamor to pisanje vodi, torej z brutalno iskrenostjo odprem prostor, zrušim pesem v čistino, zamahnem z jasnimi, preciznim rezom vprašanja ali diagnoze stanja in postanem posledica branja. Kar te napiše, a ostaja nenapisano. Kako te napisano preobrazi. Tisto, kar pesem zares prenese. Pesem je tisto, kar pesem povzroči. Je nepredvidljiv spoj bralca in teksta, besede in mesa. Tu je njena svoboda, odprtost in nezvedljivost na enoznačnost potencialnih ideoloških mahinacij. »Kako globok bo vrez [...], da bo do mesa?« (Plastenje). To je cilj brutalnega realizma. Z besedo, ki se zaganja v meso, priti do mesa, vplivati na meso, zganiti telo. Da se sčuti, do koder se lahko, do kje, do kam, do same meje človeka, jezika, izgovorjave in s tem politike.

Monika Vrečar je vse svoje intimne podatke raztresla po javnosti. Pokličii jo, osamljena je. Leta 2012 je izdala pesmi Začela bova, ko boš pripravljena (KUD Kentaver, Mala ignorirana knjiga) in prozno zbirko Kdo je najel sonce (LUD Šerpa). Ob knjigi *Kdo je najel sonce* mi flešnejo Anaïs Nin, Henry Miller in Bukowski, ki brezsravno pišejo o svojih sodobniki, ne da bi njihove identitete kaj preveč maskirali. Poskus preslikave živetega življenja odpira zanimive paradokse kot: ljudje imajo zakone proti temu, kar je itak paradoks. Ne moreš, recimo, uporabiti življenja nekoga in ga dati v tekst direktno. Mimesis je pravzaprav prepovedan. Ne smeš dejansko preslikati resničnosti, dokler so ljudje, ki jih preslikavaš, še živi. Mislim, brez njihovega dovoljenja. Ali pa če se lahko v materialu prepoznajo. To ima očitno razloge. Ti pravzaprav ne smeš poročati resnice, če lahko koga s tem »prizadeneš«. Če pa nikogar ne »prizadeneš«, pa to ni več resnica. To je paradoks, ki odpira številna vprašanja o naravi lastništva. Si lahko kdo lasti trenutke, ki jih je preživel z drugimi? Komu pripada percepcija? Lahko rečeš, da je tvoje življenje res tvoje življenje?

Vprašanje naracije kot naracije moči. Tudi onstran strukture zgodbe, že kot glas, kot udejanjanje svoje specifične rasti, kot zaskovotanje izjavljanje pozicije, svoje svobodne individualne pozicije. Ni bilo še človeka na zemlji, ki ga ne bi omamila moč, pravi Ramajana. To je dobra zgodba. Ko to pišem, imam v mislih destrukturacije struktur moči v kratkih zgodbah Jasmina B. Freliha, ki jih vedno bereš dvakrat, trikrat čez – kar kaže (neposredno ali ne) na smisel umetnosti (ali večine pozitivnih človeških aktivnosti) kot dematerializacije nasilja (prosto po Tesli). Jasmin B. Frelih je dobitnik nagrade za najboljši prvenec romana *Na/pol* (2013), a njegove lucidne kratke zgodbe so že leta prej naznanile, da je tukaj na delu mojster fabule, ki z brutalno močjo ustvarja sodobno pripoved, ki preigrava teme

Oni koji klize preko sebe smo mi, uhvaćeni i proterani kroz provincije velikih gradova ka konstantnom pobeđivanju sebe. *Preko sebe klizećii* je zbirka želje i otpora, i istovremeno intimna pisma ljudima naše generacije, koja se čitaju kao suverene ispovedi i duboki uvidi u neobićne tipove savremenosti. *Preko sebe klizećii* je pisana iz čistoe, iz nedotaknute margine, gde možda najsnažnije i reprezentativno odjekuju stihovi: »Nisam to što ovde piše, već gde to vodi.« U ovim stihovima je sakrivena cela poetika i srž brutalnog realizma. Ja sam to kuda vodi ovo pisanje, znaći brutalnom iskrenošću otvaram prostor, rušim pesmu i čistoeu, zamahnem jasnimi, preciznim rezom pitanja ili dijagnoze stanja, i postajem posledica čitanja. Za to što te napiše, a ostane nenapisano. Kako te napisano promeni. Ono što pesma stvarno prenese. Pesma je ono što pesma prouzrokuje. Ona je nevidljivo spajanje čitaoca sa tekstom, reći i mesa. Tu se nalazi njena sloboda, otvorenost i nemogućnost da se ona svede na jednoznačnost mogućih ideoloških mahinacija. »Koliko dubok treba da bude rez (...), da bi išao do mesa?« (*Raslojavanje*). To je cilj brutalnog realizma. Rećju, koja se zariva u meso, doći do mesa, uticati na meso, uznemiriti telo. Da se oseti dokle može da se ide, do kuda, do same granice čoveka, jezika, izgovora, a time i politike. Monika Vrečar je sve svoje intimne podatke rasejala po javnosti. Pozovi je, usamljena je. Godine 2012 je izdala pesme *Poećemo kada budeš spremna* (Demo) i zbirku proze *Ko je unajmio sunce* (Lud Šerpa). Čitajući knjigu *Ko je unajmio sunce*, imam fleševe Anaïs Nin i Bukovskog, koji nesramno pišu o svojim savremeniciima, ne krijući previše njihov identitet. Ovo je pokušaj da se prenese život koji se živi, pokušaj koji osvetljava interesantne paradokse, kao što su: Ljudi imaju zakone protiv toga, što je već paradoks samo po sebi. Na primer, ne možeš da upotrebiš nećiji život. Mimezis je u stvari zabranjen. Ne smeš bukvalno da preslikaš stvarnost, sve dok su ljudi, koje preslikavaš, još uvek živi. Mislim, ne bez njihove dozvole. Ili da se prepoznaju u materijalu. Oćigledno postoje neki razlozi za to. Ti zapravo ne smeš da izveštavaš o istini ukoliko time nekog povređuješ. A ako nikog ne »povređiš« to onda više nije istina. To je paradoks, koji otvara brojna pitanja o prirodi vlasništva. Da li iko može da poseduje trenutke koje je proživoe sa drugima? Kome pripada percepcija? Da li možeš da kažeš da je tvoj život zaista tvoj život? Da li se osećaš zloupotrebljenim, ako te tvoj ljubanik sleš ljubavnica opiše i priću izda ili proćita pred publikom nepoznatih sleš poznatih ljudi? Da li se osećaš kao da ti je ukrao život?

Pitanje naracije kao naracije moći. Takođe izvan strukture priće, već kao sam glas, kao realizacija svog specifićnog rasta. Još nije bilo čoveka na zemlji, koga ne bi moć omamila, kaže Ramajana. To je dobra prića. Dok ovo pišem, imam u mislima destrukturisanje struktura moći u kratkim pričama Jasmina B. Freliha, koje uvek čitaš dvaput, triput - što ukazuje (neposredno

mladosti, mogućnosti in motive revolucije, karnevala, moći, zgodovine in temaćnih izvorov zavesti, dokler ne doseže stanja pulziranja, kjer tekst postaja neponovljivi užitek, ki ga ni nikoli dovolj.

Karlo Hmeljak je šel, da bi zlomil jezik, medtem ko ga jezik lomi, a ga nikoli ne zlomi. Jezik traja, človek se lomi pod jezikom za jezikom, ampak bistvo izkušnje ravno tako pretresljivo prenaša v črt teh rok. Ko piše mostove, ki se sproti podirajoo, ko slika jadra, ki jih sproti odpihne. Tu je neka nova vitalnost direkcije, zoperstava, odloćnost, forza, smeh volje, direktno in nežno, veseli fanatizem polifonega morja, na trdo in prav.

Brutalni realist ve, da so naša življenja potencialna fikcija. Brutalni realist ve: kdor šteka mehanizme jezika, šteka podlago vsakega ekonomskega sistema. Brutalni realist ve, da ima probleme in jih hoće rešit z umetnostjo. Ve, da je treba dolgčas nadjebat in ne liturgićno praznovat minimalnih stvari. Ve, da je nežnost najbolj brutalna. Ve, da je zapisan hrepenenju kot grafiti pod viadukti. Brutalni realist ni »brutalni konformist«, ampak brutalni adaptist. Brutalni realist ne razume, noće razumeti. Ne mafije, ne brezen med nami. Na koncu beseda svet prenese.

To se mi je zdela nova paradigma. Mimesis zavesti v trenutku pisanja. Ne mimesis stvari: mimesis percepcije. Direktna obravnava ne stvari same, ampak percepcije v trenutku obravnave. Nekaj, kar se naj ne bi nikoli povedalo. Ritmićna organizacija jezika verbalno.

Nasilje, ki ga bardi odjebejoo, ko tipkajoo tipke. Ta zapis. Živ. Ki dom nadomešća.

Pesem je prostor, ki ga zavzameš. In papir je neskonćen.

ili posredno) na smisao umetnosti (ili većine ljudskih aktivnosti) kao dematerijalizacije nasilja (prosto po Tesli). Jasmin B. Frelih dobitnik je nagrade za najbolji književni prvenac *Na/pol* (2013), a njegove lucidne kratke priće već su godinama ranije najavile, da se ovde radi o majstoru fabule koji sa brutalnom snagom stvara suvremenu priću koja preigrava teme mladosti, mogućnosti i motive revolucije, moći, karnevala, historije i mraćnog izvora svesti sve dok ne ostvari stanje pulziranja u kojem tekst vibrira neponovljivi užitak kojeg nije nikada dosta. Karlo Hmeljak je hteo da slomi jezik, dok ga je jezik lomio, ali ga nikada nije slomio. Jezik traje, čovek se lomi pod jezikom i iza jezika, ali smisao iskustva taćno tako šokantno prenosi u linijama tih ruku. Kada piše mostove, koji se usput ruše, kada slika jedra, koja usput oduva. Tu je neka nova vitalnost direkcije, suprotstavljanje, *forza*, smeh volje, direktno i nežno, tvrdo, polifono i ispravno.

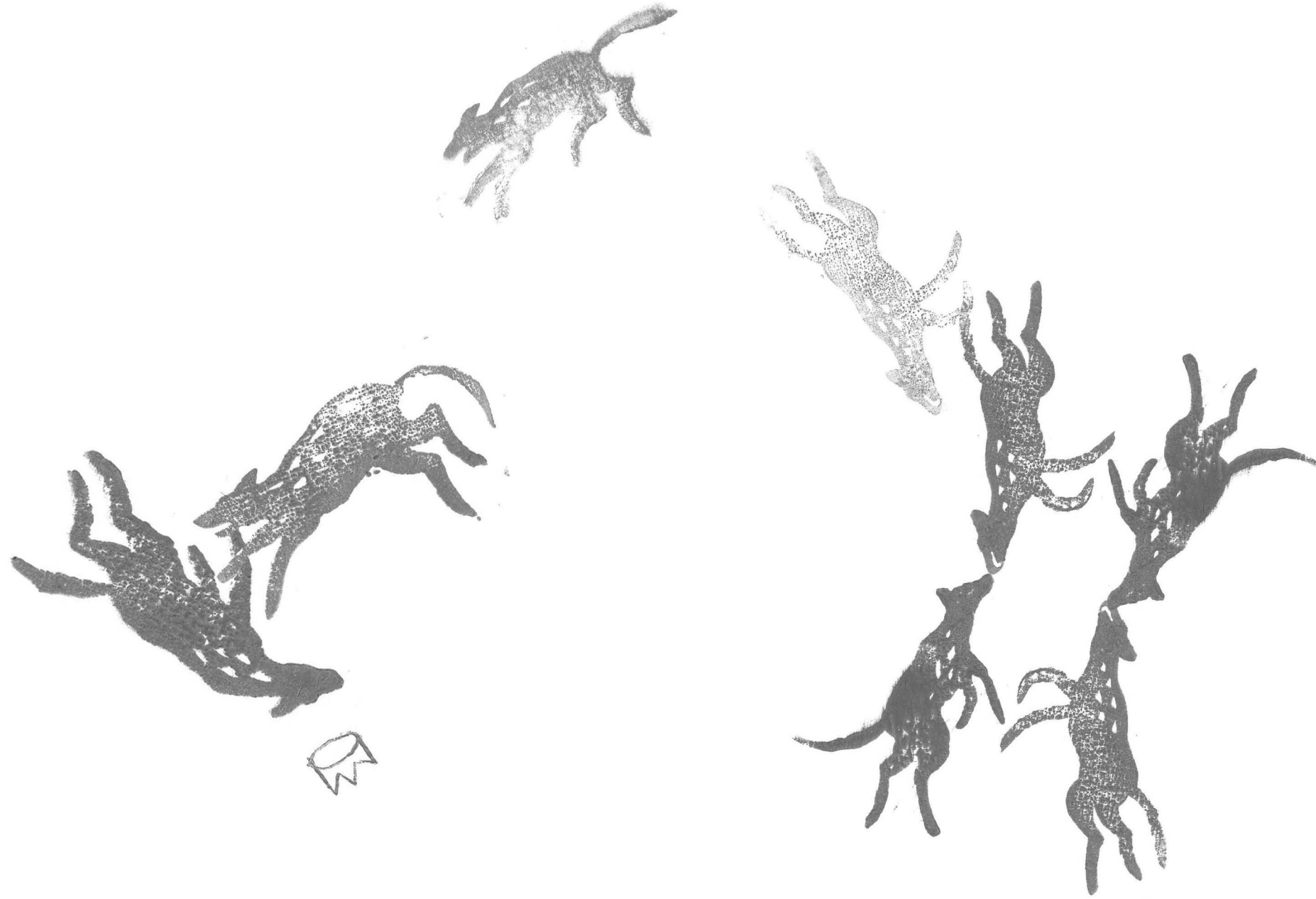
Brutalni realista zna da su naši životi potencijalna fikcija. Brutalni realista zna: ko kapira mehanizme jezika, kapira osnovu svakog ekonomskog sistema. Brutalni realista zna da ima probleme i da hoće da ih reši kroz umetnost. Zna da treba da nadjebe dosadu, a ne da liturgićno slavi minimalne stvari. Zna da je nežnost najbrutalnija. Zna da je napisan čežnjom kao grafiti pod vijaduktima. Brutalni realista nije »brutalni konformista«, nego brutalni adaptista. Brutalni realista ne razume, neće da razume. Ni mafiju, niti provalije između nas. Na kraju reć podnosi svet.

To mi se čini kao nova paradigma. Mimezis svesti u trenutku pisanja. Ne mimezis stvari: mimezis percepcije. Direktno bavljenje ne samom stvari, već percepcijom u trenutku bavljenja. Nešto što ne sme nikada da se kaže. Ritmićna organizacija jezika verbalno.

Nasilje koje bardovi odjebu dok kuckaju po tastaturi. Ovaj zapis. Živ. Koji dom. Zamenjuje.

Pesma je prostor koji zauzimaš. I papir je beskonaćan.

CRNA GORA

VLADIMIR ĐURIŠIĆ

PREVOD
TIBOR HRS PANDUR

ŽIŽEKSEX

žižek kreše kisindžerski
close upovima fordijanski
kažiprstom uprосто prousta
prostranstveno se ostvari kao transformers on the moon
presijeda u depresivno sveto trojstvo trosjeda
dok se namješta
indijanci mu love kišne gliste klitorisa i kažu
žu žu peugeot prženje bojan križaj keženje jezik treba
slomiti kaže i žižek ali jebe pravolinijski oblim
vrhovima kao skija koja ostavlja zmijasti trag
koji nije glista koji ne bliska
poliže želatin podilaženja i kaže
mazi me azijo pijanizma
jagodama miki rurkea
jagodicama dijamata
žižek vodi ljubav kao kardelj
izbavljenim maljevičem
ljevicom tuđom rukom kadrova drka kedar mediterana iz koga
curi luciferski sjaj refrena u kadi zuji muzikom fena
krade dreku rundeka pendrekom ubada bočno
kao očna duplja žena perifernim vidom jebucka
trepće frojdovim ćilimima
i više bosna je sada samo

ŽIŽEKSEX

žižek kreše kisingersko
s fordijanskimi close upi
s kazalcem udomaći prousta
uresniči se prostransko kot transformers on the moon
preseda se v depresivno sveto trojico troseda
medtem ko se namešča
mu indijanci lovijo deževnike klitorisa in pravijo
žu žu peugeot praženje bojan križaj režanje jezik je treba
zlomiti pravi tudi žižek, a jebe premočrtni obod
vrhov kot smučka, ki pušča kačjo sled
ki ni glista ki ne bliska
poliže želatino spreletavanja in reče
cartaj me azija pijanizma
z jagodami mickey rourkea
z blazinicama diamata
žižek se ljubi kot kardelj
z rešenim malevičem
z levico s tujo roko kadrov drka cedre mediterana od koder
teče luciferski sijaj refrena v kadi brenči z muziko fena
krade dretje rundeka s pendrekom ubada bočno
jebucka kot očesna duplina ženske s perifernim vidom
mežika s freudovimi tepihi bosancev
in kriči bosna je zdaj le

u bosonogom realizmu betona snobova
za sve pare
pakao kopakabana
sadi klikere u zemlju i ladanove mrave napaljenike spaljuje
azotom svačijeg vazduha svoje pljuvačke
jebe troslojno
kožom kopačke ćebetom u jorganu ugruvanim stričevima
gornjim slojem nabiranja krivog kurca pize
žižek kliže u negližeu kao novecento pacino scarface
srceparajući ulični mangup koji priča viceve
helgin hegel jugenda mu se jogunasto namješta
ali žižek jebe kao brazil kao leptir kao pritajeni zmaj
jebe i zauzima veprovima tragove
motri tromi ritam i imitira otrježnjujuće čežnje:
ah i oh žižek klišeizira šeičke kičeve čekićima
mačkićima ćikovima
maćehinjski đihađiha hadžilukom hoće da siđe
u travu vjetra u fašizme vitraža
žižek urolanim parolama prca
parcijalni cinizam klizanja citata
zaustavlja matiju u besjedi
i pjevuši mu dubokim grlom voditeljke
dijamanti su u mikrofону
mantija ti je već u tijelu
tuga je na konkursu lutrije
krznena ptica koja guta loto loptice
mitropolija polira svoje triperozne ožiljke
dok žižek ljubavi meškoljenjem u bilješkama
izbijeljenom trapericom prca
pantalone mu tonu pod prepone
ajpod pojede sve samsunge gesamtkunstwerka
sve kraste sterea sve rožnjače zakržljalog
krležinog likovnog ukusa
okreće se u milini iluminacija
i kaže ja je jaje
jaje je neko drugi jebati to je neko treći
batistuta među prostitutkama bliska u žizi stabilne svjetlosti
isijava žižeka
mekša drvo sjekire
hristijanizira korisnike plete pretplatnike
dok bunca malarmerija
žižek žesti pretražioce ljepilom polifonije pliva
palme napalma wagnerovim lampionima napipava
pionirskim livestreamom ponire u kristale lusteru
u lust lustracije stacionira ratio pratilaca
i u maznu preciznost pripravnica kaplje
šamar pljeskom aplauz dlanova
žižek peruta neodlučne jebivjetre trebovanja
vjetar donosi miris staljinovog svemira
žižek kaže

v bosonogem realizmu betona snobov
za vse novce
pekel cobacabana
sadi frnikule v zemljo in ladanove mravlje potrebnice zažiga
z dušikom vsakogaršnjega zraka svoje sline
jebe troslojno
s kožo kopačke z odejo v kovtru neuspehlih stricev
z vrhnjim slojem nabiranja poševnega kurca pise
žižek podsava v negližeu kot novecento pacino scarface
srceparajući ulični klatež, ki pripoveduje vice
helgin hegel jugenda se mu namešča kljubovalno
a žižek jebe kot brazilija kot netopir kot potuhnjen zmaj
jebe in zavzema sledi merjascem
motri len ritem in posnema streznujoča hrepenenja:
ah in oh žižek klišeizira šejkovski kič s kladivi
z mačkicama s čiki
maćehovski hopa cupa z božje poti skrene
v travo vetra v fašizme vitraža
žižek z zrolanimi plakati štepa
parcijalni cinizem polzenja citatov
skače bečkoviću v besedo
in mu poje z globokim glasom voditeljice
dijamanti so v mikrofону
kuto imaš že v telesu
žalost je na loteriji
krznena ptica, ki požira loto žogice
metropola polira svoje triperozne brazgotine
medtem ko žižek ljubezni z miganjem v beležkah
štepa z zlizanimi kavbojkami
hlače mu tonejo pod prepono
i-pod požre vse samsunge gesamtkunstwerka
vse kraste sterea vse roženice zakrnelega
krleževega likovnega okusa
obrača se v milini razsvetljenj
in reče jaz je jajce
jajce je nekdo drug fukati to je nekdo tretji
batistuta med prostitutkami bliska v žizi stabilne svetlobe
izsijava žižka
mehča les sekire
pokristjanjuje uporabnike plete naročnike
ko blede mallarmeja
žižek podžiga iskalce z lepilom polifonije plava
palme napalma z wagnerjevimi lampioni otipava
s pionirskim livestreamom ponikne v kristale lustrov
v lust lustracije stacionira racio spremljevalcev
in kaplja v cartljivo natančnost pripravnica
klofuta s ploskom aplavz dlani
žižek prhuta neodlučne jebivetre zahtevanj
veter prinaša vonj stalinovega veselja
žižek pravi

žužule ležanje je blizu režanja toliko
da me rožnjača boli od jebanja
pošteno kao sobarica koja kaže
vjerujem da postoji nešto
nešto laže nešto krade
nešto se izvija iznad žižeka kao aždaja dok on
jebe pamukom u pupku
dok svršava dok pušta poštapalice vrištanja
u staljinizam posteljine
žižek nikad ne proba svoju spermu
ne mora definisati sebičnu boju bisera
žižek je kežual žovijal žerval dok mu se diže
i spušta se na zemlju uzemljenja u visak sakrivanja
kao gromoglasno srce evrope merkel
kao t com kao laskavi samoglasnik u uho drhtanja
slavuj vojski nad slabinama bogova
stub soli masturbira prav kao lenjinov lenjir
žižek je žuti mrav
pravovremena provjera stanja stenjanje uređaja oruđe
kojim se ne pravi
ni država ni kusturica
pada kao balet diže se kao tableta u čaši
žižestoko stoku istoka žiri njegova riža tajlandskog seksa
žižek laže žižek krade žižek se ušuška
u kuštravoj mekšini mazohovog krzna kao buba
i nastavlja hod
i nastavlja
u pičku materinu.

žužule ležanje je blizu režanja
da me roženica boli od fukanja boli
pošteno kot sobarica ki pravi
verjamem da nekaj obstaja
nekaj laže nekaj krade
nekaj se izvija iznad žižka kot zmaj medtem ko on
fuka z vato v popku
ko mu prihaja spušča puhlice krikov
v stalinizem posteljnine
žižek nikoli ne proba svoje sperme
ne more definirati sebične barve bisera
žižek je kežual žovijal gerval dokler se mu dviga
in spušča se na zemljo ozemljitve v višek skrivanja
kot gromko srce evrope merkel
kot t com kot laskav samoglasnik v uho drhtenja
slavček žvrgoli vojski nad lakotnicami bogov
steber soli masturbira pravilno kot leninovo ravnilo
žižek je rumena mravlja
pravočasen pregled stanja stokanje ureditve orodje
s katerim se ne dela
niti država niti kusturica
pada kot balet se dviga kot tableta v kozarcu
žiževina živino vzhoda žiri njegov riž tajlandskega seksa
žižek laže žižek krade žižek se uhuli
v kuštravo mehkobo mazohovega krzna kot žuželka
in nadaljuje hojo
in nadaljuje
v pičko materino.

Vladimir Đurišić (1982, Titograd). Piše muziku, poeziju, eseje i teorijske tekstove o umjetnosti. Objavio je knjigu pjesama *Ništa ubrzo neće eksplodirati* (OKF, Cetinje) za koju je dobio Glavnu nagradu »Risto Ratković« za najbolju zbirku poezije u 2007. godini. Prevoden na engleski, rumunski, albanski, talijanski, bugarski, grčki. Urednik je regionalnog online književnog portala *ProLetter* (www.ProLetter.org).

Vladimir Đurišić (1982, Titograd). Piše glasbo, poezijo, eseje in teoretske tekste o umetnosti. Objavil je knjigo pesmi *Ništa ubrzo neće eksplodirati* (OKF, Cetinje), za katero je dobil glavno nagrado »Risto Ratković« za najboljšo zbirko poezije v letu 2007. Preveden v angleški, romunski, albanski, italijanski, bolgarski in grški jezik. Je urednik regionalnega internetnega portala *ProLetter* (www.ProLetter.org).

SLOBODAN IVANOVIĆ

PREVOD
KARLO HMELJAK / MONIKA VREČAR

OSObine I PAR NEJASNOĆA

REVOLUCIJA

Francuska je feud, ferroviaire,
služe pića crni vlastelini, štitonoše
nose prtljag.
Čekaju vrijeme s prelaza vjekova da
podignu revoluciju i počnu
kasnu renesansu, postavljaju
evropske bombe pod mostove
i uklanjaju ih jer revolucionar
drhti pred najavljenom krvlju djece,
anarhisti plave rudnike, plutaju
tjelesa nabubrela.

Nadrealizam zato i cvjeta,
produkt ratova i revolucija,
prvobitni pank, koji nisu
ni gasne komore mogle da uguše,
pred masovnim smrtima Evrope
jedino Camus optužuje, on
nikada nije uskakao u vozove istorije.

Prve decenije
nultih godina Evropi
donose kraj kalendara ili sijenku
prošlovjekovnog rata, sijenku
prošlovjekovne krize, solidarité
radničke klase koja olako
oblači crveno-crne košulje.

LASTNOSTI IN NEKAJ NEJASNOSTI

REVOLUCIJA

Francija je fevd, ferroviaire,
pijača služi črni gospodi, ščitonosec
nosi prtljago.
Čakajo čas s prehoda stoletij, da
spodbudijo revolucijo in pričnejo
pozno renesanso, postavljajo
evropske bombe pod mostove
in jih odstranjujejo, ker revolucionar
drhti pred najavljeno otroško krvjo,
anarhisti modrijo rudnike, nabrekla
telesa plavajo.

Zato nadrealizem cveti,
produkt vojn in revolucij,
prvobitni pank, ki ga niti
plinske celice niso mogle zadušiti
pred masovnimi evropskimi smrtmi,
samo Camus obtožuje, on
ni nikoli vskočil v zgodovinske vozove.

Prva desetletja
nultih let Evrope
prinašajo konec koledarja ali senco
vojne minulega stoletja, senco
krize minulega stoletja, solidarité
delavskega razreda, ki lahko
oblači rdeče-črne srajce.

Revolucija znači izvrtanje nečijih džepova, nečije salom natopljene kože, smeća na ulice Marselja. Revolucija zahtjeva govore o jedinstvu, falange, dječake koji ne znaju da napune puške, spomenike simbolima, ponekada i trobojke.

U kafi koje u bifeu voza služe vlastelini jednim daškom se ruše granice država, eto to je revolucija, ispečeni jezik zarad poezije, praha, barem jednog dana slobode.

ŠPAJZ

Koliko staklića, Bože, dovoljno za prizvati te, na iskrivljenim policama, alata nikada dosta, koliko različitih ukusa zime, srebrnih folija možda, cijelih novogodišnjih sreća uvijenih u kutije, jelke od zelenih plastika, koliko samo alkohola za lijeka i za uboja, Bože, pravednih ruku ima što su sve to sagradile, pa nepristojnih muva što su sve to upljuvale, oblaka na plafonu i jednog žutog svijetla što se palilo, sa mirisom zemlje kada se povrće u korpi pletenoj donese, pa onih plastičnih fioka za šrafove, mladosti koliko Bože, u brzim pokretima skupljenim u sastruganom korijenju, koliko samo mlinova za paradajz, vaga i inih mesoreznica što nikada nikome nisu odsjekle prst, sav inventar slave stane iza tih staklenim okom natkrivljenih vrata, oblaci na plafonu, pristaju, Bože na povorku mirisa zemlje i samo zemlje, tako se i može jedino opisati ta kutija gdje nikada dvoje nisu zajedno ušli, sem ako jedno nije merdevine pridržavalo.

Revolucija pomeni izvrtanje nekogaršnjih žepov, nekogaršnje s salom prepojene kože, smeti na ulicah Marseilla. Revolucija zahteva govore o edinstvu, falange, dečke, ki ne znajo napolniti pušk, spomenike simbolom, kdaj tudi trobojnice.

V kavi, ki jo v bifeju vagona strežejo gospodi, se z enim dihom rušijo meje držav, evo to je revolucija, opečen jezik zasluga poezije, prahu, vsaj enega dneva svobode.

ŠPAJZA

Koliko stekla, Bog, dovolj za te priklicati, na skrivljenih policah nikdar dovolj orodja, koliko različnih okusov zime, mogoče srebrnih folij, celih novoletnih sreč ovitih v škatle, jelk iz zelene plastike, koliko samo alkohola za zdravila in za črnice, moj Bog, pravičnih rok je, ki so vse to zgradile, pa nedostojnih muh, ki so vse to umazale, oblakov na stropu in ene rumene luči, ki se je vžigala, z vonjem zemlje, ko se zelenjava prinese v pleteni košari, pa tistih plastičnih predalov za šrauf, koliko mladosti Bog, v hitrih premikih zbrane v nastrganem korenu, koliko samo mlinčkov za paradižnik, tehtnic in tistih mesoreznic, ki nikoli nikomur niso odsekale prsta, ves inventar slave stoji za temi s steklenim očesom nadkritimi vrati, oblaki na stropu, pristajajo, Bog na povorki vonja zemlje in samo zemlje, samo tako se lahko opiše ta škatla, kamor nista nikdar vstopila dva hkrati, razen če ni eden pridrževal lestve.

PUŽEVI

Puževi su siromašni gosti, česti posjetioci vodenih prostorija, oni su gotovo sto posto mišićavi i time su sebi zadužili mjesto u vječnom Herkulovom panteonu, puževima se pjevaju okrutne pjesme i prijeti ubijanjem sjekirom po glavi, oni stižu uvijek iako krenu kasnije i sporiji su nego drugi, nalazimo im ljuštore prazne i bijele kalcitno krečne u pijesku plaže ili prosto na svojim terasama, njihovo postojanje nije svedeno na prosti krc zvuk kada nam se noga nepažljivo spusti posle kiše, naravno ovdje opisujem puževe koji imaju kućicu, njih jedino i smatram pravim predstavnicima tog plemenitog sluzavog roda zato što kuća čiji jesi organski dio proganja mene kao nomada i zato što taj pojam nošenja svoje kuće na leđima u jednačinu unosi onog koji nikada neće napustiti sopstveno ognjište, nikada neće ostaviti svoje roditelje, koji će srasti sa svojim sobama i kupatilima pa time i jeste hermafrodit, nema jasno određen ženski princip verbalnosti i vode kao ni muški princip sjekire i zemlje i zato će vječno da hoda po ivici oštrog žileta i da preživljava, ostavljajući za sobom debeo sedefasti trag u kome se čita svo njegovo porodično stablo.

POLŽI

Polži so siromašni gostje, pogosti obiskovalci vlažnih prostorov, oni so zagotovo stoodstotno mišičasti in s tem so sebi zagotovili mesto v večnem Herkulovem panteonu, polžem se pōjejo okrutne pesmi in grozi z ubijanjem s sekiro po glavi, oni dospejo zmeraj, četudi odidejo kasneje in so počasnejši od drugih,

najdemo njihove prazne lupine in bele kalcitno apnenčaste v pesku plaže ali preprosto na svojih terasah, njihov obstoj ni zveden na preprosti krcast zvok, ko se nam noga nepazljivo spusti po dežju, seveda tu opisujem polže s hišico, edine jih imam za prave predstavnike tega plemenitega sluzastega rodu, zato ker me hiša, katere organski del si, preganja kot nomada, in zato ker ta pojem nošenja svoje hiše na hrbtu v enačbi vključuje tistega, ki ne bo nikoli zapustil lastnega ognjišča, nikoli zapustil svojih staršev, ki bo zrasel s svojimi sobami in kopalnicami, pa če tudi je zato hermafrodit, nima jasno določenega ženskega principa verbalnosti in vode, kot tudi ne moškega principa sekire in zemlje

in zato bo večno hodil po robu ostre britve in preživel, puščajoč za sabo debelo biserovinasto sled, v kateri se razbira vso njegovo sorodstveno deblo.

PREDMETI (TUĐI)

Možda gubim osjećaj da je između mene i prostora koji obuhvataju predmeti debeli sloj kornjačine kore i kao posuđe što ne može da zagori sloj koji se pali iznutra, da izdišem plamen, da sam zapravo ja plameni sin (poslednji plamenac) i da zbog toga ne smijem da dodirnem predmete.

Međutim, kada im se približim, oni postanu paučinasti i posive (nešto je u njima posivjelo) i zauzmu nešto veću zapreminu, kao da su oni ti koji upijaju djelove mene.

Ponekad ih ređam, zaboravljam gdje sam ih ostavljao, ponekad ih zapostavim pa vaskrsnu ispred mene radnim danima, ponekad ih prosto previše upotrebljavam, pohabam ih samo dok razmišljam o njima a nikada ih ne upotrebljavam, pa se tako gube pod slojevima prašine (koju opet ja proizvodim).

Nekada se bojim da ih podignem sa poda, jer što bi im bilo bolje da su u vidnom polju, ponekad ih skrivam i ostavljam za druge generacije sebe koje će na njih nabasati, pa ih pronalazim. Skladištim ih na gomilama na koje zaboravljam, u stazisu očekujem da će se obrušiti na mene.

Pogačar govori o predmetima, i pošto ga nikada nisam opipao zapravo on je za mene samo predmet (ime ga je takvim odredilo) ali jestiv kakav jeste suv je i pretežno o blagdanima se javlja. Ako čujem njegov glas kako čita shvatiću da tada i vazduh postaje predmet i da zato gubim težinu, jer će vazduh tada upiti značajan dio moje predmetnosti.

PREDMETI (TUJI)

Morda izgubljam občutek, da je med mano in prostorom, ki ga zajemajo predmeti, debeli sloj želvine skorje, in da kot posoda, pri kateri ne more zagoreti sloj, ki se žge odznotraj, izdihnem plamen, da sem v bistvu sin plamenov (poslednji plamenec) in da se zaradi tega ne smem dotakniti predmetov.

A ko se jim vendarle približam, postanejo pajčevinasti in posivijo (nekaj je v njih posivelo) in zavzamejo nekoliko večjo prostornino, kot da so oni tisti, ki vpijajo dele mene.

Včasih jih razvrščam, pozabljam, kje sem jih odložil, včasih jih zapostavljam in vstanejo pred mano, dneve in dneve delam, včasih jih preprosto preveč uporabljam, pohabljam jih samo, ko o njih razmišljam, a nikoli jih ne uporabljam in se tako izgubljajo pod sloji prahu (ki ga spet jaz proizvajam).

Občasno se jih bojim dvigniti s tal, ker bi jim bilo bolje, da so v vidnem polju, včasih jih skrivam in puščam za druge generacije sebe, ki bodo na njih naletele, in jih najdem. Skladiščim jih na kupih, na katere pozabljam, v pripravljenosti čakam, da se bodo vrgli name.

Pogačar govori o predmetih in ker ga nikdar nisem zares otipal, je on zame samo predmet (ime ga je kot takega opredelilo), ampak je, kakršen je, suh in se pretežno ob praznikih javlja. Če slišim njegov glas, ko bere, bom razumel, da takrat še zrak postane predmet in da zato izgubljam težo, ker bo takrat zrak vpil značajski del moje predmetnosti.

Slobodan Ivanović (1988, Nikšić). Pobijedio je na konkursu Pjesnička riječ na izvoru Pive 2009. godine i kao nagradu objavio knjigu *Adresa sna* (Plužine, 2010). Pjesme su mu objavljene u antologiji nove poezije YU prostora *Van kutije* (Gligorije Dijak, Podgorica, 2009). Objavljuje na književnim sajtozima ProLetter i Agon.

Slobodan Ivanović (1988, Nikšić). Zmagal je na tekmovanju Pjesnička riječ na izvoru Pive leta 2009 in kot nagrado objavil knjigo *Adresa Sna* (Plužine, 2010). Njegove pesmi so objavljene v antologiji nove poezije prostorov YU *Van kutije* (Gligorije Dijak, Podgorica, 2009). Objavlja na portalih ProLetter in Agon.

STEFAN BOŠKOVIĆ

PREVOD
MONIKA VREČAR

NA SAMRTI

Već treći put u istom danu Bjanka je brisala precizno razmazanu spermu sa svog pomalo zategnutog stomaka, širom otvarajući oči, pogleda uperenog prema staklenom plafonu moje spavaće sobe. Opet si me sjajno jebao, šapnula mi je, uz iskreni osmijeh. Bio sam zadovoljan. Bjanka je ušla u moj stan prije nekoliko mjeseci. Prve noći smo se ljubili, isprva usnama a ubrzo i jezikom, držeći se za ruke, zatim stiskajući jedno drugom vrat i kosu, pa dodirivajući ovlaš polne organe koji su cijele noći bili prekriveni teksasom u mom i čistim pamukom u njenom slučaju. Sledećeg puta, Bjanka je igrala preda mnom otvorenih grudi koje bi povremeno nestajale iza krajeva raskopčane bijele košulje. Naredne noći veš joj je bio gusto skvašen s prednje strane, ali ga nije skinula. Nisam ga ni ja skidao. Kada smo se prvi put svukli do gole kože bilo je kratkog oralnog seksa. Jednog dana mi ga je samo pušila a drugog dana sam joj polizao i dupe. Kada sam prvi put ušao u nju svršio sam po krevetu. Drugog puta po njenom stomaku. Onda leđima, dupetu grudima, licu, kosi. Prvo gutanje došlo je nakon svega toga, a svršavanje u njenu pičku na samom kraju. Danas, erekcija je i nakon trostrukog orgazma isijavala dijamantsku tvrdoću. Pokušavajući da omekšam iscrpljenu kitu, naslonio sam se na visoki, hladni frižider odakle sam posmatrao Bjankino mlado, raščepljeno međunožje koje je još uvijek neravnomjerno pulsiralo u vatri i grču. Nisam je često lizao. Ništa češće mi ga nije pušila. Imali smo uglavnom kristalno ogoljenu jebačinu uz mnogo poljubaca po suvim djelovima tijela. Nije me interesovalo ništa drugo. Ni najnebitnija trunčica njene prošlosti, niti najbitnija naznaka njene budućnosti. Bio sam ispunjen. Bio sam veoma zadovoljan. Bio sam skoro srećan. Nakon četiri minuta, nadao sam se, uobičajenog razgovora, bio sam ispunjen nemirom. Bio sam nezadovoljan. Bio sam poptuno nesrećan. Saopštila mi je bez ikakvog kolebanja i neprijatnosti da je i Njega posjećivala povremeno, i da ga posjećuje još uvijek, samo ga je upoznala

NA PRAGU SMRTI

Že tretjič v istem dnevu je Bjanka brisala enakomerno razmazano spermo s svojega rahlo napetega trebuha, široko odprtih oči, s pogledom uperjenim proti steklenemu plafonu moje spalnice. Spet si me sijajno pofukal, mi je šepnila z iskrenim nasmehom. Bil sem zadovoljen. Bjanka je vstopila v moje stanovanje pred nekaj meseci. Prvo noč sva se poljubljala, najprej z ustnicami, a hitro tudi z jezikom, držeč se za roke, zatem sva stiskala en drugemu vrat in lase, pa dražila drug drugemu spolne organe, ki so bili cele noči prekriti, v mojem primeru z jeansom in v njenem s čistim bombažem. Naslednjič se je Bjanka igrala pred mano z razgaljenimi prsmi, ki so občasno izginile za robovi odpete bele srajce. Sledečo noč je imela spodnje perilo spredaj gosto zgneteno, pa ga ni slekla. Niti ga nisem slekel jaz. Ko sva se prvič slekla do kože, je prišlo zgolj do kratkega oralnega seksa. En dan mi ga je samo povlekla, drugi dan sem ji jo še jaz lizal. Ko sem prvič vstopil vanjo, mi je prišlo po postelji. Drugič po njenem trebuhu. Potem po hrbtu, riti, joških, obrazu, laseh. Po vsem tem je prvič pogoltnila, za sam finale pa mi je prišlo v njeno pičko. Danes je erekcija še po trojnem orgazmu sijala z diamantno trdnostjo. V poskusu, da omeščam izčrpani kurac, sem se naslonil na visok hladen hladilnik, od koder sem opazoval Bjankino mlado, razkrečeno mednožje, ki je še vedno neenakomerno pulziralo v vročini in krču. Nisem je pogosto lizal. Nič pogostejše mi ga ni vlekla. V glavnem je bilo med nama kristalno golo jebanje, z mnogo poljubi po vseh delih telesa. Nič drugega me ni zanimalo. Niti najnepomembnejša podrobnost iz njene preteklosti, niti najvažnejša navedba o njeni prihodnosti. Bil sem izpolnjen. Bil sem zelo zadovoljen. Bil sem skoraj srečen. Po štirih minutah običajnega pogovora, tako sem vsaj upal, me je napolnil nemir. Bil sem nezadovoljen. Bil sem popolnoma nesrečen. Brez obotavljanja in nelagodja je naznanila, da je občasno obiskovala tudi Njega in da ga še vedno obiskuje, le da ga je spoznala malo pred mano. On je tudi prej vedel, da obstajam v

malo ranije nego mene. On je i ranije znao da ja postojim u njenom životu, a ja tek sada saznam. Sada mi je u poptunosti jasan njegov tajanstveni, podrugljivi pogled iz šestog reda koji je žario moj vrat u četvrtom redu na književnoj večeri mog prijatelja i njegovog neprijatelja. Saopštila mi je da je s njim više okrenuta oralnom seksu, a sa mnom je u sirovj jebačini. On je fenomenalan ljubavnik, ali joj ne dere kožu i ne razbija tijelo kao ja, što mnogo više voli, kaže, ali On je do iznemoglosti liže i drži propovjed dok curi nad njenom vulvom, veliča je, idealizuje i pjeva joj kao Orfej. Snažno i nježno u isti mah. On je Orfej a njena vlažna pomrčina Euridika. Ja je ne ližem, ali i kad bih je lizao Bjanka misli da ne bih to radio dobro kao On. Kao što ni On ne umije da je rasturi tako dobro kao ja. Ali pored odličnog lizanja On i odlično piše, ali ja to neću pomenuti Bjanki, iako i sama to zna, dok kako saznam. On otvoreno govori o mom talentu i mojoj sjajnoj prozi, ali nije ono što preferira kao čitalac. On je hrabar kao Hemingvej, ili plašljiv kao Hemingvej, On je izranjao iz Melvilovih oluja i sjedio sa Kortasarom na ostrvu u podne. Ja se nisam hvatao u koštac sa lavovima, ali sam svršavao po sisama krotiteljki lavova, pronašao sam sam mladu i užu Lolitu i imao sam bolji odnos sa sopstvenom karom nego što ga je imao Efraim Medina Reyes sa svojom karom. Njegove nagrade bile su najveće i najpoznatije. Moje su tek počinjale da bivaju veoma važne. On se više ne takmiči, zbog straha da bi mogao izgubiti od mene. Ja sam srećan što se On ne takmiči jer ne postoji niko drugi ko bi me mogao pobijediti. Mislio sam da je Bjanka samo moja muza, ali danas sam nevoljno i iznenada saznao da je Bjanka i njegova muza. Nije je bilo sljedećih nekoliko dana. Znao sam da ih provodi s njim. Onda se pojavila narednog dana. Rekla mi je da je bila s njim na plaži i u krevetu, i opet na plaži i opet u krevetu, četiri dana zaredom. Pomislio sam da je izbacim iz stana, ali nisam imao hrabrosti da to učinim. Dok smo pričali o Njemu, polako sam joj svlačio lanenu haljinu oslobađajući to božanstveno tijelo, a zatim sam joj svukao i uske pamučne gaćice. Poklopio me snažan talas koji se gromovito prelamao među njenim nogama i širio prostorijom u vidu polusmrada. Da, to je bio miris kvalitetnog duvana koji je On ponosno pušio gdje god se nalazio. Bilo je očigledno da je za vrijeme četvorodnevnog odmora samo pušio svoj duvan izuzetnog kvaliteta i lizao Bjankinu pičku. Nisam bio potrešen jer sam pretpostavljao da će se ovako nešto dogoditi, sada kada i ja znam za njega i Bjanku, i kada On zna da sam saznao za njega i Bjanku, kako mi je saopštila. Pretpostavljajući da će se tako nešto dogoditi, za vrijeme njihovog četvorodnevnog odmora i mog četvorodnevnog celibata, nisam opraio karu nijednom. Odlazio sam i u teretanu, ali dok sam se tuširao, karu nisam dodirivao vodenim mlazom. Masturbirao sam svakog jutra, ali nakon orgazma vraćao sam ga sluzavog i spermavog u gaće. Zaista ga je obavio neobičan smrad. Pošto sam pretpostavio da

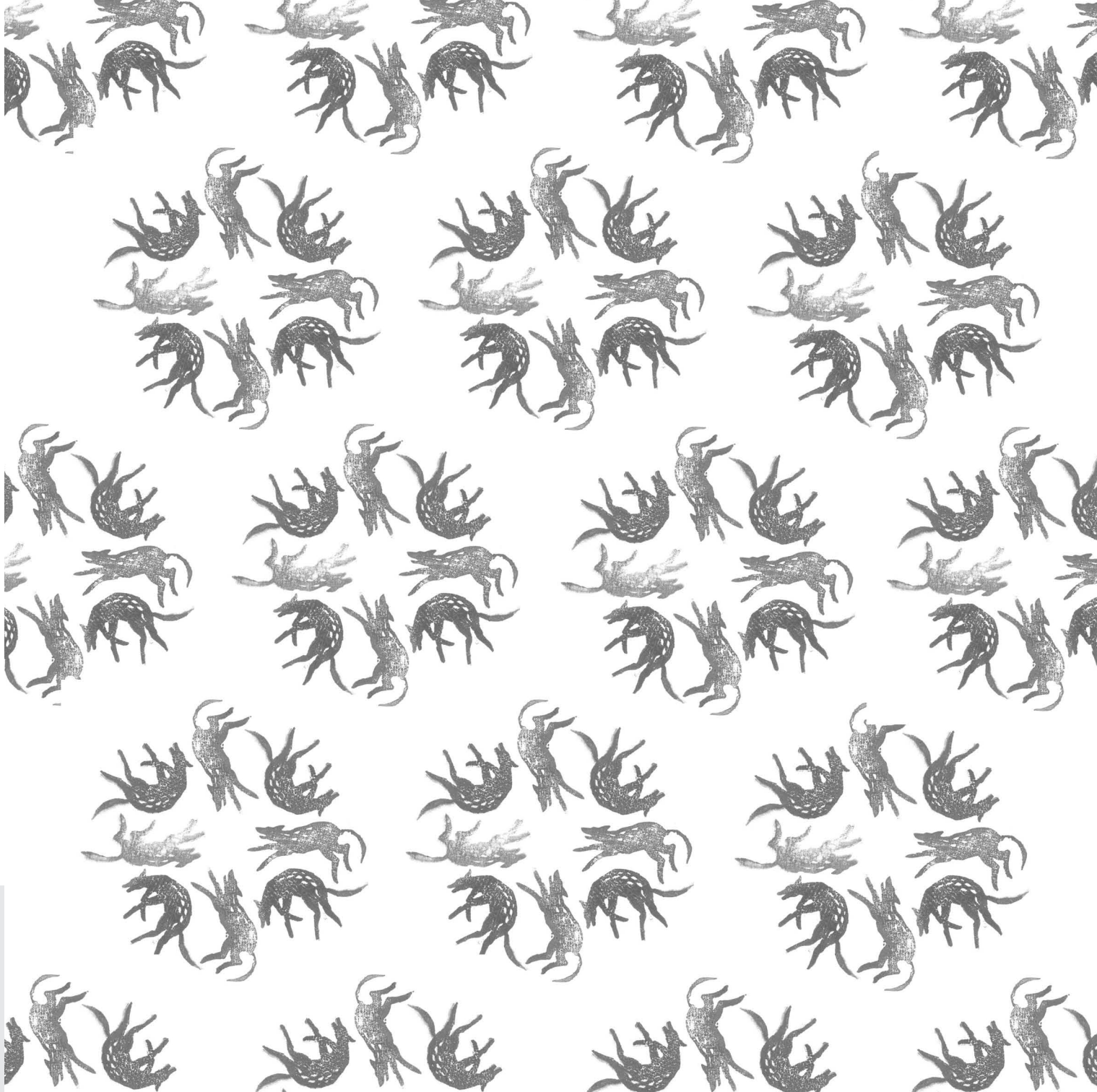
njenem življenju, jaz pa sem zanj izvedel šele zdaj. V trenutku mi je bil popolnoma razjasnjen njegov skrivnostni, porogljivi pogled iz šeste vrste, ki me je pekel v vrat na literarnem večeru mojega prijatelja in njegovega sovražnika. Naznanila je, da je z njim bolj nagnjena k oralnemu seksu, z mano pa k surovem fuku. On je fenomenalni ljubimec, ampak ji ne odira kože in ne razbija telesa kakor jaz, kar ji je veliko bolj všeč, pravi, temveč jo do onemoglosti liže in drži pripoved, ko se cedi nad njeno vulvo, poveličuje jo, idealizira in ji poje kakor Orfej. Močno in nežno v istem mahu. On je Orfej, njena vlažna muca pa Evridika. Jaz je ne ližem, pa tudi če bi jo, Bjanka misli, da je ne bi tako dobro kot On. Kakor je tudi On ne zmore tako dobro razturiti kot jaz. Poleg odličnega lizanja pa še odlično piše, ampak to Bjanki ne bom omenjal, čeprav itak sama dobro ve, medtem ko, izvem, On odprto govori o mojem talentu in moji sijajni prozi, čeprav ni ravno kar preferira kot bralec. On je hraber kot Hemingway, ali plah kot Hemingway, On je izplaval iz Melvillovih neviht in opoldne sedel s Cortázarjem na otoku. Jaz se nisem boril z levi, mi je pa prihajalo na prsi njihovih krotilk, našel sem mlajšo in ožjo Lolito in imel sem boljši odnos s svojim tičem, kot ga je imel Efraim Medina Reyes s svojim. Njegove nagrade so bile največje in najbolj priznane. Moje so šele začenjale biti bolj pomembne. On ne tekmuje več, iz strahu, da bi ga jaz mogel premagati. Jaz sem srečen, da ne tekmuje, ker ni nikogar drugega, ki bi me lahko premagal. Mislim sem, da je Bjanka samo moja muza, ampak danes sem neprostovoljno in nenadoma izvedel, da je Bjanka tudi njegova muza. Naslednjih nekaj dni je ni bilo. Vedel sem, da jih preživlja z njim. Potem se je spet pojavila. Rekla mi je, da je bila z njim na plaži in v postelji, pa spet na plaži in spet v postelji, štiri dni zapored. Prijelo me je, da jo vržem iz stanovanja, ampak nisem imel poguma za to. Medtem ko sva govorila o Njem, sem ji počasi slačil laneno obleko in osvobajal to božansko telo, potem pa sem ji slekel še bombažne hlačke. Zadel me je močan val, ki se je gromko prelamljal med njenimi nogami in se širil po prostoru v obliki polsmrada. Ja, to je bil vonj kvalitetnega tobaka, ki ga je On ponosno kadil kjerkoli se je že nahajal. Bilo je očitno, da je v času štiridnevnega dopusta samo kadil svoj izjemno kvalitetni tobak in lizal Bjankino pičko. Nisem bil pretresen, ker sem predpostavljal, da bo prišlo do česa podobnega, zdaj, ko tudi jaz vem zanj in za Bjanko in ko On ve zame in za Bjanko, kakor mi je naznanila. Ker sem predpostavljal, da se bo nekaj podobnega zgodilo, si za časa njunega štiridnevnega dopusta in mojega štiridnevnega celibata nisem niti enkrat umil tiča. Še v fitnes sem hodil, ampak ko sem se tuširal, sem kurca držal ven iz vode. Vsako jutro sem masturbiral in ga po orgazmu sluzastega in spermastega vračal nazaj v gate. Zares ga je obšel nenavaden smrad. Ker sem predpostavljal, da jo bo On lizal vse štiri dni, in da bo spet nadaljeval, ko bo šla od mene

će je On lizati svih četiri dana, i da će se to nastaviti kada ode od mene nakon isto toliko dana, moraće da se bori sa mojim smradom, isto kao što ću se ja boriti s njegovim smradom, sada. Ali, On nije imao problem sa bilo kojim mirisom koji je dolazio izunutra, dok sam ja imao problem sa bilo kojim mirisom koji je dolazio izunutra. Tako smo puštali Bjanku, On sa svoje terase na prizemlju, a ja sa svog balkona na petom spratu. Puštali je kao pismo. Puštali smo je kao goluba, izlzanog i izjebanog da saopštava jednom što o njemu misli i ima da kaže onaj drugi. Bila je pismo po kojem smo ispisivali svakakve grozote iz odmora u odmor. Bjanka je uživala u cijelom procesu prepucavanja dva pisca koji su bili već na samrti jedne kratke i uzbudljive priče. Na kraju, On je iskreno izjavio da ja nisam temeljan i čvrst pisac i da moje čitalačko iskustvo spram njegovog čući na najtanjim nogama. Ja sam mu iskreno odgovorio da je njegovo pisanje dosadno, da nije ispunjeno životom, niti da umije da zasmije ni najozbiljnijeg, a ni najneozbiljnijeg čitaoca. To smo saznali na samom kraju, kao što smo znali na samom početku da On umije dobro da liže a ja umijem dobro da jebem. Bjanka je jednog dana izjavila da On i ja skupa sačinjavamo jedno divno, skoro mitološko biće. Onda je samo nestala. Nestala je iz mog i iz njegovog života. Obojica smo se nalazili u svojim krevetima tužno prostrti na Bjankinoj smrtnoj postelji. Ja odavno nisam napisao ni redak. On još par mjeseci prije mene. Jedva sam smogao snage da se dokobelim do stola na kojem sam napisao kratko pismo ispisujući njegovu adresu. Ponio sam ga do poštanskog sandučeta i bez kolebanja gurnuo unutra. U pismu sam napisao da ne mislim da je njegovo pisanje dosadno, nezanimljivo i beživotno. Nakon par dana odgovorio mi je da mu se jebe za to.

po prav tolikih dnevi, se bo moral boriti z mojim smradom, tako kot se bom jaz moral zdaj boriti z njegovim. Samo da on ni imel nobenih problemov s katerimkoli vonjem, ki je prihajal iz odnotraj, medtem ko sem jaz imel problem s katerimkoli vonjem, ki je prihajal iz odnotraj. Tako sva puščala Bjanko, on s svoje terase v pritličju, a jaz s svojega balkona v petem nadstropju. Puščala kot pismo. Puščala svo jo kot goloba, zizanega in sfukanega, da razglasi enemu kaj o njem misli in ima za povedati drugi. Bila je pismo, v katerega sva izpisovala vsakovrstne grozote, iz dopusta v dopust. Bjanka je uživala v celém procesu prepucavanja, dva pisca, zdaj že na pragu smrti neke kratke vznemirljive zgodbe. On je na koncu iskreno izjavil, da jaz nisem temeljit in trden pisec, in da moje bralne izkušnje proti njegovim stojijo na zelo majavih nogah. Jaz sem mu iskreno odgovoril, da je njegovo pisanje dosadno, da ni izpolnjeno z življenjem, in da ne zna nasmejati niti najresnejših, niti najbolj neresnih bralcev. Na koncu sva še vedno vedela, kar sva vedela na začetku; da on dobro liže, jaz pa znam dobro fukati. Bjanka je enkrat izjavila, da On in jaz skupaj tvoriva eno čudovito, skoraj mitološko bitje. Potem je samo izginila. Izginila je iz mojega in njegovega življenja. Oba sva se nahajala v svojih posteljah, žalostno razprostrta na Bjankini smrtni stelji. Jaz že dolgo nisem napisal niti vrstice. On pa še par mesecev pred mano. Komaj sem premogel privleči se do stola, da sem napisal kratko pismo z njegovim naslovom. Nesel sem ga do poštnega nabiralnika in ga brez obotavljanja potisnil skozi režo. V pismu sem napisal, da ne mislim, da je njegovo pisanje dosadno, nezanimivo in brez življenja. Čez par dni mi je odgovoril, da se mu jebe za to.

Stefan Bošković (1982, Titograd). Piše za TV i pozorište. Član je teatarske kompanije ATAK. Njegov roman *Šamaranje* dobio je drugu nagradu na konkursu Pobjede za najbolji neobjavljeni roman. Živi u Podgorici.

Stefan Bošković (1982, Titograd). Piše za TV in gledališče. Je član teatarske skupine ATAK. Njegov roman *Šamaranje* je dobil drugo nagrado na tekmovanju Pobjede za najbolji neobjavljeni roman. Živi v Podgorici.

IPAK, NIŠTA SE NE ODGAĐA!

VLADIMIR ĐURIŠIĆ
PREVOD KARLO HMELJAK / MONIKA VREČAR

IPAK, NIŠTA SE NE ODGAĐA!

Početkom ovog vijeka artikulisana je generacija pisaca rođena krajem šezdesetih i početkom sedamdesetih godina, za koju danas koristimo sintagmu *Nova crnogorska književnost*. Paralelno sa ovom pojavom dešava se izvjesni zamah kulturne i društvene emancipacije, djelimično povezane sa emancipacijom državnog pitanja, sa svim protivrječnostima koje danas sve snažnije osjećamo. To čini da u Crnoj Gori *jeste* potonuo epski titanik, u manifestnom dijelu njene javne, medijske, mentalitetske (pre)ispoljnosti, ali danas živimo činjenicu da konstrukcija nove umjetničke-književne scene zahtijeva mnogo više od prevazolaženja-dekonstrukcije stare, ili, bolje rečeno, prastare; nekoliko odličnih knjiga nastalih u posljednjoj deceniji kao da nijesu dovoljne da *sceni* daju oblik. Uprkos tome, ili upravo zato, region je mjesto na kome najbolja djela cg književnosti pokazuju svoju relevanciju, dakle povremeno i - superiornost. Uticaj autora *nove crnogorske književnosti* bio je od velikog značaja za formiranje novih kulturalnih kodova, ili uvoz postojećih svjetskih u petrifikovani umjetnički diskurs. Ono što je danas pitanje jeste pitanje kontinuiteta ove dinamike, to jest: pravljenje dinamike od turbina stvaralačkog dinamika, ili turbulencija koje pravi dinamit pojedinačnih talenata. Petnaest godina nakon *objave* nove crnogorske književnosti,

IN VENDAR, NIČ NE ODLAŠAMO!

Na početku tega stoljetja se artikuliira generacija piscev, rojenih konec šestdesetih in v začetku sedemdesetih let, za katero danes uporabljamo sintagmo *Nova črnogorska književnost*. Vzparedno s tem pojavom vznika nedvoumen razmah kulturne in družbene emancipacije, deloma povezane z emancipacijo državnega vprašanja, z vsemi protislovji, ki jih danes vse močnejše občutimo. To pomeni, da *je* v Črni Gori potonil epski titanik, v manifestnem delu njene javne, medijske, mentalitetne (pre)izpostavljenosti, danes pa živimo ob dejstvu, da konstrukcija nove umetniško-literarne scene zahteva veliko več od preseganja - dekonstrukcije stare, ali, bolje rečeno, prastare scene; nekaj odličnih knjig, nastalih v zadnjem desetletju, ne zadostuje, da bi *sceni* dale obliko. Navkljub temu, ali ravno zato, je regija kraj, kjer najboljša dela črnogorske književnosti kažejo svojo relevantnost, občasno pa celo - superiornost. Vpliv avtorjev *nove črnogorske književnosti* je bil velikega pomena za formiranje novih ali uvoz obstoječih svetovnih kulturnih kodov v okamenel umetniški diskurz. Danes gre za vprašanje kontinuitete te dinamike, to je: ustvarjati dinamiko iz turbin ustvarjalnega dinamika ali turbulence, ki jih povzroči dinamit posameznih talentov. Petnajst let po *objavi* nove črnogorske književnosti se še vedno ni ustalila književna teorija ali praksa, ki bi to izredno

još uvijek se nije ustalila književna teorija ni praksa koja bi ovu jako kvalitetnu generaciju pisaca koji su bljesnuli dvijehiljaditih (Brković, Nikolaidis, Radulović, Bečanović, Goranović, Spahić) artikulisala u neko dosljednije jezgro zbivanja, negacija, afirmacija, poetičkih i drugih (dis)kontinuiteta koji svakodnevnu dinamiku društvenokulturnog poprišta humanoida sa drugom generacijom zuba u čeljustima u specifičnim okolnostima vremena i mjesta ima nazivati *književnom scenom*. Ovo se pokazuje kao manje više utopistička, alhemijska misija. *Oni pišu uprkos ništavilu*¹, napisao je Andrej Nikolaidis povodom jednog našeg gostovanja u zagrebačkoj Booksi, i te su mi riječi tada, 2007, djelovale ponešto prepompezno, no sve sam uvjereniji u provjereni praxis te filmične dramatičnosti njegove konstrukcije.

Ko je lud da uzme za ozbiljno okvire koje maloj kulturi neprestano nameću njeni kulturni obrasci? Svi mi pomalo, neko više neko manje, igramo u tome ludilu, a mehanizmi apropijacije našeg pisanja kreću se izvan nivoa svjesnog predavanja ovome ništavilu. Ono je, kao i ideologija, altiserovski shvaćena, lukavija od našeg otpora, i od arogancije našeg deklarativnog prejebanja lokalnih žabokrečina. No, i naše pismo pravi osvetu, rezove, nepovratne, u ovu relaciju, naš jezik zarezuje dublje u tkivo društva nego što ponekad mislimo na osnovu pukih brojki čitanosti, ili svakodnevnih suočavanja sa transformacijom kulture i književnosti u samo jedan od mnoštva tube-bivstvjušćih egzistencijalnih modusa. Logika malih brojeva nije dozvolila zamahu nove crnogorske književnosti da stvori jasnije artikulisane poetičke kontinuitete, grupacije ili manire. Sve što se dešava, dešava se kao incident. Ali odakle, kojim oružjem, kao derivat čega? Možda spasonosnih sudara za šankovima, unutar neke ukupne okolne mlakosti ili haosa. Vjerovatno i zahvaljujući spasonosnom kreiranju novih zajednica na internetu. Možeš čitati što hoćeš, pa možeš i pisati što hoćeš. Pojava nove cg književnosti koincidira i sa pojavom interneta. Baš kao što sumnje u prvobitni elan emancipacije jezikom (*rađanje nacije iz duha postmoderne*, pisao je R. Perišić povodom Brkovićeve *Privatne galerije*) ili internetom, splašnjava sa novom generacijom pisaca, i od nje zahtijeva nove moduse prevazilaženja novih inercija tube-bivstvovanja. *A sada poslice, kada smo sami, možemo i nežni uz muziku da budemo*, govori Badža, dok baca Olivu u vis. Dok ne stigne Popaj nabildovan spanaćem. Šta raditi sa novoosvojenim ili nametnutim samoćama i novim otuđenjima, unutar totalizujuće uniformizacije svijeta i kulture koju prave društvene mreže, i autizma koji prave novoograđene

kvalitetno generaciju piscev, ki so zablesteli v novem tisočletju (Brković, Nikolaidis, Radulović, Bečanović, Goranović, Spahić), artikulirala v neko doslednejše jedro dogajanja, negacij, afirmacij, poetičnih in drugih (dis)kontinuitet, ki naj vsakodnevno dinamiko družbeno-kulturnega torišča humanoidov z drugo generacijo zob v čeljustih v specifičnih časovnih in prostorskih okoliščinah poimenuje *literarna scena*. To se kaže kot bolj ali manj utopična, alkimijaska naloga. *Pišejo navkljub ničnosti*¹, je napisal Andrej Nikolaidis po nekem našem gostovanju v zagrebški Booksi, in te besede so mi takrat, 2007, delovale nekako prepompozno, a sem vedno bolj prepričan v preverjeno *praksis* te filmske dramatičnosti njegove formulacije.

Kdo je tako nor, da resno jemlje okvire, ki jih majhni kulturi neprestano vsiljujejo njeni kulturni obrazci? Vsi mi, eni bolj, drugi manj, igramo vlogo v tej norosti, a mehanizmi apropiacije našega pisanja se gibljejo izven nivoja zavestnega predajanja tej ničnosti. Je kot ideologija, razumljena althusserovsko, bolj prebrisana od našega odpora in arogance našega deklarativnega prejebanja lokalnih mrtvil. A naše pisanje povzroča tudi maščevanje, nepovratne reze v tem odnosu, naš jezik zarezuje globlje v družbeno tkivo, kot si kdaj mislimo na osnovi čistega števila branosti ali vsakodnevnih soočenj s transformacijo kulture in literature v samo enega od množice tube-osmišljenih eksistencialnih modusov. Logika majhnega števila ni dovolila razmahu nove črnogorske književnosti, da bi ustvarila jasnejše artikulirano poetično kontinuiteto, grupacijo ali maniro. Vse, kar se dogaja, se dogaja kot incident. Ampak od kod, s katerim orožjem, kot derivat česa? Morda odrešilnih udarov za šanki znotraj neke skupne okoliške mlačnosti ali kaosa. Verjetno tudi zahvaljujoč odrešilnemu ustvarjanju novih skupnosti na spletu. Bereš lahko, kar hočeš, lahko pa tudi pišeš, kar hočeš. Pojav nove črnogorske književnosti sovпада tudi s pojavom spleta. Tako tudi dvom v prvobitni elan emancipacije z jezikom (*ustvarjanje naroda iz duha postmoderne*, je pisal R. Perišić, izhajajoč iz Brkovićeve *Privatne galerije*) ali z medmrežjem plahni z novo generacijo piscev in od njih zahteva nove moduse preseganja novih inercij tube-bivanja. *In sedaj ljubica, ko sva sama, malo nežnosti ob glasbi*, govori Brutus, ko meče Olivijo kvišku. Dokler ne pride s špinačo nabildani Popaj. Kaj narediti z novoosvojenimi ali namišljenimi samotami in z novimi odtujitvami znotraj totalizirajoče uniformizacije sveta in kulture, ki jo tvorijo družbena omrežja, ter z avtizmom, ki ga ustvarjajo nanovo ograjene nacionalne kulture, je v enaki meri dilema za posameznike in za scene, ki jim včasih čisto

¹ <http://booksa.hr/vijesti/sve/oni-pisu-usprkos-nistavilu>

¹ <http://booksa.hr/vijesti/sve/oni-pisu-usprkos-nistavilu>

nacionalne kulture, to je jednako dilema i za pojedince i za scene kojima, ponekad sasvim fiktivno, ili samo deklarativno, pripadaju. *Boli dok gutam ananas*, veli jedan od Spahićevih gubavaca. Na terenu globalne književnosti javljaju se novi fenomeni, poput američke alt lit scene, koji ovoj aporiji daju svoj relaksirano-depresivni odgovor. Pokazuje se, takođe, odavno, prevaziđenom i žudnja da se poetičke srodnosti bilo koje kulture, čak i onih mnogo većih od crnogorske, srpske, ili slovenačke, svode na istojezična ili jednonacionalna preklapanja i identifikacije. Način na koji Aleksandar Bečanović i ja čitamo američke jezičke pjesnike izgradio nas je više nego čitanje bilo koga od crnogorskih pjesnika. Isto se može reći za vezu Spahića sa Carverom Osterom, Sebaldom. Moguće je da Brkovićeve poezija duguje više Pessoai, ili Goranovićeve Borgesu, nego ijednom od pjesnika južnoslovenskog modernizma. Dragana Radulovića možemo, donekle, vezati za Pekića, kao i Nikolaidisa, no obojica su takođe vezani za neke druge evropske-američke tradicije konstruisanja naracije: od Bernharda do Pynchona.

Mreža istog, četvoroimenog jezika, odmah zatim regionalni južnoslovenski, pa onda i širi evropski kontekst, dodatni je prostor na kome je moguće praviti zajednicu, trasirati mode ili tendencije, ako već ne pravce, unutar raspršenosti i policentričnosti književnosti nakon postmodernizma. Puka je i samoočigledna činjenica da je sasvim normalno da su mi Šalamun, Maleš, Despotov ili Debeljak bliži od njihovih crnogorskih generacijskih srodnika. Online časopis ProLetter (ProLetter.org) koji uređujem, a koji smo prije dvije godine pokrenuli Varja Đukić i ja, računao je sa ovom regionalnom gravitacijom, ne obazirući se previše na logiku brojčane ekvivalencije pravljene na osnovu porijekla zastupljenih autora.

Sintagma *nova crnogorska književnost* zapravo je dominantno vezana za promjenu proznog diskursa. Romani i kratke priče postaju nosioci novine unutar te književnosti. S poezijom stvari stoje nešto drugačije, i manje disruptivno. Bečanovićev zahvat u jezičku poeziju, njegova *plavičasta diskurzivnost*, kako je zove Nikolaidis, ostaje prilično usamljen fenomen, podebljan danas i činjenicom da čovjek koji je napisao najbolju knjigu poezije u ovoj grupaciji, *Mjesta u pismu*, više ne piše poeziju. Što je možda sreća za žanrovsku prozu koju piše, ili filmsku teoriju i kritiku, kojom nas gađa svake subote iz kulturnog dodatka Vijesti, ali ne i za pjesničku scenu, u kojoj je njegova remboovska tišina i kritičarsko odsustvo više nego vidljivo.

Na nivou mnjenja, javnog diskursa, u Crnoj Gori je i dalje dominantna retrogradna dihotomija predmoderne lirike, na sentimentalno i boemsko na jednoj, i guslarskoepsko, na drugoj strani. U ovu dosadnu dihotomiju nadodala se vremenom ležerno i pop kultura, pa se u ovakvoj triangulaciji i na terenu poezije dešavaju čudni hibridni, gotovo mutantski

fiktivno ali zgolj deklarativno pripadajo. *Boli, ko požiram ananas*, reče eden od Spahićevih gobavcev. Na terenu globalne književnosti se pojavljajo novi fenomeni, podobni ameriški alt lit sceni, ki tej aporiji dajejo svoj relaksirano-depresivni odgovor. Prav tako se že od nekdaj kaže prevladujoča težnja, da bi se poetične sorodnosti katerekoli kulture, tudi tistih mnogo večjih od črnogorske, srbske ali slovenske, zvedle na en jezik ali eno nacionalno prekrivanje in identifikacijo. Način, na katerega Aleksandar Bečanović in jaz beremo ameriške language pesnike, nas je oblikoval bolj kot branje kateregakoli črnogorskega pesnika. Enako lahko trdim za odnos Spahića s Carverjem, Austerjem, Sebaldom. Možno je, da Brkovićeve poezija dolguje več Pessoai, ali Goranovićeve Borgesu, kot kateremukoli pesnikov južnoslovanskega modernizma. Dragana Radulovića smemo do neke mere vezati na Pekića, kot tudi Nikolaidisa, čeprav sta oba prav tako vezana na neke druge evropsko-ameriške tradicije konstruiranja naracije: od Bernharda do Pynchona.

Mreža istega štiriimenskega jezika, takoj zatem regionalni južnoslovanski, pa potem tudi širši evropski kontekst, je dodatni prostor, kjer je mogoče ustvariti skupnost, trasirati načine ali tendence, če že ne smeri znotraj razpršenosti in policentričnosti književnosti po postmodernizmu. Popularno je tudi samonazorno dejstvo, da je popolnoma normalno, da so mi Šalamun, Maleš, Despotov ali Debeljak bližji od njihovih črnogorskih generacijskih sorodnikov.

Spletna revija ProLetter (ProLetter.org), kateri urednikujem, in ki sva jo pred dvema letoma zagnala z Varjo Đukić, je računala na to regionalno gravitacijo, brez pretiranega upoštevanja logike številčnega izenačevanja na osnovi porekla zastopanih avtorjev.

Sintagma *nova črnogorska književnost* je pravzaprav v glavnem vezana na zamenjavo proznega diskurza. Romani in kratke zgodbe postanejo nosilci novosti znotraj te književnosti. Pri poeziji so stvari nekoliko drugačne in manj disruptivne. Bečanovićev zamah v jezikovni poeziji, njegova *plavkasta diskurzivnost*, kot jo poimenuje Nikolaidis, ostaja precej osamljen pojav, danes podkrepljen z dejstvom, da človek, ki je napisal najboljšo knjigo te skupine, *Mesta v pismu*, poezije ne piše več. Kar je morda sreča za žanrsko prozo, ki jo piše sedaj, ali filmsko teorijo in kritiko, s katero na nas meri vsako soboto iz kulturne priloge Vijesti, vsekakor pa ne za pesniško sceno, v kateri sta njegova rimbaudovska tišina in odsotnost kritike več kot opazni.

Na ravni mnenja javnega diskurza je v Črni Gori še naprej dominantna retrogradna dihotomija predmoderne lirike, s sentimentalno in boemsko na eni, in goslarskoepsko na drugi strani. Tej dolgočasni dihotomiji se je s časom lahkotno priključila še pop kultura, tako da se v takšni triangulaciji tudi na terenu poezije pojavljajo čudni hibridi, zagotovo

zahvati-poduhvati unutar ovako (ne)filtriranog Weltschmerzta. Trupnuvši iz devetnaestog vijeka u zakašnjeli postmodernizam, pojam poezija i dalje ima unutar sebe rupe iz kojih piri debela promaja, i presuđuju lijene predrasude. Pravoslavni rokeri su normalni kao i konzervativni svingeri, naci gejevi, kičasti posmodernisti, desničari koji se pozivaju na Gorkog, ljevičari nacionalisti. Nije novo ni ovo: avangardizam je često blizak je svojoj oportunističkoj propasti, kao i lirski sentimentalizam pokolju.

Činjenica sa kojom se ni današnje generacije ne suočavaju lako jeste da književnost, postepeno gubeći na ekskluzivnosti u odnosu na ostale oblike *pisanja teksta* u širem smislu te riječi, gubi i oštricu¹. Sačuvala samo dio svoga moćnoga uticaja iz epohe modernizma. Valja nam misliti nove načine na koji nas tekst danas može zabaviti, sluditi, izjebati, sjebati, odjebati, osvijestiti, oslastiti, okrenuti na glavu.

Stefan Bošković (1982) upada svojim kempovskim, ogoljenim flertom sa apsurdnim i banalnim, kroz naizgled mimetičku prozirnost, iza koje slijedi neka nategnuta erektirana alegorija, ili pseudoopsesivnost. Slobodan Ivanović (1988), prevodilac sa francuskog jezika, krenuo je od oulipističkih jezičkih igara, a završio (trenutno) u (formalistički) konzervativnijem, no moćnom, hipersimbolističkom registru bliskom Pogačaru, sa kojim u ovom ciklusu pravi intertekstualni dijalog. Slobov rapidni hod na kvalitativnoj skali od solidnog ka jako dobrom obećava jednog od najzanimljivijih pjesnika najmlade generacije crnogorske ali i južnoslovenske književnosti.

Usljed ograničenosti obima ove publikacije, koristim mješavinu nepotizma i aleatornosti, biram i šaljem za IDIOT tekstove koji su mi trenutno pri ruci, bez potrebe da pravim programsku komesarsku i poetičku koherenciju. Moguće je da će upravo unutar tako konstruisane zajednice njihovo pismo ovdje naći neke nove poetičke nivoe interferencije i zbližavanja unutar ovako rekonstruisanog južnoslovenskog-balkanskog mini presjeka.

2 »The thing I hate the most about advertising is that it attracts all the bright, creative and ambitious young people, leaving us mainly with the slow and self-obsessed to become our artists. Modern art is a disaster area. Never in the field of human history has so much been used by so many to say so little.« Banksy

mutantski posegi - podjetja znotraj tako (ne)filtriranega Weltschmerzta. Pri padcu iz devetnajstega stoletja v zakasneli postmodernizem ima poezija v sebi še naprej luknje, iz katerih vleče močan prepih in presojajo leni predsodki. Pravoslavni rokerji so nekaj normalnega, tako kot konzervativni svingerji, naci geji, kičasti postmodernisti, desničarji, ki se sklicujejo na Gorgega, levi nacionalisti. Tudi to ni nič novega: avantgarda je pogosto blizu svojemu oportunističnemu propadu, kot je lirski sentimentalizem pokolu.

Dejstvo, s katerim se tudi današnje generacije ne soočajo z lahkoto, je, da književnost s postopnim izgubljanjem na ekskluzivnosti v odnosu do drugih oblik *pisanja tekstov* v širšem smislu besede, izgublja tudi ostrino¹. Ohranila je samo del svojega moćnega vpliva iz dobe modernizma. Veljajo bi razmišljati o novih načinih, na katere nas lahko danes tekst zabava, zmeša, izjebe, razjebe, odjebe, ozavesti, posladka, obrne na glavo.

Stefan Bošković (1982) spada v to skupino s svojim kempovskim, oguljenim flirtom z absurdnim in banalnim, skozi navidez mimetično prozornost, za katero tiči neka nategnjena erektirana alegorija ali psevdoopsesivnost. Slobodan Ivanović (1988), prevajalec s francoskega jezika, je začel z oulipističnimi jezikovnimi igrami in končal (trenutno) s (formalistično) konzervativnejšim, a moćnim, hipersimbolističnim registrom sorodnim Pogačarju, s katerim v tem ciklu stopa v intertekstualni dialog. Slobov hitri vzpon na kvalitativni lestvici od solidnega do zelo dobrega, obljublja enega od najzanimivejših pesnikov najmlajše generacije črnogorske in tudi južnoslovenske književnosti.

Vsled omejenega obsega te publikacije izkoriščam mešanico nepotizma in aleatornosti, izbiram in pošiljam za IDIOT tekste, ki so mi trenutno pri roki, tekste prijateljev, ki pišejo moćno, brez potrebe, da bi delal iz tega programsko, komisarsko in poetično koherenco. Možno je, da bo ravno znotraj tako konstituiranega društva njihovo pisanje tukaj našlo neke nove poetične nivoje interference in zbliževanja znotraj tako rekonstruiranega južnoslovansko-balkanskega mini preseka.

2 »The thing I hate the most about advertising is that it attracts all the bright, creative and ambitious young people, leaving us mainly with the slow and self-obsessed to become our artists. Modern art is a disaster area. Never in the field of human history has so much been used by so many to say so little.« Banksy

HRVATSKA

MARIJA PREVOD TIBOR HRS PANDUR ANDRIJAŠEVIĆ

moj stari se ubio.
jedno jutro je otišao na posao s komadom konopca u džepu.
zadnji put su ga vidjeli u pet i četrdeset i pet ujutro na putu
za autobusni kolodvor.
moj stari je bio lud i nepromišljen.
*hoću li mu se svidjeti? što ti kažeš? večeras, znaš, neće više
biti onih dugih pogleda i zavlačenja. pogledaj me. što kažeš?
je l' to to?*

otišao je na selo autobusom i objesio se u nekoj šikari.
promišljeni kurvin sin. izašao je stanicu prije i prešao je
rijeku bosim nogama da mu ne uđemo u trag.
tražili smo ga mjesec i pet dana.
htjeli smo vjerovati da je živ i lud negdje. htjeli smo vjerovati
da živi negdje.
smrdljiv. neopran. nesvjestan. živ.
*vatrogasna kola su projurila cestom kad si me prvi put pitao
je l' te volim.
naravno da te volim.*

ali kao da ja znam što će nam moj stari prirediti sutra.
mjesec i pet dana agonije.
sve smo trikove isprobali, tražili smo ga i pod krevetom.
umalo da nismo i televiziju rastavili. možda se skrio u
katodama.
stara je jedno jutro probudila svoju i njegovu braću. i mog
brata.
poslala ih je u šikaru i rekla im je: ovo je zadnji put. još
jednom i gotovo.
moj brat ga je namirisao. njegovu smrt.
telefon je zazvonio i ja sam znala što nas čeka.
rekla sam joj: *dobro je*, našli smo ga. samo nam je to i
trebalo.

stara je plakala. znam ja, nisi ti to zaslužila, ali... *dogodilo se.*
žao mi je što sam te ostavila mjesec i pet dana kasnije i što ti
nisam bila dovoljno dobra.
ja plaćem kad se sjetim brata koji ga je našao.
njegovu glavu odvojenu od tijela. i taj miris.
nosio je bratovu jaknu i moj sat.
vratili su mi taj sat s crvima tri dana kasnije. proučavala sam
ga u zahodu.

moj stari se je ubil.
nekega jutra je odšiel v službo s kosom vrvi v žepu.
nazadnje so ga videli ob petih in petinštirideset zjutraj na
poti proti avtobusnemu kolodvoru.
moj stari je bil nor in nepremišljen.
*mu bom všeč? kaj ti praviš? danes zvečer, veš, ne bo več tistih
dolгих pogledov in zavlačevanj. poglej me. kaj praviš? je to
to?*

odšiel je na deželo z avtobusom in se obesil v nekem grmovju.
zvit kurbin sin. izstopil je postajo prej in prečkal reko z
bosimi nogami, da mu ne bi prišli na sled.
iskali smo ga mesec in pet dni.
hoteli smo verjeti, da je živ in nor nekje. hoteli smo verjeti,
da živi nekje.
smrdljiv. neopran. nezavesten. živ.
*gasilski avto je pridrvel mimo, ko si me prvič vprašal, če te
ljubim.
seveda te ljubim.*

ampak kot da jaz vem, kaj nam bo moj stari priredil jutri.
mesec in pet dni agonije.
vse trike smo izprobali, še pod posteljo smo ga iskali.
malo je manjkalo, da bi razstavili televizijo. mogoče se je
skrili v katodah. stara je nekega jutra zbudila svojega in
njegovoga brata. in mojega brata. poslala jih je v grmovje in
jim rekla: to je zadnjič. še enkrat in konec.
moj brat ga je zavohal. njegovo smrt.
telefon je zazvonil in jaz sem vedela, kaj nas čaka.
rekla sem ji: *dobro je*, našli smo ga. samo še tega nam je
manjkalo.
stara je jokala. vem, da si tega nisi zaslužila, ampak ...
zgodilo se je.

žal mi je, da sem te pustila mesec in pet dni kasneje in da
nisem bila dovolj dobra.
jočem, ko se spomnim brata, ki ga je našel.
njegovo glavo oddvojeno od telesa. in ta vonj.
na sebi je imel bratovo jakno in mojo uro.
vrnili so mi to uro s črvi tri dni kasneje. preučevala sem jo na
stranišču.
moj stari je živel v teh črvih in jaz sem lahko govorila z njim.

moj stari je živio u tim crvima i ja sam mogla razgovarati s
njim.
bilo je jezivo. nikad nije bio bjelji. pretvorio se u kolutićavca.
rekla sam mu: *dobro je*. rekla sam mu: ti si stvarno lud.
rekla sam mu: zaboravit ću te. *brzo*. rekla sam mu: oprost, ali
ja ovo moram napraviti.
zgazila sam sve te crve. sat sam dugo kuhala u kipućoj vodi.
plakala sam.
moj stari se ubio. izgubio je kontrolu nad svojim životom.
moj brat ga je našao, a ja sam razbila vrata sobe vrišteći kako
mu neću otići na sprovod.
moj brat je stajao pored mene u povorci. nikad prije ga nisam
voljela k'o tad.
moja stara je rekla: jebi ti njemu mater i pokoj mu duši.
*nema dana kad ne pomislim što bi se bilo dogodilo s nama od
mjesec i šest dana kasnije.*

pokušavam se sjetiti sretnih trenutaka.
pokušavam kronološki poredati neke činjenice koje će nas na
kraju učiniti prosječnima.
tipična obitelj iz udžbenika.
stari nikada nije udario staru. toga se sjećam. ali je psovao.
puno.
i jednom mi je stavio nož u ruku i rekao da ga probodem.
kleknuo je ispred mene i rekao mi: probodi me. *ubij me*.
završi sa mnom.
ja sam plakala i tresla se, a brat mi je vikao: pošalji ga u
pičku materinu.
sve je to ludo.
pobjegla sam.
*ponekad se pitam nosim li ja to u sebi. to ludilo koje nam je
dano na raspolaganje.*

*ponekad me strah zaspiti pored njega, uvući mu se u krevet,
jer će se probuditi sretan što me ima, a ne znajući što točno
ima.*
bilo je sretnih trenutaka.
bilo je.
jednom smo išli skupa k ujaku i on se opio.
to je bio treći put u naših devetnaest godina da sam ga
vidjela pijanog.
bio je veseo i smijao se i znam da sam pomislila:
jebote, da si alkoholičar, bio bi strašan.
on se sljedeće jutro otrijeznio i razočarao me još jednom.
pijan je bio najbolji otac ikad, a opio se samo tri puta.
i par dana prije nego što se ubio, gledao me svojim očima.
kao dvije male kocke šećera.
rekao mi je da je loše. ja sam mu rekla da će biti dobro. proći
će.

bilo je grozno. nikoli ni bil bolj bel. spremenil se je v
kolobarnika.
rekla sem mu: *dobro je*. rekla sem mu: ti si res nor.
rekla sem mu: pozabila te bom. *hitro*. rekla sem mu: oprost, ampak
jaz to moram narediti.
pohodila sem vse te črve. uro sem dolgo kuhala v vreli vodi.
jokala sem.
moj stari se je ubil. izgubil je nadzor nad svojim življenjem.
moj brat ga je našel, jaz pa sem razbila vrata sobe in kričala
kako ne bom šla na njegov na pogreb.
moj brat je stal zraven mene v povorki. nikoli prej ga nisem
ljubila bolj kot takrat.
moja stara je rekla: jebi ti njemu mater in mir njegovi duši.
*ni dneva, ko ne pomislim kaj bi se z nami zgodilo mesec in
šest dni kasneje.*

poskušam se spomniti srečnih trenutkov.
poskušam kronološko naštet i določena dejstva, zaradi katerih
bomo na koncu postali povprečni.
tipična družina iz učbenika.
ta stari ni nikoli udaril ta stare. tega se spomnim. ampak je
klel. veliko.
In enkrat mi je dal nož v roko in rekel naj ga zabodem.
pokleknil je pred mano in rekel: zabodi me. *ubij me*.
pokončaj me.
jaz sem jokala in se tresla, brat pa mi je kričal: pošlji ga v
pičku materino.
vse to je noro.
pobegnula sem.
*včasih se vprašam, če nosim jaz to v sebi. To norost, ki nam
je na voljo.*

*včasih me je strah zaspiti ob njem, se mu zavleči v posteljo,
ker se bo probudil srečen, da me ima, ne da bi vedel točno,
kaj ima.*
Bili so srečni trenutki.
bili so.
nekoč sva šla skupaj k stricu in on se je napil.
to je bilo tretjič v najinih devetnajstih letih, da sem ga videla
pijanega.
bil je vesel in smejal se je in vem, da sem pomislila:
jebemti, če bi bil alkoholik, bi bil zakon.
naslednje jutro se je streznil in me še enkrat razočaral.
*ko je bil pijan, je bil daleč najboljši oče, ampak napil se je
samo trikrat.*
in nekaj dni preden se je ubil, me je gledal z mojimi očmi.
kot dvema majhnimi kockami sladkorja.
rekel mi je, da ni dobro. jaz sem mu rekla, da bo boljše. da

rekao mi je da će umrijeti. ja sam mu rekla da umišlja. proći će.
stari, proći će.
i kad se ubio, ja sam plakala staroj u krilu.
plakala sam od pogrešnih procjena.

to šta vidim započinje čišćenjem, čistim tijelo, ožiljak, betadine 10% otopine na kožu tako temeljito čisti da je ožiljak sad već manje krvav, manje miriše na željezo koje ga drži koje mene drži jer taj zadnji dan, taj zadnji dan kad uđem tamo, tamo ću i ostat
svaka dva mjeseca mislim da neću preživjeti do sutra
intenzivno razrađujem plan
i mislim da je vrijeme
recimo, meni se nije problem ubiti, ali stalno radim stvari, stalno radim stvari koje me zadržavaju jer moram iz nekog razloga moram još malo ostati tu
dan započinje čišćenjem. čistim tijelo, ožiljak, sad je već octenisept, lagano prskanje tako temeljito lagano prska da je ožiljak sad već ljubičast, zatvoren, na dodir kao pod kožu provučen konopac, koji me drži, da se ne raspadnem, a ako se raspadnem zapravo ću se raspadat. pa nije strašno. bit će me.

noć prije molim se bogu na tableti za spavanje, molim se bogu koji izgleda
ko lolipop na lastici, i iskače iz džepa male kradljivice, molim se bogu koji izgleda ko ti, vunena kapa adidas hlače iz usta ti isparava ‘volim te’, molim se bogu koji izgleda ko samotno mjesto, ono u koje se uvučeš, u koje se urušiš i u kojem te dočeka
tisuće sitnih bogova koji tvoje riječi slažu u pjesmu u aleluja u amen, molim se
bogu koji odzvanja po prostoriји zvuk zarobljen u boci bogu čije ruke mirišu na sitniš
bogu koji izgleda poput tebe ko samotno mjesto u kojemu bog govori
probudi se marija hajde probudi se diši dobro je probudi se hajde marija probudi se

bo minilo.
rekel mi je, da bo umrl. jaz sem mu rekla, da si domišlja, da bo minilo.
stari, minilo bo.
in ko se je ubil, sem jokala ta stari v naročju.
jokala sem zaradi zgrešenih ocen.

to kar vidim se začne s čišćenjem, čistim telo, brazgotino, 10% raztopina betadina na kožo tako temeljito čisti, da je brazgotina zdaj že manj krvava, manj diši po železu, ki jo drži, ki mene drži, ker ta zadnji dan, ta zadnji dan, ko vstopim tja, bom tam tudi ostala
vsaka dva meseca mislim, da ne bom preživela do jutri
intenzivno razčlenjujem načrt in mislim, da je čas
recimo, meni se ni problem ubiti, ampak ves čas delam stvari, ves čas delam stvari, ki me zadržujejo, ker moram iz nekega razloga moram še malo ostati tu
dan se začne s čišćenjem. čistim telo, brazgotine, zdaj je že octenisept, lahno škropljenje tako temeljito lahno škropi, da je brazgotina zdaj že violična, zaprta, na dotik je kot pod kožo potegnjena vrv, ki me drži, da ne razpadem, in če razpadem bom zares razpadala. saj ni strašno. še me bo.

noć prej molim bogu na uspavalni tableti, molim bogu, ki izgleda
kot lizika na palčki, in skače iz žepa male kradljivke, molim bogu, ki izgleda kot ti, volnena kapa adidas hlače iz ust se ti razblinja ‘ljubim te’, molim bogu, ki izgleda kot samoten kraj, tisti v katerega se zavlečeš, v katerega se zrušiš in v katerem te pričaka na tisoče majhnih bogov, ki tvoje besede sestavljajo v pesem v aleluja v amen, molim bogu, ki odzvanja po prostoru zvok ujet v flaši, bogu čigar roke dišijo po drobižu bogu, ki ob tebi izgleda kot samotno mjesto v katerem bog govori
zbudi se marija ajde zbudi se dihaj dobro je zbudi ajde marija zbudi se

više ne znam kako se dogodi, znam samo da potonem i to plakanje, zaboga, to plakanje, nikad se neću naviknuti na njega
tuljenje, cviljenje, preklinjanje, ali sve utiho u samoći nitko me nikad nije vidio
zato je ova tuga tako ustrajna, i jer sam pristojna negdje u meni još uvijek lovi čopor divljih pasa traga za tobom
da ti kaže
jesi li čuo što mi se dogodilo ovog proljeća bog mi je pisao po koži
bog ima grozan rukopis bog nema milosti
ispod armiranog stakla struji hladni bolnički zrak, sestre kuhaju kavu a ja u zahodu
skidam zavoje, tresem se i čujem nedjeljne ručkove, utakmice, grad, trčanje kroz zimsku šumu u 5 ujutro, komešanje grana, prostiranje vode
čujem tebe kako mi čitaš titlove grčkog filma dok perem suđa
čujem ljubav koja se trudi i bori i gubi, čopor divljih pasa
čujem vraćanje u tebe, tebi, u veliki dnevni boravak obložen goblenima
tvoje majke i rogovima jelena koje je izlovio tvoj djed uvijek zamišljam da ih je lovio negdje u tundri negdje gdje su kosti pucale od leda
ti si mene izlovio
ja sam vrsta koja izumire
ja sam vrsta koja je izumrla

čujem tuljenje, cviljenje, preklinjanje
čujem kako počinje, više ne znam kako se dogodi, znam samo da potonem

ne vem več kako se zgodi, vem samo, da potonem in ta jok, o bog, ta jok, nikoli se ne bom navadila nanj
tuljenje, cviljenje, preklinjanje, ampak vse potiho v samoti nihče me nikoli ni videl
zato je ta žalost tako vztrajna, ker sem dostojna nekje v meni še vedno krdelo divjih psov lovi sledi za tabo
da ti reče
si slišal kaj se mi je zgodilo to poletje bog mi je pisal po koži
bog ima grozen rokopis bog nima milosti
pod armiranim steklom kroži mrzel bolniški zrak, sestre kuhajo kavo, jaz pa na stranišču odvijam povoje, tresem se in slišim nedeljska kosila, tekme, mesto, tekanje skozi zimski gozd ob petih zjutraj, motanje vej, razprostiranje vode
slišim tebe kako mi bereš podnapise grškega filma, medtem ko perem posodo
slišim ljubezen, ki se trudi in bori in izgublja, krdelo divjih psov
slišim vraćanje v tebe, k tebi, v veliko dnevno sobo obloženo z gobelini
tvoje mame in rogov i jelenov, ki jih je ulovil tvoj ded vedno si zamišljam, da jih je lovil nekje v tundri, kjer so kosti pokale od ledu
ti si mene polovil
jaz sem vrsta, ki izumira
jaz sem vrsta, ki je izumrla

slišim tuljenje, cviljenje, preklinjanje
slišim kako se začne, ne vem več kako se zgodi, vem samo, da potonem

Marija Andrijašević (1984, Split). Nagradena je »Goranovim proljećem« 2007. za knjigu *Davide, svašta su mi radili*. Objavljivana je u antologijama i prevedena na engleski, poljski, slovenski, ukrajinski.

Marija Andrijašević (1984, Split). Leta 2007 prejme nagrado »Goranovo proljeće« za knjigo *Davide, svašta su mi radili*. Njena dela so objavljena u antologijah in prevedena na angleški, poljski, slovenski in ukrajinski jezik.

MARKO PREVOD KARLO HMELJAK / MONIKA VREČAR POGAČAR

MARKOV TRG

Nešto se dešava, no ne znam što. neki se grudni koš širi i napinje, sužavaju se stjenke žila, ti žljebovi, žlijezde luče golemu žuč nad Zagrebom. takvo je nebo tih dana: košmar bez trunke svetosti. blok na kojem je štošta nacrtano i nije nacrtano, šum milijuna nogu koje se pokreću. košmar, ponavljaju glasovi, košmar ponavljaš ti. oštre linije kojima kiša silazi u svoje utore; nokti, sigurno nokti. oko zapešća vezano lišće, jer je jesen i takvo što bezbolno prolazi. vode kipe u loncima. psi crno procvjetaju. tko mi prilazi prilazi tupom zlu: košmar, ponavljam, košmar, ponavljaju oni. cijelo se nebo sabilo u ključnu kost, i nitko od puste buke nikoga ne čuje. a sve je novo, i sve je mučno i sve u Zagrebu. oči, tanjuri, stvari preko kojih se gledamo. sve sveto, sve oštro sve psi, sve naši gusti glasovi. govor grada koji bi grizao, borovi, jato, nešto u zraku, pod zemljom, u zidovima; nešto nad nama i negdje drugdje. nešto se dešava, ne znam što.

KROZ PROZOR KUHINJE

Pjesma je gusta stvar. zavjesa s uzorkom navučena jednim potezom razmaknuta, crna veljača ruka koja me zove prozoru, crno proljeće okno; pod njim je procvao ležao čovjek

a mi smo korijenje pustili obrnuto: isprevrtali smo nebo nalik na krtice. snijega još nije bilo,

MARKOV TRG

Nekaj se događa, a ne vem, kaj. neki prsni koš se širi in napenja, ožijo se žilne stene, tej žlebovi, žleze lučajo ogroman žolč nad Zagrebom. takšno je nebo te dni: mora brez trohice svetosti. blok, na katerem je karkoli narisano in ni narisano, šum milijonov nog, ki se premikajo. mora ponavljajo glasovi, mora ponavljaš ti. ostre linije, s katerimi se dež spušča v svoje utore; nohti, zagotovo nohti. okrog zapestja vezano listje, ker je jesen in takšno kar brez bolečine mineva. vode kipijo v loncih. psi črno cvetijo. kdor se mi približa, se približa topemu zlu: mora, ponavljam, mora, ponavljajo oni. celo nebo se je zbito v ključnico, in od pustega hrupa nihče nikogar ne sliši. a vse je novo, in vse je mučno in vse v Zagrebu. oči, krožniki, stvari, preko katerih se gledamo. vse sveto, vse ostro vse psi, vse naši gosti glasovi. govor mesta, ki bi grizlo, bori, jata, nekaj v zraku, pod zemljo, v zidovih; nekaj nad nami in nekje drugje. nekaj se dogaja, ne vem kaj.

SKOZI KUHINJSKO OKNO

Pesem je gosta stvar. zavesa z vzorcem navlečena z eno potezo razmaknjena, črni februar roka, ki me kliče k oknu, črna pomlad okno; pod njim je cvetoč ležal človek

mi pa smo pustili korenine obrnjene: prevrtali smo nebo tako kot krtine. snega še ni bilo,

ping-pong loptice letjele su preko granice prostora, gdje se zrak rijedi i riječi postaju teške, zajedno s disanjem. ništa se posebno nije desilo. djeca u dvorištu puhala su u zviždaljke. žene su trijebile grašak, jedna od njih više žena no druge, najviše žena, okolo vjetar, pod njenim nogama miševi. s druge strane je mirovalo more, ali o tome šutim

gusta stvar, gusta — kao kost, kao kad zime samelju zube. zrak je leden kroz mene prolazio, zagrijavao se u grlu i žilama i kao dah maglio staklo. okno je primilo kapljice koje sam nudio. uzelo je sve moje pismo. što sam prstima kao pljuvačkom u snijeg usjekao u prizor pamtim, o tom ne govorim

pred mojim očima ovdje nepoznati u cvatu, za mojim leđima žena vjetar latice lijepi o lice

ČOVJEK VEČERA U PAPUČAMA SVOG OCA

Što su bile granice sada si ti. bio je svibanj dubok i ravan cesta raskopana zbog radova, snijeg suh i odjednom. da kažem otvoreno: nikome nisam dugovao ništa. stajao sam u dovratku, voda smrzla od straha močila mi je leđa. a kad sam sklopio oči vidio sam kokice jure ka svojoj soli i znao ponekad noću pocrne, kao brabonjci. ušao sam da se suočim s mučnom slikom: ne ljubav, glupost, glupost je srce svijeta- i sad u tim papučama unutra jedem i plačem, samo jedem i plačem u kući.

KOMPLET ZA ZAŠTITU GRAĐANA

Mačak povrće, povrće sunce koje ne pozdravlja nikog, pozdrav povrće kada je upućen na mom jeziku, povrće

svoja slika i sve druge slike koje me se sad ne tiču, povrće mučka sposobnost govora, sposobnost da se govori

a opet ne kaže ništa, da se od boga učini njuška od njuške

ping-pong žigice so letele čez meje prostora, kjer se zrak redi in besede postajajo težke, skupaj z dihanjem. nič posebnega se ni zgodilo. otroci so na dvorišču pihali v piščalke. ženske so luščile grah, ena od njih bolj ženska od druge, najbolj ženska, okoli veter, pod njenimi nogami miši. na drugi strani je mirovalo morje, ampak o tem molčim

gosta stvar, gosta — kot kost, kot ko zime zmeljejo zobe. zrak je leden šel skozme, se segreval v grlu in žilah in kot dih zamegljeval steklo. okno je sprejelo kapljice, ki sem jih nudil. vzelo je vse moje pismo. kar sem s prsti kot s pljuvanjem v sneg zasekal v prizor se spominjam, o tem ne govorim

pred mojimi očmi tu neznan v cvetu, za mojim hrbtom ženska veter lepi cvetne lističe na lica

ČLOVEK VEČERJA V OČETOVIH COPATIH

Kar so bile meje, si sedaj ti. bil je maj, globok in raven od del razkopana cesta, sneg suh in nenaden. naj povem odkrito: nikomur nisem bil nič dolžan. stal sem na pragu, voda zmrznjena od strahu mi je močila hrbet. a ko sem zaprl oči, sem videl, kokice hitijo k svoji soli in vedel včasih noč počrnijo, kot bobki. vstopil sem, da se soočim z mučno sliko: ne ljubezen, neumnost, neumnost je srce sveta - in zdaj v teh copatih notri jem in jočem, samo jem in jočem v hiši.

KOMPLET ZA ZAŠČITO DRŽAVLJANOV

Maček povrtnina, povrtnina sonce, ki nikogar ne pozdravlja, pozdrav povrtnina, ko je izgovorjen na mojem jeziku, povrtnina

svoja slika in vse druge slike, ki se me zdaj ne tičejo, povrt-nina pretresena sposobnost govora, sposobnost, da se govori

učini bog, da se izreče bilo što, na primjer ustavno-pravni

poredak, ljubav, zvijezda zgrušana rana noći-
povrće čvornati Isus na vočki, zastava mjesnog odbora,

povrće juha od njegovih kostiju, magla baroka, pisanje,
pisanje, meki kalendar, sposobnost da se uvijek iznova

malo umre, meso bačeno psima, šasija koja zijeva, povrće,
mogu li disati u tvom smjeru, povrće, hoće li to obrnuti

bore vremena, povrće hoću li pasti, i što ti od toga imaš
osim još jedne nijeme žlice zemlje, crne žlice koja te
pokreće;

povrće rascvala grana u koju bademi gledaju, jato potpuno
golih
ptica pod nama, jato prepunih jastuka nad našim glavama,

povrće tajna policija, užegli zglobovi, zubi životinje koji
škljocaju
prema mom crnom psu, povrće proljeće koje ne čujem, sve
što se

sprema ali ne dolazi, povrće moja majka, njezino Marko
mokra i
meko, crna usta mog crnog psa, zgužvano lice žarulje, žlice,
jedan čitavi

tamni Pogačar; povrće činija, bačva, kušnja, pile koje mi
guguće, povratak:
povrće sve što raste u vrtu.

a vseeno nič ne reče, da se iz boga naredi smrček in iz smrčka
naredi bog, da se izreče karkoli, na primer ustavno-pravni

red, ljubezen, zvezda strnjena rana noči —
povrtnina vozlasti Jezus na sadnem drevesu, zastava mesnega
odbora,

povrtnina juha iz njegovih kosti, megla baroka, pisanje,
pisanje, mehki koledar, sposobnost, da se vsakič znova

malo umre, meso vrženo psom, okvir, ki zeva, povrtnina,
lahko diham v tvoji smeri, povrtnina, bo to obrnilo

gube časa, povrtnina ali bom padel, in kaj imaš ti od tega
razen še ene neme žlice zemlje, črne žlice, ki te žene;

povrtnina cvetoča veja, v katero gledajo mandlji, jata
popolnoma golih
ptic pod nami, jata prepolnih blazin nad našimi glavami,

povrtnina tajna policija, žarki sklepi, živalski zobje, ki šavsajo
proti mojemu črnemu psu, povrtnina pomlad, ki je ne slišim,
vse, kar se

pripravlja, a ne pride, povrtnina moja mati, njeno Marko
mokra in
mehko, črna usta mojega črnega psa, zguban obraz žarnice,
žlice, en popolnoma

temen Pogačar; povrtnina skleda, sod, preizkus, piščanec, ki
mi blebeta, povratek;
povrtnina vse, kar raste v vrtu

DANIJELEL PREVOD MONIKA VREČAR

JEDRIŠKO

STINKOR

Dosta toga više nema smisla, pomislio je Janko gledajući figurice na E-bayu. Tražio je jednu o kojoj su se pričale priče, tamo kad su se ko djeca igrali u pijesku i vadili razne mačeve imitirajući onaj jedan:

- Sive lubanje silom! — svatko je htio bit He-man, nitko Čovjek-oružje ili Stratos, a svi su pričali o figuricama.
- Ja imam mačka, rekao je Marko. He-manu je pukla naramenica, al Mačak je faca.
- Tigar. — odgovorio mu je Denis.
- Nije tigar nego mačak. — ljutito podvikne Marko.

Oko toga su se vrlo često znale potegnut i šake, jer tigar i mačak nisu isto i to je znao svako tko je u pola deset ujutro nestrpljivo čekao ono poznato: »Ja sam Adam, princ Eternije...« U to doba smo se tukli radi Tajči i He-mana ne shvaćajući moguću drugačiju povezanost njih dvoje, jer su nam tad curice bile samo nepotrebnom smetnjom. Osim kad ih je trebalo zafrkavat il žicat novi »Miki Maus« da se vidi što su Disneyevi likovi novoga smislili. U to se doba negdje pojavio i mit o Stinkoru. Stinkor, lik iz plejade Skeletorovih pobočnika za čiju se figuricu pričalo da stvarno smrdi i da to, brate, ima smrad kakav još nisi doživio jer nisi smrdio ako ti nije zasmrdio — on. Naravno, Jankovi starci kao učiteljica i stolar nisu baš imali novaca za Stinkora pa je sa zavišću slušao priče bogatijih klinaca, sve odreda guzonjinih sinova kako Stinkor prelijepo smrdi.

- E znaš šta — znao je reć Dinko koji je bio za glavu viši od svih i koju godinu stariji — kako to smrdi, ja kad tenisice dva dana ne izujem ne smrdi toliko. Dinko je inače bio u njihovom razredu ali je pao dvije godine, pa se postavljao kao najveći frajer. Janko je mislio da je Dinko običan blesan i idiot ali Dinko je imao Stinkora pa mu se nije usudio suprostavit.

Tako se valjda rađa jedan od onih trenutaka što ti ostaju za čitav život. Jedna od onih čežnji za koje je bolje da ostanu

STINKER

Dosti tega nima već smisla, je pomislio Janko, medtem ko je gledal figurice na e-bayu. On je iskal tisto, o kateri so nekoč krožile zgodbe, tam, kjer so se kot otroci igrali v peskovniku in izvlačili različne meče, pri tem pa oponašali enega in edinega:

- Moč sive lobanje! — vsak je hotel biti He-man, nihče Človek-orožje ali Stratos, in vsi so govorili o figuricah.
- Jaz imam mačka, je rekel Marko. He-manu je počila naramnica, ampak maček je tudi faca.
- Tiger. — ga je popravil Denis.
- Ni tiger, ampak maček. — je raztogoteno zavpil Marko.

Okrog tega so se pogosto sprožile celo pesti, ker tiger in maček nista ista stvar, in to je vedel vsak, ki je ob pol desetih zjutraj nestrpno čakal tisto znano: »Ime mi je Adam, princ iz Eternije ...« Pri teh letih smo se pretepali zaradi Tajči in He-mana, ne da bi razumeli drugačno mogočo povezavo med njima, saj so nam bile punce samo nepotrebna nadloga. Razen kadar jih je bilo treba zafrkavati ali žicati za novi »Miki Maus«, da bi videli, kaj so si Disneyjevi novega izmislili. V tem času se je od nekod pojavil tudi mit o Stinkerju. O Stinkerju, liku iz plejade Skeletonovih pribočnikov, o figurici, za katero se je govorilo, da zares smrdi in da ta, stari, drži tak smrad, kakršnega še nisi doživel, ker ti še ni smrdelo, če ti ni zasmrdel — on. Seveda, Jankova starca kot učiteljica in mizar nista imela denarja za Stinkerja, pa je z zavistjo poslušal zgodbice bogatejših mulcev, vseh po vrsti sinov navadnih riti, kako Stinker prelepo smrdi.

- Ej, veš kaj — je kdaj rekel Dinko, ki je bil za glavo večji od vseh ostalih in kako leto starejši —, veš, kako to smrdi, še če si dva dni ne sezujem superg, ne smrdi tako. Dinko je bil sicer v njihovem razredu, ampak je dvakrat padel, postavljal se je pa kot največji frajer. Janko je mislil, da je Dinko navaden blesavec in idiot, ampak Dinko je imel Stinkerja, pa si mu ni upal oporekati.

Marko Pogačar (1984, Split). Objavio je četiri knjige pjesama, tri knjige eseja te knjigu kratkih priča. Urednik je u književnom časopisu Quorum i dvotjedniku za kulturna i društvena zbivanja Zarez. Bio je stipendist fondacija Civitella Ranieri, Passa Porta, Milo Dor, Brandenburger Tor, Internationales Haus der Autoren Graz, Récollets-Paris, itd. Nagrađivan je za poeziju, prozu i esejistiku, a tekstovi su mu prevedeni na dvadeset pet jezika.

Marko Pogačar (1984, Split). Je objavil štiri pesniške zbirke, tri knjige esejev in zbirko kratkih zgodb. Je urednik literarne revije Quorum in štirinajstnevnika za kulturna in društvena vprašanja Zarez. Bil je štipendist fundacij Civitella Ranieri, Passa Porta, Milo Dor, Brandenburger Tor, Internationales Haus der Autoren Graz, Récollets-Paris, itn. Večkrat je bil nagrajen za poezijo, prozo in esejistiko. Njegovo delo je prevedeno v petindvajset jezikov.

neispunjene jer ti u slučaju opsesivne potrage za njihovim ostvarenjem mogu uzrokovati prikolicu problema. Janko, naravno, slušajući Dinka, Marka, Denisa i Alojza pored starog betonskog košarkaškog igrališta nikad nije zaboravio osjećaj gorčine. Stajati tako pored njih, slušat priče o tom fantastičnom smradu a ne biti sastavni dio njih razvilo je takvu potrebu da i on ima svog Stinkora, da i on pošteno zasmrdi njima pred nosom i kaže:

- Jesam, onjušio sam taj smrad, i stvarno smrdi nenadsmrdivo! I jače, jače od vaših smrdi jer je nov, a nisam ga puno ni otvorio da mu ne iziđe smrad. Stinkor će moj smrditi i kad vaši više ne budu, guzonje jedne.

Janko nikad nije dobio svog Stinkora, makar je molio i mater i oca da mu ga nabave, pokušao im je objasniti potrebu tog veličanstvenog, nedoživljenog smrada ali su ga zgroženo gledali kao da mu treba zabraniti odlaske na igralište i Dinka, Marka, Denisa i Alojza. Nisu ga shvaćali.

Danas, on i Petra žive u staroj zgradi čiji lift djeluje kao okno umobolnice, otvara vrata teška poput bezdana i poziva te da u njega udeš na vlastiti rizik. Žive u premalom stanu koji preskupo plaćaju, a koji ima premalo svjetla i uzrokuje depresiju. Rade honorarne poslove jer su im stalni postali luksuz, a i ti honorarni (na tuđe studentske ugovore) se ne plaćaju redovno. Krpaju kraj s krajem žicajuć starce, opomene za struju, telefon i televiziju postale su svakodnevnica, propada im pod u kuhinji a uz sve to Petra već mjesec i pol nije dobila menzis. Dijete, dijete mu nameće odgovornost, nameće strah. Janko se bojao, bojao se što će pružit tom djetetu on biti otac, a nije sposoban ni sebe u red dovesti. U sobi gdje se nalazio bilo je razbacanih knjiga, na podu nepojedena pizza od tunjevine, prekjučerašnje lasagne, stare smrdljive čarape, raspremljen krevet (zašto ga spremat kad će tako i tako leć ponovno u njega) a on je samo scrollao po aukcijama dok ga konačno nije ugledao. Evo ga! Tu je! Nov novcat, neotvoren, bez ogrebotine. Stinkor... Samo 400 dolara. Niže, mora niže... negdje ima i nižih cijena... eto ga ... ima ... tu su. 300 dolara, 200, 100... sto dolara! Neotvoren. S ušima na rubovima pakiranja i ogrebotinom preko polimera ali nema veze. Smrad je tu. Smrdit će ko što je trebao prije dvadeset godina, o smrada mu njegova. »Dodaj u košaricu«! »NARUČI NEOPOZIVO«. »PLATI PAYPALOM!«

120 DOLARA! Al Stinkor, Stinkor je napokon njegov. Osjetio je propinjanje u zategnutim hlačama, kurac mu se ukrutio.

Tako se rojeva eden od tistih trenutkov, ki ti ostane za vse življenje. Eno tistih hrepenenj, za katera je bolje, da ostanejo neizpolnjena, ker ti v primeru obsesivnega iskanja izpolnitve lahko povzročijo cel vagon problemov. Janko, ki je tako poslušal Dinka, Marka, Denisa in Alojza ob starem betonskem košarkarskem igrišču, seveda ni nikoli pozabil občutka grenkobe. Samo stati zraven, poslušati zgodbe o tem fantastičnem smradu, ne da bi bil sestavni del le-teh, je razvilo hudo potrebo po tem, da ima tudi on svojega Stinkerja, da jim tudi on pošteno zasmrdi pred nosom in reče:
- Sem, ovohal sem ta smrad in res smrdi nenadsmrdljivo! Še huje, huje od vaših smrdi, ker je nov in ga niti nisem čisto odprl, da mu ne uide smrad. Moj Stinker bo smrdel, še ko vaši več ne bojo, seronje.

Janko nikoli ni dobil svojega Stinkerja, čeprav je prosil mamo in očeta, naj mu ga kupita, poskušal jima je razložiti potrebo po tem veličanstvenem, nedoživljenem smradu, pa sta ga samo zgroženo gledala, češ da mu je treba prepovedati odhode na igrišče in Dinka, Marka, Denisa in Alojza. Niso ga poštekal.

Zdaj on in Petra živita v stari stavbi, katere dvigalo deluje kot okno umobolnice, odpira vrata, težka kot brezno, in te kliče, da vanj vstopiš na lastno odgovornost. Živita v majhnem stanovanju, ki ga predrago plačata in v katerem je premalo svetlobe, kar povzroča depresijo. Delata honorarno, ker je redna služba postala luksuz, pa še ti honorarci (na tuje študentske napotnice) se ne izplačujejo redno. Flikata iz meseca v mesec, žicata starce, opomini za elektriiko, telefon in televizijo so postali stalnica, razpada jima pod v kuhinji, poleg vsega tega pa Petra že mesec in pol ni dobila menstruacije. Otrok, otrok mu nalaga odgovornost, vzbuja strah. Janko se je bal, bal, kaj bo imel ponuditi temu otroku, ko ga bo ta prosil za svojega Stinkerja, ko bo hotel občutiti neki svoj »smrad«. Ker rodil se bo v svet, kjer so igrišča privatizirana, v katerem ni He-mana, v katerem ne veš, če je prvi sosed Kitajec, narkoman ali politik. Bal se je, zelo se je bal. Najhujša stvar od vsega je bila ta, da bo on oče temu otroku, čeprav še sebe ni sposoben spraviti v red. V sobi, v kateri se je nahajal, so ležale razvlečene knjige, na tleh nepojedena tunina pica, predvčerajšnja lazanja, stare smrdljive nogavice, nepostlana postelja (zakaj bi jo postiljal, ko pa bo tako ali tako ponovno legel vanjo), on pa je samo scrollal po avkcijah, dokler ga ni končno zagledal! Evo ga! Tukaj je! Nov novcat, zapakiran, brez praske. Stinker ... Samo, 400 dolarjev. Nižje, nižje mora ... spodaj so nižje cene ... eto ga ... ima ... Tukaj so. 300 dolarjev, 200, 100 ... sto dolarjev! Zapakiran. Z ušesi na robovih paketa in praskami prek plastike, ampak nima veze. Smrad je tukaj. Smrdel bo prav kakor pred dvajsetimi leti, o smrdljivec ti. »Dodaj v košarico!« »NAROČI NEPREKLICNO.« »NAČIN PLAČILA PAYPAL!«

Napalio se. Zamišljao je taj nenadgebiv smrad kako dodiruje njegove nosnice, kako mu omogućava ulazak u taj zasmrđen svijet u koji mu Dinko, Marko, Denis i Alojz nisu pristupa dali. Dirao se. Drkao je kroz nategnute traperice. Stinkor... Doći će poštom i zasmrditi mu život. Kako spada. Napokon, konačno. U tom trenutku Janku nije palo na pamet da Petra ne bi bila sretna sa 120 dolara potrošenih na Stinkora. U tom trenutku zaboravio je i jučerašnji razgovor o abortusu. Tad je postao ponovno onaj dječak pored igrališta kojem nisu dali da osjeti taj nebeski smrad. Prije ili kasnije, mislio je. Prije ili kasnije... Nekako je taman u trenutku kad je osjetio vlažnost na plavom traperu u pozadini svijesti čuo zatvaranje vrata. Pogledao je svoju ljubav na vratima sobe, zacrvenio se kao da ga je uhvatila u samom činu preljuba (kad bi samo znala s kim) i nabacio svoj najbolji osmijeh. Prišla je i poljubila ga u obraz.

- Znaš ljubavi, stvarno bi mogao pospremiti sobu. — nije joj ništa odgovorio, samo ju je primio za guzove i privukao na traperice zatamljujući potrebu za razgovorom. S ekrana se na njih dvoje, zlobno ko i uvijek cerekao Stinkor.

*

Od tog je trenutka prošla su dva tjedna i Janko je već nekoliko dana nestrpljivo iščekivao poštara. Svaki korak na stepenicama hvatao je svojim neradničkim sluhom, svako otvaranje tih prokletih zastarjelih vrata na dizalu i on je već bio na izlazu ali njega — nije bilo.

Došao je tako i petak. Znao je da mora s Petrom kod ginekologa jer joj je jedno pišanje bilo pozitivno a drugo negativno. Morao je otići. Danas će dobiti i konačni odgovor jesu li napravili najveću moguću grešku. Grešku koje se užasavao, stvoriti dijete na ovaj ogavan svijet. Dijete kojem neće moći ispuniti ni najbanalnije želje, radi kojeg će morat kupiti i novi auto (po mogućnosti iz Dalmacije, tamo nema soli pa imaju očuvanije podvozje) i za koje će po sili zakona — htio ne htio — biti odgovoran. Kad su se ukrcali u Yuga i krenuli prema Petrovoj, obuzela ga je panika. Ali, ona se nije sastojala samo od toga hoće li postati otac ili ne. Što ako Stinkor dođe a njega ne bude? Što ako mu nestane ispred nosa? Petra je primijetila njegovu nervozu, ali ju je pogrešno protumačila.

- Pa i nećeš biti tako loš otac. — nasmijala se ali se vidjelo da je i njen smijeh umjetan. Nije još bila spremna postati majkom. - Neću, sigurno. — odgovorio je Janko blago nastojeći zadržati smirenost. Istovremeno je dodao gas da se što prije suoči s istinom koju nije bio siguran da želi znati.

120 DOLARJEV! Ampak Stinker, Stinker je končno njegov. Začutil je napenjanje v zategnjenih hlačah, kurac mu je otrdel. Vzburilo ga je. Zamišljao si je ta nenadjebljivi smrad, kako draži njegove nosnice, kako mu omogoča vstop v ta zasmrajeni svet, v katerega mu Dinko, Marko, Denis in Alojz niso dovolili vstopiti. Šlatal se je. Drkal je skozi zategnjene kavbojke. Stinker ... Prišel bo po pošti in mu zasmradil življenje. Kakor je tudi prav. Nazadnje, končno.

V tem trenutku Janku ni padlo na pamet, da Petra ne bi bila preveč vesela 120 dolarjev, zapravljenih za Stinkerja. V tem trenutku je pozabil celo včerašnji pogovor o splavu. Ponovno je postal tisti deček na igrišču, ki mu niso pustili, da bi ovohal ta nebeški smrad. Prej ali slej, si je mislil. Prej ali slej ... Ravno v trenutku, ko je začutil vlažnost na plavem jeansu, je nekje v ozadju zavesti slišal zapiranje vrat. Pogledal je svojo ljubezen na vratih sobe, zardel, kakor da ga je zasačila pri samem aktu prešuštva (ko bi le vedela s kom), in ji navrgel svoj najboljši nasmeh. Prišla je in ga poljubila na lice.

- Veš lubi, res bi lahko pospravil sobo. — nič ji ni odgovoril, samo prijel jo je za ritnice, jo privlekel k sebi na kavbojke in s tem zatajil potrebo po pogovoru.

*

Od tega trenutka sta minila dva tedna in Janko je že nekaj dni nestrpno pričakoval poštarja. Vsak korak na stopnicah je lovil s svojim brezdelnim sluhom, vsako odpiranje teh prokletih zastarelih vrat na dvigalu in že je bil pri vhodu, ampak njega — ni bilo.

Tako je prišel petek. Vedel je, da mora s Petro h ginekologu, ker je bilo eno lulanje pozitivno in drugo negativno. Moral je iti. Danes bo dobil končni odgovor na to, če sta naredila največjo mogočo napako. Napako, katere ga je bilo groza, spočeti otroka na ta ogaben svet. Otroka, ki mu ne bo mogel izpolniti niti najbanalnejših želja, zaradi katerega bo moral kupiti še nov avto (po možnosti iz Dalmacije, tam ni soli, pa imajo bolj ohranjeno podvozje) in za katerega bo po sili zakona — hočeš nočeš — odgovoren. Ko sta se vkrcala v Yuga in krenila proti Petrovi, ga je zajela panika. Ta pa ni vsebovala samo vprašanja, ali bo postal oče ali ne. Kaj če pride Stinker, njega pa ne bo doma? Kaj če se mu izmuzne izpred nosa? Petra je začutila njegovo nervozo, a jo je napačno pretolmačila.

- Pa saj ne boš tako slab ati. — nasmehnila se je, a je bilo očitno, da je njen nasmešek umeten. Ni še bila pripravljena postati mamica. - Ne bom, sigurno ne. — je blago odgovoril Janko in poskušal

Čekaonica sa slikama fetusa i reklamama za antibaby pilule dočekala ga je vrištajući. Zavrtilo mu se u glavi, a morao je to prikriti. Radi nje. Ako je trudna ona će nositi to dijete, ako pobaci ona će ga pobaciti. Njeno je tijelo. Njena odgovornost. Radi nje mora biti jak. Stinkor!, pomislio je u glavi. Stinkor! U tom času ništa više do ugodne diverzije. U trenutku kad je Petrino prezime prozvala medicinska sestra ustao se skoro mehanički. Sve mu se pomiješalo u glavi, igralište, »Gospodari svemira«, Petra, seks, fakultet, pos’o i birtija. Stajao je zajedno s njom nijemo očekujući konačnu presudu dr. Radakovića.

- Hormon hCg negativan! — zatutnjalo mu je u glavi. Stisnuo je Petru čvršće i okrenuo je prema sebi da je poljubi. Osjećao je uzdah olakšanja kad se susreo s njenim optužujućim pogledom punim suza. Stajali su tako poput dvoje stranaca u klinču pred doktorom Radakovićem koji je očito navikao na takve scene. Držao ju je blizu, intimno blizu, ukočenu, tupu. Podsjetila ga je na tren na Matoševu »Utjehu kose«, prepala ga. - Znači ... Ti stvarno ne želiš moje dijete? — zasuzile su joj oči. Suza joj je sporo, presporo brate, kapala niz obraz a Janko je stajao pred njom smišljajući točan odgovor. - Pa ... ovaj ne znam ... nije da ne želim ... — otrgla se iz zagrljaja gledajući ga kao da je on odgovoran što glupi hormon nije pozitivan.

- Doviđenja! — povikala je, zalupila vratima i ostavila ga da s upitnikom iznad glave gleda doktora Radakovića u potrazi za objašnjenjem. Nije se kasnije sjećao što je točno promrmljao doktoru prije nego je za njom izletio van. No, u trenutku kad je stigao na parkiralište mogao je samo vidjeti kako Yugo odlazi.

- A u kurac! — procijedi kroz zube paleći »Partnera« da se smiri. Pješke iz Petrove do Vrbana nije bio nimalo lak zadatak. Mislio je gdje je zeznuo, koja je bila točna reakcija, koji točan odgovor ali se morao suočiti s time da ni u svojoj trideset i prvoj — ne poznaje žene. Otključao je stan sa strepnjom tako da ček i nije primijetio neotvoren paket na stolu.

- Petra? — pozove ju očekujući odgovor, napad, reakciju, bilo što. No, odgovora nije bilo. U džepu izlizanih traperica potražio je mobitel. 0988182 ... Peder je ugašen. Možda ga je i zvala? Zaslon mobitela zasvijetli i u gornjem se uglu pokaže pisamce, pisamce koje je otvorio tresući se jer nije znao što ga čeka iza njega. Njeno ime i kratki tekst:

»nema ovo smisla, ti se nikad neces uozbiljit, smirit. Sto da radim s tobom kad ne zelis djecu sa mnom. Sve je ovo samo gubitak vremena.«

- PA TI SI PRIČALA O ABORTUSU! — prodere se Janko zabivši nož u stol. Tek tad, u tom trenutku shvati da priča sam sa sobom. Okrene sad na mobitelu koji je proradio njen broj. 0988182 ... - Tu tuuuuuuuuuuu, tu tuuuuuuuuuuuuuuu — izdajnički zvuk tona A odavao je zvonjavu bez odgovora. Janko je morao izaći na balkon da zapali, da se smiri.

ohranjati mirnost. Istočasno je dodal plin, da se čimprej sooči z resnico, za katero ni bil prepričan, če jo res želi izvedeti.

Čakalnica, polna slik fetusov in reklam za antybaby tabletke, ga je dočakala vreščeča. Zavrtelo se mu je v glavi, a je to poskušal prikriti. Zaradi nje. Če je noseča, bo ona nosila tega otroka, če se rodi, ga bo rodila ona. Njeno telo je. Njena odgovornost. Zaradi nje mora biti močen. Stinker! je pomislil v glavi. Stinker! V tem času nič več kot prijetno odvracanje pozornosti. V trenutku, ko je sestra poklicala Petrin priimek, je vstal skoraj mehanično. Vse se mu je pomešalo v glavi, igrišče, »Gospodarji vesolja«, Petra, seks, fakulteta, šiht in gostilna. Stal je tam skupaj z njo in nemo čakal končno presojo dr. Radakovića.

- Hormon hCg negativen! — mu je zabobnelo v glavi. Močnejše je stisnil Petro in jo obrnil k sebi, da jo poljubi. Preplavilo ga je olajšanje, ko se je srečal z njenim obtožujočim pogledom, polnim solz. Stala sta tako, kot popolna tujca, v kliniki pred doktorjem Radakovićem, ki je bil očitno navajen takih scen. Držal jo je blizu, intimno blizu, ukleščeno, topo. Za trenutek ga je spomnila na Matoševo »Utjeho kose«, zaprepadla ga je. - Se pravi ... Ti res nočeš mojega otroka? — zasolzile so se ji oči. Solza ji je počasi, prepočasi, brat moj, kapljala po licu navzdol, Janko pa je stal pred njo in se poskušal domisliti pravielnega odgovora.

- Ja ... ne vem ... ne, da nočem ... — iztrgala se je iz objema in ga gledala, kot da je on kriv za to, da je bedasti hormon negativen.

- Nasvidenje! — je zavpila, zaloputnila z vrati in ga pustila, da z vprašajem nad glavo gleda doktorja Radakovića v iskanju obrazložitve. Pozneje se ni več spomnil, kaj točno je zabrbľjal doktorju, preden je letel za njo. V trenutku, ko je pritekel na parkirišče, je videl le še odhajajoč Yugo.

- A u kurac! — izcedi skozi zobe in prižge »partnerja«, da bi se pomiril. Peš iz Petrove do Vrbana ni bil ravno majhen zalogaj. Razmišľjal je o tem, kje je zajebal, kakšen je bil njegov odziv, kaj točen odgovor, a se je moral pač sprijazniti s tem, da niti pri svojih enaintridesetih — ne pozna žensk. Tesno mu je bilo pri srcu, ko je odklepal stanovanje, tako da sprva ni niti opazil neodprtega paketa, ki je ležal na mizi.

- Petra? — pokliče v pričakovanju odgovora, napada, odziva, česarkoli. A odgovora ni bilo. V žepu zlizanih kavbojk je poiskal mobitel. 0988182 ... Peder je ugasnjen. Mogoče ga je klicala? Zaslon mobitela se osvetli in v zgornjem kotu se pokaže pisemce, pisemce, ki ga je odprl tresoč, ker ni vedel, kaj ga čaka v njem. Njeno ime in kratek tekst: »Tole nima smisla, ti se nikdar ne misliš zresniti, ustaliti. Kaj naj počnem s tabo, če niti otroka nočeš imeti z mano. Vse to je samo izguba časa.«

- Koji se vrag dogodio? Više mi niš nije jasno? Glupača, pa zar nije mogla reć da hoće jebeno dijete, kako da ja znam o čemu ona razmišľja!? — povukao je dim vrpoljeći se poput Baltazara. 0988182 ... — opet glupi ton A. Javi se, pa ne zovem te sto puta zato što mi je svejedno! — pomisli... Zatvori vrata balkona i vrati se u kuhinju. Nešto mu dotakne nosnice, sasvim slabo i nikakvo, gotovo izdajnički. Kao dodir neke strane mirodije koju nije sasvim definirao. Osvrne se oko sebe i tad spazi nož. Nož koji je izdajnički zabio u paket. Mali paket što ga nije ni primijetio. Miris ili smrad, kakogod već se razišao. Balkon je odnio i njegove posljednje ostatke. Nož je probio paket, nož je ubio Stinkora. U glavi je čuo kako mu se smiju Marko, Dinko, Denis i Alojz, a Janko se samo sruši na stolicu ko pokošen i zaplaka. Zaplaka tako iskreno, kao što valjda nikad nije plakao, samo su se balkonska vrata podlo njihala oponašajuć Stinkora iz njegova sjećanja.

- PA TI SI LAPALA O SPLAVU! — se zadere Janko in zabije nož v mizo. Šele tedaj se zave, da govori sam s sabo. Spet se posveti mobitelu, ki vzpostavlja povezavo z njeno številko. 0988182 ... - Tu tuuuuuuuuuuu, tu tuuuuuuuuuuuuuuu — izdajalski zvok tona, ki zvoni brez odgovora. Janko je moral na balkon, da enega prižge, da se pomiri.

- Kaj za vraga se je zgodilo? Nič mi ni jasno. Trapa, se ni mogla zjasniti, da hoće jebenega otroka, kako naj vem, o čem ona razmišľja!? — Povlekel je dim, ki se je vrtinčil kot v Baltazarju. 0988182 ... — Spet ta prekleti ton a. Javi se, ne kličem te stokrat, ker bi mi bilo vseeno! — pomisli ... Zapre balkonska vrata in se vrne v kuhinjo. Nekaj mu podraži nosnice, povsem šibko in za nikamor, docela zahrbtno. Kot dotik nekih tujih zelišč, ki jih ne more povsem definirati. Ozre se okoli sebe in opazi nož. Nož, ki ga je izdajalsko zasadil v paket. Majhen paket, ki ga prej ni opazil. Vonj ali smrad, karkoli že, se je že razdišal. Balkon je odnesel še njegove zadnje ostanke. Nož je prebil paket, nož je ubil Stinkerja. V glavi je sľišal, kako se mu režijo Marko, Dinko, Denis in Alojz, Janko pa se zgolj kot pokošen zruši na stol in zajoka. Zajoka tako iskreno, kakor še nikoli prej, in le balkonska vrata so, oponašajoča Stinkerja iz njegovega spomina, podlo nihala.

Danijel Jedriško (1984, Rijeka). Objavio je knjigu pjesama »Potraga za ...?«, u pripremi je druga zbirka pjesama.

Danijel Jedriško (1984, Reka). Objavil je pesniško zbirko »Potraga za ...?«, v pripravi pa je njegova druga knjiga.

NAŠA STVAR

Naše majke rade u Italiji. Tamo peru i hrane stare, nemoćne ljude. Kad se vrate kućama, kuhaju i smrzavaju ručkove. Odlaze na frizuru, lakiraju nokte. Prave se da ništa ne čuju, a čuju sve. Naše majke i kod kuće na televizoru gledaju Rai Uno, Rai Due i Rai Tre. Tamo gdje im je posao, naše majke zovu — maledetti Slavi.

Naše majke peru guzice starim Talijankama, ponekad i njihovim muževima. Ako ima kućnih ljubimaca, čiste i za njima. Nekad su Talijanke i Talijani jeli kućne ljubimce i golubove. U našoj zemlji nisi gladan sve dok ne jedeš kućne ljubimce i golubove. Dok skupljaš plastične boce, sit si.

Naše majke ne skupljaju plastične boce. Pedeset lipa po boci. One odlaze tamo gdje su im blagoslovljene ruke — proklete. Kod kuće kuhaju gulaš i maneštro. To se može smrznuti. Meso, kukuruz, tikvice, mrkva, kupus, pašta. Uz gulaš pristaje vino kojeg najčešće nema u kući.

- Vinograd traži slugu, a vino gospodarja. — kaže majka pa pripali usku bijelu cigaretu. Majka se razumije u vina, regije sa cvijećem, regije bez cvijeća, čokoladne kekse. Cigarete od mentola ne voli.

— Sine, zašto ne bi otišao brati mele u Italiju?

Sin šuti, jabuke padaju po njemu, kotrljaju se pod stolom, po stepenicama, izlaze na nos, šuti jer želi biti DJ.

— Ne možeš sjediti u kući bez veze.

I njemu su vikali da je maledetto Slavo, onda kad je parkirao automobil ispred robne kuće na mjestu za invalide. Vaša zemlja je puna invalida, ne mogu sami ni guzice prati! — odgovorio im je na prokletom slavenskom jeziku.

Majka neće moći dugo raditi u Italiji jer ima artritis. Ponekad, njezin sin uključi ambijentalnu muziku kako bi se opustila. Ponekad, majka lupa rukom o zid kao da je ta ruka krpena. To čini trzajem iz ramena — Nostra signora di Fatima, kako boli! I boli što muža više nema. Muž je nekad plovio. Od posljednjih plaća je kupio drvenu barku koju drže na vezu u Mrtvom kanalu. Lovio je ribe koje su nekad jeli i galebovi. Danas galebovi jedu grad. Zalaze sve dublje i dublje. Ljudi govore da su već krenuli prema glavnom gradu, u unutrašnjost. Sin bi prodao barku i

NAŠA STVAR

Naše mame delajo v Italiji. Tam umivajo in hranijo stare, nemoćne ljudi. Ko se vrnejo domov, kuhajo in zamrzujejo kosila. Hodijo k frizerju, lakirajo nohte. Delajo se, da ničesar ne slišijo, a slišijo vse. Naše mame še doma po televiziji gledajo Rai Uno, Rai Due in Rai Tre. Tam, kjer naše mame delajo, jih kličejo — maledetti Slavi.

Naše mame umivajo riti starim Italijankam, ponekod pa še njihovim možem. Če imajo hišne ljubljence, čistijo tudi za njimi. Nekdaj so Italijanke in Italijani jedli hišne ljubljence in golobe. V naših krajih nisi lačen, vse dokler ne ješ hišnih ljubljencov in golobov. Dokler zbiraš plastenke, si sit.

Naše mame ne zbirajo plastenk. Petdeset lip po plastenki. One odhajajo tja, kjer so njihove blagoslovljene roke — proklete. Doma kuhajo golaž in mineštro. To se lahko zamrzne. Meso, koruza, bučke, korenje, zelje, pašta. Ob golažu se prileže vino, ki ga najpogosteje ni pri hiši.

- Vinograd zahteva slugo, a vino gospodarja. — reče mama in prižge dolgo ozko belo cigareto. Mama se spozna na vino, regije s cvetjem, regije brez cvetja, čokoladne piškote. Mentolovih cigaret ne mara.

- Sine, zakaj ne bi šel obirat mele v Italijo?

Sin molči, jabolka padajo po njem, kotalijo se pod mizo, po stopnicah, prihajajo iz nosu, molči, ker hoče biti DJ.

- Ne moreš samo brezveze sedeti v hiši.

Tudi nanj so kričali, da je maledetto Slavo, ko je pred veleblagovnico parkirao avto na mestu za invalide. Vaša dežela je polna invalidov, še riti si ne morejo sami umiti! — jim je odgovoril v prokletem slovanskem jeziku.

Mama ne bo mogla dolgo delati v Italiji, ker ima artritis. Včasih njen sin vključi ambientalno glasbo, da bi se sprostila. Včasih mama tolče z roko po zidu, kakor da je roka cunjasta. To dela s trzljajem iz ramena — Nostra signora di Fatima, kako boli! In boli, da nima več moža. Nekdaj je mož plul. Lovil je ribe, ki so jih takrat še jedli galebi. Danes galebi jedo mesto. Zažirajo se vse globje in globje. Ljudje govorijo, da so krenili že proti glavnemu mestu, v notranjost. Sin bi prodal barko in privez, mama ne pusti. Ona redno plačuje vse stroške, čeprav

vez, majka ne da. Ona uredno plaća sve troškove iako barkom nigdje ne putuje. Stane na pramac pa čisti ptičji izmet. Ljuljuška se, pazi da ne padne u Mrtvi kanal. Kao što je pao njezin muž. Bez obdukcije, srce je otkazalo, rekli su.

Zna ona, kad se sin bude oženio, odlazit će sa ženom na obližnji otok gdje je more čišće. Unuci će bacati komadiće kruha u more. Samo da bude posla.

U Italiji, naše majke po noći slušaju stare mamme kako prde, kako se češu žutim noktima kada stignu komarci. Kada viču — Aiuto, naše majke znaju da ustvari zovu svoju odbjegli djecu pa se pretvaraju da su one njihova djeca. Kažu im, evo me mamma, došla sam s posla. Onda mamma zaspi uz Tic Tac bombon. Pita se gdje joj je sin, jesu li i njega galebovi pojeli ili je spreman za poći u jabuke.

U Italiji naše majke, maledetti Slavi, uz šalicu fine kave snivaju more koje nikad ne umire, čisto i zaigrano, uz tanku bijelu cigaretu; more sito, more koje ne jauče.

Na nekom od Rai programa, svaki tjedan, izvlače sretne dobitnike Jackpota.

Naše majke utrnulih ruku uplaćuju i maštaju.

Dolaze i odlaze svakih petnaest dana.

barka nikamor ne potuje. Postavi se na premec in čisti ptičje iztrebke. Pozibava se, pazi, da ne pade v Mrtvi kanal. Kakor je padel njen mož. Brez obdukcije. Srce je odpovedalo, so rekli. Ona ve, ko se bo sin oženil, bo odšel z ženo na bližnji otok, kjer je morje čistejše. Vnuki bodo metali koščke kruha v morje. Samo, da bi bilo dela.

V Italiji naše mame ponoči poslušajo stare mamme, kako prdijo, kako se praskajo z rumenimi nohti, ko pridejo komarji. Ko vpijejo — Aiuto, naše mame vedo, da v resnici kličejo svoje pobegle otroke, in se pretvarjajo, da so one njihovi otroci. Rečejo jim, tukaj sem, mamma, prišla sem iz službe. Potem mamma zaspi s Tic Tac bombonom. Sprašuje se, kje je njen sin, ali so tudi njega pojedli galebi, ali je pripravljen iti obirat jabolka.

V Italiji naše mame, maledetti Slavi, ob skodelici fine kave sanjajo morje, ki nikoli ne umre, čisto in igrivo, ob tanki beli cigareti; morje, sito, morje, ki ne stoka.

Na enem izmed Rai programov vsak teden izžrebajo srečne dobitnike jackpota.

Naše mame z otrplimi rokami vplačujejo in sanjarijo.

Pridejo in grejo vsakih petnajst dni.

Tea Tulić (1978, Rijeka). Članica je neformalne književne skupine RiLit u sklopu koje aktivno promovira mladu riječku književnu scenu. Osvojila je nagradu »Prozak« za 2010. godinu koju dodjeljuju časopis Zarez i izdavačka kuća Algoritam za najbolji prozni rukopis autora/ice do 35 godina. U sklopu ove nagrade objavila je fragmentarni roman prvijenac *Kosa posvuda*.

Tea Tulić (1978, Reka). Je članica neformalne literarne skupine RiLit, v sklopu katere aktivno promovira mlado reško književnost. 2010 je prejela nagrado »Prozak«, za najboljši prozni rokopis avtorjev do 35. leta, ki jo podeljuje časopis Zarez in založba Algoritam. V sklopu te nagrade je objavila fragmentarni roman prvenec *Kosa posvuda*.

POEZIJA U HRVATSKOJ

DANIJEL JEDRIŠKO
PREVOD MONIKA VREČAR

POEZIJA U HRVATSKOJ

Kad sam prihvatio zadatak pisanja o pjesničkoj sceni u Hrvatskoj nisam ni slutio da će se pokazati težim od očekivanja. Kako pripadam ljudima koji na raznim okupljanjima i manifestacijama izgovaraju stihove nadao sam se da neće biti teško nagovoriti neke od sudionika tih događanja na sudjelovanje u ovom članku komentarom ili idejom što poboljšati kako bismo svi zajedno pjesničku scenu u Hrvatskoj učinili vidljivijom, prepoznatljivijom i – na koncu – popularnijom. Očekivanjima usprkos, prikupljajući materijal susreo sam nekoliko problema koji cijelu temu stavljaju u kontekst.

Mladi su pjesnici i pjesnička scena u Hrvatskoj rasuti na nekoliko fragmenata u različitim gradovima koja u pravilu vode razni entuzijasti a koordinirane, organizirane suradnje između njih zapravo i nema. O poeziji se jako malo govori i piše a mediji masovne kulture kao što su dnevne novine i javna televizija posvećuju joj malo ili nimalo prostora. Izdavači kao što je primjerice »Meandar« ili u zadnje vrijeme »V.B.Z.« poeziju izdaju, ali su ta izdanja rijetko medijski popraćena te poezija i ostaje ono što je u toku svog nastajanja i bila: osobni izraz trenutka zatočenog u vremenu namijenjen intimnom krugu čitatelja.

Čak i takva mala, fragmentirana i (na prvi pogled) samodostatna zajednica budi optimizam. Klubovi poezije, udruge za promicanje književnosti i književni susreti postaju sve češći; barem na prvi pogled sve je više izdanih zbirki ali svemu tome kao da nedostaje iskra koja bi dala priliku poeziji da stekne barem dio recepcije koju je nekoć imala. Mladim pjesnicima u Hrvatskoj nedostaju specijalizirana mjesta susreta gdje bi razmjenjivali vlastite radove i omogućili potencijalnom čitateljstvu da ih upozna. U tom smislu potreban je i angažman Ministarstva kulture kroz eventualno sufinanciranje internet portala koji bi objedinjavao sve dionike scene u Hrvatskoj. Takvim portalom omogućilo bi se sustavno objavljivanje i kritička analiza materijala pa bi i potencijalno čitateljstvo i potencijalni kritičari imali bolji i sveobuhvatniji uvid u situaciju. Također, kulturu čitanja i pisanja poezije treba razvijati od najranije dobi a u doba interneta i erozije stiha u popularnoj

POEZIJA NA HRVAŠKEM

Ko sem sprejel nalogo, da pišem o pesniški sceni na Hrvaškem, še nisem slutil, da se bo ta izkazala za težjo kot sem sprva pričakoval. Ker sem sam eden tistih, ki na raznih zbiranjih in manifestacijah izgovarjajo verze, sem upal, da ne bo težko nagovoriti nekaj prisotnih na teh dogajanjih, da sodelujejo v članku s svojimi komentarji ali idejami, kaj izboljšati, da bi pesniško sceno na Hrvaškem naredili bolj vidno, prepoznavno in – nenazadnje – popularnejšo. Proti pričakovanjem sem se pri zbiranju materiala srečal z nekaterimi problemi, ki pričujočo temo postavljajo v kontekst.

Mladi pesniki in pesnice, in z njimi pesniška scena na Hrvaškem, so razsuti na nekaj fragmentov v različnih mestih. Te fragmente po pravilu vodijo razni entuzijasti, medtem ko koordiniranega, organiziranega sodelovanja med njimi pravzaprav ni. O poeziji se zelo malo govori in piše, množični mediji, kot so dnevni časopis in javna televizija, pa ji posvečajo zelo malo ali niti toliko pozornosti. Založniki, na primer Meander, ali v zadnjem času V. B. Z., poezijo izdajajo, a so te izdaje redko medijsko spremljane, tako pa poezija ostane tisto, kar je bila v toku svojega nastanka: osebni izraz trenutka, ujetega v času, ki je namenjen intimnemu krogu bralcev.

Še tako majhna, fragmentirana in (na prvi pogled) samozadostna skupnost, budi optimizem. Klubi poezije, združenja za promocijo književnosti in literarna srečanja so vse pogostejša; na prvi pogled je videti, da je izdanih vse več zbirki, a kot da manjka neka iskra, ki bi poezijiprožala možnost, da si vsaj delno povrne domet, kakršnega je imela nekoč. Mladim pesnicam in pesnikom na Hrvaškem manjkajo specializirana mesta, kjer bi si lahko izmenjevali svoje delo in potencialni publiki omogočili, da jih spozna. V tem smislu je potreben tudi angažma Ministrstva za kulturo, in sicer pri eventuelnem sofinanciranju spletnega portala, ki bi združeval vse zainteresirane scene na Hrvaškem. S takim portalom bi se omogočilo sistematično objavljvanje in kritična analiza materiala, s čimer bi tudi potencialni bralci in kritiki imeli boljši in bolj celosten vpogled v situacijo. Prav tako je kulturo branja in pisanja poezije potrebno razvijati od najzgodnejših

glazbi to nije jednostavno. Prosječan čitatelj ne zna tko su pobjednici osnovnoškolskih i srednjoškolskih spisateljskih »Lidrana« dok bi se u nekim zemljama EU ili u SAD-u ta djeca, makar i umjetno, napravila medijskim zvijezdama. No, u zemlji u kojoj su i dobitnici »Gorana« (najvažnije nagrade za mlade pjesnike) medijski nebitni – što drugo očekivati?

Ovime smo dotakli problem koji je širi od poezije same i tiče se kulture općenito. Kvalitetno medijsko praćenje kulture postalo je luksuz za elitu, a publika koja prati poeziju a da pritom nije neposredni proizvođač sve je uža. Bez kvalitetne potražnje, nedostaje i dostupna ponuda. Kvalitete itekako ima no nedostaje sustav koji bi je učinio dostupnom. Ovako razloženi argumenti navode nas na zaključak kako je poezija u nas, kao i mnogo tog što ne podliježe profitu, postala žrtvom kapitalizma. No, taj zaključak nije sasvim točan i ako ga slijedimo prijeti nam opasnost upadanja u zamku ogorčenosti i apatije.

Apatiji, kakogod, nema mjesta kad je u pitanju poezija u Hrvata. Ti mali, namjerno ostavljeni za kraj, krugovi entuzijasta u stanju su mnogo toga iznijeti na svojim leđima. Situacija nije u potpunosti crna. U Zagrebu djeluje klub poezije »Kultura snova« i »Proezlotta«, u Splitu udruga »Dadanti«, te »Rječilište«, u Biogradu udruga »Providenca«, u Rijeci »Društvo književnika« ... Ideja i prostora za njih ima. Entuzijasta, kako je vidljivo, ne nedostaje. Ono što je svima potrebno je prostor za razmjenu ideja i njihovu realizaciju.

Poezija je, u svojoj biti, osobna stvar. Ne piše se zbog zarade niti zbog profita. Istodobno, to je njena najveća prednost i mana. Kako kaže nagrađena goranovka Irena Delonga, jedna od pokretača »Rječilišta« :

»Poezija nije predigra prozi.«

Dodao bih da je prije obrnuto, a ako je tako onda ono što je intimno ostaje namijenjeno krugu koji će to znati prepoznati bez da to pretvori u žutilo i perverziju.

Upravo zbog toga kad govorim o pjesničkoj sceni mladih u Hrvatskoj, rekao bih da ipak

»... nije sve tako crno.«

let, kar pa v dobi Interneta in erozije stihov v popularni glasbi ni enostavno. Povprečni bralec ne ve, kdo so zmagovalci osnovnošolskih in srednješolskih pisateljskih »Lidranov« , medtem ko bi v nekaterih Evropskih ali Ameriških državah te otroke, pa četudi umetno, povzdignili v medijske zvezde. Kaj drugega pričakovati od države, kjer so celo nagrajenci »Gorana« (najpomembnejše nagrade za mlade pesnike) medijsko popolnoma spregledani.

S tem smo se dotaknili problema, ki je obširnejši od same poezije in se tiče kulture nasploh. Kvalitetno medijsko spremljanje kulture je postalo luksuz za elito, publika, ki spremlja poezijo in ni del procesa njene proizvodnje, pa je vse ožja. Brez kvalitetnega povpraševanja izginja tudi dostopna ponudba. Kvaliteta kljub temu obstaja, manjka pa sistem, ki bi jo naredil dostopno. Ti argumenti nas pripeljejo do zaključka, da je poezija v nas, kot še mnogo tega, kar ne podleže profitu, postala žrtev kapitalizma. Vendar ta zaključek ni povsem točen in čese mu podredimo, nam preti nevarnost padca v zanko ogorčenosti in apatije.

Za apatijo ni prostora, ki je v vprašanju poezija v Hrvatih. Ti mali, namerno zapostavljeni krogi entuzijastov, so pripravljeni veliko tega prenesti na svoja ramena. Situacija ni povsem brezupna. V Zagrebu delujeta kluba poezije Kultura snova in Proezlotta, v Splitu združenje Dadanti ter Rječilište, v Biogradu združenje Providenca, v Reki Društvo književnika ... Idej in prostora zanje, je. Entuzijastov, kakor je videti, ne manjka. To kar vsi potrebujemo, je prostor za razmeno idej in za njihovo realizacijo.

Poezija je, v svoji biti, osebna stvar. Ne piše se zaradi zaslužka, niti zaradi profita. Kar je njena največja prednost in hkrati slabost. Kakor pravi nagrajena »goranovka« Irena Delonoga, ena od ustanoviteljic Rječilišča:

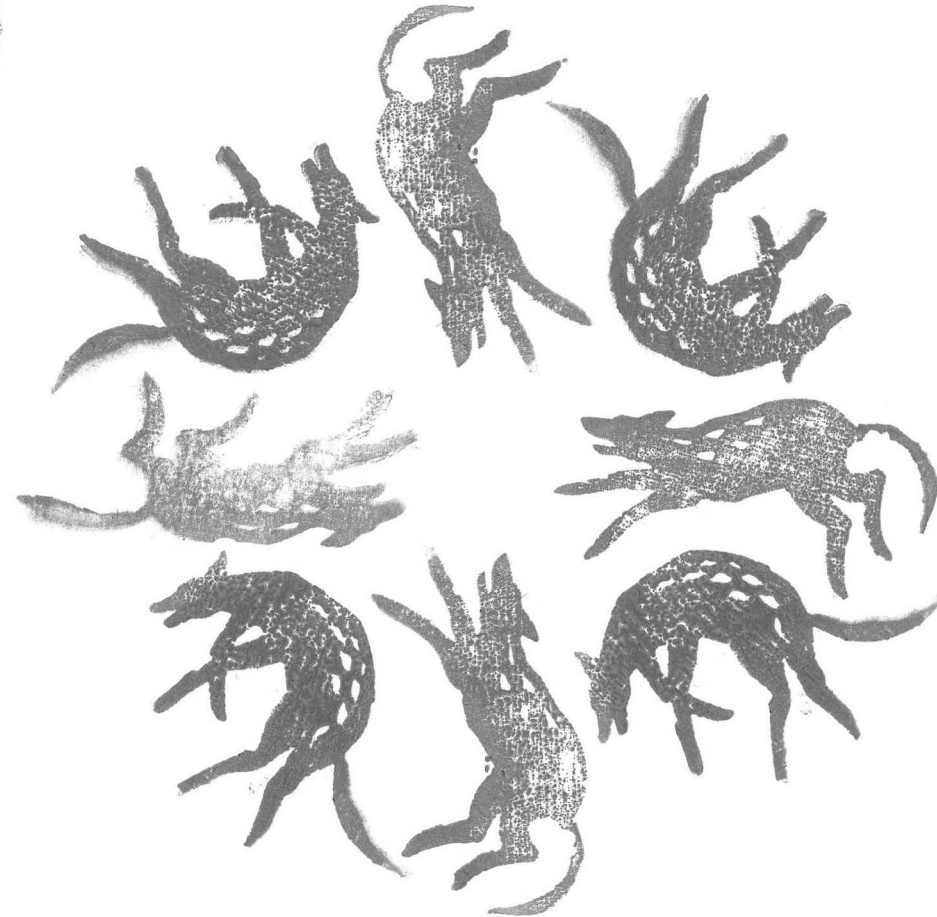
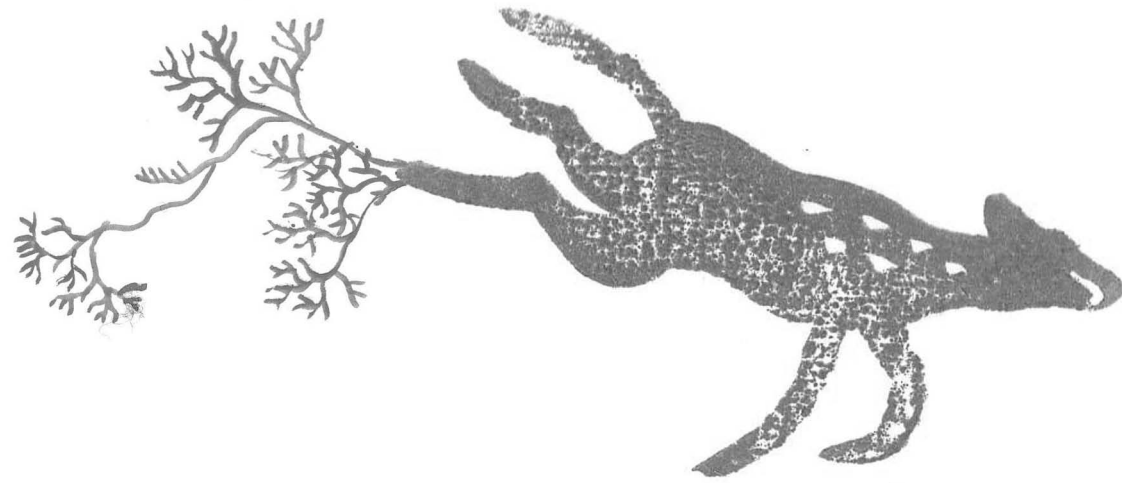
»Poezija ni predigra prozi.«

Dodal bi, da je prej obratno, in če je temu tako, tisto kar je intimno ostaja namenjeno krogu, ki bo znal to prepoznati brez težnje po pretvorbi v šund in perverzijo.

In ravno zato, ko govorim o pesniški sceni na Hrvaškem, bi rekel da le

»... ni vse tako črno.«

SRBIJA

VLADIMIR
STOJNIĆ

PREVOD
TIBOR HRS PANDUR

KUTIJA

grafički prikaz pogleda koji prate kretanje muve na vratima sudnice. kartografija sub jekatskih pozicija. otuda hermes koji bira novine u prolazu. povratak unazad prašnjavim hodnicima. u vreme određeno drugim znacima: engleskom travom i gipsanim patuljcima. pojmovi se događaju već na prostranoj verandi. gde duva vetar. gde uvek nešto

pod prozorom je plastična kesa u krošnji kestena. godišnja doba koja se kreću unazad pre nego što napuste prostor između raširenih prstiju. mogu li reći da se zgrade pojavljuju iz ružičaste pene u predvečerje. imam li pravo na prevod slike. na talasima koji se odbijaju o ivicu stranice i nestaju ka drugim poglavljima. neko je zaboravio pokrete kada je izašao iz sobe.

iza rupe na ključaonici prostiru se puškometi tame. olupine ucrvljale u postupku lekture. neko je obrisao zidove i upisao daljinu. umrljani prozor kupea. sjaj kontejnera na kiši. jezik se lepi na ono što se dogodilo u polju koje promiče. svetleća struktura tela dok trči kraj ceste i gestikulira rukama.

pucketanje kućne tehnike u praznom stanu. sa fotografija su uklonjene oči. mogu ubacivati uzvičnike u svoja čula. biti retorska figura usred besmislenih šumova. simbol koji se širi ka horizontu i posta- je pisani trag onoga što se nije desilo. duga svetla na urvini. točkovi aviona koji dodiruju pistu iskrsavaju u svesti sago- vornika.

ŠKATLA

grafični prikaz pogleda, ki sledi gibanju muhe na vratih sodnije. kartografija subjektnih položajev. odtod hermes, ki izbira časopise v prehodu. vrnitev nazaj po prašnih hodnikih. pravočasno določeno z drugimi znaki: z angleško travo in palčki iz gipsa. pojmi se dogajajo že na prostrani verandi. kjer piha veter. kjer vedno nekaj

pod oknom je plastična vrečka v krošnji kostanja. letni časi, ki se premikajo nazaj preden zapustijo prostor med razširjenimi prsti. Lahko rečem, da se zgradbe pojavljajo iz rožnate pene v predvečer. imam pravico na prevod slike. na valovih, ki se odbijajo od roba strani in izginjajo k drugim poglavjem. nekdo je pozabil kretnje, ko je odšel iz sobe.

iz luknje na ključavnici se razprostirajo streljaji teme. olupki sčrvaveli v postopku lekture. nekdo je obrisal zidove in vpisal daljavo. umazano okno kupeja. sijaj kontejnerja na dežju. jezik se lepi na tisto, kar se je zgodilo v polju, ki se premika. svetleča struktura telesa medtem ko teče ob robu ceste in gestikulira z rokami.

prasketanje hišne tehnike v praznem stanovanju. iz fotografij so odstranjene oči. lahko namečem klicaje v svoja čutila. biti retorična figura sredi nesmiselnih šumov. simbol, ki se širi proti horizontu in postaja barvita sled tistega, kar se ni zgodilo. dolge luči na strmini. kolesa aviona, ki se dotikajo piste vznikajo v zavesti sogovornika

već iza onih solitera pružaju se bašte. i onda: polja. postrojenja pored puta. uvek isti šavovi prostora. čovek koji sedi i piše vidi sebe kako ustaje i odlazi. onoliko različitih tela koliko je položaja u kretanju. migracije. spuštanje akorda. jedna reč koja je promakla završice se na mestu gde nikad nije. šara na kamenu pod prstima pretvara se u istoriju. talog. skladište. telo ostavljeno u prvom licu koje korača ka udaljenim svetlima grada.

Ovo bi mogao biti početak nečega: brda koja se pružaju ka horizontu, napuštaju mogućnosti pogleda i postaju pretpostavka, znanje: skica onoga što stane u prostor.

Potrebno je ugasiti ostatke žara u roštilju, sakupiti prazne pivske flaše, raspakovati poklone, ili ništa od svega toga, sedeti ovde na terasi: u tišini bez značenja.

Postoji toliko neotvorenih pisama, toliko tumora koji u miru rade pod kožom, prizora koji se otvore ako malo skreneš sa prašnjavog puta.

Na mestu one seoske kuće mogao je biti vojni put, recimo, i pored bivak, parcela za pokretni grad legionara.

Bili smo negde, i onda smo došli ovde, tu gde sada sedimo na stolicama ispred sklopljenih žaluzina.

Ne znam šta znači ovo nestajanje u mraku, ovaj prostor koji se rasklapa svuda unaokolo.

že izza teh stolpníc se raztezajo vrtovi. in potem: polja. ureditve ob poti. vedno isti šivi prostora. človek, ki sedi in piše vidi sebe kako vstaja in odide. toliko različnih teles kolikor je položajev v gibanju. migracije. znižanje akorda. ena beseda, ki smo jo zamudili, bo končala na mestu, kjer je nikdar ni. vzorec na kamnu pod prsti se pretvarja v zgodovino. usedlina. skladišče. telo zapuščeno v prvi osebi, ki koraka proti oddaljenim lučem mesta.

To bi lahko bil začetek nečesa: hribi, ki se raztezajo proti horizontu, zapuščajo možnost pogleda in postajajo predpostavka, znanje: skica tistega kar se prilega prostoru.

Treba je pogasiti ostanke žerjavice v žaru, pobrati prazne pivske flaše, odpreti darila, ali nič od vsega tega, sedeti tukaj na terasi: v tišini brez pomena.

Toliko neodprtih pisem obstaja, toliko tumorjev, ki delujejo v miru pod kožo, prizorov, ki se odprejo, če malo skreneš iz prašne poti.

Namesto tiste kmečke hiše bi lahko bila recimo vojaška pot in ob njej bivak, parcela za mobilno mesto legionarjev.

Bili smo nekje in potem smo prišli sem, tu kjer zdaj sedimo na stolah pred spuščeniimi žaluzijami.

Ne vem kaj pomeni to izginjanje v temi, ta prostor, ki se širi vsenaokrog.

jun 12

jun 12

Vladimir Stojnić (1980). Objavio: *Kutija* (Povelja, Kraljevo, 2013), *Poziv na saučesništvo* (Mostart, Zemun, 2011), *Fotoalbum* (Povelja, Kraljevo, 2010), *Vreme se završilo* (GB Vladislav Petković Dis, Čačak, 2009). Priredio: *Prostori i figure*, antologija novije srpske poezije, Službeni glasnik, 2012. Jedan od urednika časopisa Agon i bloga Jurodivi. Prevodi s engleskog.

Vladimir Stojnić (1980). Objavil: *Kutija* (Povelja, Kraljevo, 2013), *Poziv na saučesništvo* (Mostart, Zemun, 2011), *Fotoalbum* (Povelja, Kraljevo, 2010), *Vreme se završilo* (GB Vladislav Petković Dis, Čačak, 2009). Uredil: *Prostori i figure*, antologija novije srpske poezije (Službeni glasnik, 2012). Eden od urednikov revije Agon in bloga Jurodivi. Prevaja iz angleščine.

BOJANPREVOD
KARLO HMELJAK / MONIKA VREČAR

SAVIĆ OSTOJIĆ

EPITALAM

Nabrekle bele bubrege ispraznio sam
Kako ženjenom i priliči, čutke.
Čurke sam predano punio vazduhom.
Prdež iz vulve mi je otvorio oči.
Privukao sam k sebi zdruzganu pupčanu vrpcu.
Presnu je obmotao oko vrata.

JOŠ JEDNA KANONSKA

Za nekoga ko godišnje napiše pedeset
dve vrsne pesme, kome s pravom
zavide, i ko se time u svakoj

prilici šepuri, neverovatno sam
pobožan. Moju narednu knjigu, radni
naslov Sveto Pismo, u zajedničkoj

će nakladi štampati SPC, HBK i
CPC. Ako ih u međuvremenu nisu
ukinuli. U neograničenom tiražu

moj će čarobni trigram zaudarati
iz frižidera. Svaka će pesma
brojati 42 reda. Svaki će biti

numerisan. Ali ni to neće biti
moje kanonsko Jevanđelje. Tek
naredna: Index Librorum Prohibitorum,

EPITALAMIJ

Izpraznil sem nabrekle bele ledvice
kot se za ženine tudi spodobi, molče.
Kure sem predano polnil z zrakom.
Prdež iz vulve mi je odprl oči.
Privlekel sem k sebi zmečkano popkovino.
Jo presno omotal okrog vratu.

ŠE ENA KANONSKA

Za nekoga, ki letno napiše dvainpetdeset
izvrstnih pesmi, ki mu po pravici
zavidajo, in ki se s tem ob vsaki

priložnosti šopiri, sem neverjetno
pobožen. Mojo naslednjo knjigo, delavni
naslov Sveto Pismo, bojo v skupni

nakladi tiskali SPC, HBK in
CPC¹. Če jih medtem ne bojo
ukinili. V neomejeni nakladi

bo moj čarobni trigram zaudarjal
iz hladilnika. Vsaka pesem bo
štela 42 vrstic. Vsaka bo

oštevilčena. Ampak niti to ne bo
moj kanonski evangelij. Šele
naslednja: Index Librorum Prohibitorum,

¹ Kratice regionalnih cerkvenih organizacij. SPC je srbska pravoslavna crkev, CPC
črnogorska, HBK hrvaška škofovska konferenca.

zacelo. Moje će ime
biti prvo na spisku. Počasno. Čim puste
Index, daću da se potpali ceo

tiraž, odozdo nagore. Samo ću po
primerak svojih knjiga prošvercovati
za riznicu Hrama Svetog Save. Razume

se, samo zato što je na Vračaru,
neprežaljenom. Odležaću koliko
mi dopadne. Poprilično ću tihovati.

Oduzeće mi olovku, daću da mi je
oduzmu. Ona ih je, ova plava, ionako
sve napisala, nisam ja. Nepismen

kao suza, za samo dva meseca! Zaboraviću
ko zna koliko najboljih pesama, šta ga
bogova nedonošćića!

MICHAUX

na gusto odštampanoj
stranici nazrem reč
michaux, istuširam
se, istrgnem list,
isperem zubalo, bacim
ga zgužvanog u slivnik,
umešam se u ćutanje
za najzabačenijim stolom

NEPOBEDIVOST DOJADI

Nepobedivost dojadi. Milost
i okrutnost se ofucaju. Surevnjivosti
izumru. Izazvati me znači
primiti moje ruho i ime, podati mi se
bez kavge. Udvaraju mi se nezavadjlivi,
nikom se ne da šta zameriti. Džabe
vrebam, vabim, huškam protiv sebe:
sve popišmanjeno, niko da prekardaši.
Ni setvom strahopoštovanja, starom
dobrom, ne mogu da se razgalim.
Pretrnem samo kada me, splaslog,
oklembešeni đavo stane da teši:

»Nećeš umreti«.

docela. Moje ime bo
prvo na seznamu. Častno. Čim objaviyo
Index, bom dal zažgati, od spodaj

navzgor, celotno naklado. Samo po en
primerak svojih knjig bom prešvercal
za grobnico Hrama Svetog Save. Se razume,

samo zato ker je na Vračaru,
neprebolelem. Odležal bom, kolikor
mi ugaja. Večinoma bom molčal.

Vzeli mi bodo pisalo, dal bom, da mi ga
vzamejo. Ono jih je, tisto plavo, tako ali tako
vse napisalo, ne jaz. Nepismen kot

solza, za samo dva meseca! Pozabil bom,
kdo ve koliko najboljših pesmi, koliko
bogov nedonošenčkov!

MICHAUX

na gosto natiskani strani
uzrem besedo
Michaux, se stuširam,
iztrgam list,
izperem zobovje, vržem
ga zgubanega v odtok,
vmešam se v molčanje
za najbolj oddaljeno mizo

NEPREMAGLJIVOST PRESEDA

Nepremagljivost preseda. Milost
in okrutnost se obrabita. Ljubosumnosti
izumrejo. Izzvati me, pomeni
prijeti moju obleko in ime, se mi podati
brez spora. Dvorijo mi neprepirljivi,
nikomur se ne da karkoli zameriti. Zastonj
prežim, vabim, hujskam proti sebi:
vse skesano, nihče ne pretirava.
Niti s sejanjem strahopoštovanja, starim
dobrim, se ne morem razgaliti.
Otrpnem samo kadar me, rešenega,
mlahavi hudič neha tolažiti:

»Ne boš umrl.«

TU VOIS, DIT-ELLE, JE SUIS DIEU

Bože! Ljudi mi se više
ne zavode. Tebe bih, nežan
i nem. Ne ljutiš se, s pravom,
kad Ti kažem moj. Sam mi

ugajaš. Moj jezik se
uvije oko Tebe. Kao podšišan
četinar, samo prirodnije. Ne
prepoznam ga. Da utvrdim šta

behu svojstvo, svojina, Tebe
konsultujem. Gde mi se dela
neumitnost, kaži, zašto Te
dozivam, a čekam Tvoj odgovor,

ćutke? Isprekidaš me. Izrečkaš.
Ono što sam nameravao da Ti
poklonim, još nedovršeno, odrešiš,
otmeš. Naslutiš: tu sam, tu

između, od sebe nenadgledan, još
nepromišljen, još neisprecrtavan. Bože!
Zašto znaš? Neko mi, Tvojim
glasom, od srca oda: Ne znam.

TU VOIS, DIT-ELLE, JE SUIS DIEU

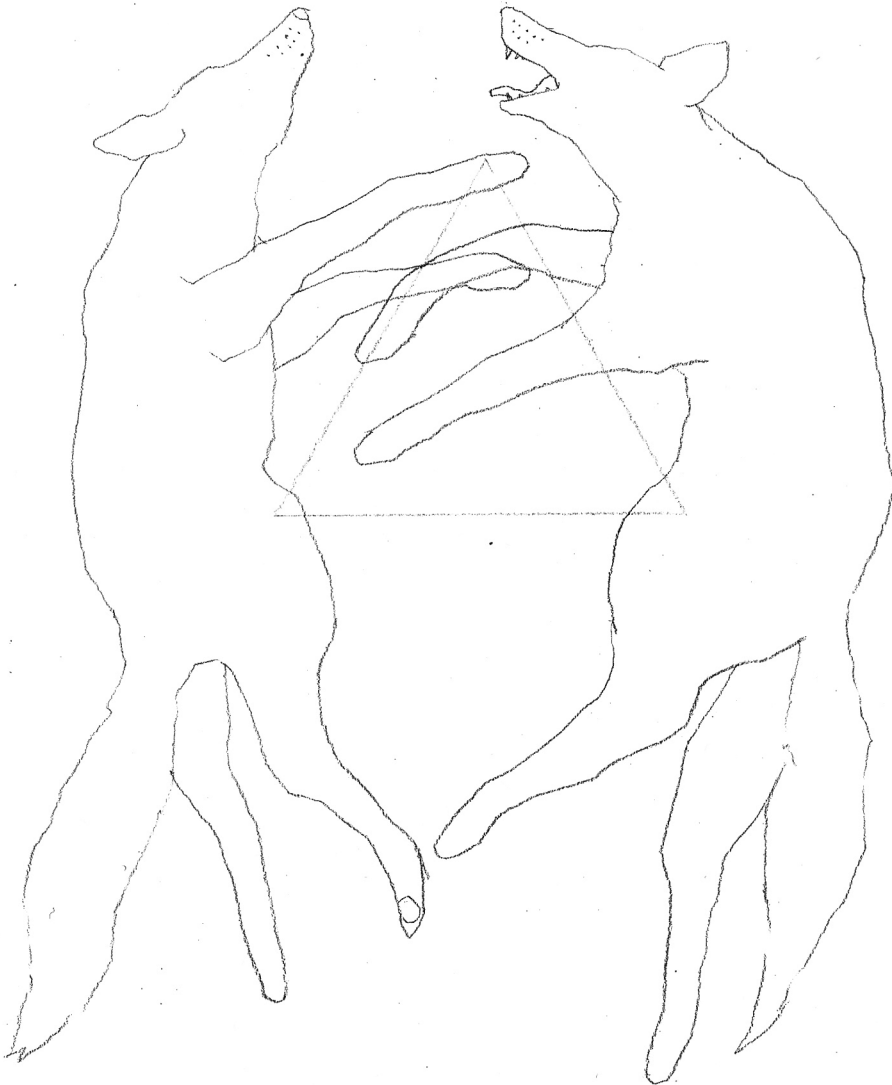
O Bog! Ni mi već do zapeljivanja
ljudi. Tebe bi, nežen in
nem. Ne jeziš se, upravičeno,
ko Ti rečem moj. Sam mi

ugajaš. Moj jezik se ovije
okrog Tebe. Kot obrezan
iglavac, a bolj naravno. Ne
prepoznam ga. Da utrdim, kar

sta bili svojstvo, svojina, se s Tabo
posvetujem. Kjer nastaja
neizogibnost, povej, zakaj Te
kličem, in čakam Tvoj odgovor,

molk? Prekineš me. Izrezljaš.
Kar sem Ti nameraval pokloniti,
še nedovršeno, odrešiš,
ugrabiš. Slutiš: tu sem, tu

vmes, od sebe nenadzorovan, še
nepremišljen, še neprečrtan. Bog!
Zakaj veš? Nekdo mi, s Tvojim
glasom, od srca izda: Ne vem.

Bojan Savić Ostojić (1983). Objavio: *Jeretički dativ* (pesme, Povelja, Kraljevo, u pripremi, 2014), *Stereorama* (poema, UKKP, Pančevo, 2013), *Tropuće* (pesme, Društvo Istočnik, Beograd, 2010), *Stvaranje istine* (poema, SKC, Kragujevac, 2003). Osnivač nezavisnih izdanja Knjižuljak. Saurednik elektronskog časopisa Agon i bloga Jurodivi. Prevodi s francuskog.

Bojan Savić Ostojić (1983). Objavil: *Jeretički dativ* (pesmi, Povelja, Kraljevo, v pripravi, 2014), *Stereorama* (poema, UKKP, Pančevo, 2013), *Tropuće* (pesmi, Društvo Istočnik, Beograd, 2010), *Stvaranje istine* (poema, SKC, Kragujevac, 2003). Ustanovitelj neodvisne založbe Knjižuljak. Sourednik elektronske revije Agon in bloga Jurodivi. Prevaja iz francoščine.

PESNIČKA SCENA U SRBIJI

BOJAN SAVIĆ OSTOJIĆ
PREVOD KARLO HMELJAK

PESNIČKA SCENA U SRBIJI

Novija pesnička scena u Srbiji, koju čine autori rođeni krajem sedamdesetih i osamdesetih godina, u poslednjih pet godina je veoma aktivna, dovoljno da se može smatrati zasebnom generacijom. Iz godine u godinu, novi, već ne tako mladi pesnici, zastupljeni su u programima kulturnih ustanova, časopisa, relevantnih izdavačkih kuća, bez obzira na neobično mali procenat koji se iz republičkog budžeta odvajaju za kulturna dešavanja.

Izdavaštvo u Srbiji je, tradicionalno, objavljivanju poezije posvećeno simbolično. Veliki predratni izdavači, Rad, Prosveta, Nolit, ostali su tokom devedesetih bez jakog uredništva i propali. Tako se prekinula linija kontinuiteta u smenjivanju generacija pesnika-urednika. Nekadašnja edicija Pegaz, u okviru Književne omladine Srbije, gde su svoje prve knjige objavili kasnije afirmisani pisci, i dalje postoji, ali je, ostavši bez relevantnih urednika, potpuno izgubila na renomeu. Ipak, edicija Matice srpske, Prva knjiga, opstaje, kao i edicije vezane za nagradu Mladi Dis u Čačku (Biblioteka Vladislav Petković Dis), i Prvenac u Kragujevcu (Studentski kulturni centar).

Problem objavljivanju poezije, kao minornog žanra, predstavlja mehanizam godišnjeg otkupa knjiga Narodne biblioteke, koji i kapitalne teorijske naslove preskače, poeziju da ni ne spominjem. Izdavači poezije u Srbiji u startu su na gubitku jer ne mogu računati s tim da će im veći deo tiraža biti otkupljen, kao što je slučaj, još uvek, u Hrvatskoj i Sloveniji, što tamošnjim izdavačima i dopušta da stave nerealne prodajne cene, i da posle pozamašnog otkupa za biblioteke o prodaji uopšte ne razmišljaju. Iako je teže, stanje u Srbiji je realnije, i čeka sigurno i hrvatsku i slovenačku knjigu, što i nije neka uteha. Najveći tiraž većine pesničkih knjiga danas u Srbiji je 300, i on je često osuđen da odstoji u magacinima. Ne vole ih ni distributeri ni knjižari ni bibliotekari.

I u ovakvoj situaciji, došlo je do nastanka novih izdavačkih platformi. Jedan od prvih samostalnih izdavača koji se planski posvetio poeziji jeste Treći trg, koji su 2004. osnovali Dejan Matić i Milan Dobričić. Iako je s početka u nekoliko profilisanih kolekcija pažnju poklanjao i novijim pesnicima (Uroš Kotlajić,

PESNIŠKA SCENA V SRBIJI

Nova pesniška scena, ki jo v Srbiji oblikujejo avtorji, rojeni na koncu sedemdesetih in v osemdesetih, je v zadnjih petih letih zelo aktivna; dovolj, da se jo lahko šteje za lastno generacijo. Iz leta v leto so novi, ne več tako mladi pesniki zastopani v programih kulturnih ustanov, revij, relevantnih založb, ne glede na neobičajno majhen odstotek, ki se iz republiškega proračuna odvajajo za kulturne dejavnosti.

Založništvo se v Srbiji objavljivanju poezije tradicionalno posveča simbolično. Veliki predvojni založniki Rad, Prosveta, Nolit so v devetdesetih ostali brez močnih uredništev in propadli. Tako se je končala neprekinjenost v menjevanju generacij pesnikov-urednikov. Nekdanja založba Pegaz v okviru Književne mladine Srbije, kjer so do svojih prvih objav prišli pozneje uveljavljeni pisci, še naprej obstaja, ampak je brez relevantnih urednikov popolnoma izgubila na pomenu. Vseeno pa sta založbi Srbske Matice in Prva knjiga obstali, kot tudi edicije, vezane na nagrade: Mladi Dis v Čačku (Biblioteka Vladislav Petković Dis) in Prvenec v Kragujevcu (Študentski kulturni center).

Poeziji kot minornemu žanru predstavlja problem pri objavljivanju mehanizem letnega odkupa knjig Narodne knjižnice, ki preskoči tudi kapitalne naslove iz teorije, da poezije niti ne omenjam. Izdajatelj poezije v Srbiji so v izgubi že v startu, saj ne morejo računati na odkup večjega dela naklade, kot to še zmeraj velja za Hrvaško in Slovenijo, kar tamkajšnjim založnikom omogoča postavljanje nerealnih prodajnih cen zato po pretežnem odkupu za knjižnice o prodaji sploh ne razmišljajo. Čeprav težje, je stanje v Srbiji bolj realno, in to zagotovo čaka tako hrvaško kot slovensko knjigo, kar seveda ni uteha. Največja naklada večine pesniških knjig je zdaj v Srbiji 300 in je pogosto obsojena, da ostane v skladiščih. Ne ljubijo jih niti distributerji niti knjigarnarji niti knjižničarji. V takšnem položaju je prišlo do nastanka novih založniških platform. Eden prvih samostojnih založnikov, ki se je programsko posvetil poeziji, je Tretji trg, ki sta ga leta 2004 ustanovila Dejan Matić in Milan Dobričić. Čeprav je sprva v nekoliko profiliranih zbirkah pozornost posvečal tudi novejšim pesnikom (Uroš Kotlajić, Goran Korunović), je v zadnjem času

Goran Korunović), u poslednje vreme je приметno uključivanje i afirmisanih autora, klasika, kao i prevedene poezije i proze. Sem izdavačke delatnosti, Treći trg od 2007. organizuje »Beogradski festival poezije i knjige«, koji se održava krajem maja svake godine i okuplja pesnike iz regiona i Evrope. Zatim, u okviru Udruženja književnika i književnih prevodilaca Pančevo pokrenuta je 2012. edicija »Najbolja«. Godišnje se u ovoj ediciji objavi pet naslova novijih autora, koje kao urednici potpisuju Ana Ristović, Nikola Vujčić, zatim Jasmina Topić i Jasna Milićev. Glavni i odgovorni urednik je Vasa Pavković, nekada urednik u Narodnoj knjizi. Svoje knjige su ovde objavili, između ostalih, Topić, Milićev, zatim Dejan Čančarević, Ana Seferović, Čarna Popović, kao i potpisnik ovih redova.

Pre dve godine je pokrenuta i izdavačka kuća Peti talas, u Nišu, čiji je glavni i odgovorni urednik Željko Mitić, a suosnivač Zvonko Karanović. Ova kuća se, doduše, isključivo opredelila za izdavanje prevedene poezije: najzapaženiji naslov je antologija savremene američke poezije pod naslovom Dan kada je umrla Lejdi Gaga.

Poezija, dakle, u potpunosti zavisi od privatnih inicijativa. Od ostalih izdavača pesničkih knjiga vredi spomenuti kraljevačku »Povelju« (izdavačka delatnost biblioteke Stefan Prvovenčani). Poveljina edicija »Poezija danas«, koju sada uređuje Dejan Aleksić, postala je takoreći jedina edicija posvećena poeziji u Srbiji. U njoj su, jer više nisu imali druge, počeli objavljivati pesnici koji su ponikli u »velikim izdavačima«. I Povelja je odnedavno počela sve veći prostor da poklanja relevantnim novim pesnicima. Tako su se u njenom izdavačkom planu našli Petar Matović, Nikola Živanović, Vladimir Stojnić i Marko Stojkić.

I donedavno najveća izdavačka kuća u Srbiji, Službeni glasnik, ukazala je na značaj nove poezije objavivši 2012. antologiju Prostori i figure, koju je priredio Vladimir Stojnić. U ovom iscrpnom izboru je zastupljeno 19 pesnika. Nedugo potom, izdavačka kuća OKF objavila je antologiju mlađe srpske poezije, pod naslovom Van, tu: free. Ona predstavlja poeziju 30 pesnika, a priredio ju je Vladimir Đurišić, zajedno s priređivačem Prostora i figura.

Od autorskih izdavačkih projekata vredi pomenuti ediciju Caché. Nju je pokrenula grupa pesnika koju čine Tamara Šuškić, Bojan Vasić, Vladimir Tabašević, Uroš Kotlajić i Goran Korunović. Ovaj samizdat koji se proizvodi principom Do-it-yourself opredelio se da zaobiđe tržišnu zastupljenost i uobičajene katalogizacije. Naslovi edicije Caché dostupni su samo na čitanjima koje priređuju pesnici.

Autor ovih redova je ove godine pokrenuo i Nezavisna izdanja Knjižuljak, čija je biblioteka »Patenti« posvećena mlađoj pesničkoj i proznoj sceni, u širem regionu. Dosad su objavljeni naslovi Miodraga Danilovića i Slobodana Ivanovića, a u planu

opazno uključevanje afirmiranih avtorjev, klasikov, kot tudi prevodne poezije in proze. Ob založniški dejavnosti Tretji trg od 2007 organizira »Beograjski festival poezije in knjige«, ki vsako leto konec maja zbere pesnike iz regije in Evrope.

V okviru Združenja književnikov in književnih prevajalcev Pančevo od 2012 deluje edicija »Najbolja«. Letno se pri tej založbi objavi pet naslovov novejših avtorjev, ki jih kot uredniki podpisujejo Ana Ristović, Nikola Vujčić, Jasmina Topić in Jasna Milićev. Glavni in odgovorni urednik je Vasa Pavković, nekdanji urednik pri Narodni knjigi. Svoje knjige so med drugimi tu objavili Topić, Milićev, Dejan Čančarević, Ana Seferović, Čarna Popović kot tudi podpisnik teh vrstic.

Pred dvema letoma so v Nišu ustanovili založbo Peti talas z glavnim in odgovornim urednikom Željkom Mitićem in soustanoviteljem Zvonkom Karanovićem. Ta založba se je opredelila izključno za izdajanje prevodne poezije. Najopaznejši naslov je antologija sodobne ameriške poezije z naslovom Dan, ko je umrla Lady Gaga.

Poezija je torej povsem odvisna od zasebnih pobud. Od drugih založnikov pesniških knjig je treba omeniti kraljevsko Poveljo /Listina/ (založniška dejavnost knjižnice Stefan Provenčani). Povelja izdaja »Poezijo danas«, ki jo zdaj ureja Dejan Aleksić, postala je tako rekoč edina poeziji posvećena edicija v Srbiji. V njej so, ker ni bilo drugih založb, začeli objavljati pesniki, ki so poniknili z »velikimi založbami«. In Povelja je začela namenjati vse več prostora relevantnim novim pesnikom. Tako so se v njenem založniškem programu znašli Petar Matović, Nikola Živanović, Vladimir Stojnić in Marko Stojkić.

Tudi Službeni glasnik /Uradni list/, do pred kratkim največja založba v Srbiji, je opozoril na pomen nove poezije z izidom Prostorov in figur, antologije iz leta 2012, ki jo je uredil Vladimir Stojnić. V tem izčrpnem izboru je zastopanih 19 pesnikov, rojenih med 1976 in 1986. Nedolgo zatem je črnogorska založba OKF iz Cetinja objavila antologijo mlajše srbske poezije z naslovom Van, tu: free. V njej je predstavljena poezija 30 pesnikov, uredil jo je Vladimir Đurišić skupaj z urednikom Prostorov in figur.

Od avtorskih založb je vredno omeniti založbo Caché. Ustanovila jo je skupina pesnikov, ki jo sestavljajo Tamara Šuškić, Bojan Vasić, Vladimir Tabašević, Uroš Kotlajić in Goran Korunović. Ta samozaložba, ki dela po principu Do-it-yourself (naredi sam), se je opredelila, da zaobiđe tržno zastopanost in običajno katalogizacijo. Naslovi edicije Caché so dostopni samo na branjih, ki jih prirejajo pesniki. Avtor teh vrstic je letos ustanovil Neodvisno izdajo Knjižuljak, katere zbirka »Patenti« je posvećena mlajši pesniški in prozni sceni v širši regiji. Do zdaj so objavljeni naslovi Miodraga Danilovića in Slobodana Ivanovića, v programu pa so knjižice avtorjev, kot so Marko Pogačar, Karlo Hmeljak, Vladimir Đurišić, Marjan

su i knjižuljci autora kao što su Marko Pogačar, Karlo Hmeljak, Vladimir Đurišić, Marjan Čakarević, Uroš Eremić...

Situacija sa časopisima takođe nije najsajjnija. S obzirom da je veliki broj uglednih časopisa ostao bez budžeta, oni su se ili ugasili ili su gotovo potpuno prešli na jeftiniju podlogu: Internet. Štampano izdanje časopisa se i dalje doima revijalnim, kao što je slučaj sa izdavanjem knjiga. Na prste se mogu nabrojati knjižare u kojima ćete naći ozbiljne književne časopise u Srbiji. I kad ih ima, njihova prodajna cena ne prelazi 3 eura. Međutim, kao što je često slučaj, potpora koju obezbeđuje grad, pokrajinski sekretarijat ili država, doveli su do automatskog opstajanja nekih potpuno irelevantnih glasila.

Na Internetu vlada standardna poplava blogova, te kratkotrajnih a intenzivnih portala, irelevantnih stranica. Međutim, ima sajtova koji su odlučili da pooštre selekciju i da na internet presele koncepciju časopisa. Elektronski dvomesečnik Agon, koji su 2009. osnovali Vladimir Stojnić i autor ovih redova, objavljuje prevedenu poeziju, zatim nove pesničke i kritičke tekstove, kojima prati književnu produkciju u regionu. Od ostalih profilisanih internetskih glasila u regionu kojima je poezija zastupljenija, vredi istaći crnogorski portal ProLetter, koji uređuje Vladimir Đurišić, kao i časopis Libartes, čija je glavna urednica Milena Ilić.

Čitanja poezije u Srbiji preselila su se iz kulturnih centara i književnih društava u klubove. Pesničenje, koje je postalo regionalni fenomen, sem mesečnog izvođačkog programa u klubu REX u Beogradu, neguje izdavačku delatnost u kojoj je objavljeno pedesetak naslova. ARGH priređuje jednomesečna čitanja, u kafanskoj atmosferi, a Poezin, organizator Beogradskog »Spoken word« festivala, na svojim večerima spaja slam i aktivizam. I u Novom Sadu su aktivne klupske večerima Poetarium koje su pokrenuli Nikola Oravec i Bojan Samson, kao i čitanja u Materri Jelene Anđelovske.

U izboru se našlo, s obzirom na predviđeni obim balkanskog broja, šest autora. Oni su samo jedan deo raznolike scene. Ali i ovo je samo početak saradnje. Pozdravljam inicijativu udruge IDIOT da se na jednom mestu objavi ono najbolje što se u ex-YU u ovom trenutku piše, sa željom da se ta praksa nastavi. Tako se najbolje osveži, otrezni. Tako se najbolje izađe iz poetičkih i jezičkih geta.

NEKO LIKO LINKOVA / NEKAJ LINKOV

Agon, časopis za savremenu poeziju www.agoncasopis.com — Jurodivi blog jurodivi.blogspot.com — Treći trg www.trecitr.org.rs Časopis Polja, Novi Sad polja.eunet.rs — Časopis Koraci, Kragujevac www.koracicasopis.com — Libartes, elektronski časopis za kulturo www.libartes.com — Presing, društvo za afirmaciju kulturnega ustvarjanja www.presing.org — Spektator, blog za sodobno poeziju, ki ga ureja Nikola Živanović spektator.blogspot.com

Čakarević, Uroš Eremić ...

Položaj revij prav tako ni najboljši. Z ozirom na to, da je veliko število revij ostalo brez sredstev, so ali zamrle ali dokončno prešle na cenejši medij: splet. Tiskano izdajanje revij se še naprej dojema revijalno, kot to velja za izdajanje knjig. Na prste lahko preštejemo knjigarne, kjer boste našli resnejše literarne revije v Srbiji. In tudi ko se jih najde, njihova prodajna cena ne presega 3 evrov. Je pa podpora, ki jo namenjajo občina, pokrajinski sekretariat ali država, pogosto privedla do avtomatskega obstanka nekaterih popolnoma irelevantnih glasil.

Na medmrežju vlada standardna poplava blogov, pa kratkotrajnih, a intenzivnih portalov, irelevantnih strani. Vseeno pa so strani, ki so se odločile, da poostrijo selekcijo in da na splet preselijo koncept revije. Elektronski dvomesečnik Agon, ki so ga 2009 zasnovali Vladimir Stojnić in avtor teh vrstic, objavlja prevodno poezijo, pa nove in kritične tekste, s katerimi se sledi literarni produkciji v regiji. Od drugih profiliranih spletnih glasil v regiji, kjer je poezija zastopana, velja poudariti črnogorski portal ProLetter, ki ga ureja Vladimir Đurišić, ter revijo Libartes, katere glavna urednica je Milena Ilić.

Branja poezije so se v Srbiji iz kulturnih središč in književnih društev preselila v klube. Pesničenje, ki je postal regionalni fenomen, ob mesečnem izvajalskem programu v klubu REX v Beogradu neguje založniško dejavnost, v kateri je objavljena petdeseterica naslovov. ARGH prireja mesečna branja v kavarniškem vzdušju, medtem ko Poezin, organizator beograjskega »Spoken word« festivala, na svojih večerih združuje slam in aktivizem. V Novem Sadu so aktivni klubske večeri Poetarium, ki sta jih začela Nikola Oravec in Bojan Samson, kot tudi branja v Materri Jelene Anđelovske.

Izbrani avtorji so samo del raznolike scene. Ampak tudi to je zgolj začetek sodelovanja. Pozdravljam pobudo društva IDIOT, da se na enem mestu objavi tisto najboljše, kar se v ex-YU v tem trenutku piše, z željo, da se ta praksa nadaljuje. Tako se lahko najboljše osveži, strezni. Tako se najprej izstopi iz poetičnih in jezikovnih getov.

DRAGOSLAVA BARZUT

PREVOD
URBAN BELINA

ЗЛАТНИ МЕТАК

Мислила сам и осећала превише, а једино што сам желела јесте то да ништа не осећам. Да одем одавде, неповратно.

*

Његова физичка смрт је извесна. Одбијала сам да мислим о томе док је то била црна сумња. Ја не бежим никуда. Знам, да, тако изгледа. Људи виде своје поступке у другима. Не виде да остати овде значи побећи. Овде је мирно, као да су им везали чвор на линији живота, нема реакције, чак и када им пружите акцију. Видели су на билбордима шта здрав човек сме да осећа, сваки бес или љубомору прогласили су за штетне, болесне и опасне. Нико више не сме да буде љубоморан. Да, ја осећам љубомору. Овде су људи тако пасивни ... Ја не напуштам, ја одлазим. Бол. Почињао би од грудне кости наниже и заривао се дубоко у груди, где би се концентрисао на најдубљу тачку, све док не постане оштар као сечиво. Вртлог мојих планова који никад неће бити заједнички, лењо би се провлачио кроз мене, и као оштрице добовао дубоко, оне оштрице достигнуг а проћерданог, оног што се лако могло и смело, а није, као жар. И сазнање да јутро неће донети равнодушност. Просек студирања у овој земљи превазилази осам година.

ЗЛАТА КРОГЛА

Мислила ин обћутила сем превећ, жедела сем си намрећ, да не би обћутила нићесар. Ити од тод, за змераж.

*

Njegova smrt je dejstvo. Dokler je bila zgolj črna slutnja, nisem hotela razmišljati o njej. Nikamor ne želim zbežati. Saj vem, da je videti tako. Ljudje opazijo svoja dejanja v drugih. Ne opazijo, da pomeni pobegniti, če ostaneš tu. Tukaj je vse mirno, kot da bi jim zavezali vozел na liniji življenja, nobenega odziva ni, pa tudi če si dejaven. Na jumbo plakatih so videli, kaj je dovoljeno občutiti zdravemu človeku, slehernо besnilo in ljubosumje so razglasili za škodljivo, болно in nevarno. Nihče več ne sme biti ljubosumen. Tako je, ljubosumje me daje. Tukajšnji ljudje so tako pasivni ... Jaz ne zapuščam, le odhajam. Bolečina. Začela se je pod prsnico in se zajedla globoko v prsi, kjer se je kopčila v najgloblji točki, vse dokler ni postala ostrа kot britev. Vrtinec mojih načrtov, ki ne bodo nikoli postali skupni, je lenobno prehajal skozme, kot osti je grmel v globini, žarel je kot tiste osti dosegljivega, а zapravljenega, tistega, kar bi zlahka in z dovoljenjem storili, а nismo. Nastopilo je spoznanje, da jutro ne bo prineslo ravnodуšja. Študij v tej državi traja povprečno osem let. To je zlata sredina,

То је златна средина, и Даријо и ја спадамо у њу. Иначе, ништа друго овде није златно и ни по чему другом Даријо и ја нисмо средина. То са студирањем је једино опште место у које нас двоје упадамо. Једно је сигурно, вредело је спрцати сваку годину студирања, овде. Слажемо се у вези са тим, иако се око много тога не слажемо. Не подносим његове плеоназме заоденуте избегличком плахтом истине. Искрено, приглупа сам за то. И та његова незаинтересованост, цео његов живот био је преливен њом као вином. Мислим, ја сам више волела пиво. Још једна ствар око које се никада нисмо сложили.

Пробадало би ме сваког пута када бих помислила да ће се Даријо вратити хероину. А мој живот? Где је мој живот? Где сам ту ја? Питам ли се ја нешто. Бол је увек долазила из главе, ништа није дубље од потиснутог сећања и онога што не желимо да видимо у њему. Веровала сам да је завршио са хероином. Све време живим у илузији, у глупавим идеалима, где је ту нешто реално, опипљиво, бар једна добра јебачина па да кажем: живимо. Као да зидам трећи спрат, а немам темељ. Ја својим илузијама и идеалима не верујем више.

Није да о одласку нисам размишљала. Почела сам да размишљам прошле године, када је снег пао неочекивано, при крају марта. Тада је Даријо узео хероин преко блокатора, неочекивано. Рецидив. Могоа је да умре, али будале имају

tako Darijo kot jaz spadava vanjo. Drugače ni tu ničesar zlatega, z Darijem nisva sredina pri ničemer drugem. To s študijem je edino obče mesto, ki mu pripadava. Nekaj zagotovo drži, splačalo se je zabiti vsako leto tukajšnjega študija. Glede tega se strinjava, čeprav se pri marsičem razhajava. Ne prenesem njegovih pleonazmov, zakritih z begunsko ponjavo resnice. Dejansko sem preveč prostaška za kaj takega. In ta njegova nezainteresiranost, ki je prelila vse njegovo življenje kot bi bilo polito z vinom. Jaz pa sem imela vedno raje pivo. To je še ena stvar, glede katere se nisva nikoli strinjala. Vsakič, ko sem pomislila, da bi Darijo lahko začel spet jemati horse, me je prebodlo. Kaj pa moje življenje? Kje se odvija moj življenje? Kje sem v vsem skupaj jaz? Se sploh kaj vprašam? Bolečina je zmeraj prišla iz glave, nič ni globljega od potlačenega spomina in tistega, česar ne želimo videti v njem. Prepričana sem bila, da je opravil s heroinom. Ves čas živim v iluziji, v neumnih idealih, kje je kaj resničnega, otipljivega, vsaj ena dobra jeba, da lahko rečem, da dobro živim. Kot bi zidala tretje nadstropje, čeprav še ne bi imela temeljev. Svojim iluzijam in idealom ne verjamem več. Sicer sem že razmišljala, da bi odšla. O tem sem začela razmišljati lani, ko je nepričakovano zapadel снег, konec marca. Takrat si je Darijo spustil šus povrhu zaviralcev, nepričakovano. Recidiv. Lahko bi umrl, a bedaki imajo pogosto srečo. Niti dejstvo, da se po statistikah največ samomorov

сређе. Чак ни чињеница да је према статистици највише самоубистава извршено крајем марта, није умањила бес који сам осећала према њему. Нисам веровала да ћу стварно да одем, нисам желала да верујем у то, била је то моја бекап солуција, а последње што сам желела јесте да за њом посегнем, желела сам да останем поред Дарија, да живимо нормално, у нашем граду, без хероина, у љубави. У нашем граду...

Када сам сазнала дошла сам у своју собу и ставила воду да прокључа, запалила прву цигарету после три месеца непушења, хтела сам да докажем себи да могу да не пушим, и нисам од Нове године све до марта, све до снега. И као да је битно шта ја желим, битно је да нешто одлучим, али шта? Скувала сам кафу и чекала да се нешто деси. Бројала сам до десет. Чекала сам и после десет. У међувремену, избацила сам три велике кутије књига на терасу, и на њихово место уселила три члана породице Бењамин. Дала сам им имена. Френклин, лево од радног стола, он је имао најразвијенији торзо, по Френклину Бењамину који је у младости био врло нетактичан, да би касније постао такав дипломата да су га прогласили америчким амбасадором у Француској. Када су га питали шта је тајна његовог успеха, рекао је: »Лоше нећу говорити ни о коме, а о свакоме све добро што о њему знам.« Подсећао ме је на мене. »Бити уљудан«. Ставила сам га лево где држим и своје успехе, деловали су ми сада испразно, безлично чак и лицемерно, јер нисам успела тамо где сам највише желела. У средину сам ставила Фикус, зато што су његови листови били најлепши и његов купасти мршави облик ми се допадао, у њега сам најдуже гледала. Њему сам се дивила. Десно сам ставила Валтера, он ме је подсећао на Дарија, његову ауру која умире, његови листови били су свуда по соби, са њега је опадало највише лишћа. Чекала сам, али се ништа није дешавало.

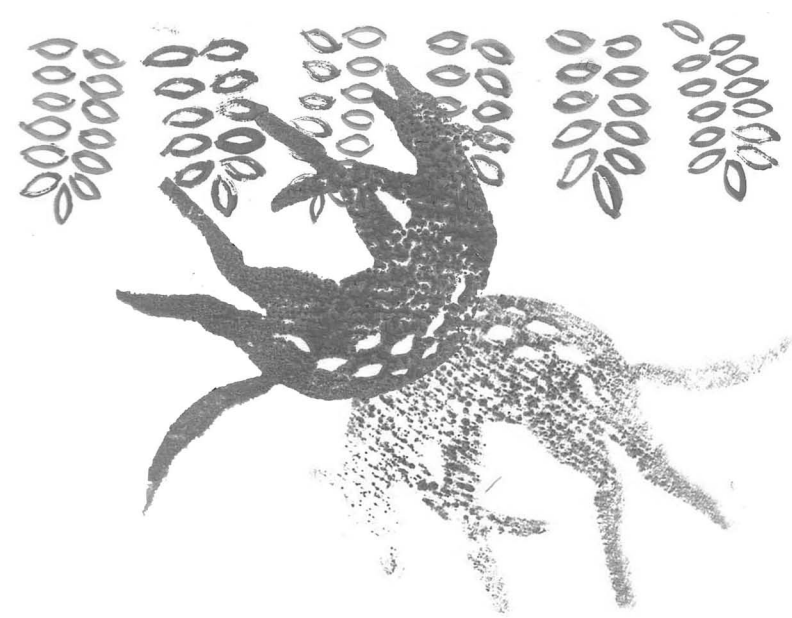
Даријо и ја нисмо били као остали парови. Нисмо имали годишњице, посебне ритуале, породичне ручкове ништа слично томе. Ми нисмо били пар. Никада. Поготово не у последње време. Фали ми секс са њим. Не са било ким другим. На почетку, били смо луди једно за другим. На почетку. Када ме је извукао са журке на којој сам се исекла од алкохола. Пре пет година. Волела сам да сечем, па сам секла пиво шљивовицом и дуњом. Како сам била дивља добро је да вене нисам пресекла. Покупила сам неког lika и мотали смо вутру када је наишао. И вутру сам почела да не подносим поред њега. Била сам много напаљена. Секс је за мене представљао извор дневне светлости. Био је лудачки секс. И стао је.

Само се појавио, из мрака, ето тако, ја дош’о. Заљубила сам се у Дарија, другачијег од овог којег сада волим. Не можете да бирате у кога се заљубљујете, као што не

згоди konec marca, ni zmanjšalo moje jeze. Nisem vedela, da ga bom res zapustila, tega nisem bila pripravljena verjeti, to je bila zgolj rešitev v sili, niti najmanj si je nisem želela uporabiti, hotela sem ostati ob Dariju, da bi živel normalno, v najinem mestu, brez heroina, v ljubezni. V najinem mestu ... Ko sem izvedela, sem šla v svojo sobo, pristavila vodo, prižgala prvo cigareto po treh mesecih brez kajenja, hotela sem si dokazati, da lahko neham kaditi, zato nisem prižgala od novega leta pa vse do marca, vse do snega. Kot da bi bilo pomembno, kaj si želim, le odločiti se je treba, ampak za kaj? Skuhala sem kavo in čakala, da se kaj zgodi. Štela sem do deset. Čakala sem še po številki deset. Medtem sem vrgla tri velike škatle s knjigami na teraso in na njihovo mesto naselila tri člane rodu Ficus. Poimenovala sem jih. Franklin, na levi strani pisalne mize, je imel najbolj razvit torzo, po Franklinu Benjaminu, ki je bil v mladosti zelo slab strateg, pozneje pa se je razvil v takšnega diplomata, da so ga imenovali za ameriškega veleposlanika v Franciji. Ko so ga vprašali, v čemu je skrivnost njegovega uspeha, je odvrnil: «O nikomer ne bom govoril slabo, toda o vsakem bom povedal vse dobro, kar o njem vem.« Bil mi je podoben. »Biti vljuden«. Postavila sem ga na levo, kjer hranim tudi svoje dosežke, do zdaj so se mi zdeli prazni, brezoblični, celo licemerni, saj nisem uspela priti tja, kamor sem si želela. Na sredo sem postavila Ficus, ker je imel najlepše liste in mi je bila všeč njegova kopasta suhljata oblika, najdlje sem ga opazovala. Res mi je bil všeč. Na desno sem postavila Walterja, spominjal me je na Darija, na njegovo umirajočo auro, njegovi listi so ležali povsod po sobi, z njega je odpadlo največ listov. Čakala sem, a se ni nič zgodilo.

Z Darijem nisva bila podobna ostalim parom. Nisva imela obletnice, posebnih obredov, družinskih kosil, ničesar takšnega. Nikoli nisva bila par. Nikoli. Še posebej ne v zadnjem času. Pogrešala sem seks z njim. Z nikomer drugim. Na začetku sva bila obsedena drug z drugim. Na začetku. Ko me je rešil iz žura, na katerem sem se na mrtvo napila. Pred petimi leti. Rada sem presekala, pivo sem ponavadi presekala s slivovko in kutinovim žganjem. Kako nora sem bila, še dobro, da si nisem prerezala žil. Pobrala sem nekega modela in ravno sva rolala gandžo, ko se je vrnil. Tudi gandže nisem več mogla prenesti v njegovi bližini. Precej nakurjena sem bila. Seks je zame predstavljal vir dnevne svetlobe. To je bil divji fuk. Kar obstal je tam.

Le pojavil se je, vzniknil iz mraka, tako, prišel sem. Zaljubila sem se v Darija, ki je drugačen od tega, ki ga ljubim zdaj. Ne morete izbrati, v koga se zaljubite, kakor ne morete izbrati, kdaj boste nekoga nehali ljubiti, lahko pa izberete, koga boste ljubili. To pa že mora biti tako. Če bi mi pred petimi leti nekdo rekel, kar mi je Darijo rekel tiste noči, bi bila za zmeraj njegova. Spomnim se, da je z enoličnim tonom razkrinkal mojo nakurjenost. Frajersko sloneč na steni vhodne veže, na kateri

можете да бирате када ћете да се одљубите, али можете да бирате кога ћете да волите. То ваљда тако иде. Рећи мени од пре пет година то што је Даријо рекао те ноћи, значило је купити ме за сва времена. Сећам се како је једноличним тоном раскринкао моју попаљивост. Шмекерски наслоњен на зид хаустора на којем је био плавосиви графит »Убиј, убиј, педера«, рекао је:

- Секс уме да буде највећа обмана, може да пружи ту идеалну слику љубави и повезаности, а да од тога нема ништа.

Али у нашем случају је било више од тога, или то, или сам ја кретен којем је требало пет година да схвати да случаја нема.

- Престани да идеализујеш људе.

Од тада је Даријо за мене постао *talking cure*, и тајна и истина. И ћутање и белина његовог сећања, све је код њега било савршено. Интригантно. Дивно. И данас волим код њега исте ствари, иако су оне бледе, као да су отишле у привремену offline позицију. Или се ја све време трипујем да је привремено. Исте ствари и не волим, реципроцитет се одржао.

Метално ми одзвањају чизме док улазим у болнички ходник. »Пичко једна себична«, куља у мени, али мирно одговарам: »Добар дан«. Само мирно, морамо бити асертивни, морамо бити уљудни. А хоћу да провалим напоље. Никада више нећу бити асертивна, дајем реч себи, док чекам да ме прозову. Никада више нећу речи: »Гари, супер си ти, диван, права реткост, али ја не могу да будем са тобом«, рећи ћу: »Не желим да будем са тобом, зато што сам одлепила за неким другим«. Никада више нећу рећи: »Ја бих јако желела да вам изађем у сусрет али тренутно нисам у ситуацији«, рећи ћу: »Не, ја то не могу да урадим за вас јер немам ниједан разлог за то, просто је, не желим и тачка.« Никада више нећу речи: »Нећу негирати да сам то урадила«, рећи ћу: »Да, ја сам то учинила.« Важно је да не заћутим. Асертивност тако мало раздваја од манипулације. Покупити остатке, у пластичној врећи. Шта је човек, петнаест година стара вијетнамка из које вири сарајевска »дрина«, неколико цигарета. Одакле му јебена сарајевска »дрина«?! Ципеле, у којима је био наслоњен на исти графит. И графит нико није окречио. Све и даље стоји, само сам ја пет година старија.

- Жао нам је... — рекао је болничар гледајући у хрпу папира. Није вам жао, пичке једне асертивне, није вам жао. Не правите се Енглези, одлично ви знате да су људи кржави под кожом! Са Балкана смо и ви и ја. Ви само радите свој

је бил модро-сив графит, Убиј, убиј, педера! је рекел:

- Секс је lahko најхујша ствара, понуја idealно подобо љубезни in повезанosti, ki sploh нista нужно zares prisotni.

Ampak при нају је шло за некај већ, али то, али па сем будало, ki је rabilo пет let, да је уgotovilo, да нају ни bilo.

- Nehaj idealizirati људи.

Од такрат је Dario zame postal *talking cure*, skrivnost in resnica obenem. Tako molk kot belina njegovega spomina, при njem је moralo бити vse popolno. Intrigantno. Čudovito. Tudi данес so mi при njem vшеč enake stvari, čeprav so nekam pobledеле, kot da so се umaknile v заčasno offline poziciju. Ali па се samo jaz ves čas hipnotiziram, да је le заčasno. Enakih stvari hkrati tudi ne maram, vzajemnost се оhranja.

Ob kovinskem zvenu škornjev stopam на bolnišnični hodnik. «Pizda sebična,« klokoče v meni, а мирно одврнем: «Dober dan.« Le мирно, asertivni moramo бити, vљудni. Rada bi се prebila на prosto. Nikoli већ не bom asertivna, zaprisežem, ko čakam, да ме pokličejo. Nikoli већ не bom rekla: »Gari, ti si super, čudovit, prava redkost, а ne morem бити s tabo.« Rekla bom: »Nočem бити s tabo, saj сем zatrapana v nekoga другега.« Nikoli већ не bom rekla: «Тако rada bi се dobila z vami, а žal nimam časaC Rekla bom: «Ne, tega ne morem storiti за вас, saj nimam за то niti enega dobrega razloga, ne да се mi in pika.« Nikoli већ не bom rekla: «Ne bom zaniкала, да сем to res storila.« Rekla bom: «Тако је. Jaz сем bila.« Pomembno је, да не obmolknem. Asertivnost ni kaj dosti drugačna од manipulacije.

Zbrati ostanke, v plastično vrečko. Kaj је, model, petnajst let stara Vietnamka, из katere kuka sarajevska Drina, nekaj cigaret. Kje је dobio jebeno sarajevsko Drino?! Čevlje, v katerih је slonel на grafitu. Tudi grafita ni ниће odstranil. Vse је še zmeraj там, le jaz сем pet let starejša.

- Žal nam је ... , је rekel bolničar, zazrt в kup papirjev.

Nič вам ni žal, pičke preklete asertivne, ni вам žal. Ne се delat Francoza, dobro veste, да so људје krvavi под коžo! Z Balkana smo, tako vi kot jaz. Vi samo оpravlјate svoje delo in вам ni niti malo žal. Ne rabim vašеga sočutја. Nikoli не bom pozabila tega pogleda. Vse bolnice so оgrajene z visoko оgrajo, је to zaradi болnih али zaradi нас, ki prihajamo iskat tisto, kar је од njih остало, да нам vbijejo в glavo, да ni izhoda.

Pogreb је jutri, об 15. uri. Vlak за Atene odpelје dvajset minut prej. Nizkocenovni let, из Aten в Avstralijo. Tisti, ki niso zapustili severa, не vedo, како се tanka črta daljša in izginја за hrbtom. Južneје је bolj dinamično. Jaz па imam rada ravnico, vse kot из škatlice. Vse је ravno. Kako počasi, в bistvu, izginја črta, ко се pogloбиš. Tudi mrak pada, nekdo је в kupeју

посао, и уопште вам није жао. Не треба ми сажаљење. Тај поглед никада нећу заборавити. Све болнице огађене су високом жицом, је л’ то због болесника или нас који овде долазимо да покупимо оно што је од њих остало, да нам се уреже да нема излаза.

Сахрана је сутрадан, у 15 сати. Воз за Атину креће двадесет минута раније. Low cost лет, из Атине за Аустралију. Они који нису путовали са севера не знају како се tanka линија продужава и шибa изa ушију. Јужније је динамичније. Али ја волим равницу, све под конац. Нигде неравнине. Како спору, у ствари, нестaje линија када се удубиш. И мрак се спушта, неко је у купеу угасио светло. Нисам више на северу, и на југу је мрак. И код Дарија је мрак.

- Ја сам Даријо, са »ј«, ДариЈо ... — рекао је после подужег монолога.

- Драго ми је ДариЈо.

Воз је све брже шибao, пролазили смо, граница је била близу. Никога више није било у купеу. Само мрак. Упалила сам цигарету иако је писало да је забрањено пушити, начас она осветли моје лице у огледалу купеа. Ушао је кондуктер, није ништа рекао за дим, уредно је прегледао моју карту.

- Госпођице, желим вам сву срећу.

Торба је била поред мене. У њој су били моји пријатељи Фикус, Френклин и Валтер. Омиљена храна аустралијских голубова њихови су листови. Аустралија, обећана земља, са највећим озонским рупама. И прелепим голубовима. Ја сам хладна, са севера, можда ме угреје.

Кондуктер се накратко вратио и укључио радио. После џингла »B92 ваша једина права таласна дужина«, ишло је:

- ... *неки су случајно узели прејаку дозу а неки такозвану златну дозу. Golden bullet. Златна доза је када неки корисник одлучи да више не жели да живи. Скупи 50 долара, купи три грама хероина, стави их у један шприц, убризга се у вену и умре у сну. То је златни метак ... самоубиство ...*

А онда се станица изгубила, почело је да шушти и крчи... завија... У стомаку.

Dragoslava Barzut (1984, Crvenka). Jedna је од urednica pesničkog pregleda novosadske najmlađe poetske scene — zbornika *Nešto је u igri*. Njen rukopis zbirke kratkih priča *Zlatni metak* osvojio је nagradu »Dura Đukanov«, коју dodeljuje Narodna biblioteka u Kikindi. Zastupljena је u zbirci за mlаde *Prostor за mokrog psa*. Voditeljka је Queer Poezina, прве kvir pesničke manifestacije u Srbiji и пише blog *Odmotavanje*. Urednica је zbornika lezbijских kratkih priča с prostora bivše Jugoslavije *Pristojan život*.

ugasnil luč. Nisem več на severu, tudi на jugu је temno. Tudi при Dariју је temno.

- Jaz sem Darijo, z »j«, DariJo ... — је rekel po daljšem monologu.

- Me veseli, Darijo.

Vlak је brzel vse hitreје, napredovali smo, meja је bila že blizu. Nikogar več ni bilo v kupeју. Le tema. Prižgala sem cigareto, čeprav је pisalo, да је kajenje prepovedano, občasno за hip осветli moj obraz в ogledalu kupeја. Vstopil је sprevodnik, nič ni rekel glede dima, mirno је pogledal mojo vozovnico.

- Gospodična, želim vam srečno pot.

Torba је bila ob meni. V njej so bili moji prijatelji Ficus, Franklin in Walter. Njihovi listi so priljubljena hrana avstralskih golobov. Avstralija, obljubljena dežela, z največјimi ozonskimi luknjami. In s prelepimi golobi. Hladna sem, s severa, mogoče ме pogreје.

Sprevodnik се је за hip vrnil in prižgal radio. Po napovedniku »B92 је edina prava valovna dolžina«, је sledilo:

- ... *določeni so po nesreči vzeli premočno dozo, drugi па tako imenovan zlati šus. Golden bullet. Zlati šus је prevelika doza in odmeri si jo odvsnik, ki се želi ubiti. Zbere 50 dolarjev, kupi tri grame heroina, jih да в eno brizgalko, si vbrizga vsebino в žilo in umre в snu. То је zlata krogla ... samomor ...*

Nato па је postaja izginila, začel се је pretakати in klokotati ... zavijati ... V treбуhu.

SRĐAN SRDIĆ

PREVOD
URBAN BELINA

MEDICINE

Pogledao sam oko sebe: mart umazan maglom. Tokom noći su posipali so. Tamo, iza zgrade, naizgled nepregledna, nagrižena, ranjava ledena ploča. Zakrivljene naprsline rasute po uglačanoj kori. Svitanje iz koga je vetar iščezao. Ono što se čuje nije sa zemlje. Mutno je, teško, sabijeno. Iz zemlje je.

Na putu moram da prođem pored sleđenih stabala koja ne vidim. Sva su od žila, pulsiraju, iskazuju se neuhvatljivim drhtajima. Kao nečim pričvršćene, zakivene za injem posuto granje, usnule vrane. Maglom prikrivene, nagnute su ka tlu. Usamljene, svaka u svom parčetu tamnog sanjarenja.

Semafori ne rade. Znak da nema znakova. Može se kretati po svim stranama. Pri takvoj slobodi, svejednost negira mogućnost izbora.

Negde gore je nebo. Kovitlanje smrskanih oblaka, njihove ukrštene, zdrobljene iverice, katalog bledog sivila. Slepog sivila.

Ustajem prerano. Tačnije, ustajem na vreme. S obzirom na prirodu posla koji obavljam, kašnjenje je nemoguće. Obavezno upalim svetlo u ulazu. Iza zaključanih vrata ostaje očev kašalj provučen kroz *fm* vapaj promuklih klavijatura u uvodu za distorzirano buđenje. Majku nikada ne čujem. Tako je od kada znam za sebe.

Put sam odabrao na osnovu iluzije o trajanju. Odlučio sam se za *Zmajevu* ulicu zbog njenog stremljenja ka prostorima bez definisanog završetka. To mi je bilo posebno značajno. To, i svetlo u ulazu.

Na putu nema ničega. Stare kuće voštanih zidova, u njima tek poneki nagoveštaj onog prvog, otežalog i mučnog čovečijeg pokreta, zvuk izbacivanja šlajma zgrudvan u hladnom, poljskom toaletu. Ponegde oporo zaudara stajsko dubrivo, drugde se svinje komešaju po tesnim oborima. Reklame automehaničarskih radnji. Musavi izlozi zamandaljenih birtija.

MEDICINE

Pogledal sem naokoli: marec, umazan od megle. Ponoči so posipali cestu. Tam, za zgradbo, na vitez nepregledna, objedena, poškodovana ledena ploskev. Zakrivljene brazde, posejane po zglajeni površini. Svit, ki je porodil veter. Kar se sliši, ne prihaja s površja zemlje. Motno je, težko, zbito. Iz zemlje prihaja.

Na poti moram mimo zaledenelih dreves, ki jih ne opazim. Njihove korenine so razvejane, utripajo, govorijo v neulovljivih drhtljajih. Kot da so z nečim pritrgjene, zakovane speče vrane na z ivjem prekritih vejah. Skrite v megli se nagibajo k tlom. Osamljene, vsaka v svojem koščku temnega sanjarjenja.

Semaforji ne delujejo. Znak, da ni znakov. Dovoljeno se je premikati v vseh smereh. Pri takšni svobodi vseenost zanika možnost izbire.

Nekje zgoraj je nebo. Vrtinčenje razdrobljenih oblakov, njihovi prekrizani, zrahljani robovi, katalog blede sivine. Slepe sivine.

Vstanem prezgodaj. Natančneje, vstanem pravočasno. Glede na naravo posla, ki ga opravljam, ne smem zamuditi v nobenem primeru. Vedno prižgem luč nad vhodom. Za zaklenjenimi vrati ostane očetov kašelj, sredi bučanja pridruženih klaviatur po radiu med uvodom v distorzirano budnico. Matere nikoli ne slišim. Tako je, odkar vem zase.

Pot sem izbral na osnovi iluzije o trajanju. Za *Zmajevo* ulico sem se odločil zaradi njenega stremljenja k prostorom brez opredeljenega konca. To se mi zdi še posebej pomembno. To, in luč nad vhodom.

Na poti ni ničesar. Stare hiše z voščenimi zidovi, v njih zgolj kakšna slutnja tistega prvega, oteženega in mučnega človeškega premika, zvok odhrkavanja, zgruden v hladnem poljskem stranišču. Ponekod vsiljivo zaudarja po hlevskem gnoju, drugje se svinje drenjajo po tesnih ogradah. Reklame

Skretanje ka groblju. Ruina u kojoj su nekada davno deca spalila staricu misleći da je veštica.

Nakon što prođem pokraj autobuske stanice, zarijem ruke duboko u džepove kaputa. Tako pravim oslonac. Zamišljam kako sam ih zavukao pod krila onih nemih vrana, postanu tople, masne, kao katranom prelivene.

Izračunao sam: trideset i dve kuće pre bolnice nalaze se u senci bolnice. Kada se ide iz pravca grada. Šta se dešava sa druge strane, ne znam. Nikada nisam bio tamo. Trideset i dve kuće su u mirisnoj senci bolnice. Titrava struja od joda i isparenja sa iskrzanih, ustajalih bolničkih čaršava obavlja njihove pocrnele krovove i razara ležišta na kojima je položen crep. Nabubreli, podnimljeni krovovi, kao prezreli čirevi. Prirasla uz neokrećenu portirnicu, usahla lipa ispušta iz sebe zadah martovske vlažne truleži. Primetio sam kako se uz nju često privijaju rođaci tek umrlih dok napuštaju zgradu, zanemoćalih udova i rasplinutih misli. Iza njihovih leđa, bezizražajna glava prodavca južnog voća klimata se po zagušljivoj nutрини crvenog kioska.

Ja razgovaram s mrtvima. Sedim pokraj njih, pružam im ruku, donosim im hranu, odnosim njihov izmet. Često sam poslednji koga vide, neretko i jedini. Kada dođe vreme, pozdravimo se i oni odu. Ukoliko se to dogodi u toku noći, ujutro zateknem njihova tela kako se već rasušuju i žute. Ako sam tu u trenutku njihovog polaska, obično požele da mi stegnu ruku i da kažu nešto važno, kao nekakvu tajnu u kojoj je sadržan mogući smisao njihovog trajanja. Zatvorim vrata i podignem njihove mlitave ruke na krevet, te ih pokrijem još uvek ugrejanom posteljinom. Pogledam kroz prozor i potpuno se umirim. Osećam prisustvo nečeg trećeg u prostoriji, ramena mi se naprežu od pritiska neshvatljive snage. Zidovi zgrčeni pod nasrtajem daha izbačenog iz dijafragme kosmičkih razmera. Potraje nekoliko sekundi i završi se.

Ima dana tokom kojih sam jurio smrti, najviše četiri za vreme jednog dana. One su bežale po hodnicima i ja sam bio prinuđen da razgrćem gomile sebičnih pacijenata, zastrašenih činjenicom izgubljenog vremena, tako skupog i tako izuzetnog. U nekim slučajevima me je dozvalo bolničko osoblje, u nekim sam kroz vrevu bolesnih razaznao vapaje. Na jednu smrt sam slučajno naišao. Bio sam pobednik tada. Smrt me nije pretekla, iako se neprekidno upinjala da to uradi.

Na pogrebe ne idem. Ne mogu da stignem. Prošetam po grobljima nedeljom popodne, sa sobom nosim ranac u kom je hrana koja je ostala iza njih u toku proteklih sedam dana. Trudim se da je pravično rasporedim. Cigančići me odmah

v avtomehanični delavnici. Zapašene izložbe zapečatenih krčem. Ovinek proti pokopalištu. Ruševina, v kateri so dolgo nazaj otroci zažgali starko misleč, da je čarovnica.

Ko pustim za sabo avtobusno postajo, zarinem roke globoko v žepe plašča. Tako se podprem. Predstavljam si, da sem jih vtaknil pod krila tistih nemih vran, postanejo tople, mastne, kot bi bile prelite s katranom.

Izračunal sem: dvaintrideset hiš pred bolnico leži v njeni senci. Če prihajaš iz smeri mesta. Kaj pa se godi na drugi strani, ne znam povedati. Še nikoli nisem bil tam. Dvaintrideset hiš v dišeči senci bolnice. Drhteče izparine joda in hlapi iz obrabljenih, dotrajanih bolniških rjuh se vijejo okoli njihovih počrnelih streh in razjedajo tramove, na katerih so položeni strešniki. Nabrekle, podprte strehe kot prezreli turi. Zraščena z neometano vratarnico, usahla lipa oddaja duh po marčevski vlažni trohnobi. Opazil sem, da se k njej pogosto privijejo sorodniki rajnkih, ki zapuščajo stavbo z nemoćnimi udi in razpršenih misli. Za njihovim hrbtom, brezizrazna glava branjevca s tropskim sadjem kima po zadušljivi notranjosti rdečega kioska.

Pogovarjam se z mrtvimi. Sedim ob njih, jim ponujam roko, prinašam jim hranu, odnašam njihove iztrebke. Pogosto sem zadnji, ki ga vidijo, dostikrat tudi edini. Ko pride čas, se poslovimo in nato odidejo. Če se to zgodi ponoči, zjutraj najdem njihova telesa, ki se že sušijo in rumenijo. Če sem prisoten v trenutku njihovega odhoda, me pogosto primejo za roko, da bi mi povedali nekaj pomembnega, neko skrivnost, v kateri se skriva resnični smisel njihovega obstoja. Zaprem vrata in položim njihove mlahave roke na posteljo, pokrijem jih s še zmeraj toplo rjuho. Pogledam skozi okno in se pomirim. Občutim prisotnost nečesa drugega v prostoru, ramena se mi naprezajo od pritiska nedojemljive sile. Stene so zgrbljene pod navalom sape, iztisnjene iz dijafragme kozmičnih razsežnosti. Traja nekaj sekund in nato pojenja.

Bili so tudi dnevi, ko sem preganjal smrti, največ štiri v enem samem dnevu. Bežale so po hodnikih, jaz pa sem dobil priložnost, da razgrnem gomile sebičnih pacientov, prestrašenih zavoljo izgubljenega časa, tako dragocenega in tako izjemnega. Včasih me je poklicalo bolnišnično osebje, spet drugič sem med hrupom bolnih razpoznal krike. Neko smrt sem srečal povsem po naključju. Takrat sem bil zmagovalec. Smrt mi ni pobegnila, četudi se je neprestano trudila to narediti.

Ne hodim na pogrebe. Ne utegnem. Po pokopalištu se sprehodim ob nedeljah popoldne, s seboj tovorim nahrbtnik, v katerem je hrana, ki so jo pustili za sabo v preteklih sedmih

prepoznaju, opkole me, vuku za rukave i traže da im pričam. Svaka priča je zalog za obećanje da neće uzeti ništa sa humke dok ne odem.

Noći s nedelje na ponedeljak su nepodnošljive. Stisnut u njima, ne mogu da se pomerim jer sam samom sebi zabranio da se krećem. Svaki pokret me vodi do opustošenih prostranstava po kojima čujem svoje sve glasnije korake, sve do neizdržive kakofonije, iz koje izviruju disharmonični dečiji horovi, akordi koje na leđima vuku sablasne prikaze bez očiju. Tad plaćem. Moje suze otiču u lončić sa mlakom kamilicom kojom se trljam dok ne zaspim.

*

Izvoli Rajiću, trista šes dinara, tvoja poslednja plata. Pošteno si radio, Vojska ti se pošteno odužuje. Nije ti bilo loše ovde, je li? Lepo si izabro, a sećaš se koliko smo se svađali ti i ja. Neću pušku, neću pušku, sećaš se kako si skićo? Pa piši izjave, pa šalji u Beograd, kao da si neki sektaš, bogati. Ali ajde, nema potrebe da se raspravljamo sad, na kraju. Ja i dalje mislim da si pogrešio, ti kako hoćeš. Ispade ti grobar, je li? Nisam znao, majke mi rođene, rekao bi ja tebi, ne bi ja tebe prevario nikada. Šta ti ja tu znam, intenzivna nega, onkologija, hemoterapija, sve je to meni isto. Crći ćemo svi, šta ćeš. Al sarani ti pola Kikinde za ovih trinaest meseci, sunce ti. A da znaš kako te fale ovi, zlatno dete, dođe prvi, ode poslednji, ništa mu nije strašno, ništa mu nije teško. Još ćeš se zaposliti za stalno ovde. Što da plaćaju popa kad si ti tu, je li? Ha, ha, kažem ti ja. I da znaš, sutra ne moraš da dolaziš. Evo sad ću da ti ispišem rešenje i — putuj igumane! Dan ranije — ko te pita. Ti si svoje pošteno odslužio, kažem ti ja. Ajd da se izljubimo, tako, živ bio, sad da se oženiš i samo sinove da praviš, znaš. Četvoricu, najmanje. Ajd, u zdravlje ti bilo, časti društvo od plate i pozdravi čaleta.

A, da, čujem da si ovde i devojk u našo, je li? Neka, tako i treba.

Potpukovnik se bez žurbe udaljavao niz hodnik, klateći se nehajno. Izgledalo je kao da ga sopstvene noge prate, da su u ljutitom neskladu sa ostatkom čvornatog tela. U prvi mah mi ga je bilo žao. Nešto kasnije sam otišao da povraćam, ne ispuštajući vojničku platu iz ruke.

*

Blještava izmaglica rasecala je sobu, naglo, kriveći prozorska stakla. Kroz poluotvorena vrata puzala je prigušena neonska svetlost koja je najavljivala zamiranj e svakog dnevnog

dneh. Trudim se, da bi jo pravično razdelil. Cigančki me nemudoma prepoznaju, obkolijo me, me cukajo za rokav in prosijo, da jim povem zgodbo. Vsaka zgodba je bila plaćilo za obljudo, da ne bodo vzeli ničesar z gomile, dokler ne odidem.

Noći z nedelje na ponedeljek so nevzdržne. Ujet sem v njih, ne morem se premikati, saj sem sam sebi prepovedal premikanje. Vsak premik me popelje do opustošenih prostranstev, sredi katerih slišim svoje vse glasnejše korake, vse do nevzdržne kakofonije, iz katere se izvijejo neusklajeni otroški zbori, akordi, ki imaju na hrbtih optane strašljive prikazni brez oči. Takrat zajočem. Moje solze se stekajo v skodelico z mlačno kamilico, ki si jo vtiram, dokler ne zaspim.

*

Izvoli Rajić, tristo šestdeset dinarjev, tvoja zadnja plaća. Trdo si garal, zato ti je tudi vojska pošteno poplaćala trud. Ni ti šlo slabo tukaj, a ne? Dobro si se odločil, se spomniš, kako sva se prerekala, jaz in ti. Noćem puške, noćem puške, se spomniš, kako si bevskal? Pa napiši izjavo in jo pošlji v Beograd, kot da si kakšen sektaš, za vraga. Kar je, je, nobenega smisla nima o tem razpravljati zdaj, na koncu. Meni se še zmeraj zdi, da si se zmotil, ti pa kakor hoćeš. Postal si grobar, a ne? Nisem vedel, prisežem pri svoji materi, povedal bi ti, nikoli te ne bi prevaral. Kaj pa jaz vem, intenzivna nega, onkologija, kemoterapija, meni se zdi vse skupaj eno in isto. Vsi bomo crknili, kaj ćeš. Ampak v teh trinajstih mesecih si pokopal pol Kikinde, za vraga. Pa da veš, kako te hvalijo tile, zlati otrok, pride prvi, odide zadnji, nič mu ni grozno, nič mu ni teško. Pa saj boš dobil še zaposlitev za nedoločen čas. Zakaj bi plaćevali popa, ko pa imamo tebe? Ha, ha, ti rećem. In da boš vedel, jutri ti ni treba priti. Evo, zdaj bom napisal razrešnico in srećno pot, iguman! Dan prej, koga pa briga. Pošteno si odslužil svoje, ti povem. Dajva se poslovit, tako, bodi zdrav, pa da se mi oženiš in zaplodiš celo kopico sinov, saj veš. Najmanj štiri. Na tvoje zdravlje, daj za rundo od plaće in fotra pozdravi.

Aja, slišim, da si si tu našel tudi deklino, a ne? Lepo, lepo.

Podpolkovnik se je zlagoma oddaljeval po hodniku, ves čas se je opotekal. Videti je bilo, kot bi mu lastne noge komaj sledile, bile so popolnoma neusklajene s preostankom grčastega tela. Najprej se mi je zasmilil. Zat em sem šel bruhat, ne da bi pri tem izpustil vojaško plaću iz rok.

*

Blešćeća rosa je razkosala sobo, hitro, skrivila je okenska stekla. Skozi na pol priprta vrata se je priplazila pridušena

očekivanja. Negde posle četiri popodne, bolest ostaje izolovana i zamandaljena, daleko od svakog pogleda sa strane. Tinja kroz sebe, hrani se sobom dok gamiže po izmoždenoj unutrašnjosti umirućih.

Nije spavala, samo se predala neobićnom stanju u kom duh zastane na pola puta, izvućen na površinu tela, isijava, kao prozračna i nežna ljuštura. Neravnomerno je udisala i izdisala, čas se činilo kako sažima svu snagu svog krhkog tela u jedan dah da bi uživala u njemu tako masivnom, dok plamti i varnići pred njenim blagim očima, čas bi svaki izdisaj delovao kao otisak pretećeg nadolaženja bola sa kojim je nemoguće suočiti se.

Zastao sam i pamtio srebrnu kišu kako se izliva po njoj, naslonjenoj na neudobni jastuk. Mala stopala je pribila jedno uz drugo i dremljivo ih trljala.

Tiho sam spustio sok od višanja na stočić i privukao plastićnu stolicu do njenog kreveta.

Ti ...

Dodirnula me je i našli smo se u nagnutoj pukotini. Bilo je toplo unutra, obloženo debelim slojem mahovine, izolovano od zvukova spolja.

Tiii ...

Pukotina je postala sazvežde. Vatrei pupoljci. Plamte i sunovraćuju se po mojim dlanovima. Dodirujem zatamnjene zastore oko sebe. I sve gori. I čujem. Verglaš. Stoji na uglu puste ulice. Zauzeo je površinu jedne kamene kocke i mehanićki nas ponavlja. Zvućimo. Odjekuje. Negde, postoji mesto na kome ne prestajemo.

Ideš ... sutra ...

Ne idem. Marširam. Tako sam to zamišljao. Ponosno. Ja sam vojnik. Ja ću odmarširati. Hteo sam čak i da zapišem tu priću, da joj je poklonim. Da zna kad treba da otvori prozor i da se nagne. Ja sam povorka. Ja sam parada. Ja sam pobednik. Da me obaspe punim, mesnatim ružama tamnih boja. Da rastope ploćnik, poput razgoropaćene lave. Da je ne pogledam, a da zna. Kao i uvek. Da bude kao i uvek. Ona. Uvek.

Vremenom se sva zatvorila u svoje oči. Tu, šćućurena u pozadini sopstvenog pogleda. Rukama je obuhvatila kolena i plašila se. Prišao sam. Pridržavao sam joj glavu i ljubio hladne, stisnute usne.

neonska svetloba, ki je napovedovala premolk vseh dnevnih pričakovanj. Nekje po četrti popoldne ostane bolećina izolirana in zaklenjena, daleč od vsakega pogleda s strani. Žari sama iz sebe, hrani se s seboj, ko se zvija po izmozgani notranjosti umirajoćih.

Ni spala, predala se je neobićajnemu stanju, v katerem duh obstane na pol poti, prodre na površino telesa, žari, kot prosojna in nežna školjka. Neenakomerno je zajemala sapo in izdihovala, vćasih se je zdelo, kot da poskuša zajeti vso moć svojega krhkega telesa v enem samem vdihu, da bi lahko uživala v njegovi velićini, ko bi plamenel in se iskril pred njenimi nežnimi očmi, drugić pa se je zdelo, da je vsak izdih podoben pretećemu valu bolećine, s katerim se ni dalo sooćiti.

Obstal sem in se spomnil srebrnega dežja, ki je tekel po njej, slonela je na neudobni blazini. Majhna stopala je pritisnila tesno skupaj in si jih dremotno drgnila.

Tiho sem odložil višnjev sok na mizico in privlekel plastićni stol do njene postelje.

Ti ...

Dotaknila se me je in znašla sva se v nagnjeni razpoki. Notri je bilo toplo, obložena je bila z debelim slojem mahu, izolirana od zunanjih zvokov.

Ti ...

Razpoka se je pretvorila v ozvezdje. Ognjeni brsti. Goriyo in strmoglavljajo po mojih dlaneh. Dotikam se tamnih zaves za sabo. Vse skupaj gori. In slišim. »Verglanje«. Stoji na vogalu zapuščene ulice. Zavzel je površino ene kamnite kocke in mehanićno ponavlja za nami. Oglašamo se. Odmeva. Nekje obstaja kraj, na katerem ne pojenjamo. *Greš ... jutri ...*

Ne grem. Korakam. Tako sem si predstavljaj. S ponosom. Vojak sem. Odkorakal bom. Nameraval sem celo zapisati to zgodbo, da bi ji jo lahko podaril. Da bo vedela, kdaj odpreti okno in se nagniti skozenj. Sem povorka. Sem parada. Sem zmagovalec. Da me obsipajo z bohotnimi, mesnatimi rožami tamnih barv. Da stalijo ploćnik, kakor razburkana lava. Da je niti ne pogledam, pa kljub temu ve. Tako kot zmeraj. Da je kot ponavadi. Ona. Zmeraj.

Sćasoma se je sćela zaprla v svoje oči. Tam je, ćepi v ozadju svojega lastnega pogleda. Z rokami je objela kolena in se bala. Pristopil sem k njej. Prijel sem jo za glavo in jo poljubil na

Ispod prozora njene sobe je kotlarnica. Tačno na putu do mrtvačnice. Čitave zime odvezio sam leševe tamo. Sećam se, bila je neka mlada žena tog dana. Tumor ju je pokidao, izbio iz nje, smrskao joj telo. Njen muž je došao s posla. Sećam se njegovih krvavih suza, njegove pljuvačke po njenim uvelim dlanovima. Sećam se, zastao sam baš tu, baš pored kotlarnice. Sećam se oporog mirisa pare. Ona je viknula s prozora

Ej, ja hoću da me ti odneseš tamo, znaš, kad bude vreme ... Nemoj da me daš nekom drugom, kaži im da te zovu ako ne budeš ovde tad, hoćeš? Ja hoću samo ti, biću mirna ako znam. Hoćeš da mi obećaš? Hoćeš?

Sećam se, njen glas je dolazio odasvud, iz svih uglova, iz svih soba, iz podruma, kupio se kao mraz po oštroj travi, ječao sa krila papirnih zmajeva, izrastao sa prolećnim izdancima; slušao sam, valjao se ka meni iz pravca ludnice, režao zajedno sa potmulim automobilskim motorima, isticao iz zardalih slavina, noktima sam mogao da ga skidam sa bolničkih zidova dok me je usijana para sprečavala da gledam.

Sećam se, pomislio sam kako je smrt ozbiljna institucija. Kako smrt obavezuje.

Legla je preko mene. Prozirna, vilinski laka. Prste sam zakopao u njena leđa i butine.

Bili smo na praznom igralištu. Paralizovane ljuljaške. Okrunjeni beton. Presečeni tobogan. Nevešto urezana imena dece koje nema. Truli vetar sa usahlih okeana. Razbijeno staklo u jamama bez peska. Sve kao posuto finim, sivim prahom. Sve ustajalo. Popodne zamrznuto ugašenim suncem. Ona je stajala na suprotnoj strani. Sedeo sam i posmatrao. Izlazila je iz sebe. Oslobađala se. Svlačila. Svaki pokret bio je treptaj zadržan u vremenu. Divan, kao dah koji se rasprskava nabrekao od opojnih sokova. Kidala je dugmad sa svoje lake, bele haljine. Posvećeno, kao da vrši obred. Zabacivala je glavu u ekstazi. Napeto stenjala. Svetli pramenovi kose lepili su joj se za pune usne. Jecala je, gola u svojoj radosti. Dodirivala se, sada već mahnita i neobuzdana, željna sebe, željna svog tela, rekla mi je

dodi ...
i iz betonske ploče počeli su da se pomaljaju snopovi zrelog žita, stvarajući ploče oko nas. Klasje nas je približavalo, svet se sužavao. Mogućnosti su prestajale. Tu, naspram nje, poništio sam sebe. Izuzeo svoj oblik, ostao bestelesan i položen na leđa, rekla mi je

Udi ...

hladna, stisnjena usta.

Pod oknom njene sobe je kotlovnica. Ravno na poti do mrtvašnice. Celo zimo sem tja vozil trupla. Spomnim se, tisti dan sem imel neko mlado žensko. Tumor jo je napravil stran, bruhnul je iz nje, ji zmaličil telo. Njen mož je prišel iz službe. Spomnim se njegovih krvavih solz, njegove sline, ki se je cedila po njenih usahlih rokah. Spomnim se, ravno tukaj sem stal, pri kotlovnici. Spomnim se vsiljivega vonja pare. Z okna mi je zaklicala:

Ej, hočem, da me ti odneseš tja, saj veš, ko bo prišel čas ... Ne me prepustiti komu drugemu, reci jim, da naj te pokličejo, če te takrat ne bo tu, a boš? Hočem, da si to ti, če bom vedela, da bo res tako, bom mirna. Mi oblubiš? A boš?

Spomnim se, njen glas je prihajal od vsepovsod, iz vseh kotov, iz vseh sob, iz kleti, zbiral se je kot slana na ostru travi, ječal s kril papirnatih zmajev, brstel s pomladanskimi mladikami; prisluhnul sem, valil se je proti meni iz smeri norišnice, hreščal skupaj z zamolklimi avtomobilskimi motorji, tekel iz zarjavelih pip, z nohti sem ga lahko praskal z bolnišničnih zidov, pri čemer nisem ničesar videl zaradi razžarjene pare.

Spomnim se, da sem pomislil, da je smrt resna inštitucija. Kako zavezujoča je lahko smrt.

Legla je name. Prosojna, vilinsko lahka. Prste sem zaril v njen hrbet in stegna.

Bila sva na praznem igrišču. Paralizirane gugalnice. Okrušen beton. Polomljen tobogan. Nerodno vrezana imena otrok, ki jih ni tu. Gnili veter z usahlih oceanov. Razbito steklo v jamah brez peska. Vse kot posuto s finim sivim prahom. Vse postano. Popoldan, zamrznjen z ugaslim soncem. Ona je stala na nasprotni strani. Sedel sem in opazoval. Šla je iz same sebe. Osvobajala se je. Slačila. Vsak gib je bil trepet, zamrznjen v času. Čudovit kot dih, ki se razprši ves nabrekel od opojnih sokov. Odpenjala je gumbе na svoji lahki beli obleki. Posvećeno, kot da opravlja obred. Glavo je metala vznak v ekstazi. Napeto stokala. Svetli prameni las so se ji prilepili na polne ustnice. Ječala je, vsa gola v svoji radosti. Dotikale se je same sebe, zdaj je bila že razvneta in neobrzdana, želela si je same sebe, želela si je svojega telesa, rekla mi je

pridi ...
in iz betonske plošče so se začeli dvigati snopi zrelega žita, zaprli so naju v krog. Klasje naju je zbližalo, svet se je zmanjšal. Možnosti so pojenjale. Tu, nasproti nje, sem izničil samega sebe. Izstopil iz svoje oblike, postal breztelesen,

i stegla me je tankim butinama, najjače, čineći poslednji, stravični napor davanja, crpeći, uzimajući sav život iz sebe, uspostavljajući svoju volju, izdižuci se njome do apsolutne želje, nezamislive, potresne, nestajući u njoj, paraajući njome ono što je ostalo od mene.

*

Sedeo sam na krevetu. Završilo se i ona se noktima i zubima zakačila za moja ramena, sva mokra i zadihana. Na klupama u bolničkom parku nije bilo nikoga. Učinilo mi se da vidim sve one koji tu više nikada neće sedeti. Posle kraja sveta, kada ustanu i vrate se, znao sam, neće biti mesta za sve njih. Neće.

*

Vrata lifta su se otvorila. Deda Miloš je sedeo u kolicima. Jedna noga i prsti druge ostali su mu u komunističkom logoru. Gangrena. Dijabetes. Tuga. Kaže

Gotovo Ivane?

Pomislio sam da nije. U sobi, ona je iznemoglo vrištala.

*

Otac i majka su se rano probudili da bi me iznenadili. Ljubili su me i neprekidno nešto govorili, nisam čuo šta. Pitanja, pitanja, pitanja, a ja nisam spavao, već sam čitave noći stajao pored prozora i zamišljao kako stražarim. Majka je iznela tortu iz frižidera i grlila me, otac odnekud izvukao flašu viskija i skupih cigareta i nudio me. Najednom su, u glas, počeli da ponavljaju

Gotovo je, sine, gotovo je ...

a ja sam rekao

Neću

i niko ništa nije razumeo.

*

Hteo sam da kupim nešto, voće, sok, novine, nisam znao šta, po prvi put sam ja dolazio nekome u posetu. Stajao sam tako neko vreme pred kioskom i čudio se kako niko ne staje, kako svi prolaze pokraj mene. Tamo, sa strane, jasno se videlo da je svet sasvim nalik Munkovoj slici. Zašiljene kapi kiše dobovale

položen na hrbet. Rekla mi je:

Vstopi ...

oklenila se me je s svojimi suhimi stegni, na vso moč, še zadnjič se je obupano ponudila v dar, željno, s celim bitjem, uveljavila je svojo voljo, z njeno pomočjo se je dvignila do absolutne sle, nepredstavljive, pretresljive, razblinila se je v njej, z njeno močjo je raztreščila, kar je še ostalo od mene.

*

Sedel sem na postelji. Končalo se je in z nohti in zobmi je visela na mojih ramenih, vsa mokra in zasopla. Na klopeh v bolnišničnem parku ni bilo nikogar. Zazdelo se mi je, da vidim vse tiste, ki ne bodo nikoli več sedeli tu. Po koncu sveta, ko vstanejo in se vrnejo, sem bil prepričan, ne bo več dovolj prostora za vse. Ne bo.

*

Vrata dvigala so se odprla. Na vozičku sedi striček Miloš. Ena noga in prsti druge so mu ostali v komunističnem taborišču. Gangrena. Diabetes. Žalost. Pravi

Je konec, Ivan?

Pomislio sem, da ni. Obnemoglo je vreščala v sobi.

*

Oče in mati sta se zbudila zgodaj, da bi me presenetila. Poljubljala sta me in mi kar naprej nekaj govorili, nisem slišal, kaj. Vprašanja, vprašanja, vprašanja, jaz pa nisem spal, cele noći sem stal ob oknu in si predstavljaj, da stražim. Mati je prinesla torto iz hladilnika in me objela, oče je od nekod potegnil steklenico viskija in drage cigarete in mi ponudil. Kar naenkrat sta, v en glas, začela ponavljati:

konec je, sine, konec je ...

jaz pa sem rekel

nočem

in nihče ni ničesar razumel.

*

su po plećima jutra koje kao da niko nije želeo. Zbunjen, nastavio sam da koračam. Bez ičega u rukama.

Miloš je gurao kolica i zastao. Sigurno bih prošao pored njega, nesposoban da mu se obratim, ali me je stegao za nogu, neočekivano snažno.

Nemoj, nema tamo više, znaš ...

Iz njega mi se mesecima osmehivao onaj blaži deo sveta i ja sam mu verovao.

Rekao sam im da sačekaju da dođeš, znaš da smo pričali, nije bilo vremena. Nikad nema. Ona je razumela. Jednom si morao da odeš. I ona je morala. Ja sam je pronašao. Čim sam ustao otišao sam da vidim da li joj nešto treba. Izgledala je tako... mirno. Kao da nam govori da joj sad ne možemo ništa. Mi, gadovi.

Kleknuo sam i spustio glavu u njegovo krilo. Pričao je o tome kako je de Gol želeo da bude sahranjen u svom selu i to u prisustvu najuže porodice. Pričao je kako on želi da ja dođem kad on umre zato što sam mu ja kao unuk i da tamo svima objasnim šta treba da rade i da ne budu tužni. To mi je pričao desetinama puta i znao sam da se ovoga puta trudi koliko god može. Podigao sam glavu a usta su mi bila poluotvorena. Trebalo je da nešto kažem, da nešto uradim, ali nisam mogao a on je razumeo. Čitavog tog jutra, nas dvojica smo, u sumračnom hodniku, slušali kišu.

*

Tamo, u pari kotlarnice, ja sam odbio da slušam. Ništa od ovog sveta nije moglo da zameni isečak njenog glasa dok je preticao iz onog prošlog, onog završenog. Stajao sam pod njenim prozorom sa slušalicama na ušima. Ruke sam sakrio u džepove, kao da će mi tako ostati više nje po njima. Sa jednog drugog mesta dopiralo je

The medicine is all we need
To keep us away and hidden

i jasno se čulo da taj čovek ne peva, već da priziva, evocira, da se ne sakriva melodijom iza svog bola već da živi kroz njega. Šištalو je iz njegovih grudi, na svakoj molskoj krivini se zaustavljao, tkao, staloženo sažimao muku poražen saznanjem o njenoj neumoljivosti

We can only see the sunset
We never see the sunrise

Nekaj sem hotel kupiti, sadje, sok, časopis, nisem vedel, kaj, prvič sem bil jaz tisti, ki gre na obisk. Nekaj časa sem stal pred kioskom in se čudil, da se nihče ne ustavi, da gredo vsi mimo mene. Tam, pri strani, se je razločno videlo, da je svet podoben Munchovi slici. Zašiljene kapljice dežja so bobnele po plečih jutra, za katero se je zdelo, da si ga nihče ni želel. Zbegano sem korakal naprej. Ničesar nisem držal v rokah.

Miloš je porival voziček in se ustavil. Najverjetneje bi šel mimo njega, ne da bi ga uspel ogovoriti, a me je zgrabil za nogo, nepričakovano močno.

Ne hodi, tam ni več ničesar, veš ...

Iz njega se mi je nekaj mesecev nasmihal tisti blažji del sveta, in jaz sem mu verjel.

Rekel sem jim, da naj počakajo, da se vrneš, pogovarjali smo se, ni bilo dovolj časa. Nikoli ga ni dovolj. Ona je razumela. Enkrat si moral oditi. Tudi ona je morala. Jaz sem jo našel. Ko sem vstal, sem šel pogledat, če morda kaj potrebuje. Videti je bila tako ... mirna. Kot bi hotela reči, da ji ne moremo nič. Mi, barabe.

Pokleknil sem in mu položil glavo v naročje. Razlagal je, da je želel biti de Gaulle pokopan v domači vasi in to v prisotnosti najožje družine. Razlagal je, da si želi, da bi prišel, ko bo umrl, saj sem mu kot vnuk, in da naj tam vsem skupaj povem, kaj morajo narediti in da naj ne bodo žalostni. To mi je povedal ob desetih priložnostih in vedel sem, da se tokrat trudi na vso moč. Dvignil sem glavo z na pol odprtimi usti. Nekaj bi moral reči, nekaj bi moral narediti, a nisem mogel, razumel me je. Celo jutro sva, v polmračnem hodniku, poslušala dež.

*

Tam, v pari kotlovnice, nisem več hotel poslušati. Nič s tega sveta ni moglo nadomestiti izseka njenega glasu, ki je prehajal iz tistega preteklega, iz zaključenega. Stal sem pod njenim oknom s slušalkami na ušesih. Roke sem zarinil v žepe, kot da bom tako obdržal več njenih sledi na njih. Z nekega drugega konca se je zaslíšalo:

The medicine is all we need
To keep us away and hidden

in razločno se je slišalo, da ta človek ne poje, da poziva, kliče, da se z melodijo ne skriva za svojo bolečino, ampak jo živi. Sikalo mu je iz prsi, na vsaki molski krivini se je ustavil, tkal je, zlagoma je zbiral muko, poražen zaradi spoznanja o njeni

a ja sam hteo dovoljno širok sanduk, napravljen za nas dvoje, makar na sekund, širok kao plašt glasa koji se nadvio nad akorde iskopane iz miliona grobnica i položene pred nas kao konačna presuda

In our funny little homes
We’re really quite alone
We’re just a sitting target
For your superiority.

Gore, na spratu, neko je zatvorio prozor naše sobe.

Sunrise
Sunset

Nisam hteo da krenem. Pomislio sam kako je to jedini spas. Da se ukopamo u vremenu. Da odbijemo nama prirođenu naredbu o kretanju. Da se konačno zaustavimo. Kada vreme izgubi svaki značaj za nas, izgubiće ga i po sebi. Ja to znam. Ja sam naučio. Ja sam pobednik. Otići ću da joj kažem to. Posle sahrane. Kada se svi raziđu. Kada ponovo ostanemo samo nas dvoje.

Na rasparanom horizontu dodiruju se oblaci bremeniti strašću.

The medicine is all we need ...

neutrudnosti:

We can only see the sunset
We never see the sunrise

jaz pa sem hotel dovolj prostorno krsto, narejeno za oba, četudi le za nekaj sekund, širen kot plašč glasu, ki se je dvignil nad akorde, izkopane iz milijonov grobnic in položene pred nas kot končna sodba.

In our funny little homes
We're really quite alone
We're just a sitting target
For your superiority.

Zgoraj, v nadstropju, je nekdo zaprl okno najine sobe.

Sunrise
Sunset

Nisem hotel oditi. Pomislil sem, da je to edina možna rešitev. Da se vkopljeva v času. Da ukrotiva prirojeno potrebo po premikanju. Da končno obstaneva. Ko bo čas izgubil pomen za naju, ga bo izgubil tudi sam po sebi. V to sem prepričan. Naučil sem se. Sem zmagovalec. To ji bom šel povedat. Po pogrebu. Ko se bodo vsi razšli. Ko bova spet ostala sama.

Na razklanem horizontu se dotikajo oblaki, nabito polni strasti.

The medicine is all we need ...

Srdan Srdić (1977, Kikinda). Piše prozu. Objavijo je romane *Mrtvo polje* (2010) i *Satori* (2013), te zbirku priča *Espirando* (2011), koja dobije nagrade »Biljana Jovanović« i »Edo Budiša« za 2011. Godinu. Prvu nagradu za prozu na konkursu zrenjaninskog časopisa Ulaznica dobio 2007. godine, kao i nagradu »Laza Lazarević« za najbolju neobjavljenu srpsku pripovetku 2009. godine. Dobitnik je stipendije »Borislav Pekić« za 2010. godinu. Tekstovi Srdana Srdića prevedeni su na albanski, mađarski, rumunski, ukrajinski i poljski jezik.

Srdan Srdić (1977, Kikinda). Piše prozo. Objavil je romana *Mrtvo polje* (2010) in *Satori* (2013) ter zbirko kratkih zgodb *Espirando* (2011), ki dobi nagradi »Biljana Jovanović« in »Edo Budiša« za leto 2011. Prvo nagrado za prozo na natečaju zrenjaninske revije Ulaznica dobi leta 2007, leta 2009 pa nagrado »Laza Lazarević« za najboljšo neobjavljeno srbsko pripovedko. Je dobitnik štipendije »Borislav Pekić« za leto 2010. Njegovi teksti so prevedeni v albanščino, mađžarščino, romunščino, ukrajinščino in poljščino.

O NEPISANJU NENAPISANOG PREDGOVORA

IVAN ANTIĆ
PREVOD TIBOR HRS PANDUR

O NEPISANJU NENAPISANOG PREDGOVORA

Kada me je pre tri godine Slavoljub Marković, pisac kratkih priča i urednik časopisa *Priča*, jedinog srpskog književnog časopisa posvećenog isključivo pripoveci, pozvao da zajedno uredimo jedan broj časopisa koji bi imao za cilj da predstavi mladu generaciju autorki i autora, a potreba za tim se već neko vreme bila intenzivno osećala, budući da je prethodna *mlada* generacija, ona iz *Psećeg veka*, bila uveliko tu — osećao sam da mi, prihvatim li ljubaznu ponudu ovog neumornog, okorelog metaprozaiste, predstoji jedna avantura, u najmanju ruku, neizvesnog ishoda. Pre svega stoga što je polje književnosti mladih uvek u obrisima, u naznakama, uvek malko utvarno, bar u zemlji Skribiji; ako se uzme u obzir da su uglavnom jedini izvori periodika i zbornici nagrada za kratku priču (koji se katkad štampaju a ne distribuiraju, npr. zbornici nagrada »Laza K. Lazarević«, »Milutin Uskoković«, »Andra Nikolić«...); i ako se uzme u obzir činjenica da čak i ako se neko van samog književnog polja igrom slučaja obavesti o postojanju nekog mladog autora (budući da mediji ne mare puno o tome) i poželi da ga čita — pitanje je kako će i da li će uspeti da se dokopa knjige. A to, nažalost, važi čak i kada su u pitanju konkursi koji kao nagradu nude neafirmisanom autoru štampanje rukopisa prve knjige. Izdanja čuvene edicije *Prva knjiga* Matice srpske mogu se kupiti u jednoj jedinoj knjižari u Beogradu (a i u toj knjižari dotične knjige poredane su na jednoj od najnižih polic, na polici koja se pri tom još nalazi iza ulaznih vrata u knjižaru, a malko je zaklanja i korpa za kišobrane; interesovanje za mlade autore podrazumeva, moglo bi se reći, čučeci stav; a da bi stvar bila još gora, te knjižice nisu ni naslagane na način koji bi iole ukazivao na njihovu egzistenciju); knjige dobitnika nagrade »Đura Đukanov« ne možete nabaviti ni na taj način; jednostavno se ne distribuiraju; nemate drugog izbora nego da nazovete nekog iz biblioteke »Jovan Popović« u Kikindi koja raspisuje konkurs za tu nagradu, i izložite svoj neobični problem; i da se, pri tom, nadate najboljem ishodu. Poželite

O NEPISANJU NENAPISANEGA PREDGOVORA

Ko me je pred tremi leti Slavoljub Marković, pisec kratkih zgodb in urednik revije *Priča*, edine srbske literarne revije, posvećene izključno kratki zgodbi, pozval, da skupaj urediva številk revije, ki si je za cilj zastavila predstavitev mlade generacije avtorjev in avtoric, saj je bila že kar nekaj časa intenzivno zaznavna potreba po njej, glede na to, da je predhodna *mlada* generacija, tista iz *Psećeg veka*, bila že dolgo tu — sem čutil, da se mi, če sprejemem to ljubeznivo ponudbo neumornega, okorelega metaprozaista, obeta pustolovščina z vsaj negotovim izidom. Predvsem zato, ker je polje književnosti mladih vedno v obrisih, v opombah, vedno malo iluzorno, vsaj v deželi Skribiji; če upoštevamo, da so v glavnem edini viri periodični tisk in zborniki nagrad za kratko zgodbo (ki se včasih tiskajo, a ne distribuirajo, npr. zborniki nagrad »Laza K. Lazarević«, »Milutin Uskoković«, »Andra Nikolić« ...); in če upoštevamo dejstvo, da tudi če se nekdo izven samega literarnega polja po naključju pouči o obstoju nekega mladega avtorja (glede na to, da mediji o tem ne poročajo) in si ga zaželi prebrati — ostaja vprašanje, kako se bo in če se bo sploh dokopal do knjige. A to velja na žalost samo takrat, kadar so v igri tekmovanja, ki kot nagrado nudijo neafirmiranemu avtorju tiskanje rokopisa prve knjige. Izdaje slavne edicije *Prva knjiga* srbske Matice je možno kupiti le v eni sami knjigarni v Beogradu (in tudi v tej knjigarni so dotične knjige zložene na eni od najnižjih polic, na polici, ki stoji celo za vhodnimi vrati knjigarne, in jo ob tem zakriva še koš za dežnike; interes za mlade avtorje sam po sebi pomeni, lahko bi se reklo, čepeči odnos; a da bi bila zadeva še hujša, te knjižice niso niti slučajno zložene tako, da bi vsaj malo nakazovale njihov obstoj); knjige dobitnika nagrade »Đura Đukanov« ne morete dobiti niti tako; enostavno se ne distribuirajo; in nimate drugega izbora, kot da pokličete nekoga iz knjižnjice »Jovan Popović« v Kikindi, ki raspisuje natečaj za to nagrado in razložite svoj neobičajni problem ter pri tem upate na najboljši izid. Če želite priti v stik s temi

li doći u dodir s tim knjižicama na drugi način, odlaskom u biblioteku, preostaje vam, najčešće prilično neuzbudljiva čitalačka situacija — no, ona bar podrazumeva sedeći položaj koji je ipak, ruku na srce, prijatniji: mislim na čitaonicu Narodne biblioteke Srbije u Beogradu. U fondu NBS knjiga se ipak mora naći (mada čitanje mladih autora u čitaonici zaista nije tako seksi). No tu vrstu sigurnosti ne možete imati kada su u pitanju druge biblioteke: često na Kobisu dobijate vrlo oprečne informacije povodom (čini vam se na trenutke: fantomske) knjige — »pozajmica nije podržana«, a već u sledećoj rubrici »van biblioteke: 1 prim.«.

Drugim rečima, ako biste da sednete u svoju fotelju za čitanje, zaboravite na mlade autore. Oni moraju da pređu izvesnu — odvratne li reći — kilometražu ne bi li dospeli u neposrednu blizinu bilo čije šolje za kafu ili čaj. Međutim, sve to ne važi ako ste vi mladi autor. Tada možete računati na to da će do vas ipak doći neka zanimljiva knjiga. Knjige još uvek razmenjujemo međusobno. Još uvek ih ne prodajemo jedni drugima. Razmena je pak najčešće omogućena time što izdavači, namesto honorara, mladom autoru doslovno uruče jedan deo tiraža. Kao autor Matice srpske morao sam nakon promocije svoje knjige *Tonus* naći na brzu ruku način kako da transportujem stotinu primeraka knjige do kuće. To je bila trećina tiraža. Međutim, to nije, naravno, dovoljno pouzdan metod ukoliko želite sastaviti izbor koji smo nasloviili *Plejlista s početka veka*. Mnoge priče jednostavno neće doći do vas. Ne možete poznavati sve koji pišu. Bar ne u zemlji Skribiji. (No, da bi priča bila sasvim koherentna, treba reći da ni naša *Plejlista* nije imala drugu i drugačiju sudbinu; nigde se nije prodavala, delila se i, zahvaljujući poznanstvima urednika *Priče*, dospela je do velikog broja ljudi koji se bave književnošću; ali niko je nije, *igrom slučaja* dobio u ruke, *sticajem neobičnih okolnosti*, a pogotovo ne neko van Srbije.)

Međutim, glavna nelagoda vezano za Plejlistu nije se ticala te nepredvidljive čitalačke avanture — pre se ticala pisanja predgovora.

Jer da li ijedna plejlista na ovom svetu zahteva bilo kakvu uvodnu reč?

(Ili samo: Play.)

Plejlista, kao model, i jeste bila tu da bi se podjednako izbegla Antologija i Panorama. Panorama: naglašavanjem subjektivnog momenta pri izboru, čime se stiče veće pravo na selektivnost, ali se naglašava i činjenica da je sam izbor promenljiv. Jer je Panorama uvek malko statična. Širokoougaona — i, samim tim, ne obećava čitalački užitak. Neutralna je i prepermisivna.

Ova IDIOT-ova plejlista, skraćena je zbog nedostatka prostora. U poređenju sa prethodnom plejlistom, sadrži priču Dragoslave Barzut koja je prošle godine objavila knjigu čiju naslovnu priču ovde čitamo dok priču Srđana Srdića ponavljamo iz prve Plejliste. Takozvanom regionalnom čitaocu neka od ovih

knjižicama na kak drug način, z obiskom knjižnjice recimo, vam preostane najverjetneje precej nerazburljiva bralska situacija — no, ta vsaj pomeni sedeći položaj, ki je vsekakor, roko na srce, prijetnejši: mislim na čitalnico «Narodne biblioteke Srbije» v Beogradu. V arhivu NBS boste knjigo vsekakor našli (čeprav branje mladih avtorjev v čitalnici res ni zelo seksi). No, te vrste sigurnosti si ne morete obetati, kadar so v igri druge knjižnjice: velikokrat dobivate na Cobissu zelo oporečne informacije glede (zdi se vam na trenutke: fantomske) knjige — »gradivo ni dostopno«, in že v naslednji rubriki »izposojeno: 1 primerek«.

Z drugimi besedami, če želite sesti v svoj bralski fotelj, pozabite na mlade avtorje. Le ti morajo opraviti neizogibno — čeprav je to odvratna beseda — kilometrino, da bi prispeli v neposredno bližino skodelice kave ali čaja kogarkoli. Toda to ne velja v primeru, da ste sami mladi avtor. V tem primeru lahko računate na to, da bo do vas vsekakor prišla zanimiva knjiga. Knjige še vedno med sabo menjujemo. Še vedno jih ne prodajamo drugim. Menjava je celo največkrat omogočena tako, da izdajalci, namesto honorarja, mlademu avtorju dobesedno izročijo del naklade. Kot avtor srbske Matice sem moral po promociji svoje knjige *Tonus* hitro najti način, da prenesem sto izvodov knjige na svoj dom. To je bila tretjina naklade.

Ampak to seveda ni dovolj zanesljiv pristop, če želite sestaviti izbor, ki sva ga z urednikom nasloвила *Playlista iz začetka stoletja*. Mnoge zgodbe preprosto ne bodo prišle do vas. Ne morete poznati vseh, ki pišejo. Vsaj ne v deželi Skribiji. (No, da bi bila zgodba povsem koherentna, je treba reći, da niti najina *Playlista* ni imela druge ali drugačne usode; nikjer se ni prodajala, delila se je in, zahvaljujoč poznanstvom urednika *Priče*, prispela do velikega števila ljudi, ki se ukvarjajo s književnostjo; ampak nihče je ni dobil v roke *po naključju*, *s sovpadanjem neobičajnih okoliščin*, in vsekakor je ni dobil nihče izven Srbije.)

Toda osrednje nelagodje v zvezi s Playlisto se ni dotikalo te nepredvidljive bralne pustolovščine — ampak se je prej dotikalo pisanja predgovora.

Sploh katera playlista na tem svetu zahteva kakršnokoli uvodno besedo?

(Ali samo: Play.)

Playlista kot model je bila tukaj, da bi se izognili tako Antologiji kot Panorami.

Panorama: poudarja subjektivni moment pri izboru, s čimer dosežemo večjo pravico do selektivnosti, ali pa poudarjamo tudi dejstvo, da je sam izbor spremenljiv. Panorama je vedno malo statična. Širokokotna — in tako ne obljublja bralskega užitka. Nevtralna je in preveč permissivna.

Ta IDIOT-ova playlista je skrajšana zaradi pomanjkanja prostora. V primerjavi s predhodno vsebuje zgodbo Dragoslave

imena bi mogla biti već poznata. Dragoslava Barzut uredila je nedavno knjigu *Pristojan život* – zbornik kratke lezbejske priče sa prostora Ex Yu. (Citirao bih ovom prilikom jednu rečenicu iz predgovora: »A šta je povezivanje ako ne odbijanje da se udaljimo«..) Privlačnosti pripovedanja Dragoslave Barzut čitalac se teško može odupreti pročitati li prvih par rečenica priče *Najduži je poslednji sat (plus bonus track)*: »Hagovale smo se na izlazu. Ti si moja litijumska baterija, ja tvoje veselo koje si sisala sve dok nisi progutala čamac. I čime sada da ploviš po Tisi?« Ili pak sempl iz jedne druge priče – »Asfalt je šibao iza moje leve slepoočnice, mogla sam sad od peta do grla da osetim prostranost i brzinu Beograda. Po sredini druma čelična ograda koja se gubila zajedno sa asfaltom podseti me na ogradu tatinog golubarnika, čiji smrad mama nikad nije mogla da podnese, čak je i zadah bio isti. Beograd vrvi od kaveza. Kavez za golubove samo je jedan od njih. Brzina koja upravo pokarambasi moje ujednačeno disanje, bilo je velociferovsko kretanje brojeva na taksimetru.« Proza Dragoslave Barzut upravo jeste to *ujednačeno disanje*, izvesno *laid-back* pripovedanje, jedan poseban smiren stav izas samog pripovednog glasa – koji onda nešto *pokarambasi*. Nešto naprosto započne svađu s tim umirenim ili još bolje rečeno primirenim disanjem koje pak ne odustaje ni tad lako od sebe. Sa Srđanom Srdićem susreo sam se, ako tako, uz dosta preterivanja, mogu reći, po preporuci Anrija Mišoa. Moto njegove priče *Igra na nesreću* – prve koju sam pročitao (a to je bilo mnogo pre objavljivanje njegove knjige *Espirando*) – bili su Mišoovi stihovi »Baš zato što sam ništa/ I zbrisan/ I smešan ...« (Možda je ovo prava prilika da priznam svoju, izgleda, neizlečivu slabost prema piscima koji navode Mišoove misli kao moto; ili pak prema onima koji Mišoa prevode. Jer duh Mišoa, zaista, gotovo nikad ne greši u izboru.) Srđan Srdić bi, inače, pomenutom regionalnom čitaocu mogao biti poznat kao glavni urednik međunarodnog festivala kratke priče »Kikinda Short« i kao dobitnik međunarodne nagrade »Edo Budiša« koja se odnedavno dodeljuje u Hrvatskoj. U proznoj antologiji *Pucanja*, izašloj u Službenom glasniku prošle godine, Srdić svoj doživljaj žanra kratke priče skicira na sledeći način: »Ono što je iza stvari i nakon njih. Ono što preostaje.« Do onog što je raspršeni iscedak, do tog preostatka, do napetog i neprijatnog treperenja i brujanja koje ostavljaju stvari u odsustvu, može se doći jedino putem jezivo velikog užitka u pisanju – u pisanju koje je tu, zapravo, shvaćeno kao egzistencijalno važno, kao što je to kod Srdića, čini mi se, slučaj. Kod njega se uvek oseti žar radikalno neredukovane ekspresije kao *želje*.

Valjalo bi pomenuti imena još nekih proznih autora i autorki koji se na ovoj plejlisti IDIOT-a, nažalost, nisu našli: Slobodan Bubnjević, Lana Bastašić, Andrija Matić, Miloš Živanović, Jana Rastegorac, Dragić Cvjetinović, Nemanja Raičević, Branko Čurčić ... U tom društvu je i autor ovih redova. Sumarno

Barzut, ki je prejšnje leto objavila knjigo, v kateri je zgodba, ki jo berete, naslovna zgodba, medtem ko zgodbo Srđana Srdića ponavljamo iz prve playliste. Takoimenovanemu lokalnemu bralcu bi morala biti ta imena že znana. Dragoslava Barzut je pred kratkim uredila knjigo Pristojan život – zbornik kratkih lezbičnih zgodb iz prostorov nekdanje Jugoslavije. (Ob tej priložnosti bi citiral stavek iz predgovora: »Kaj je povezovanje, če ne zanikanje oddaljevanja«..) Privlačnosti pripovedovanja Dragoslave Barzut se bralec težko upre, ko prebere prvih nekaj stavkov zgodbe Najduži je poslednji sat (plus bonus track): »Hugali sva se na izhodu. Ti si moja litijska baterija, jaz tvoje veslo, ki si ga cuzala, dokler nisi pogoltnila čolna. In s čim zdaj ploveš po Tisi?« Ali pa *sample* iz ene druge zgodbe: »Asfalt je šibal za mojim levim sencem, zdaj sem lahko od pet do grla čutila prostranost in hitrost Beograda. Jeklena ograja sredi velike ceste, ki se je izgubljala skupaj z asfaltom, me spomni na ograjo očetovega golobnjaka, smrad, ki ga mama ni nikoli prenesla, celo vonj je bil isti. Beograd vrvi od kletk. Kletka za golobe je samo ena od njih. Hitrost, ki pravkar sfiži moje enakomerno dihanje, je velociferovsko gibanje številk na taksimetru.« Proza Dragoslave Barzut je pravzaprav to *enakomerno dihanje*, neizogibno *laid-back* pripovedovanje, posebno umirjen odnos, ki se skriva za pripovednim glasom – ki nato nekaj *sfiži*. Nekaj se preprosto začne prepirati s tem umirjenim, ali še bolje rečeno pomirjenim dihanjem, ki pa se niti takrat ne odreče sebi. S Srđanom Srdićem sem se srečal, če tako z veliko pretiravanja lahko rečem, preko priporočila Henrija Michauxa. Moto njegove zgodbe *Igra na nesreću* – prva, ki sem jo prebral (to je bilo veliko pred objavo njegove knjige *Espirado*) – so bili Michauxevi verzi »Prav zato, ker sem nič/ In izbrisan/ In smešen ...« (Morda je to prava priložnost, da priznam svojo očitno neozdravljivo slabost do piscev, ki navajajo Michauxeve misli kot moto; ali pa do tistih, ki Michauxa prevajajo. Saj duh Michauxa zagotovo nikoli ne zgreši pri izboru.) Srđan Srdić bi omenjenemu lokalnemu bralcu moral biti znan kot glavni urednik mednarodnega festivala kratke zgodbe »Kikinda Short« in kot dobitnik mednarodne nagrade »Edo Budiša«, ki so jo pred kratkim začeli podeljevati na Hrvaškem. V prozni antologiji *Pucanja*, ki je izšla v Službenem glasniku prejšnje leto, je Srdić svoje doživljanje žanra kratke zgodbe skiciral na sledeći način: »Tisto, kar je za stvarmi in po njih. Tisto, kar ostane.« To, kar je razpršeni izcedek, ta preostanek, napeto in neprijetno trepetanje in odmevanje, ki ga zapuščajo stvari v odsotnosti, lahko dosežemo samo s strašno velikim užitkom v pisanju – v pisanju, ki je tukaj pravzaprav razumljeno kot eksistencialno pomembno, kar za Srdića, tako se mi zdi, velja. Pri njem vedno občutimo žar radikalno nereduciranega izraza kot *želje*.

Omeniti bi moral še imena nekaterih proznih avtorjev in avtoric, ki se na tej playlisti IDIOT-a nažalost niso znašli: Slobodan

govoreći (dakle, s dosta zaokruživanja), možda je najvažnija osobina proze ovih autora i autorki – a to možda više važi za autore rođene nakon 1980. – nesvodivost priča na sopstvene pripovedne i poetičke strategije. To ne znači da ih nema. One postoje – i to na samosvestan i implicitan način; postoje i pulsiraju. Međutim, priče su na izvestan način nesvodive na njih jer postoji višak u odnosu na te strategije: ključno je ono što priče tematizuju, problematizuju. (No, to ne znači pravolinijski sunovrat u naivnost, naravno; bar u većini slučajeva.) I *istrošenost ludizma* jeste, čini mi se, ono što se može registrovati kod mladih proznih pisaca ako se uporede sa prethodnicima. Jer čak i kad čitate mlade autore koji pokušavaju biti i dalje na taj način lucidni, naprosto osećate da nisu tu. Povremeno se može osetiti i odsustvo humora, što, uprkos prvoj reakciji, ne mora biti nužno negativno: verovatno je taj otpor prema razgaženom, ispranom humoru koji je najčešće, nažalost, tapkanje u mestu, izraz traganja, tumaranja po nepoznatom. Vajb generacije je: nervozan, frenetičan, eksplozivan, (individualno/kolektivno) traumatski i post-traumatski; povremeno melanholičan; katkad rezigniran, ali ne do kraja (čak i kad se proklamuje kao takav); katkad se ide tranzicionim sarkazmom protiv cinizma tranzicione realnosti. U svakom slučaju, tu je okrenutost pripovedanja bitnim i, moglo bi se reći, teškim stvarima. – Poetički pluralizam je svakako tu, međutim, u odnosu na *biodiverzitet* najnovije pesničke scene, na broj koji ona proizvodi, takvog stanja stvari u sferi proze, posebno kratke, mora se priznati, nema. Treba samo zaviriti preko zida koji nas deli i uveriti se da je tamo na dejstvu svojevrstan pesnički boom. Što se tiče proze, i dalje se u ne tako srećnim slučajevima može naići na eksplicitnu metafikciju, na svaki način prevaziđenu, ili, s druge strane, na *povratak na povratak na priču*. Ali u najboljim svojim trenucima savremena srpska kratka priča mladih autorki i autora, i nevezano za pomenuta kolebanja i posrtanja, odlikuje se, čini mi se, jednim kvalitetom koji je katkad izostajao u ranijim generacijama. To je: *naboj*. Naboj – veoma važna reč.

Ivan Antić (1981, Jagodina). Objavio je knjigu kratkih priča Tonus u čuvenoj ediciji Prva knjiga Matice srpske 2009. godine u Novom Sađu. Objavljuje u srpskim književnim časopisima Polja, Koraci, Beogradski književni časopis, Povelja, Letopis matice srpske. Priče su mu uvrštene u antologiju proze kulturno-propagandnog kompleta Beton Nga Bergradi, me dashuri – Tregimi i ri nga Serbia (Priština, 2011) i u antologiju made srpske proze Pucanja (Beograd, 2012). Koautor je izbora kratke proze autorki i autora rođenih nakon 1975, Plejslista s početka veka (Beograd, 2011). Prevodi sa slovenačkog.

Bubnjević, Lana Bastašić, Andrija Matić, Miloš Živanović, Jana Rastegorac, Dragić Cvjetinović, Nemanja Raičević, Branko Čurčić ..., in v tej skupini je tudi avtor teh vrstic. Sumarno rečeno (torej, z veliko zaokroževanja), je morda najpomembnejša prвина proze teh avtorjev in avtoric – a to morda velja bolj za avtorje rojene po letu 1980 – nezvedljivost na lastne pripovedne in poetične strategije. To ne pomeni, da jih ni. Obstajajo – in to na samozavesten in impliciran način; obstajajo in pulzirajo. Toda zgodbe so neizogibno nezvedljive na njih, saj obstaja višek v odnosu do teh strategij: ključno je tisto, kar zgodbe tematizirajo, problematizirajo. (No, to seveda ne pomeni premočrtnega strmogavljenja v naivnost; vsaj ne v večini primerov.) In zdi se mi, da je *iztrošenost ludizma* tisto, kar lahko zaznamo pri mladih piscih proze, če jih primerjamo s predhodniki. Saj tudi kadar berete mlade avtorje, ki poskušajo biti še naprej lucidni na ta način, preprosto čutite, da niso tukaj. Občasno lahko občutimo tudi odsotnost humorja, kar, navkljub prvi reakciji, ni nujno negativno: verjetno je ta odpor proti poteptanemu, izpranemu humorju, ki je največkrat, na žalost, cepetanje na mestu, izraz iskanja, tavanja za nepoznanim. Vajb generacije je: nervozen, frenetičen, eksploziven, (individualno/kolektivno) travmatičen in posttravmatičen; občasno melanholičen; včasih resigniran, a ne do konca (tudi kadar se kot tak razglaša); včasih gre s tranzicijskim sarkazmom proti cinizmu tranzicijske realnosti. V vsakem primeru je usmerjen k pripovedovanju pomembnih, lahko bi se reklo, težkih reči. – Poetični pluralizem je vsekakor tukaj, ampak v odnosu do *biodiverzitate* najnovejše pesniške scene, do zvena, ki ga proizvaja, takšnega stanja stvari v sferi proze, še posebej kratke, moramo priznati, ni. Treba je samo pokukati preko zidu, ki nas deli in se prepričati, da je tam dejansko prisoten svojevrsten pesniški boom. Kar se tiče proze lahko še naprej v neposrečenih primerih najdemo eksplicitno metafikcijo, na vsak način preseženo, ali po drugi strani *vrnitev k vrnitvi zgodbe*. A v svojih najboljših trenutkih se sodobna srsbka kratka proza mladih avtoric in avtorjev, nevezano na omenjena nihanja in spodrsrljaje, odlikuje z eno kvaliteto, ki je, tako se mi zdi, včasih umanjkala v prejšnjih generacijah. To je: *naboj*. Naboj – zelo pomembna beseda.

